

A TISZÁNINNENI
REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET

1917. ÉVI JÚNIUS HÓ 14—15-IK
NAPJAIN MISKOLCON TARTOTT
TAVASZI KÖZGYŰLÉSÉNEK

JEGYZŐKÖNYVE.

SZERKESZTETTE :

RADÁCSI GYÖRGY

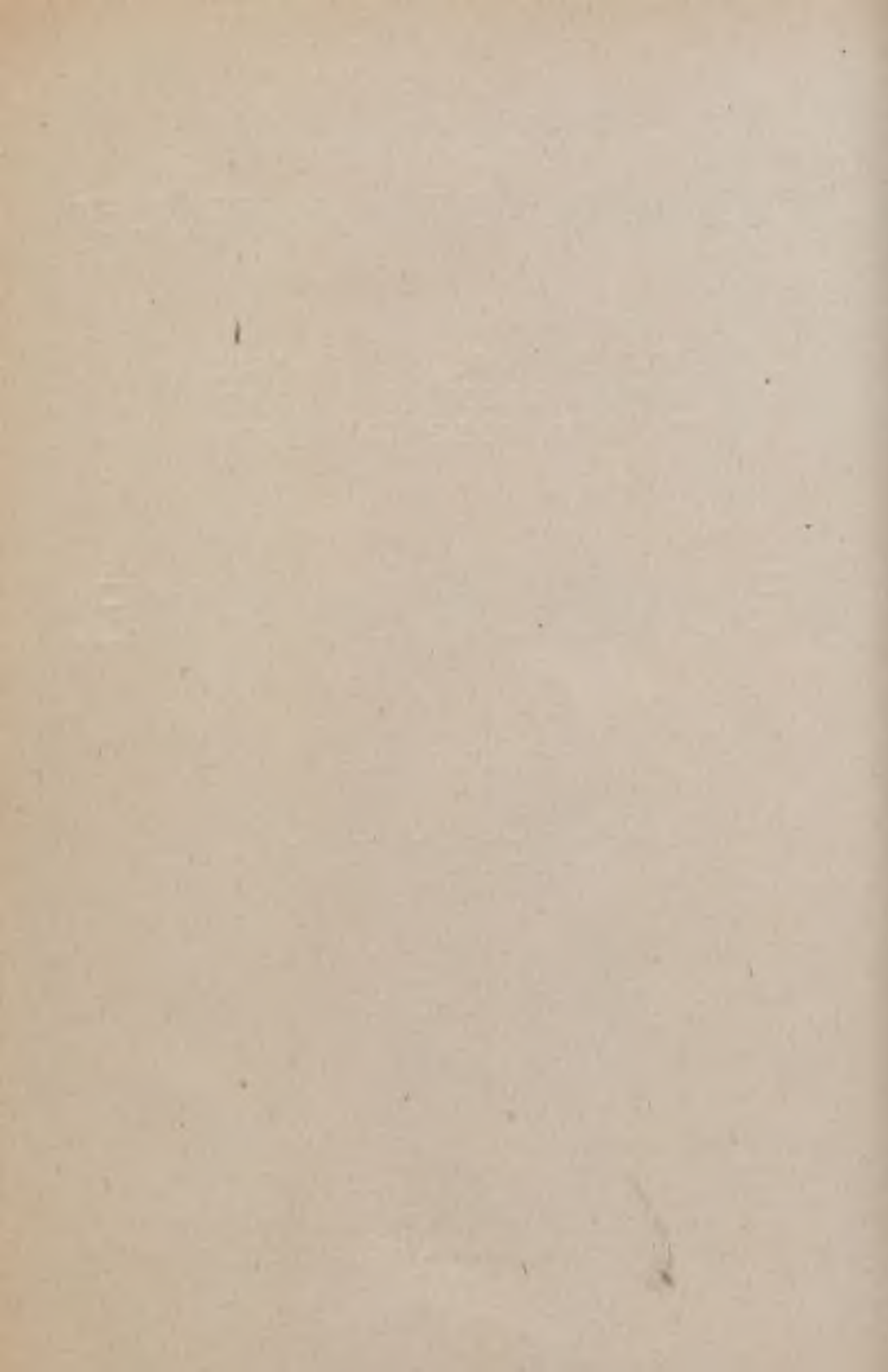
EGYHÁZKER. LELKÉSZI FŐJEGYZŐ.

148. SZÁM.

SÁROSPATAK.

NYOMATOTT A REF. FÓISKOLA KÖNYVNYOMDÁJÁBAN

1917.

A Tiszáninneri ref. egyházkerület az **1917. évi tavaszi közgyűlését** június hó 14, 15. napjain Miskolcon tartotta meg **Dr. Tüdös István** püspök és **Dókus Ernő** főgondnok elnöklete alatt.

Jelenvoltak :

Az abauji egyházmegyéből: Révész Kálmán esperes, Meczner József gondnok, Szobonya István, Frenczel Bertalan, Szilva István lelkészi, Dobozy Pál, Naményi Gyula világi részről.

Az alsóborsodi egyházmegyéből: Bodolay István esperes, Br. Vay Elemér gondnok, Sólyom Gyula, Tóth Béla, Farkas István lelkészi, Bónis Bertalan, Deák Gyula világi részről.

Az alsózempléni egyházmegyéből: Bálint Dezső esperes, Meczner Béla gondnok, Horváth János, Keresztury József, Janka Károly, Bartha József lelkészi, Dr. Kovács Gábor, Sebeő Gyula, Dr. Kiss Sándor világi részről.

A felsőborsodi egyházmegyéből: Vadászy Pál esperes, Ragályi Béla gondnok, Kazay Géza, Molnár József, Szentmártoni Dániel lelkészi, Zsóry György, Dr. Görgey Sándor világi részről.

A felsőzempléni egyházmegyéből: Hutka József esperes, Dókus László gondnok, Tudja Mihály, Virág József, Sallay Béla lelkészi, Bernáth Aladár, Bernáth Béla, Nemes Lajos világi részről.

A gömöri egyházmegyéből: Buzi Márton h. esperes, Lukács Géza gondnok, Czinke István, Sághy Sándor, Zajdó László lelkészi, Bornemissza Elemér, Farkasfalvi Farkas Géza, Br. Ragályi Balassa Ferenc világi részről.

A tornai egyházmegyéből: Ragályi Géza esperes, Tóth Kálmán, Fodor Géza lelkészi részről, Horváth Elemér világi részről.

Az ungi egyházmegyéből: Szűcs István esperes, Bernáth Zoltán gondnok, Maksa József, Tóth Lajos lelkészi, Kovács Dániel, Szabó Zoltán világi részről.

Mint egyházkerületi tanácsbírák : Kérészy Barna, Radácsi György, Idrányi Barna, Komjáthy Gábor lelkeszi részről, Miklós Ödön, Dókus Gyula világi részről.

Mint egyh.-ker. jegyzők : Radácsi György fő-, Péter Mihály és Fodor György al-jegyzők lelkeszi részről, Dr. Mitrovics Gyula és Dr. Kérészy Barna aljegyzők világi részről.

A sárospataki főiskola képviselőiben : Komjáthy Gábor lelkeszi, Dókus Gyula világi gondnok, Dr. Buza László jogtanár, Csontos József főgimn. tanár.

A miskolci ref. főgimn. részéről : Csorba György igazgató.

A rimaszombati főgimn. részéről : Kerekes Dezső tanár.

Az egyh.-ker. felsőbb leányiskola részéről : Domby László igazgató.

Mint tanító-képviselők : Becske Bálint, Gööz Ferenc, Csiky Béla.

Mint egyh.-ker. főügyész : Bizony Ákos.

Mint egyh.-ker. pénztárnok : Dr. Regéczy József.

I. Közgyűlési ügyek.

1. Dr. Tüdös István püspök a viharzó eseményeket lelke szárnyával csapkodó, béke, egyetértés és szeretet után sóvárgó buzgó imádságban kéri a világosság és igazság Istenét a homályosságban botorkáló s emberi nagy kötelességeiről megfélekedett világ megvilágosítására s az igazság diadalának elősegítésére, s közelebb egyh.-ker. közgyűlésünk tagjainak megihletésére — a következőkben :

Világosság és igazság, szeretet és békesség örök forrása, mi Urunk Istenünk! Hálaadással borulunk le Előtted e reggelnek idején, a midőn tova tűnt a sötét éjnek homálya s világosságba öltözködik a természet temploma. Hálát adunk Neked jó Atyánk, hogy vigyáztál reánk s oltalmazó paizsoddal meg is védelmezted életünket, holott annyi másnak volt kára és veszedelme, sőt annyira ráborúlt a sírnak sötét éjszakája is mind a természet örök törvénye szerint, mind a most és még mindig pusztító világháború rettenetes megpróbáltatásai folytán.

Urunk! mi Istenünk! Világosság gyűl ki parancsolatodra s az igazság napjának fényessége előtt nem állhat meg a hamisság s mégis átláthatlan homályba burkolózik az ember-élet s az igazságnak fénysugarai megtörnek az emberi lélek ama cselekedetein, a melyek törvényeiddel ellenkeznek. Mintha a világosságot és igazságot nem Te adnád, hanem a véges emberi értelem jelölné ki útjait s határait s ennek volna ereje és hatalma betölteni a világot s benne a szíveket. Magasra emeli sarkát a mulandó ember s lelkének vaksága idején a maga világosságával és igazságával bitorolja az isteninek jogait, hogy lenne romlás, pusztulás, veszedelem, sőt kárhozat is. Szembe szállunk Veled, vitatjuk igazságainkat, mélyre se szállunk magasra sem emelkedünk, mégis öröklött tulajdonaink

örökkévalóságára esküszünk, áztatván magunkat, megcsalván embertársainkat s megfélekedzvéen az egy szükségéről: a Benned, Veled és Általad való tiszta, szent, igaz és jó életről. Hütlenséggel és hitelenséggel, sötét gondolatokkal és gonosz cselekedetekkel, az igazság megtapodásával s a szeretet és békesség könyörtelen megköötözésével magunk hívtuk elő a háború gonosz szellemeit s most már nem tud a gögös ember azoknak parancsolni, romba dől az alkotás, söpör az áradat ellenálhatatlanúl s érezzük kicsiny voltunkat, esedezünk mindenhol: Uram teremts békességet, add vissza az embert jobb énjének s legyen vége a romlásnak, mert ha meg nem mentesz, mind elvész, a ki ember!

Az ember a Te képed, óh mi Istenünk, azért mindig könyörölsz az emberi nemzetségen. Könyörültél, a mikor megbántad, hogy embert teremtettél s özönvizet bocsátottál a földre, de az egy igazért adtál szabadulást és menedéket. Könyörültél s szeretted az embert, a mikor a prófétákra sem hallgatott, hanem bálványokat imádott s Te elküldéd egyszülött Fiadat, hogy új ég és új föld legyen általa. Könyörültél rajtunk s szeretted minket, mikor Fiadról is elfeledkeztünk s az észet ültettük királyi székbe, a szívet összetiportuk, hogy az érzések ne emeljenek Hozzád. Könyörölsz rajtunk s szeretsz minket, a mikor zúg a világ háború pusztító szélvész s Te ime békés tanácskozásra engedsz időt és helyet, hogy a jobb jövőt munkáljuk, a boldogabb életért fáradozzunk s a lélek és szív Tőled való országát erősítsük, ápoljuk és terjesszük állhatatossággal és megszűnést nem ismerő buzgósággal.

Adj azért Uram békességet s a szeretet lelkét ne tagadd meg tőlünk sőt a világosságot és az igazságot is megnyervén Tőled: dolgainknak követésében legyen sikerünk és jóelőmenetelünk a Te szent nevednek örök dicsőségére, Szent Fiad, a Jézus Krisztus által ámen.

2. *Dókus Ernő* fődondnok a közgyűlést a megjelentek meleg üdvözlése mellett a következő, mély figyelemmel hallgatott beszéddel nyitotta meg:

Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés!

Őszi közgyűlésünket a súlyos veszteség által okozott őszinte fájdalom érzései között és annak nyomasztó hatása alatt kellett megtartanunk. Mert alig néhány órával előbb veszítettük el felejthetetlen nagy királyunkat. A mindenható azonban, ki e csapást reánk mérte, mindjárt vigasztalást és kárpótlást is igyekezett nyújtani, mert utódában oly férfiút ültetett fejedelmi székünkbe, ki már első ténykedésével, azonnali megkoronáztatásával, fényes tanúbizonyosságot szolgáltatott alkotmányos érzületéről. Akinek nemzetehez intézett első szavai voltak: „Népeimnek igazságos és szeretetteljes fejedelme akarok lenni; az alkotmányt és törvényeket tiszteletben kívánom tartani. Gondosan fogok örködni a jogegyenlőség felett.“

A ki mindjárt megkoronáztatása után érintkezést keresett református egyházunk vezetőférfiaival, amely alkalommal sietett ünhepélyesen biztosítani egyházunkat mindenkori pártfogásáról és atyai jóindulatáról, valamint kifejezést adni azon meggyőződésének, hogy egyházunk és hiveink képezik a trón és haza biztos pilléreit.

A ki, felséges hitvesével együtt, minden tettével, uralkodásának minden napjával közelébb férkőzik szíveinkhez és válik méltóvá felséges előde búcsúszavaira, melyekben utóda részére megőrizni kérte népeinek iránta tanúsított szeretetét.

Ezért, tárgyalásunk rendén leszünk bátrak javaslatot tenni, hogy Ő Felsőgeiket megkoronáztatásuk alkalmából, egyházkerületi közgyűlésünk méltó módon üdvözölje.

Fájdalom, azon törekvése, hogy „mielőbb elmúljanak a háború áldozatai és borzalmai“ és hogy „újból meg kívánja szerezni népeinek a béke áldásait“, bizonyára rajta kívül eső okok miatt, még mindezideig nem ment teljesedésbe, sőt még a háború harmadik évének végén se látjuk a kibontakozás útját, mert a béke fel-fellobbanó sugarai mindíg lidércfényeknek bizonyúlnak.

Egyedül rendületlen hitünk, kitartásunk, fiaink hősiessége, ereje, szövetségeseink hűsége és bámulatra ragadó energiája az a biztos alap, amelyen állva nyugodtan tekinthetünk a kedvező végeredmény elé.

Vajha engedné a minden kegyelem atyja, hogy a folyó 1917-ik esztendő a béke megünneplésének örökké emlékezetes évévé válnék, a mely év egyházunkra nézve különben is nagy fontossággal fog birni, mert ez évben fogjuk megünnepelni a reformáció kezdetének 400 éves évfordulóját és megnyitni harmadik budapesti törvényhozó zsinatunkat.

A főtiszteletű egyházkerület bölcsessége és tapintata meg fogja találni a helyes utat, hogy dacára önvédelmi harcunk okozta mélységes gyászunknak és bánatunknak, lelkünkben a megemlékezés és hála örömmünetet ülhesenek, valamint abban az irányban is, hogy törvényhozó zsinatunkra jeles férfaiink közül a legjelesebbeket fogja kiszemelni és képviselőkül megválasztani, hogy azok tudásukkal, gyakorlati ismereteikkel egyházunkat méltóan képviselhessék, bölcs és hasznos törvényhozási intézkedéseikkel boldogíthassák.

A lefolyt év eseményekben gazdag történetéből legyen szabad néhányat kiemelnem és felemlítenem.

Az áldozatkészséggel párosult hitélet, amint az az esperesi jelentésekből kitűnik, a lefolyt évben se hanyatlott. Egyes egyházak dicséretre méltó buzgalommal jöttek súlyos helyzetbe jutott lelkészeink és tanítóink segítségére, részint a terményjárandóságoknak természetbeni kiszolgáltatása által, részint drágasági pótlékkal vagy a segítség más módja által. Bárcsak részesülnének mindenütt az illetők megfelelő anyagi támogatásban s ne kellene egyetlen érdemes lelkészünknek vagy tanítónknak sem a megélhetés gondjaival küzdeni, a mi megsibbasztja buzgóságukat, ellankasztja tetterejöket és különben se méltó állásukhoz, közhasznú tevékenységökhöz.

A volt miniszterelnök úr támogatása mellett, kinek e helyről mondok hálás köszönetet, az elnöklete alatt működött országos hadsegélyező-bizottság református lelkészeink részére 400.000 korona háborús segélyt szavazott meg, melyből egyházkerületünkre 61.200 korona jutott, miután az erdélyi egyházkerület, tekintettel a háború okozta súlyos helyzetére, mintegy 24.000 koronával kapott többet az öt aránykulcsunk szerint megillető összegnél.

Ezen háborús segély felosztására nézve a főtiszteletendő

püspök úr egy tervezetet készített, mellyel egyházkerületünk esperesei és gondnokaiból állott bizottság is foglalkozott, s melyet érdemleges elbírálás végett, a tárgysorozat rendén lesz szerencsénk előterjeszteni.

A lelkészi nyugdíjintézet részéről évjáradékban nem részesülő lelkészi özvegyek számára 20.000 korona háborús segély lett kiutalva, mely összegből aránylagos támogatásban részesültek egyházkerületünk lelkészeinek súlyos helyzetben élő özvegyei.

A sárospataki főiskola támogatására szükséges összegek csak lassan csörgedeznek és nem folynak úgy, a miként azt az eszme felkarolásakor remélni lehetett.

Különösen aránylag kicsiny összeg lett beszolgáltatva az egyes egyházak részéről a főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés által megszavazott és befizetni rendelt, lélekszám szerinti egykoronás járulékok fejében.

Nem tudom, hogy az egyházkerületi közgyűlés határozatának nem eléggé precis szövege, vagy a jegyzőkönyv késő megjelenése, vagy a lelkészek nem elegendő buzgó-sága volt-e okozója, de tény, hogy nagyon kevés egyház intézkedett ezen összegeknek kivetés vagy más úton leendő befizetése iránt. sőt vannak egyes egyházmegyék, melyek tavaszi közgyűléseiken foglalkoztak ezen üggyel, onnan intéztek kérést a presbyteriumokhoz, holott ez mint az egyházkerületi közgyűlés határozata, többé nem egyházmegyei tárgyalás, hanem elnöki végrehajtás tárgyát kellett, hogy képezze.

Hálával nyugtázok a magam részéről is minden fillért, mely e nemes célra befolyt, de e kegyes adományok sorából különösen ki kell emelnem egyet. Zemplénumegye közönségének 100.000 koronás adományát, melyért forró köszönetet mondok e helyről a vármegye minden adófizető polgárának, de különösen volt főispánjának és más vallásfelekezethez tartozó főurainak, kik elől jártak a buzgóságban az említett összeg megszavazása körül.

Tisztelettel kérem ez alkalomból mindazokat, egyeseket, testületeket, intézeteket, kik e fontos kulturális célt adományokkal támogatni hajlandók, azt mielőbb tenni kegyeskedjenek, hogy a felvetett nagy eszme testet ölthessen, különösen kérem a Nagytiszteletű esperes és lelkész

urakat, akik közül a legtöbben érezték és élvezték főiskolánk melegét és szeretetét, hogy hálából is, viszonzásul is igyekezzenek a Főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés által megszavazott összegeket mielőbb beszolgáltatni s ezzel ősi főiskolánk megmaradását és korszerű fejlődését biztosítani.

A mindenható mindeneket bölcsen intéző kegyelme a lefolyt évben sem kímélte meg a megpróbáltatásoktól, súlyos veszteségektől református egyházunkat, közelebbről egyházkerületünket.

Elvesztettük a gyakorlati theologia éles eszü, nagy tudományú, ékes szavú tanárát, főiskolánk lelkészét Novák Lajost, ki egész generációkat nevelt fel Isten igéjének hirdetésére, terjesztésére, anyaszentegyházunk szolgálatára. A ki hivatali állásánál fogva többször volt tagja egyházkerületi közgyűléseinknek is, ahol mindig méltó elismerésben és tiszteletben részesült s akinek emlékét bizonyára mindnyájan tisztelettel és kegyelettel fogjuk megőrizni.

Elvesztettük főiskolai igazgatótanácsunk s az abauji egyházmegye tanácsbírói karának egyik régi kiváló tagját, a buzgó és hajthatatlan református férfiút, a magyar tudományos akadémia tagját, Csoma Józsefet, ki évtizedeken keresztül volt ezen magas tanácskozó testületnek is egyik általános rokonszenven és tiszteletben részesült, nagy értékű tagja, akinek emlékét kétség kívül az elismerés, hála és szeretet nem hervadó virágaiból font koszorúval övezetten fogjuk szíveinkbe zártan őrizni.

Elvesztettük Szuhay Benedeket, egyházkerületünk tanácsbíráját s egyik hasznos tagját, a ki úgy közgyűléseink tanácskozó asztalánál, mint az előadói széken, buzgalmaival, munkaszeretetével és készségével sokszorosan kiérdemelte, hogy emlékét megörökítsük és jó emlékezetünben megtartsuk.

Egyházkerületünk történetének gyászkeretes lapjai mellett voltak olyanok is, melyekre örvendetes események jegyezzék.

Igy örömmel kell megemlékeznem arról, hogy az alsózempléni egyházmegye most ünnepelte *Meczner Béla* ő méltósága gondnokká történt megválasztásának 30-ik évfordulóját.

Tudom, mindnyájan igaz szívből osztozunk az alsó-zempléni egyházmegye örömében, kívánva hogy ő Méltósága nagyeredményű egyházépítő munkásságát még igen hosszú időig folytathassa.

A gömöri egyházmegye gondnokát, *Lukács Géza* ő Méltóságát a fejedelmi kegy, a kormány bizalma, de mindennek felett saját egyéni kiváló érdemei, Gömör-Kishontvármegye főispáni székére tették méltóvá és oda hívták meg.

Amikor gondnoktársamat és régi barátomat magas méltóságában, a Főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés, úgy a magam nevében is tisztelettel és szeretettel üdvözlöm, bizalommal kérem anyaszentegyházunk érdekében, hogy működésének új körébe igyekezzék beilleszteni azon nagyarányú tevékenységet, mellyel nevét egyházunk történetébe már régen kitörölhetetlenül bejegyezte.

Hasonló örömezzetünket váltja ki kebleinkből az ungi egyházmegyének határozata, mellyel nagyérdemű, felejthetetlen gondnokának *Komjáthy Bélának* üresen hagyott gondnoki székét betöltötte. *Bernáth Zoltánt*, egyházkerületünk, az ungi egyházmegye, a sárospataki főiskola igazgatótanácsa egyik régi tagját és erős oszlopot választván meg egyhangúlag gondnokává.

Egyházkerületi közgyűlésünk nevében, de saját rokoni és baráti szívem melegével is üdvözlöm legifjabb gondnoktársamat új állásában. Kérve a Mindenhatót, adjon neki erőt, kedvet, kitartást eddigi buzgó működésének most már szélesebb körben leendő folytatására, egyházunk, egyházmegyéje javára, dicsőségére.

Elnöktársammal együtt szívesen üdvözölve egyházkerületünk közgyűlésének megjelent alkotó tagjait s az érdeklődőket, a mai napra egybehívott közgyűlésünket megnyitottnak nyilvánítom.

Egyh.-ker. közgyűlésünk a megnyitó beszédet, mint az alattvalói hódolat, a világesemények még egyre tartó viharzása és a saját házuk főbb dolgai, veszteségei és nyereségei felett való bölcs szemlélet, merengés és ítélet eredményét s mint a világrengetésben is férfiúi bizalommal

álló lelki erő és csüggedetlen hit követésre méltó bizonyosságát s mint a nemes munkában kidőlt jelesek érdemeinek kegyeletes megörökítését s mint a közbizalom és legfelsőbb kegy által többről-többre méltatott jeleseink ünnepi megtiszteltetését s mint a sárospataki főiskola jövőjén szeretettel csüngő kormányos meleg intelmét — a legmélyebb tisztelettel iktatja jkvébe.

3. A gyűlési tagok hivatalos névsora felolvastatván,

egyh.-ker. közgyűlés a megjelenteket a jelen gyűlés idejére igazoltaknak tekinti; Kóczán György, Dr. Nagy Ferenc, Bónis Aladár, Kádár Kálmán, Dr. Óváry Pál, Pataky Pál, Lévay József, Szent Imrey Gyula, Szalay László és Puky Endre bejelentett elmaradását — akik részint levélben vagy sürgönyileg, részint megbizottaik által mentették ki elmaradásukat — tudomásul veszi.

4. A püspöki jelentés, mint a közelebbi időben lezajlott nagy világ, nemzeti és egyházi események összefoglaló képe, különösen egyházkerületünk s ebben iskolánk egy évi történetének tanulságos rajza s mint az eszméltetés és kegyeletes emlékezés kincses tárháza, már a közgyűlés előtt ki lévén nyomtatva és a gyűlés tagjainak is megküldetvén, azt egyh.-ker. közgyűlésünk felolvasottnak tekinti s egész terjedelmében jegyzőkönyvébe igtatja a következőleg:

Főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés!

Az elmúlt egyházi évre is rányomta bélyegét az apokaliptikus pusztítással vetélkedő világháború. Nap mint nap megújultak a népek millióinak irtóztató csatái s hogy ama küzdelmek életoltó, vagyont semmisítő, hullámos csapásai a mi édes hazánkat is érintették, szomorú bizonyosságai erdélyi testvéreink fejvesztetten történt menekülései a román hordák betörése folytán. A rossz, sőt gonosz indulatú szomszéd, miután sokszoros díjakat fizettetett magának, miután összeharácsolt annyi kincset, amennyivel felkészülten gondolt a támadásra, levetette álarcát s a rablók szokása szerint, a védtelenek ellen fordult, földönfutókká téve őket.

A mi egyházkerületünkre az várakozott, hogy a menekülöket testvéri szeretettel fogadja, támogassa s a kékeket eltávolítani igyekezzék azzal az érzéssel, amely a könyörületben jelentkezik. Fogadta is egyházunk népe mindenhol a menekülteket, úgy, mint édes testvéreit, megosztva hajlékát és kenyerét, letörölve a könnyeket, gyógyítva a sebeket s reménységgel élesztgetve a csüggedezőket.

Most már haza tértek erdélyi testvéreink, vajha a romok fölött megépülnének a vihatatlan erősségek, — vajha a lelkekbe a csüggedés érzése be ne szállásolna, hanem hálaadással borulva le a Gondviselő előtt, erős hittel s törhetetlen bizodalommal építenék Isten országát, amelynek szeglet-kövét semmi hatalom e nem távolíthatja s amelyben, ha *élő kövek* vagyunk, nekünk sincsen veszedelmünk.

De nem jöttek, még mindig nem tértek haza a mi *katonáink*, akik a nagy világnak ismerős és ismeretlen pontjain csatáznak égig érő sziklák között, feneketlen tengereken, hőt sugárzó sivatagokban, őserdők rengetegeiben s általában mindenhol, ahol az ellenséggel szembe kell szállani. Ott kell lenniök s viaskodni az emberi érzéseket s eszményeket megsúfoló művelt *nyugat* fiaival, birokra kelni *észak* vad hajlamú népeivel, akik között *kelet* világossága békesugárt gyujtott, hogy *délnek* is nyilják szeme s meglássa a háború átkos eredményeit.

Átok a háború, amelynek áldásforrása vajjon fakadhat-e? Átok az élet-halálharc, amelyből vajjon támad-e olyan élet, amely a halált meggyőzi? Mert az ember mindig azt várja, hogy az ellentétekből valami olyan nyerjen életet, amely által *kívánt jó* támadjon. Mindig arra gondolunk, hogy amint a bánat könnyét az öröm könnye váltja fel, úgy az átok és áldás is váltogatva következik s a világháború átkát a világbéke áldása fogja követni.

Várhatjuk is, mert lehetetlen, hogy a világ meg ne ismerje: embertelenség, gyilkosság és vad gonoszság a háború, amelynek púsztításai csak a béke által szűnhetnek meg s csak a béke áldásai folytán lehet *új* élet. De ez az új élet is csak úgy jöhet létre, még a béke idején is, ha az ember *újjászületett* s levetvén az *ót*, felöltözi a Krisztus *új emberét*, aki nem szereti csak a világot, hanem az örökkévalóságot is, — aki nem szolgál bálványoknak, hanem az élő Istennek, — akinek lelke nincs lekötve a mulandó és romlandó élethez, hanem az örök és romolhatatlan jókhoz, akinek eszményképe nem a földi hatalom zsarnoka, hanem a

hívein szeliden uralkodó Jézus, akihez, ha visszatérünk, az igazi békességet megtaláljuk.

Némi jelci mutatkoznak is ennek a visszatérésnek abban, hogy a háború megszokása dacára is a templomok nem üresek, a lelkek nem gögősek, a szívek nem részvétlenek, a könyörtület munkáinak gyakorlása nem szünetel s a béke galambját mindenki epedve lesi, várja, kész lévén mindenki valamiről lemondani, amivel elősegítheti a béke visszajöttét! Vajha a jelek ne csalnának s a lelkek megújhodása boldog valósággá lenne!

* * *

Az elmúlt egyházi év lapjain megörökítendőek voltak I. Ferenc József királyunk elhúnyta s IV. Károly király trónralépte, annyival is inkább, mivel a haláleset alkalmából előző közgyűlésünk intézkedett is, a tónralépés idején pedig a megfelelő intézkedéseket szintén megtettük, hogy részt vegyünk az új király megkoronáztatásakor végbement nemzeti ünnepen.

A király halála mély érzést válthatott ki a magyar reformátusok lelkéből, mert nevéhez s uralkodásához fűződik az elnyomatás után bekövetkezett új élet, annak keretében háromszori zsinattartásunk, a felekezeti viszonyoknak a régi állapotokhoz mérten jobb rendezése, egyházi s iskolai viszonyaink jobbra fordulása az államsegély folyósításával s általában a jobb jövő reményiségének felélesztése. A bölcsesség és a szeretet, a felvilágosodottság és a türelem I. Ferenc József apostoli királyunk személyében s uralkodási tényeiben fényesen tündökölt és érvényesült s így a hálás érzések őszinteségével sirathattuk el őt, aki népe boldogságában kívánta látni örömét. Legyen áldott emléke annak, aki a félreismert magyar nemzetet jól megismerte, becsülte, sőt szerette, s a jó és hihű katolikus, az eretnekeknek magadta a lelkiismereti szabadságot, hogy ezzel is méltó díszet kölcsönözzön annak az új időnek, amelyet ő kezdett el!

S az új királyt vajjon ne köszöntsük-e alattvalói hódolattal s hűséggel párosult szeretettel, amikor a magyar földet szereti, a magyar nemzetet a véres harcok között tanulta megismerni, mint királyhú s a trónt oltalmazó nemzetet, amely vért s életet áldoz önfeledten a koronás királyért s amelynek végső gondolata békében s háborúban egyaránt: áldás a honra s a koronás királyra! Köszönhetjük szívünk legtisztább, legodaadóbb érzéseivel, lelkünk fenkölt gondolataival, hazaszeretetünk minden erejével a királyt,

aki a honnak kíván élni s aki magyar nemzetében minket, reformátusokat, „*hitéletünk szilárdsága s erős hazafiságunk által a trón és haza biztos pilléréiként tekint, akik mindenkor számíthatunk pártfogására és atyai jóindulatára.*“ — Hisszük s boldogan reméljük, hogy e királyi ajakról elhangzott szavak, amint tömör aranyigazságként hangzanak, úgy a valóságban is tökéletes igazságnak fognak bizonyulni, mert semmi okunk sincs kételkedni annak jóindulatában, akit mindnyájan szeretettel s hű ragaszkodással köszöntünk a biblia szavaival: éljen a király! (I. Sámuel 10. r. 24. v.)

* * *

Saját egyházkerületünk szűkebb körű életének általános képét az elmúlt egyházi évről, a következőkben rajzolhatom meg:

Hiveink vallásos buzgósága mind az Isten házának látogatása, mind az adakozás erényének gyakorlása tekintetében olyan volt, hogy nagyobb panaszra okot nem szolgáltatott, sőt a huzamosabb háborúnak hatása most már éppen e két dologra vonatkozólag az előbbi évi lehangoltsággal szemben az újraéledést állítaná előtérbe. A megrázó események rendívüli hatásának változatosságát bizonyítja ez abban az értelemben, hogy először *megdöbbenés* s ennek nyomán mélyebb megindultság jelentkezik, majd a *megszokás* érezteti érvényesülését, amely lerázza a hatás eredményeit s közönyösséget, érdektelenséget és szenvtelenséget vált ki, hogy végül *az abba való beleélést hozza felszínre*, amit egyszerűen változhatatlannak hisz az ember, de hiszi azt is, hogy mégis csak meg fog változni s e változásban a jobb érzés, a nagyobb vallásosság s a tisztább erkölcsiség fog indítékul szerepelni s a jobb jövő alapjául szolgálni. Ehhez az is hozzájárul, hogy a fronton levők mind jobban-jobban tudatják, mind határozottabban-határozottabban állítják és bizonyítják, hogy a vallásos érzés, az istenfélelem, az éneklés, az imádkozás, a tisztább erkölcsi felfogás erősíti őket a nagy küzdelmekben s ha az úri szent vacsorában a Krisztus halálának emlékjeleit magukhoz veszik ott az Isten szabad ege alatt, ahol a szél zúgása kíséri éneküket, ellenség ágyúinak dörgése figyelmezteti a halálra, mintha amaz ártatlan bárány képébe öltöznének, aki megáldozta magát az emberiségért s példája nyomán ők is feláldoznák magukat a hazáért, a nemzetért, itthon levő kedveseikért! Óh, amikor az itthonról zordon lelkülettel, érzést el nem áruló szívvel harcba vonúlt férfiú

ömlengő sorokban köszönti szíve kedveseit s megújhodott lelkének tiszta csókját küldi hozzájuk, annak az a hatása, hogy az itthoniak hálát adnak az Istennek a harcok megtartásáért, megtéréseért s olyan boldogak, ha ezt a hívők seregében végezhetik, ahol szép éneklésben önthetik ki lelköket az Úr előtt!

Az adakozásban pedig semmiképen sem fáradnak el híveink, sőt mind inkább-inkább megindul szívük gerjedezése s alig van olyan cél, amelyre ne áldoznának. — Az országos és a helyi felszólítások, a régi s az új célok mind a templomi, mind az otthoni adakozások bő forrását nyitották meg s bizony-bizony a szegények azok, akik most is, mint máskor, nem oltják meg lelküket hanem kész kézzel és szívvel áldoznak Isten dicsőségére, szegények javára, rokkantak gyámolítására, özvegyek, árvák felsegélésére, menekülteknek felemelésére s bár kevés a kenyér, mégis megosztják, bár szűkös a kamarácska, mégis kikerül belőle egy marék liszteszke a koldusok és szerencsétlenek javára.

Ez a vallásos és adakozási buzgóság bizonyos fokú megnyugvást kölcsönözhet mindnyájunknak, mert e jelek láttára remélhetjük, hogy *nem lesz egészen felfordult világ a háború után sem, hanem a lelkipásztorok és tanítók bölcs vezetése mellett az az átalakulás következhetik be, amelyből az új élet várai épülnek fel.*

Csak egy elszomorító jelenség van a vallásos buzgóság és áldozatkészség erejének gyöngeségét bizonyítva s ez az egyházi tisztviselők megélhetésének biztosításától való húzódozás. Azok a mindjobban érvényesülő hibás magyarázatok, amelyek az adósegély céljához fűződtek; azok a segélyezés elvével ellenkező fel fogások, amelyeknek kifejezést adtak; azok az egyházmegyei és kerületi bírósági ügyek, amelyek arról tanúskodnak, hogy ebben a kérdésben adózók és haszonélvezők nagy messzeségben állanak egymástól, mind azt bizonyítja, hogy bizonyos meg nem értés, bizonyos méltánytalanság s a végső fokon bizonyos mérvű megkárosítás jelentkezik azok rovására, akiknek munkája soha sem fizethető meg teljesen, akiknek szolgálata soha sem nyer igaz méltánylást s akiknek úgynevezett ellátásuk soha sem volt s talán soha sem is lesz nem hogy uri, de még csak megfelelő sem. A háború okozta nagy drágaságnak azok az áldozatai, akik egyfelől csekély, másfelől fix fizetésű egyének. A protestáns lelkészek és tanítók mindkét osztályhoz hozzátartoznak, hiszen létminimumjuk van csak s a fix fizetés mellett még az a hátrány is megvan, hogy az sem foly be teljesen. S ennek a lelkeszi és tanítói kar-

nak a pajzsos férfiúval való viaskodása, ha nem sietnek gyámolításukra azok, akiknek első sorban szolgálunk, bizony-bizony azt fogja eredményezni, hogy az élet- és a munkakedv teljesen leszáll, az eszmények után való törekvés ereje meggyöngül, sőt letörik s az Isten országa nem épül, hanem romlik, bomlik s az örök cél szolgálata kiesik a kezünkből. Magának a magyar államnak is kötelessége volna megismerni a szomorú helyzetet, amelyben a protestáns lelkészek és tanítók vannak és sietnie kellene, hogy a pénzügyminiszter által kilátásba helyezett családi pótlékkal könnyítsen azokon, akiknek terhök nehéz. Az a háborús segély, amelyet kegyesen kiutaltak a leginkább arra szorult lelkészeknek, valóban csak morzsalék, amelyről csak azért nem mondhatnak le, mert az is könnyíti sorsukat egy bajjal.*

S mert így áll a dolog, azért tartom szomorú jelenségnek a hívek ama felfogását, amely nélkülözi a lelkészek és tanítók munkájának méltánylását, holott hiveink anyagi helyzete az ingóságok s a munkások munkájának értékelkedése következtében olyan, hogy abból a segélynyújtás kiáradhatna. Egy pár hely, ahol a belhivatalnokoknak segélyt adtak, csak ritka példa, holott az el-lenkezőnek kellene ritkaságnak lennie.

* * *

Lelkészeink és tanítóink meg is érdemelnék ezt a méltánylást, mert az elmúlt évben is buzgón forgolódtak dolgaikban, elvégezve mindazt, amit a rendkívüli viszonyok parancsoltak és követeltek. E tekintetben panasz nem hangzott el, kívánság sem kelt szárnyra, pedig a rendkívüli állapotok fokozni szokták az igényeket, növelni a követelményeket, tekintet nélkül még a lehetőségre is. Lelkészeink, ahol szükség volt rá, vállalták és végezték a hadba vonult tanítók helyett a tanítást is, hogy meg ne szakadjon az a lelki élet, amely az iskola és egyház világában egyetlen. Nagy vállalkozás ez akkor, amikor a rendes hivatal is terhes, — amikor a szükség is fenyeget, — amikor a mieinkről való gondoskodás esetleg minden erőt lefoglal s amikor az eke szarvát is meg kell fognia, a boronálást is végeznie kell, a vetőmag szórását is teljesítenie kell a lelkésznek, hogy a mindennapi kenyeret biz-

* Időközi értesítés jelent meg, hogy az állam egyfelől háborús segélyt fog adni minden lelkésznek, másfelől családi pótlékot juttat a lelkészeknek és a felekezeti tanítóknak.

tosítsa családjának. Végezték a lelkipásztorok a munkát jókedvből s nem kénytelenségből; jókedvből azért, mert ez is *szolgálat*, amelynél erőszak és kényszerűség nem jelentkezhetik, de indít a lélek belső ereje, hogy mindenek ékesen és szép renddel folyjanak az anyaszentegyházban. Nagy segítséget nyújtott a tanítói állások üresedése miatt rövidséget szenvedő egyházaknak a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak az az intézkedése, hogy a menekült tanítókat és tanítónőket s másokat is beállította a felekezeti iskolákba.

* * *

A lelkipásztori buzgólkodás jó eredménye s beszédes bizonyága a belmissiói munka fokozódása. — Ebben a tekintetben a lelkészek mind többet-többet indítanak mozgásnak, tapasztalván azt, hogy ahol a lelkekre hatást gyakorolnak, ott a szokottnál nagyobb eredmény áll elő, — ahol a szívekhez közelebb férkőznek, ott azoknak megmozdulásai jelentősebbekké válnak. Éppen ez jellemzi a *belmissiói* munka fogamatosságát, amelynek a *szerelem* megnyilatkozásai a kiáltó bizonyosságai s az építő hatást le nem tagadható sikerei. — Ha csak a múlt s előző évi belmissiói munkálkodást állítjuk is előtérbe, nyilvánvaló a belső hatás fokozódó ereje, a külső kép pedig örvendetes és ami a legfőbb: megnyugtató!

Ez a belmissiói munkálkodás részleteiben azok között a keretek között mozgott, amelyek az előző években alkalmasak voltak a működés kifejtésére. Hogy *csak* azok a keretek szükségesek-e, vagy pedig újakról is gondoskodnunk kellene, ebben a tekintetben a helyi viszonyok döntenek el a kérdést, mert nyilvánvaló s kézzel fogható, hogy aminek sikere van *itt*, annak sikeretelensége előre látható *ott*; viszont azonban *mindenhol* kell valamit eszközül használni, mert a lelkek talaját nem szabad műveletlenül hagyni!

A lelkekre gyakorolt hatásnak jó eredményét főként az adakozásban szoktuk látni s azokban az építkezésekben, a melyeknél ugyanez az adakozás érvényesül, vagy pedig az egyházközség egészének a törekvése. E tekintetben, mind az adakozás, mind az építkezés figyelembe vételével, az eredmény a következő kimutatásban jelentkezik, hozzá véve a háztartást is a bevételekben és kiadásokban.

	I. Adakozás K	II. Építkezés K	III. Bevétel K	IV. Kiadás K
Abaúj	26,113·42	34,068·17	585,089·85	515,556·44
Alsóborsod	72,551·56	39,772·53	620,698·97	541,869·46
Alsózemplén	31,176·16	23,438·96	520,933·19	462,873·84
Felsőborsod	24,173·02	29,432·10	363,641·45	327,203·13
Felsőzemplén	23,995·94	3,642·48	175,446·80	143,658·13
Gömör	15,461·79	13,628·94	477,789·06	427,877·08
Torna	5,715·25	9,901·35	150,737·25	126,303·02
Ung	29,934·88	20,514·21	321,959·23	284,185·13
Összesen :	229,122·02	174,398·74	3 216,295 60	2 829,526·23
A múlt évi	155,629·31	207,905·24	2.966,348 82	2.569,426·12

A két esztendő adatainak különbsége az *adakozás nagyfokú emelkedését* mutatja s az emelkedés — a háztartásnál is nyilvánvaló, — a csökkenés csupán az építkezésnél jelentkezett egészen könnyen érthető s magyarázható okokból.

Vagyon tekintetében az elmúlt esztendő végén a következő kép tárul szemünk elé az egyes gyülekezetekre vonatkozólag az egyházmegyei csoportosításban :

	Abaúj	Alsóborsod	Alsózemplén	Felsőborsod
1. Föld értéke :	3.226,184 01	3.293,473 76	2.715,556 57	1.959,359 54
2. Épületek értéke :	5.282,017 78	5.902,292 48	2.302,830 —	3.413,614 —
3. Alapítványok :	128,736 39	282,787 57	62,242 20	54,387 83
4. Alapok :	295,030 71	481,123 22	94,388 79	148,258 42
5. Tőkepénz :	295,030 72	176,914 61	242, 58 60	257,893 05
6. Hasznos jogok :	45,584 —	71,916 70	70,686 —	47,784 20
7. Magtárak :	—	—	—	—
8. Ingóságokban :	408,132 93	531,713 49	276,361 56	253,528 42
Összesen :	9.680,292 54	10.740,221 83	5.764,323 72	6.134,825 46
9. Teher :	269,415 36	307,238 87	451,539 57	297,567 18
10. Tiszta vagyon :	9 410,877 18	10.432,982 96	5.312,784 15	5.837,258 28

	Felsőzemplén	Gömör	Torna	Ung
1. Föld értéke :	980,669 84	1.060,893 43	675,725 —	2.162,606 —
2. Épületek értéke :	743,579 95	3 282,596 08	482,260 —	1.174,658 —
3. Alapítványok :	40,410 —	85,935 87	9,920 —	13,830 72
4. Alapok :	86,291 49	646,015 —	17,280 89	182,112 30
5. Tőkepénz :	64,883 40	495,360 24	126,931 98	182,789 38
6. Hasznos jogok :	6,400 —	25,117 50	100 —	270 —
7. Magtárak :	—	—	—	—
8. Ingóságokban :	119,125 —	265,619 16	188,764 14	190,972 90
Összesen :	3.041,359 68	5.861,537 28	1.500,982 01	3.907,299 30
9. Teher :	154,015 16	349,092 43	83,101 61	241,588 —
10. Tiszta vagyon :	2.887,344 52	5 512,444 85	1.417,880 40	3.665,711 30

E vagyon-mérleg végső eredménye az, hogy tiszta vagyonként 44.477,273 korona 64 fillér mutatkozik, szemben a múlt évi 45.889,732 korona 64 fillérrel s így a *fogyás*: 1.412,459 korona, a minnek az *alsózempléni, felsőborsodi, gömőri, tornai és ungi egyházmegyék* részéről jelentkező *vagyonérték-apadás az oka*, csak *Abaúj, Alsó-borsod és Felsőzemplén* mutatván szaporodást. Az öt egyházmegye figyelmét fel kell hívunk a jelenségre!

Maguknak az egyházmegyéknek, mint ilyeneknek, a vagyonuk a következő kimutatással szemléltethető az előző évvel összehasonlítottnak:

		1915-ben :	1916-ban :
Abaúj	vagyon	262,114·14 K	268,727·58 K
Alsó-borsod	„	75,536·89 „	79,592 33 „
Alsózemplén	„	12,181·32 „	11,844 28 „
Felső-borsod	„	148,558·65 „	151,913·03 „
Felsőzemplén	„	3,729·54 „	3,729·59 „
Gömör	„	231,170·79 „	236,138·55 „
Torna	„	32,158·42 „	43,868·79 „
Ung	„	309.588 70 „	413,127 66 „

Összesen : 1.075.038·45 K 1.208,941·81 K

A beállott növekedést Abauj, Alsó-borsod, Felső-borsod, Gömör, Torna és Ung adják; Alsózemplénnél *csökkenés* volt!

Egyházkerületünk pénztárának számadásairól külön jegyzőkönyv szól, amelyet tisztelettel ajánlok a Főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés figyelmébe annak megemlítésével, hogy a legujabbi VI-ik hadi kölcsönből 50.000 K-t jegyeztünk, úgy, hogy e címen 300,000 K a vagyonelhelyezés.

***

Fő- és középiskoláinkat, a rimaszombati főgimnázium kivételével, az elmúlt évben is meglátogattam.

A sárospataki theologiai és jogakadémián, sajnos, a háboru hatása a hallgatók számát illetőleg nagyon meglátszik. Hittanhallgató csak 33 van; joghallgató 83. Amazok előadást is hallgatók, emezek legnagyobb részben előadást sem hallgatók, ama rendszer következtében, amely az egyetemek nyomán fejlődött ki, ahol tanár és tanítvány csaknem teljesen ismeretlenek egymásra nézve. A hittanhallgatókkal előadási órákon is találkoztam, éppen úgy vizsgálatokon is. — Amott jó benyomást szereztem, mert az illető évfolyam hallgatói mind jelen voltak, emitt kielégítően jó, vagy

ezt felülmuló eredményt nem állapíthattam meg. Jól eső érzést váltott ki látogatásom alkalmával az a tapasztalat, hogy theologiai ifjaink az *éneklést* gyakorolják s a *harmóniumon* való játszástól nem idegenkednek!

Sárospataki főgimnáziumunkban a külső és belső siker feltételei egyaránt megvannak s ha itt-ott mutatkoznék valami fogyatkozás, ezt igyekeznek maguk a tanár urak helyre pótolni. bizonyosságául annak, hogy nem elfogultak s nekik áll elsősorban érdekükben a legkifogástalanabb állapot megteremtése.

Két dolgot azonban föl kell említenem a főiskoláról szóló rövid jelentésemben. Az egyik az, hogy a március 15-iki *főiskolai ünnepély* elmaradása indokolatlan éppen most, amikor mindenképen növelni s erősíteni tartozunk a *hazafias érzést*, amelynek nem utolsó forrása a nagy idők nagy embereinek hatása folytán keletkezett új korszak, amikor a magyar nemzet mintegy felébredve az álomból: megújult testtel és erővel kezdte meg a lelkesedés örök ifjú munkáját. — A másik az *évzáró ünnepély ifjúsági részének elmaradása*, amelyet szintén sajnálattal tapasztaltam, mert a nagy közönségre gyakorolt hatásnak, a közönség érdeklődése felkeltésének egyik legjobb eszköze annak megmutatása, hogy az ifjuság örökké fogékony szive s lelke mindenben tud szépet s nemesítőt találni a maga és mások felűdítésére. Ugy gondolom, hogy jövőre nem fogjuk nélkülözni sem az egyiket, sem a másikat, sőt a konfirmációi ünnepélyt is olyanná fogja tenni a tanári kar, amely méltóan illeszkedik bele a maga nagy vallás-erkölcsi jelentőségében az *egész főiskola* életébe.

A felsőbb leányiskola és leánygimnázium ügyei külső keretekben közismertek. A belső életről azt a tapasztalatot adhatom a tankerületi főigazgató urral együttessen történt látogatásommal kapcsolatban, hogy minden feltétel megvan ez intézetünknel arra, hogy méltó reménységgel, sőt büszkeséggel tekintsünk s mutassunk rá ez intézetre. Valami szokatlan meghittség, otthoniasság, testvéri közösség, egymás megértése s megbecsülése, az iskolai hivatás magaslatára való emelkedés, odaadás és buzgóság minden részről, tanári közvetlenség és jóindulat, tanulói készség s szorgalmaskodás az, ami ebben az intézetben fogad bennünket, úgy, hogy szinte észrevétlenül telnek az órák, amelyeket itt töltünk s így egészen természetes, hogy az állam-kormány képviselője azzal végezte látogatását: a legnagyobb elismeréssel tehetek jelentést a miniszter úrnak! . . S ha elgondoljuk, hogy a *nőne-*

velés kérdése mindig elsőrangú volt s az is marad jövőre is, megelégedéssel állapíthatjuk meg, hogy az erre az intézetre fordított kiadásaink bőséges erkölcsi hasznot hoztak s hoznak minden időben, mert a *a jó vallásos és művelt magyar kálvinista nők áldást jelentenek az egész hazára!*

Miskolci főgimnáziumunkban kifogásolni valót ezúttal nem találtam s kívánatos is, hogy mind jobban megfeleljen kitűzött céljának ez az intézetünk is, amelynek nagy növendékserege van s mindig számíthatnia kell annak a versenynek esetleges hátrányaira, amelyet a kir. kath. főgimnáziummal kell kiállania. A tanári tapintat s rátermettség, a szülei érzés s gondozás megfelelő helyettesítése, a tudomány és műveltség művelése és ápolása mellett a protestáns érdekek őszinte s igaz szolgálata, a fenntartó testület iránt való bizalom s annak megbecsülése, a nem minden áron való egyéni érvényesülés, hanem a gondjainkra bizottak hűséges vezetése s jóakarató nevelése: ezek tartoznak érvényesülni az érthető s jogosult szigor alkalmazásánál, akkor, amikor az a közös célunk, hogy a protestáns társadalomnak s a hazának is hasznos szolgálatokat tegyünk.

A rimaszombati prot. főgimnáziumot középiskolai előadónk jelentéséből ismerem ez évi működésében, amelyet a jelentés megnyugtatónak s kielégítőnek jelez. Az intézeti épület sajnos, még mindig kórházi célokra van lefoglalva, de van rá kilátás, hogy az új iskolai évre visszanyeri eredeti rendeltetését.

Középiskolánkra vonatkozólag kérem a szakelőadó jelentéseit jegyzőkönyvünkbe felvenni, hogy mindenkit tájékoztassunk azokról a dolgokról, amelyek ez irányú intézeteknél a szakemberek szerint fontosak. Azok megismerése talán-talán meghozza annak a gondolatnak a megvalósítását is, hogy *közép- és főiskolai tanügyi bizottságra* is szükség van, amely hivatott közege legyen egyházkerületünk ilyen természetű ügyeinek s amelyet egyházi törvénykönyvünk is olyan gyanánt állapít meg, mint amely *véleményező és javasló szerv* a közép- és főiskolai oktatásügyekben (VI. t.-c. 102. §.). Az egyházkerületi ujjaalakulással kapcsolatban ezt is megvalósíthatnók s addig az illető tanártestületeket felhívhatnók szabályrendelettervezet készítésére.

* * *

Személyi változásaink során emlékezzünk meg a gömörli egyházmegye gondnokának, *Kövecsesi Lukács Gézának* vármegyei

főispánná történt kineveztetéséről, amely nemcsak az egyénnek, hanem a református egyháztagnak is kitüntetése; — *Bernáth Zoltánt* pedig az ungi egyházmegyei gondnoki állásban köszöntsük azzal a szeretettel, amellyel eddigi működését is kísértük s amelyre méltán rá is szolgált tanácsbírói s főiskolai igazgatói tanácsosi szereplésével. S ide tartoznék a *gömöri esperes* is, aki *törvényesen és érvényesen* megválasztott, de az egész tisztújítást megsemmisítvén az egyházmegyei közgyűlés, az ügy felebbezés folytán egyházkerületünk által lesz elintézendő.

A halál angyala sok hasznos, értékes és tevékeny emberünket szólította el sorainkból; egyiknek, másiknak elszólításával szinte pótolhatatlan űrt támasztván közöttünk. Így a *Novák Lajos* theol. tanár elhunytja olyan veszteség, amely túllépi szűkebb határainkat is. Mert rendkívüli tehetsége, Istentől adatott ékesszólása, tudományos értéke, az élet ismerete és megbecsülése tanári és egyéni modora, szokatlan akaratereje olyan tulajdonságai voltak, amelyekkel az átlagon jóval fölülemelkedett. Mélyen járó, mindig jogosultnak tetsző okoskodása, amelynek folyamán következetessége, álláspontjához való ragaszkodása, felfogásbeli hűsége és tisztasága fényesen jelentkeztek, egyházi tanácskozásai közöttünk és a zsinaton is feltűnést keltettek s elismerést szereztek. Ifjúságunk atyai jó barátot, nemeslelkű útmutatót veszített benne, akit méltán sirathatunk meg mindnyájan. — *Csoma József* abauji egyházmegyei tanácsbíróban és főiskolai igazgatótanácsosban is a ritka értékű egyént veszítettük el, akinek hiűsége, egyháziassága s magyar hazafiassága mellett tudományos jelentősége is volt, amelyet a hazai tudományos akadémia is elismeréssel fogadott, tagjai sorába emelvén őt. Örökítsük meg nevét és emlékét legbensőbb világunkban! — *Szuhay Benedek* sajkókápolnai lelkész, egyházkerületi tanácsbíró, egyházmegyei főjegyző s főiskolai gimnáziumi cenzor halála a tragikus végek közül való s megrendítő hatást válthatott ki mindnyájunk lelkéből. A családjáról, édes övéiről való gondoskodás közben a leg-súlyosabb s eddig gyógyíthatatlannak ismert betegséget kapja el s otthonában szeretteitől elkülönítetten, teljes öntudattal kellett elszakadnia az élettől, amelyet szeretett s amelyet valóban isteni ajándéknak tekintett. Munkakedv, lelkesedés, áldozatkészség, baráti érzés, tisztársi szeretet, bátor fellépés, szókimondás, olykor-olykor nemesebb költői szárnyalás, a közönségesnél tisztább hevület s a lelkipásztorok érdekeiért való odaadó küzdelem voltak egyéniségének ama jellemvonásai, amelyekért tisztelet és becsület, sőt sze-

retet is környezé mindenhol. A meleg sziv, nemes lélek s szeretett munkatárs emlékéit őrizzük meg közöttünk! — A lelkészek sorából *Marsalkó Endre* diósgyőri nyugalmazott, *Nagy Károly* szomotori, *Sarkadi Nagy Antal* kenézlii nyug., *Vladár József* radostyáni, *Kálniczky Endre* putnoki, *Littkey József* szkárosi, *Baksay Dániel* aggteleki lelkész cserélték fel a mulás hazáját az örökkévaló otthonnal, az egyik esztendő sokaságával a vállain, megtörve, összeroskadva, — a másik ifjú erővel szállva a sirba, amely korán nyílt meg számára. Legyen mindnyájuk emléke áldott és megszentelt.

Tanítóink sorából kidőlték: *Sóvári László* főzerradványi, *László István* kisgyőri, aki hősi halált halt a hazáért, *Bertók Károly* mezőkeresztesi, *Csillik Balázs* tiszánánai nyug., *Nagy Károly* emődi nyug., *Kocsár Istvánné* gesztelyi, *György Aranka* sajókazai, *Veén Sándor* zsarnói, a harctéren áldozva fel életét, *Kőrössi Endre* áji nyug. tanítók, illetőleg tanítónők, akik hivek voltak itt e földön a kevesen, bizonyára többre bizatnak az örökkévalóságban, ahol színről-szinre láthatják azt, aki életet adott nekik s földi vándorlásuknak is véget szabott.

Világi embereink sorából említsük s örökítsük meg nevét *Dr Kusza Béla* alsóborsodi ügyésznek, aki a mezőkövesdi fiókegyházban is hűséggel forgolódott megbízatásaiban.

Nyugalomba vonultak: *Tóth Kálmán* abaújnádasi, *Hubay József* csenyétei és *Hubay Lajos* alsószuhai lelkészek, akiknek nyugalmi éveit legyenek békések és csendesek, amint ők maguk óhajtják.

* * *

Népmozgalmi adatainkról a rövidre összevont kimutatások a következők:

	Abaúj	A.-Borsod	A.-Zempl.	F.-Borsod	F.-Zempl.	Gömör	Torna	Ung	Összesen
Lélekszám	38,236	69,593	51,608	28,875	15,156	31,538	9,474	27,689	272,219
Született	612	1,208	904	573	226	292	121	452	4,388
Meghalt	729	1,472	1,028	615	306	649	184	505	5,491
Házasságkötés	138	334	259	128	74	64	21	108	1,126
Tiszta ref. házass.	81	194	200	84	34	30	19	64	706
Vegyes házasság	57	140	59	44	40	34	2	44	420

Reversális ja- vunkra	10	38	11	12	7	3	—	4	85
Reversális ká- runkra	21	18	3	—	5	—	—	1	48
Áttért	9	10	1	4	4	1	—	6	35
Kitért	10	13	2	—	3	3	—	5	36
Konfirmált	651	1,133	928	499	268	520	181	606	4,786
Urvacsorával élt	63,019	79,417	24,884	21,000	6,048	45,791	—	59,026	299,158

Ez a kimutatás csaknem minden ponton kedvezőtlen képet tár elénk, mert *fogyás* van ott, a hol *emelkedés*nek kellene lennie s *emelkedés* van ott, a hol a *fogyást* várnók és kívánnók. — Ugyanis a *lélekszám fogyott* 5179-cel; a *születés kevesebb* a múlt évinél 1616-tal; *házasságkötés kevesebb* 126-tal; *konfirmáltak száma is kevesebb* 22-vel.

Általában kedvezőtlenek a népmozgalmi adatok, aminek okai főként a világháborúban rejlenek.

* * *

Végül kérve az adakozási és építkezési kimutatásoknak jegyzőkönyvbe vételét s ezeket is úgy, hogy csak a 100, illetőleg 500 koronán felülieket véve figyelembe, vagyok a Főtiszteletű egyházkerületi közgyűlésnek alázatos szolgálja

Miskolc, 1917. május 19.

Dr. Tüdős István,
püspök.

A püspöki jelentés szokásos mellékletei:

I. Abauji egyházmegye.

A) Adakozások:

Abaujkér. Dr. Halmos Károly 100 K.

Abaujnádasd. Hívek adománya különböző célokra 339 korona 04 fillér.

Abaujszántó. Isten dicsőségére 500 K.

Abaujszina. Hívek adománya különböző célokra 305 K.

Alsóhutka. Isten dicsőségére 255 K.

Aszaló. Tóth Károly 100 K.

Bárcza. Isten dicsőségére 552 K.

Felsőcsáj. Isten dicsőségére 534 K 40 f.

Fony. Amerikából 1420 K, hívektől 141 K, Dr. Tatay Tibor 100 korona.

Garbócbogdány. Isten dicsőségére 2026 K 57 f.

Győrke. Isten dicsőségére 1022 K 70 f.

Hernádcsány. Isten dicsőségére 755 K 29 f.

Hernádszentandrás. Medgyaszay András lelkész 250 K.

Hernádsadány. Isten dicsőségére 235 K.

Kassa. Isten dicsőségére 203 K 20 f., hadi jótékony célokra 750 korona.

Korlát. Isten dicsőségére 391 K 14 f.

Kovácsvágás. özv. Bodnár Jánosné, szül. Dobronoky Zsuzsánna szószékterítőt adományozott 200 K értékben.

Magyarbőd. Isten dicsőségére 560 K 64 f.

Nagyida. Kis Csáji István a mezőlaborci templomra 100 K-t adott.

Onga. özv. Udvar Józsefné 100 K.

Pálháza. A hívek 1493 K-t adakoztak.

Szászfá. Különböző célokra 310 K 60 f.

Szepsi. Hirschenhauser Mihályné 100 K, különböző célokra a hívek 506 K 95 f.

Vilmány. Isten dicsőségére 251 K 40 f.

Vízoly. Isten dicsőségére 215 K 50 f.

II. Alsóborsodi egyházmegye.

Alsószolca. idb. Tatár Mihály és neje Orbán Zsófia 100 K, Község 1000 K, Hitelszövetkezet 100 K.

Ároktő. Szikszay Ferenc 200 K.

Átány. özv. Madarász Sámuelné 100 K.

Borsodgeszt. Kun Pálné 100 K.

Böcs. Nagy Dániel és neje 100 K, mezőlaborci templomra 141 K 60 f., erdélyi menekülteknek 451 K 26 f.

Cserépfalu. Község 500 K.

Diósgyőri vasgyár. Vegyes adományok 141 K 11 f., mozgó színháztól 848 K 04 f., állami vasgyártól 1000 K, Vladár József 200 K, N. N. 1000 K.

Eger. Honvéd gyalogezred adománya 304 K 80 f., Bajczér Miklós 114 K.

Egerlövő. Hívektől 121 K 82 f.

Hejőbába. Barkó Jánosné 100 K.

Igrici. Pásztor Károly és neje Csiszár Judit úrasztali terítőt 200 K értékben, Szilágyi György hagyatéka 300 K.

Kisgyőr. A. Késely Károly hagyatéka 200 K, különböző célokra a hívek 118 K 01 f.

Ládháza. Antalfy Juliánna úrasztali felszerelést adományozott 450 K értékben.

Mezőcsát. Néhai Szeghő Mátyásné, szül. Pócsi Zsuzsánna hagyatéka 17000 K értékű ingatlan, özv. idb. Maklár Andrásné 400 K, F. Szabó Janos és neje 1000 K, özv. Fróna Béniné 200 K, özv. F. Szabó Józsefné 200 K, Kovács Mihály és neje Göncz Zsuzsánna 500 K, özv. Berecz Sándorné 200 K, Sz. Nagy Ferenc és neje 200 K, Sz. Nagy Sámuel 200 K, Balla Kálmán és neje 200 K, Bodolay István lelkész esperes 6000 K, Kovács Ignác és neje 1000 K, Bodnár Nagy Mihály és neje 1000 K, Balácsi István és neje 600 K, Balácsi János és neje 600 K, Nagy János presbyter 400 K, Juhász János és neje 400 K, Kürthy Gergely és neje 300 K, Csikós Nagy Pál és neje 200 K, Hentes Kis János és neje 200 K, Szinai Mihályné 100 K, Somodi Istvánné 100 K, Néh. Szeghő Mátyásné sz. Pócsi Zsuzsánna 2000 K.

Mezőkeresztes. Gyurkó József 1500 K, Szücs Károly és neje 200 K, a hívek — a katonák karácsonyi ajándékára — 183 K 34 f., egyház és hívek — a mezőlaborczi templomra — 496 korona 33 f.

Mezőnagymihály. Mezőlaborczi templomépítésre a hívek 240 K.

Miskolc. Avasi templom renoválására begyűlt 2523 K 95 f., Urvacsorai alapra 300 K, Egyházi értesítői alapra 800 K, Templom fűtési alapra 120 K, Egyházi évkönyv-alapra 280 K, Harmadik templom-alapra 84 K 54 f., Katona-otthon-adomány 150 K Szombathy Sándor 100 K, néh. Rác János és neje Varga Zsuzsánna nevére Dr. Rác György főgondnok 2000 K, Komáromy Gyula 400 korona.

Noszvaj. özv. Tasi Jánosné 220 K.

Ónod. Soós István 300 K.

Poroszló. Gál Pál és neje 500 K, özv. Széles Gáborné 200 K, ifj. Czifra Imréné 100 K, Nemes Balázs 100 K, id. Boros Mihály 100 K, Ka:dos Lajosné 100 K, Rezső Ferenc N. 100 K, Varga Imre 400 K, özv. Kis Ferencné 100 K, id. Boros Mihály 100 K, Nemes Márton 100 K, hívek adománya jótékony célra 283 K 09 f., iskolás gyermekeké 155 K.

Sály. Mezőlaborczi templomra a hívek 120 K 40 f.

Tiszakeszi. Deák Gyula és neje Komjáthy Ilona 100 K, özv. Mike Józsefné sz. Baranyai Lidia 100 K, a hívek egyházi szükségleteire 230 K.

Tizsanána. Kérészy Barna lelkész 100 K, Vajda Ferenc 200 K.

Tizsaoszlár. özv. Lükő Mihályné 100 K.

Tizsapalkonya. Fakó János és neje úrasztali terítőt és keresztelő edényt 300 K értékben, erdélyi egyházak részére a hívek 110 korona.

Tizszaszederkény. Jótékonycélra a hívek 300 K, hazafias célokra 300 korona.

Tizsatarján. Gondol Ferenc és neje egy úrasztali terítőt 130 K értékben, Kis Ferenc 100 K.

Tizsavalk. Tóth Vince 100 K, a hívek 250 K, erdélyi menekültek részére 115 K, sárospataki főiskola fenntartási alapjára 350 K.

Ujlőrincfalva. özv. Tóth Imréné úrasztali boros kannát 117 K értékben, özv. Antal Józsefné 115 K.

III. Alsózemléni egyházmegye.

Báj. Szekacski Sámuelné 200 K.

Berzék. Józsa Istvánné 500 K.

Bodrogkeresztur. Bogdán János 100 K.

Cigánd. ifj. Harsányi Sándor 100 K.

Erdőbénye. Dr. Asztalos Kálmán 100 K, Tolcsvai Nagy Barna 100 K, Danyi József 100 K, Vinnai István 100 K.

Golop. id. Báró Vay Miklós 429 K 82 f.

Hernádkak. Kóczán Miklós 120 K, Réthy János 120 K.

Hernádnémeti. Morvay József 200 K.

Karos. Székely István 100 K, Szabó Lajos 100 K, Gecse István 100 K, ifj. Hangácsi Ferenc 200 K.

Olaszliszka. Fiók Zsigmond és neje 100 K, néhai Soltész József végrendeletileg 200 K, Jakab Istvánné 200 K.

Prügy. Hitelszövetkezet iskolai fűtőanyagára 100 K.

Sajóhidvég. Botka János 100 K.

Szerencs. Hegyalja—Mádi Takarékpénztár 100 K.

Tállya. Osvay Jánosné 200 K.

Tolcsva. néhai Sári Pál és Neupauer Ilona 6000 K.

IV. Felsőborsodi egyházmegye.

Balajt. Mezőlaborci templomra 138 K 40 f., Erdélyi menekülteknek 104 K.

Dédes. Szendrei Endréné úrasztali terítőt adományozott 150 K értékben.

Disznóshorvát. Hitelszövetkezet adománya 325 K.

Meszes. Andó Pál Amerikából küldött 100 K-t.

Nekézsen. Isten dicsőségére adomány 125 K, Különböző jótékony célokra 122 K 30 f.

Ózd. Isten dicsőségére begyűlt 186 K.

Rudóbánya. Isten dicsőségére összegyűlt 159 K 12 f.

Sajóecseg. Almásy Ferenc harangalapra 100 K, Kazay Piroska hősök emlékére 100 K.

Sajószentpéter. Vladár Józsefné 100 K.

Sajóvámos. Herceg Odeschalky Gyuláné 920 K.

Sajóvelezd. Szövetkezet adománya 250 K, Molnár József 100 K

Szuhogy. Isten dicsőségére 154 K 50 f.

V. Felsőzempléni egyházmegye.

Abara. 144 K.

Alsómihályi 145 K.

Bánóc. 649 K 03 f.

Vásárhely 534 K 16 f.

Morva. 128 K 16 f.

Bodzásujlak. 381 K.

Garany. 524 K.

Csarnahó. 290 K.

Deregnyő. 233 K.

Gálszécs. 1081 K 28 f.

Hardicsa. 703 K, Trankos András elhunyt neje és a maga emlékére 200 K.

Nagybári. 134 K 67 f.

Kolbása. 145 K 35 f.

Lasztomér. 612 K 10 f.

Lasztócz. 179 K 24 f.

Nagykázmér. 225 K.

Málcza. 333 K 88 f.

Magyarizsép. 181 K.

- Cselej.* 125 K.
Magyarsas. 174 K.
Imreg. 405 K.
Szűrnyeg. 837 K.
Miglész. 327 K.
Nagytoronya. 101 K 97 f.
Kistoronya. 130 K.
Sátoralfajuhely. Isten dicsőségére 1001 K, templomjavítá-
sokra 11475 K.
Szőllőske. 260 K.
Bodrogszerdahely. 459 K 04 f.
Tusa. 1253 K.
Zemplén. 241 K.

VI. A gömöri egyházmegyében.

- Csiz.* Háborús segély 112 K 91 f.
Gice. Hadi célokra 236 K.
Jánosi. Török Bálintné 193 K, adakozások: 609·28 K, Hadi
és jótékonycélokra 575·17 K.
Mezőtelkes. 129 K.
Nemesradnót. Háborús segélyekre 516 K 63 f., egyéb ado-
mányok: 129 K 76 f.
Özörény. Czakó József 100 K, Nagy Lajos 400 K.
Pelsőcz. A város adománya 172 K, Szövetkezet 192 K 51f.
Hadi célokra gyűjtés 384 K 71 f.
Rimapálfalva. 269 K 75 f., hadi és más célokra 158 K 59 f.
Rimaszombat. Adakozás 451 K 40 f., özv. Cséplakyné 1000 K.
Rozsnyó. Kerekes János ezüst serleget 110 K értékben.
Szkáros. Dapsi Árpád 200 K.

VII. Tornai egyházmegye

- Jablonca.* Szőke István lelkész 100 K.
Tornagörgő. özv. Bartók Lajosné 1000 K.

VIII. Ungi egyházmegye.

- Bajánháza.* Isten dicsőségére 288 K.
Bés. Isten dicsőségére 134 K.

- Bező.* Isten dicsőségére 897 K 10 f.
Botfalu. Isten dicsőségére 134 K 39 f.
Csap. Isten dicsőségére 1133 K 90 f., egyházfenntartási alapra
 165 korona.
Csicser. Isten dicsőségére 514 K 18 f.
Csongor. Isten dicsőségére 571 K 70 f.
Eszeny. Egyházfenntartási alapra 400 K, Isten dicsőségére
 111 K 46 f.
Felsőrőcse. Isten dicsőségére 849 K 60 f.
Gálocs. Isten dicsőségére 102 K.
Iske. Isten dicsőségére 305 K 79 f.
Jenke. Isten dicsőségére 765 K 60 f.
Kereszt. Isten dicsőségére 273 K 30 f.
Kisdobrony. Isten dicsőségére 646 K.
Kisgejőc. Isten dicsőségére 554 K 45 f.
Kisrát. Isten dicsőségére 532 K.
Magasrév. Isten dicsőségére 440 K 50 f.
Mokcsakerész. Isten dicsőségére 104 K.
Nagydobrony. Isten dicsőségére 329 K 80 f.
Nagygejőc. Isten dicsőségére 1701 K 90 f.
Nagykapos. Isten dicsőségére 704 K.
Nagyszelmenc. Isten dicsőségére 402 K 16 f.
Nagyszeretva. Isten dicsőségére 183 K 60 f.
Palágy. Isten dicsőségére 597 K.
Palló. Isten dicsőségére 228 K.
Pályin. Isten dicsőségére 700 K.
Sárosmező. Isten dicsőségére 347 K 90.f.
Solymos. Isten dicsőségére 314 K 30 f.
Szalóka. Hősök emlékére 252 K 50 f.
Szirárfalva. Isten dicsőségére 427 K 44 f.
Szürte. Isten dicsőségére 329 K.
Tiszaágtelek. Isten dicsőségére 131 K.
Tiszaásvány. Templomra 252 K, Isten dicsőségére 302 K 47 f.
Tiszasalamon. Isten dicsőségére 364 K 40f.
Ungcsepely. Isten dicsőségére 130 K.
Ungmogyorós. Isten dicsőségére 166 K.
Ungnyarád. Isten dicsőségére 993 K.
Ungtarnócz. Isten dicsőségére 351 K.
Ungvár. Isten dicsőségére 523 K, egyéb célokra 182 K 67 f.,
Vajkóc. Isten dicsőségére 325 K.

Veskóc. Árvay Ödön harangra 1000 K.

Vámoslucska. néhai Béres Mihályné, szül. Hura Zsuzsanna templomra hagyományozott 6000 K értékű ingatlant. Isten dicsőségére adakoztak a hívek 779 K 81 f.

Zahar. Isten dicsőségére 813 K 50 f.

Záhony. Isten dicsőségére 336 korona

I. Abauji egyházmegye.

B.) Építkezések.

Abaujnádasd. 527 K 04 f.

Abaujszántó. 621 K 80 f.

Abaujvár. 1094 K 05 f.

Alsóvadász. 1473 K 81 f.

Aszaló. 501 K 82 f.

Bakta. 512 K 67 f.

Csobád. 611 K 27 f.

Felsőméra. 1200 K — f.

Felsőregmec. 688 K 76 f.

Fony. 2281 K 31 f.

Füzérkajáta. 688 K 82 f.

Gönc. 1240 K 93 f.

Hernádszentandrás. 825 K 87 f.

Kassa. 1000 K — f.

Komáromcz. 1677 K 27 f.

Kovácsvágás. 997 K 90 f.

Magyarböd. 556 K 12 f.

Nagykinizs. 855 K 86.

Nagyszalánc. 621 K 63 f.

Onga. 591 K 88 f.

Szászfá. 664 K 25 f.

Szentistvánbaksa 1636 K 49 f.

Szikszó. 2175 K — f.

Telkibánya. 1048 K 48 f.

Zsujta. 559 K 96 f.

II. Alsóborsódi egyházmegye.

Alsószolca. 760 K

Ároktő. 1828 K.

Átány. 1680 K.

Borsodgeszt. 2160 K 05 f.
Borsodharsány. 588 K 84 f.
Bükkaranyos. 2600 K.
Bükkzsérc. 525 K 50 f.
Cserépfalú. 648 K 67 f.
Eger. 624 K.
Emőd. 1057 K 26 f.
Felsőábrány. 831 K 60 f.
Hejőcsaba. 1200
Heves. 6282 K.
Mezőcsát 2759 K 63 f.
Mezőkeresztes. 2234 K 44 f.
Miskolc. 4313 K 96 f.
Poroszló. 978 K.
Szirma. 544 K 60 f.
Tiszakeszi. 500 K.
Tiszanána. 1186 K 20 f.
Tiszaszederkény 4000 K.
Tiszatarján. 514 K 94 f.

III. Alsózempléni egyházmegye.

Alsóberecki. 531 K 74 f.
Bodroghalász. 966 K 74 f.
Bodrogkeresztúr. 900 K.
Cigánd. 3089 K 30 f.
Hernádnémeti. 4500 K 34 f.
Megyaszó. 2740 K.
Ricse. 1054 K 50 f.

IV. Felsőborsodi egyházmegye.

Alacska építkezett 2420 K értékig.
Bánhorvát építkezési kiadásai 1215 K 33 f.
Bántapolcsány építkezett 4438 K 73 f. értékig.
Borsod renovált 568 K 64 f. értékig.
Dédes építkezési költsége 10029 K.
Disznóshorvát javított 505 K 02 f. erejéig.
Nyomár renovált 600 K értékig.
Sajóecseg építkezett 1385 K 70 f. erejéig.
Szendrő javított 1593 K értékig.

V. Felsőzempléni egyházmegye.

Bodzásujlak. 654 K.
Gálszécs. 1308 K 82 f.
Kisazar. 605 K.

VI. Tornai egyházmegye.

Égerszög. 549 K.
Jablonca. orgonát építtetett 3700 K-ért.
Szinpetri 3379 K 15 f.

VII. Ungi egyházmegye.

Bés renoválásokra fordított 4477 K 54 f.
Csicser javításokra költött 550 K 90 f.
Eszeny renovált 2175 K értékig.
*Gálóc*s javított 797 K 10 f. értékig.
Kisgejőc templomot javított 2643 K 65 f. erejéig,
Magosrév javított 3236 K 34 f.-ig.
Mokcsakerézs javításokat eszközölt 1216 K 50 f.-ig.
Nagykapos javított 1029 K 31 f.
Pályin renovált 500 K ereiéig.
Ungcsepely javított 773 K 20 f.-ig.
Ungnyárád javításokat eszközöltetett 810 K 48 f. erejéig.
Ungvár renovált 1733 K 67 f. erejéig.

A püspöki jelentés alapján egyh.-ker. közgyűlés a maga részéről is gyászoló kegyelettel adózik egyházi és iskolai életünk kidőlt munkásai iránt, akik különböző hivatási körökben benső egyházi buzgósággal forgolódtak kisebb-nagyobb oltáraink körül s amig áldó emlékezéssel gondol életük elfolyására és kihűlt poraikra, egyúttal reménykedő hittel néz a nyomukba lépőkre s őket a bizalom különféle lépcsőin a szeretet lelkével köszönti.

5. A püspöki jelentéssel kapcsolatban Révész Kálmán abauji esperes a következő indítványt terjeszti be:

„A püspöki jelentésnek a vagyonleltárakra vonatkozó adataiból nyilvánvaló lévén, hogy a vagyonleltárak vezetése a legtöbb helyen a valódiság, pontosság és következetesség szempontjából sok kívánni valót tüntet fel, egyházkerületi közgyűlés kimondja, hogy az egyház-községek vagyonállagának pontos s az egész egyh.-kerületre nézve egységes elvek szerinti nyilvántartása szempontjából az egyh.-ker számvevőszék által minden évben egy egyházmegye vagyonleltárát átvizsgálattja s a számvevőszéket e célra az illető egyházmegye esperesével, esetleg annak megbizottjával és az elnökség által behívandó egy taggal kiegészíti.

Egyh.-ker. közgyűlés az indítványt egyhangulag elfogadja s annak figyelembevételére az elnökség figyelmét tisztelettel felhívja.

6. Egyházkerületünk elnöksége a következő előterjesztéseket hozza közgyűlésünk elé, kérvén azoknak tárgyalását és elfogadását:

1. Minthogy a koronázás nagy nemzeti ténye óta most van először alkalmunk közgyűlési megnyilatkozásra, üdvözljük a koronás ifjú királyt és hitvesét őszinte alattvalói hódolattal, tisztelettel és reménységgel sürgőnyileg.

2. Javasoljuk, hogy Arany János 100 éves születési évfordulója alkalmából a nagy magyar költő emléke iránt való hódolatunkat örökötsük meg jegyzőkönyvünkben.

3. Javasoljuk, hogy Tompa Mihály 100 éves születési évfordulója alkalmából fejezzük ki kegyeletes érzéseinket s az egyetemes konvent határozata értelmében folyó évi szept. 17-én, vagy más megfelelő időpontban minden iskolánkban Tompa-ünnepély tartassék.

4. Javasoljuk, hogy a reformáció 400. ados évfordulójának megünneplése tárgyában méltóztassék az esperesi és gondnoki kar megállapodását elfogadni, amint következik:

„A reformáció 400. ados évfordulójának megünneplése tárgyában az esperes uraktól kérve javaslatokat, illetőleg

tervezeteket s azokat az alsózempléni, gömöri és ungi egyh. megyék kivételével a többiektől megnyervén, a következő előterjesztést tesszük:

1. Az *időpont tekintetében* javasoljuk: okt. utolsó vasárnapja, 28. és 31-ike legyen az az idő, amikor e napok valamelyikén az ünnepélyes istentisztelet megtartassék. Az előző nap estéjén harangoztassunk, ha a harang még itthon van!

2. Az *ünnepély módjára nézve* javasoljuk, hogy rendes istentiszteleteinknek megfelelőleg történjék az emlékezés. Ahol van énekhar, ott ennek is szerep juttatandó az istentiszteleti sorrendben, mert az éneklés egyik legfőbb eszköz a vallásos érzés megnyilatkozásában.

3. Istentisztelet után ünnepélyes presbyteri ülés tartandó, amelynek jegyzőkönyvébe beiktatandó az egyetemes konvent által kiadandó emlékirat, megörökítendő a az egyház tisztviselőinek és presbytereinek nevei.

Ha az ünnepélyes istentisztelet nem 31-én tartatik, akkor ezen a napon délelőtt a templomi könyörgés után az iskolai teremben tartandó az iskolai ünnepély, ha 31-én tartatik a gyülekezeti ünnepélyes istentisztelet, akkor az iskolai ünnepély délután tartandó a tanteremben.

Az iskolai ünnepélyen emlékbeszédet mond a tanító, a megnyitót az iskolaszéki elnök tartván, — a gyermekek közül egy pár szaval, — az egész növendéksereg alkalmi énekeket énekel.

Az istentiszteleti perselypénz, — az iskolai ünnepély bevétele az egyháznál a reformáció 400-ados jubileumi emlék-alapítványi címen helyezendő el s tőkésítendő megfelelő célokra!

A közép- és felsőiskolákban az ünnepélyek okvetlenül megtartandók okt. 31-én esetleg két irányban is, t. i. *hálaadás* és *emlékezés* alakjában!

5. Kérjük elfogadni a 61200 kor. háborús segély kiosztására nézve az esperesi és gondnoki kar javaslatát s a pöspöki hivatalt megbízni a segélyek kifizetésével.

6. Kérjük elfogadni Juhász Béláné, szül. Bene Ida és Bene Bertalan 2000 koronás alapítványát a sáros-pataki főiskola tápintézete javára a csatolt irat kapcsán

s tudomásul venni, hogy az összeg az egyházkerületi pénztárba befizettetett.

7. Tisztelettel javasoljuk, hogy ez évre a napi díjak összegét a következőképen méltóztassék megállapítani: Budapesten 30 kor., vidéken 18 korona, a püspök és főgondnok részére ennek kétszerese.

8. Kérjük tudomásul venni, hogy a püspök az ezidei ünnepi ebéd váltságdíját: 500 koronát a sárospataki főiskola gimnáziumában egy ösztöndíj alapítására adja.

9. Kérjük tudomásul venni, hogy a püspöki hivatalon keresztülmenő pénzek időközi kamatairól szóló számadás megvizsgáltatott s jóváhagyatott az esperesi kar által.

Egyházkerületi közgyűlés az elnökségi előterjesztéseket egyenként és összesen elfogadván és határozati erőre emelvén, azok értelmében:

1. A cs. és kir. kabinetiroda útján a következő üdvözlő sürgőnyt küldötte Őfelségéhez:

„A tiszáninneri református egyházkerület most tartja első gyűlését azóta, hogy Felségedet és Felséges hitvesét a magyar nemzet hozsannái között hű magyarjaiknak királyává és királynéjává megkoronázták. Lelkesedve gondol egyházkerületünk erre a nagy ígéretekkel teljes szövet ségkötésre s áldja a Gondviselést, hogy Felségedet nemzetünk élére állította s alázattal kéri a kegyelem Istenét, hogy tegye ezt a szövetséget mindenképen áldottá, örökre emlékeztessé. Dicsőitse meg Felségetek életében a maga isteni erejét s tegye állandóan boldoggá és szerencsésé a Felséges uralkodó házat. Hódoló tisztelettel a Tiszáninneri református egyházkerület elnöksége: Dr. Tüdös István püspök, Dókus Ernő főgondnok.

A hódoló üdvözlőre a következő legfeljebb válasz érkezett:

„Méltóságos és Főtisztelendő dr. Tüdös István úrnak, református püspök Miskolc.

A Tiszáninneri református egyházkerületnek

a koronázás óta először megtartott közgyűléséből Méltóságod és társelnöke *Dókus Ernő* főgondnok úr Ő Méltósága által tolmácsolt hódolatát és üdvkívánatait Ő Felségeik megelégedéssel fogadták és az egyházkerületnek szíves köszönetüket kifejezni méltóztatnak.

Legfelsőbb parancsra

Báró Nagy.“

2. Arany János 100 éves születésének évfordulója alkalmából a nagy magyar költő nevét és emlékét hódolattal igtatja jkvébe, mint akiben a nemzet geniusza csudálatos erővel nyilatkozott meg, s aki költészetének varázsával és szellemének eredetiségével elbűvölte nemzetét s tanítómestérévé lett a nemzet minden rétegének a maga felülmulthatatlan hazaszeretetével s e szeretetnek dús lelkéből sarjadt virágaival; alkotásainak művészetével épűgy, mint nyelvének zamatosságával diadalmas vetélytársává emelkedett a XIX. század legnagyobb költőinek; egyetemes papjává az elfogultságra kész vallásfelekezeteknek a közös szentforrás, a biblia megbecsülésében s a bibliai örök eszmék igézetes ápolásában és terjesztésében. Hálával borul le egyh-kerületünk a Gondviselés előtt, hogy Arany Jánost a mi egyházunk kebeléből hívta el az alkotó munkára és a mi egyházunk lelkével ihletetten tette őt nyelvünk s költészetünk csodált alakjává s nemzetünk és költészetünk terén örökre fénylő csillaggá. Felhívja egyházkerületünk az egyházmegyéket és a különböző fokú iskolákat, hogy az Arany János emlékezetének ápolásában, az általa tört nyomok és irányok tiszteletében előljárni hazafiui lelkesedéssel buzgólkodjanak s ez által tegyék különösen is áldottá és romolhatatlanná az Arany János dicsőséges nevét.

3 *Tompa Mihály* 100 éves születési évfordulójának folyó évi szept. 17 dikének megünneplését egyh.-kerületi közgyűlésünk szintén

kegyeletes kötelességének tartja. Földünk szülötte, vérünkéből való vér, a sárospataki főiskola növendéke, egyházkerületünk egyik nagy papja, büszkesége volt ő évtizedeken át s azzá lett mindinkább az idők folyamán, bibliás lantjának bűvös zengésével s gyermeketegen szerető és háborgó lelkének mesés szülőtteivel. A virágok költőjét, aki ezeket az együgyű természeti szépségeket is papokká és prófétákká tudta átvarázsolni és aki a nép ajkáról ellesett babonákkal is tudott oktatni, mulattatni és nevelni — lehetne-e dicsőítés nélkül mellőznünk sok szenvedéssel megszentelt életének 100-ados évfordulóján? Igtassuk oda szívünkben, lelkünkben Arany János mellé és dicsőítsük érette is a Gondviselést, hogy elküldte őt nekünk és vigyük be az ő nevét is a művei, művészi alkotásai révén diplomainkba és iskoláinkba, hogy ő is örökre fényeskedjék, miként az ég csillagai. A Tompa 100 éves születési évfordulójának megünneplésére az összes érdekelték figyelmét felhívja egyh.-ker. közgyűlésünk, mint akinek emlékezetében magunkat is szerencsésen megbecsülhetjük.

4. A reformáció 400-ados évfordulójának megünneplésére az esperesi és gondnoki kar javaslatát köszönettel fogadja és kötelezővé emeli.

5. A 61200 koronás háborús segély kiosztására nézve szintén elfogadja az esperesi és gondnoki kar javaslatát s annak értelmében a püspöki hivatalt a segélyek kifizetésével megbizsa s magát a kiosztási jegyzéket a jkvünk függelékébe felveszi.

6. Juhász Béláné szül. Bene Ida és Bene Bertalan 2000 koronás alapítványát a sárospataki főiskola tápintézetére, meleg köszönettel fogadja s tudomásul veszi, hogy az egyh.-ker. pénztárában fog kezeltetni.

7. Megállapítja a javaslat alapján, hogy

ez évre jan. 1-ig visszamenőleg a napi díjak B.-pesten 30, vidéken 18 K-ban fizetendők ki.

8. Örömmel veszi tudomásúl egyh.-ker. közgyűlés, hogy Dr. Tüdős István püspökünk az idei ünnepi ebéd árát, 500 koronát a sárospataki főiskola gimnáziumában ösztöndíjalap alapítására adja s ezért neki benső köszönetet mond.

9. Tudomásúl veszi, hogy a püspöki hivatalon keresztül ment pénzek időközi kamatairól szóló püspöki számadást az esperesi kar megvizsgálta és jóváhagyta.

7. Bírósági ügyek is lévén a tárgysorozatban, elnökség

felhívja az egyh.-ker. bíróság tagjait, hogy azok tárgyalására a ma délutáni 3 órára a tanácskozási teremben jelenjenek meg.

8. *Egyházkerületi tisztújításra* vonatkozólag az esperesi és gondnoki kar a következő javaslatot terjeszti be:

Az egyházkerületnek 1907. május 28—30. napjain tartott közgyűlése az új zsinati törvények végrehajtására vonatkozó utasítás 17-ik pontjában kimondotta, hogy *„az új törvények életbelépésétől kezdve az egyházkerületi jegyzőket és egyházkerületi tanácsbírákat 10 évenkénti tisztújítás alapján választja. A jelenlegi egyh.-kerületi jegyzők és tanácsbírák ezúttal még tíz évre, vagyis 1917. aug. 1-ig megválasztottaknak tekintetnek. 1917-ben s attól számítva 10 évenként általános tisztújítás tartandó. A halálozás vagy lemondás folytán eszközölt időközi választásokon megválasztott egyének hivataloskodása mindig csak a legközelebbi általános tisztújításig tart.“* E határozat alapján javasolja az esperesi és gondnoki kar, hogy az egyházkerületi jegyzőkre és tanácsbírákra a tisztújítást rendelje el a közgyűlés 1917. július 15-iki határidővel, az esperesekhez a lelkészek július 18-ikáig, az esperesek a püspöki hivatalhoz július 20-ikáig kötelesek a szavazatokat beküldeni s az állandó szavazatbontó-bizottságot megbizna a közgyűlés, hogy a netalán szükséges újabb szavazások elrendeléséről is gondoskodjék.

Javasolja az esperesi és gondnoki kar azt is, hogy a tisztújítással egyidejűleg rendelje el a közgyűlés a tanári és tanítói képviselők választását is, miután azoknak megbízása is lejár ez év szeptember 1-sőjén. A szükséges újabb szavazás elrendelésére ezeknél az állásoknál is feljogosítandó a szavazatbontó-bizottság.

Mindezeknek a választásoknak véghezvitelére a felhívást közvetlenül a püspöki hivatal bocsátja ki a lelkészi hivatalokhoz. Az új tisztikar eskütételéig a régi tisztviselők teljesítik kötelességeiket.

Egyházkerületi közgyűlés az esperesi és gondnoki kar javaslatait elfogadva, elrendeli a 6 jegyzői és 10 tanácsbírói állásra a tisztújítást a javasolt módon s időben. Elrendeli a közgyűlés a tanári és tanítói képviselők választását is. Az új tisztviselők eskütételéig a régi tisztviselők tartoznak ellátni hivatalaikat.

9. A gömöri ref. egyházmegye múlt évi szeptember hó 20-án tartott közgyűlésének 10 ik sz. határozatával az összes egyházmegyei tisztségekre szavazást rendelt el. A beadott szavazatok alapján eszközölt választást, illetve a szavazatok eredményét azonban a november hó 20-án megtartott rendkívüli közgyűlés, az 5. sz. alatt hozott határozatával, nem vette tudomásúl, mert az egyes egyházakon kívül és belől álló illetéktelen tényezők beavatkozása és pressiója következtében, a beadott szavazatok nem tekinthetők a presbyteriumok szabad akarata és szabad elhatározása megnyilatkozásának eredménye gyanánt és ezért a presbyteriumok által választandó összes tisztviselői állásokra új szavazást rendelt el és pedig akként, hogy ez a választás a most dúló háború befejeztét követő egy félévi idő múltán legyen megejtendő.

Ugyanezen közgyűlés, ugyanezen sz. alatt kelt határozatával az egyházmegyei közigazgatás zavartalan menetéről akként gondoskodott, hogy a lejárt mandátumú tisztikart, az új választások megejtéséig, hivatalának folytatására felkérte és felhatalmazta, a hivatalát folytatni nem akaró Czinke István esperest pedig Buzi Márton lelkészi tanácsbíróval helyettesítette s végül akként intézkedett, hogy hasonló illeték-

telen beavatkozások meggátlása végett a m. kir. kormányhoz küldöttséget vezetett.

A gömöri egyházmegye ezen határozatát Juhász László, Dusza János és 24 egyházközség presbyteriuma egész terjedelmében meglebbbezte.

Egyházkerületi közgyűlés a panaszolt egyházmegyei közgyűlési határozatnak azt a részét, mely a választást az állami és közigazgatási közegek illetéktelen beavatkozása indokából megsemmisítette s az új választás megejtéséig a régi tisztikart hivatalának folytatására felkérte és felhatalmazta, továbbá azt a részét, mely a hivatalát folytatni vonakodó Czinke István esperest Buzi Márton lelkeszi tanácsbíróval helyettesítette, végül azt a részét, mely hasonló illetéktelen beavatkozások meggátlása végett a m. kir. kormányhoz küldöttséget menesztett, a felebbezések visszautasításával érintetlen hagyja, mert azok az egyházmegyéket egyházi törvényeink értelmében megillető önkormányzati jog keretében mozognak s mint ilyenek felebbezés tárgyát nem képezhetik. Ellenben a határozatnak azt a részét, mely az új választásokat a háború bevégezte után egy félév múlva rendelte megtartani, megváltoztatja, mivel a tiz évre megválasztott tisztikar megbízatása 1916. év végével lejárt s azt bizonytalan időre meghosszabbítani az egyházi törvények világos és határozott rendelkezése ellenére az egyházmegyei közgyűlésnek jogában nem áll, de nem is szükséges, miután a presbyteriumok működésüket a háború dacára akadálytalanul folytatják és így az egyházmegyei tisztviselők választását is megejthetik és épen ezért utasítja közgyűlésünk az egyházmegyét, hogy a választásokat e célból összehívandó rendkívüli közgyűlésen késedelem nélkül oly időre rendelje el, hogy az új tisztikar állását már a f. évi őszi egyházmegyei közgyűlésen elfoglalhassa.

10. Az ungi egyházmegye f. év május 15-diki gyűlésének 3. sz. jkvi pontjával értesíti egyházkerületünket a felől, hogy a b. e. Komjáthy Béla elhunytával megüresedett gondnoki állásra a kebelbeli presbyteriumok teljes egyértelműségével *Bernáth Zoltán* vajáni földbirtokost, egyházmegyei világi tanácsbíró-t hívta el az egyházmegye közvéleménye, aki a megtisztelő bizalom előtt meghajolva, a gondnoki állást elfogadta s annak hűséges viselésére a hivatalos esküt az egyházmegye színe előtt és lelkesült örvendezése közben letette.

Egyházkerületi közgyűlésünk az ungi egyházmegyének a megüresedett gondnoki széke betöltésére vonatkozó jelentését örömmel veszi tudomásul, mert a férfiú, akit b. e. *Komjáthy Béla* örökébe állított, évtizedek óta szolgálja már családja hagyományos szeretetével és hűségével ref. egyházunkat s ebben Sárospataki főiskolánkat is. Föltétlen bizonyosságban a felől, hogy *Bernáth Zoltán* mint egyházmegyei gondnok évtizedeken gyűjtögetett tapasztalataival épűgy, mint öröklött egyházszeretetével és buzgóságával egyaránt igazi bölcs vezére lesz az ungi ref. egyházmegyének, őt gondnoki minőségében a legszebb remények között üdvözlí s működésére, egész életére a Mindenható segédelmét és kegyelmét kéri.

11. *Zsinati tagok választása* ügyében, javasolja az esperesi és gondnoki kar:

a) a konventi elnökség leiratának tudomásul vételét s a zsinati tagválasztás elrendelését;

b) a zsinati tagok választása u. n. lajstromos szavazás útján történjék a 7 lelkészi és világi *rendes* és póttagokra;

c) az egyházi törvényekben megállapított tanári és tanítói képviselőkre is ugyanazon a szavazati lapon történjék a szavazás mind a *rendes*, mind a póttagokra nézve;

d) a szavazat-lapok az esperesi hivatalokhoz 1917. július 18-ikáig küldendők be s az esperesek július 20-ig a püspöki hivatalhoz szolgáltatják be a szavazatokat.

e) az állandó szavazatbontó-bizottságot feljogosítja az egyházkerületi közgyűlés, hogy azokra a helyekre, amelyekre általános többséget senki sem nyert, az újabb szavazást rendelje el a megfelelő határidőre.

f) mind az első, mind az esetleges újabb szavazásokra a felhívást egyenesen a püspöki hivatal küldi szét a lelkészi hivatalokhoz.

Egyházkerületi közgyűlés az esperesi és gondnoki kar javaslatait elfogadva, kimondja, hogy a zsinattartás engedélyezéséről szóló konventi elnökségi utasítást tudomásul véve, elrendeli lajstromos szavazással az egyházkerület részéről küldendő lelkészi és világi 7 rendes és 7 póttag, a felsőiskolák, a középiskolák tanárai és a tanítók közül választandó 1 rendes és 1 pót zsinati tag választását, még pedig július 15-iki határidővel s oly módon, hogy a szavazati lapok az esperesi hivatalokhoz július 18-ikáig küldendőek be, az esperesek pedig a püspöki hivatalhoz július 20-ig terjesztik fel az egyházmegyei összes szavazatokat. Megbizzza a kerületi közgyűlés az állandó szavazatbontó bizottságot, hogy az esetleg szükséges újabb szavazások elrendelését eszközölje. — A szavazásra való felhívást a püspöki hivatal eszközli az egyes lelkészi hivatalokhoz küldvén el az erre vonatkozó hivatalos iratot.

12. A m. kir. miniszterelnökség f. évi febr. 27-iki kelettel a következő (477 sz.) leiratot küldötte egyházkerületünk püspökéhez:

„Ő császári és apostoli királyi Felsége a Tiszánineni ref. egyházkerület részéről, trónralépése alkalmából nyilvánított hódolatért, valamint Ő cs. és apostoli kir. Felsége I. Ferencz József elhunya alkalmából nyilvánított részvéteért legmagasabb köszönetét legkegyelmesebben nyilvánítani méltóztatott.“

Budapest, 1917. évi február hó 27.

Tisza

m. kir. miniszterelnök.

Egyházkerületünk a legkegyelmesebb leiratot alattvalói hódolattal köszöni meg s annak levéltárában leendő megőrzését elhatározza.

13. Főt. Mélt. *Kapi Béla* dunántúli ág. hitv. ev. püspök 1916. dec. 19 én püspökünkhöz címzett 2901 sz. levelében forró köszönetet mond azért a távirati üdvözlésért, amellyel püspökké történt beigtatása alkalmával egyházkerületünk elnöksége őt egész egyházkerületünk nevében is a testvéri szeretet lelkéből fakadó jó kívánságokkal kereste fel.

Egyházkerületi közgyűlésünk az alkalmi jó kívánatokat jelen jegyzőkönyvében tisztelettel és szeretettel megismételve s a dunántúli ág. hitv. ev. egyházkerületnek az országos tisztelettől övedezett Gyurátz Ferenc örökébe emelt új püspökéhez s ezzel kötött frigyéhez Istennek kegyelmét kérve — a köszönő levelet testvéri szeretettel veszi tudomásul s azt levéltárában helyezi el.

14. Olvastatott egyházkerületünk énekügyi bizottságának a II. Próbaénekeskönyv értékét méltató következő véleményes jelentése :

Főtiszteletű Méltóságos Egyházkerületi Közgyűlés!

Legutóbbi egyetemes zsinatunk az évek során készült I. Próbaénekeskönyvet nem fogadta el közhasználatra s annak újra való átdolgozását rendelte el a 150 zsoltár hiánytalan felvételével.

Az átdolgozás 1916-ban végződött el s éppen egy éve most, hogy a II. Próbaénekeskönyvet az egyetemes konvent — az egyetemes énekügyi bizottság felterjesztése alapján 3000 példányban kinyomatta s a gyülekezetek és érdeklődők rendelkezésére bocsátotta.

A Tiszáninneri e.-kerület kezdettől fogva élénk érdeklődést tanúsított az énekeskönyv reformja iránt s volt idő, amikor ennek késedelmes haladása miatt az egyetemes konventet is felkereste, s annyira érezte egy újított,

a haladó idő szellemének megfelelő énekes könyv szükségességét, hogy maga is erőt érzett magában a javított énekeskönyv kiadására abban az esetben, ha a közösek tervezett és évtizedeken előkészített reform fennakadást szenvedne.

Egyházkerületünk énekügyi bizottsága — az egyházkerület szellemétől áthatva — kötelességének ismerte, mihelyt a II. Próbaénekeskönyv szétküldetett, gondosan utána nézni annak: vajjon a közös célra készült mű olyan-e, amilyennek azt a tiszáninneri egyházkerület nagy többsége óhajtotta, t. i. *fejlődést képvisel-e énekeskönyvünk történetében s megfelel-e ref. egyházunk mai vallásos gondolkozásának s hivatott-e arra, hogy vallásoktatásunk és nevelésünk munkájában hasznos és áldásos segédeszközzé legyen?*

Mielőtt az összeülendő zsinat döntene az énekeskönyv sorsára nézve, az egyházkerületeknek nyilatkozniok kell e tárgyban, ha azt nem akarják, hogy a nagy közérdek ilyen vagy olyan irányú szolgálatából ki maradjanak s a döntés az ő hozzájárulásuk vagy ellenzésük nélkül történjék meg.

Mindezt figyelembe véve, egyházkerületünk énekügyi bizottsága több ízben tanácskozott s élőszóval és levelezéssel eszmét cserélt a II. Próbaénekeskönyv értéke felől s országos hírű költő-tagjának véleményét is kikérve, teljes egyértelműséggel megállapodott abban, hogy a II. Próbaénekeskönyv a hazai ref. egyház XX. századbeli igényeinek kielégítésére elégtelen és alkalmatlan s az I. Próbaénekeskönyv színvonalán is alúl marad.

Azzal, hogy a 150 zsoltárt — a megállapított munkarend értelmében — a revisorok hiánytalanul beledolgozták a gyűjteménybe, szinte megoldhatatlan feladatra vállalkoztak s minden erőfeszítések dacára is magmaradt a legtöbb visszaerőszakolt zsoltár idegenszerűnek, alakilag és tartalmilag az egész keretéből kirívónak s keresztyén érületünk s gondolkozásunk ápolására alkalmatlannak.

Éppen maga ez a II. Próbaénekeskönyv a legkevényebb ítélet az ellen a sírjából felerőszakolt nézet ellen, amely szerint a 150 zsoltár a .ni keresztyén lelkünknek mindvégig kívánatos tápláléka lehetne. Vagy végké-

pen átkereszteljük azokat a mi keresztelésünk vizével, amikor aztán nem is tarthatjuk őket többé Dávid zoltárainak, vagy meghagyjuk eredeti színükben és zamatjukban, amikor pedig nem fejezik ki a mi áhítatunkat és sóvárgásunkat s így ránk nézve feleslegesek. Az átdolgozók munkáján az alku, egyezkedés íze ömlik el sok helyen s ez a se hév, se hideg jellege is viszarettenhet bennünket a 150 zoltár egy jó részének énekeskönyvünkbe való befogadásától.

Az anyag temérdekségével való birkózás — ami szintén részökül jutott a revisoroknak — eredményezte a 150 zoltárban a sokszor mutatkozó szerkezeti tökéletlenséget, a műegység hiányát, mondhatnók úgy is, hogy darabosságot, sőt együgyűséget.

A nagy feladattal való birkózásnak kell tulajdonítanunk azt is, hogy a tartalom igen sokszor nem kapja meg a neki megfelelő öltözetet s hogy költői forma tekintetében a II. Próbaénekeskönyv zoltárai messze alúl állanak az I. Próbaénekeskönyv zoltárain. Általában a zoltár revisión nem igazolódik valamely erőnek a következetes megnyílvánulása, sem a tartalom megválogatásában, sem a formának izlésesebbé, kívánatosabbá tételében.

Az e.-ker. énekügyi bizottságnak általában, de e bizottság országos nagy nevű költő-tagjának különösen is az a véleménye, hogy a 150 zoltárnak ker. énekekké alakítása s ker. énekek gyanánt való efogadása a nagy képlelenségek közé, az ideje múlt feladatok közé tartozik s a magyar ref. egyház bölcsen teszi, ha munkaerőit más irányban foglalkoztatja.

A *dicséret*ek — egészben véve — épügy mint az I. Próbaénekesben, a II. ban is felülhaladják a zoltárokat s ezek — megfelelő javítás után — magukban is elegendő táplálékaivá lehetnének az istenséget az éneklés szárnyain kereső lelkünknek. De így, amint vannak, felszaporítva az Erdélyi énekeskönyvből átvett énekdarabokkal, — ezek is módosításokra s részben kihagyásokra is várnak, mert egyes címeken több ének fordul elő, mint amennyi a szükségben kielégítő s ezek részben nem olyanok, hogy külön műbecsökért kellene őket megbecsülnünk és megmarasztanunk. Sőt némely részben nem egyebek, mint

költemények vallásos ihlet nélkül, s így sem templomi, sem iskolai, sem magánhasználatra nem hivatottak.

De legkifogásolhatóbb része a II. Próbáénekeskönyvnek az, ami benne egészen új, t. i. a *temetési énekek csoportja*. Megaláztatás volna ref. egyházunkra, ha ez a rész így, amint van, az újított énekeskönyvünkben benne maradna.

Ákik a temetési énekeknek a templomi énekeskönyvünkbe való felvételét javasolták, azok templomi ihletből származó halotti vagy temetési énekeket gondoltak, arra való tekintettel, hogy sok helyen a temetési énekeket — vagy néhol azoknak legalább egy részét — a résztvevő közönség egyetemlegesen énekli. Ezt a kívánságot, vagy szükségét a *búcsúztatószerű* vagy *halottbeszédű* énekek nem elégíthetik ki. Erre a célra az élet és halál nagy és fenséges kérdéseivel ihletetten foglalkozó, megnyugvást keltő, a sírgöröngyei közül az ég boltozatai felé szárnyaló, a halhatatlanság és örök élet eszményeitől sugárzó költeményekre van szükségünk, olyanokra, amelyek — alaki és tartalmi szépségük és gazdagságuk miatt is gyorsan közkedveltségre tehetnek szert és a temetőbe vezető utak rettentéseit eltávolítani vagy enyhíteni képesek.

A temetési énekek összeállítói a nyomtatásban rendelkezésükre állott hazai termékeket sem méltatták figyelemre s csak ez okozhatta, hogy túlnyomóan gyöngedarábokkal állottak elő, amelyek mosolyt támasztanak inkább, mint Istennel és a halállal való kibékülést és élő reménységet.

Állításaink bővebb igazolására ide csatoljuk *Radácsi György* bizottsági elnöknek a *Sárospataki Ref. Lapokban* 1916 szept. 17-től kezdődőleg 1917 június 12 ig megjelent bírálatát a II. Próbáénekeskönyv zsoltáiról s *Czinke Istvánnak*, a bizottság egyik tagjának a II. Próbáénekeskönyv dicséreteiről és temetési énekeiről készített munkálatát, amelynek közlését a Sárosp. Ref. Lapok legközelebbi száma fogja megkezdeni.

Ezek alapján s Léway József nagy költőnknek a bizottság elnöke részére adott meghatalmazása nyomán, mély tisztelettel javasoljuk a főt. és Méltóságos egy.-ker. közgyűlésnek, hogy fejezze ki az egyetemes konvent előtt

a II. Próbaénekeskönyvre vonatkozólag, hogy azt mai formájában közénekeskönyv gyanánt nem fogadhatja el s *kívánja annak olyan értelmű átdolgozását és átalakítását, hogy az a mai irodalmi színvonalnak minden tekintetben megfeleljen s igazi közszükséget pótolhasson.* Kívánságának támogatására *terjessze fel az egyetemes konventre s ez által a zsinatra az egyházkerületi énekügyi bizottság egyes tagjai által készített s az egész bizottság által helyeselt birálátokat.*

Mély tisztelettel vagyunk a Főt. és Mélt. Egyház-ker. Közgyűlésnek

alázatos szolgálói
az egyh.-ker. énekügyi biz. tagjai
s ezek nevében

Radácsi György

b. elnök.

Sárospatak, 1916 junins 12.

Egyházkerületi közgyűlésünk az énekügyi bizottság véleményes javaslatát az ehhez csatolt fáradságos s egyházi énekügyünk szeretetétől áthatott birálatait a legteljesebb elismeréssel fogadja, az egyetemes konventre felterjeszti, határozatosan kérvén ezt egyházkerületünk álláspontjának érdemleges figyelembe vételére s a II. Próbaénekeskönyvnek, közegyházi nagy érdekből újabb átdolgozására.

15. Oláh Péter magyarbődi lelkész f. évi máj. 13-án kelt s egyh.-kerületünk közgyűléséhez intézett levelében — kora előhaladottságára való hivatkozással jelenti, hogy a tanítókat vallás- és énektanításra képesítő bizottsági tagságról, amelyet a bizottság működése óta visel, — tisztelettel lemond, mély-séges hálóját nyilvánítva azért, hogy őt az egyházkerület bizodalma erre a tisztre egykor méltónak ítélte.

Egyházkerületi közgyűlésünk bizonyossá tétetvén a felől, hogy a lemondó férfiú szilárdan ragaszkodik bizalmi állásától való megválásához,

öt a legteljesebb elismeréssel elbocsátja, s buzgó munkásságának hálás feljegyzése mellett neki életének további éveire a Mindenható segédelmét kéri s helyére Szobonya István győrkei lelkész s abauji egyházmegyei tanácsbirót választja meg.

16. Múlt évi tavaszi egyházkerületi gyűlésünk 17 sz. jegyzőkönyvi pontjával a nem vallásfelekezetünkhöz tartozó tanítóképző intézetek számára Hodossy Béla által készített s felülbírált énektanítási Tantervet azzal küldötte vissza a Tanterv készítőhöz, hogy a külörben sikerült Tantervbe illesztene bele az átvizsgálók által észrevételezett egy pár oly módosítást, mely azt egységesebbé s használhatóbbá teszi s az így kiigazított Tantervet terjesztené fel Egyházkerületünk múlt évi őszi közgyűlésére. Hodossy Béla, a bírálók kívánata szerint kiigazított Tantervet mostani gyűlésünkre küldötte el.

Egyházkerületünk a kiigazított Tantervet jegyzőkönyvében kinyomatja (lásd a Függelék) s a nem vallásfelekezetünkhöz tartozó tanítóképző intézetekben az 1917/18 iskolai évtől kezdve kötelezővé teszi.

Hodossy Béla úrnak azon szíves ígéretét, hogy a Tantervhez a Tanmenetet is elkészíti, köszönettel fogadja s felkéri, hogy azt elkészíteni s Egyházkerületünk közgyűlésére betervezni szíveskedjék.

17. Múlt évi tavaszi közgyűlésünk 20 sz. jegyzőkönyvi pontjában foglalt utasításra az egyh.-megyék — Gömör kivételével — beterveztették jelentéseiket s kimutatásaikat az *egy-egy egyházakban végzett helmissióról* E jelentések s kimutatások szerint az Egyházmegyékben a belmissiói munkásság a vallásos iratok terjesztésére és szorványosan az ifjúság vasárnapos tanítására szorított. Az énekkarok a háború által teremtett helyzet s az énekkari tagok katonáskodása miatt szüneteltek. Felolvasó estélyek petroleum hiánya miatt egy pár helyen tartattak. Ifjúsági, nő, s olvasó egyesület egy pár van. Alakításukat a háború akadályozta meg. A beérkezett jelentések Alsó-borsodot, Felső-borsodot s Ungot leszámítva,

azt állapítják meg, hogy az egyházlátogatóság vagy nem kéri ki a presbiteriumoktól a belmissióra vonatkozó feleleteket, vagy elhallgatja a belmissió szünetelésének indokait.

Abaujából 64 egyházból érkezett jelentés Ifjúsági női egyletek, vagy olvasóköri nincsenek. Az énekkarok nem működtek. Felolvasások 5 helyen tartattak. Semmiféle belmissiói munka nem volt 8 helyen.

Alsóborsodból 51 egyházból érkezett jelentés. Ifjúsági női egylet három helyen van. 28 helyen énekkar, de ezek a háború miatt nem működnek. 13 helyen tartattak ismeretterjesztő s vallásos felolvasások. 9 helyen volt az ifjaknak vasárnapi tanítás, 15 helyen a belmissiói munka egy pár nap-tár eladásában nyilvánult meg. Az esperesi jelentés szerint ugyan a lelkészek a háború egész tartama alatt belsőbb összeköttetésben voltak a hívekkel, azoknak tanácsadók s levélírók voltak.

Alsózemplénből, különösen a tályai járás egyházlátogatói küldöttek be hiányos adatokat. Ebben az egyházmegyében van 7 ifjúsági s női egylet s 2 olvasóköri, 41 énekkar. Vasárnapi tanítás 25 helyen, felolvasás 24 helyen tartott. Vallásos iratok és lapok több-kevesebb példányban majdnem minden helyen terjesztettek.

Felsőborsodból 54 egyházból érkezett jelentés. Ifjúsági egylet 4 helyen, énekkar 34 helyen van. Felolvasások 7 helyen, vasárnapi tanítások 50 helyen tartottak. Vallásos iratok 14 helyen nem terjesztettek.

Felsőzemplénből 39 egyházból érkezett jelentés. E szerint 8 helyen van ifjúsági egylet, 6 helyen énekkar, 11 helyen tartottak felolvasások, 12 helyen volt az ifjak és leányoknak vasárnapi tanítás, 5 helyen nem terjesztettek vallásos iratok s Abarán nem volt semmi missiói tevékenység.

Gömörből nem érkezett jelentés.

Tornából 30 egyházból érkezett jelentés, mely szerint ifjúsági egylet nincs sehol. Énekkar 12 helyen van. Felolvasások két helyen tartottak, Vasárnapi tanítás 29 helyen volt. Vallásos iratok minden helyen terjesztettek. Az Egyházlátogatóság itt is nagyon hiányos adatokat szolgáltatott be.

Ungból 49 helyről érkezett jelentés s e szerint ifjúsági egylet 3 helyen, énekkar 13 helyen, vasárnapi tanítás 1 helyen volt. Felolvasások egy helyen tartottak. Semmiféle vallásos iratok nem terjesztettek 14 egyházban.

E jelentésekből míg örömmel állapítja meg Egyházkerületünk, hogy a hívekkel való szorosabb érülközés s a katonákkal s foglyokkal való gyakori levelezés által bizonyos belmissiói munka végeztetett, de ezzel ellentétben látja azt is, hogy az előirt s a belmissiónak csak kezdetét képező 5 pontba foglalt belmissiói tevékenység lendületet nem vett. Mert, ha az ifjúsági egyletek alakítása s az énekkarok működése elé legyőzhetetlen akadályokat gördített is a háború s a felolvasások tartása elé az általános petróleum-hiány, de az ifjúság vasárnapi oktatásának s a vallásos iratok terjesztésének útjában nem állott más, csak a tevékenység hiánya.

Ezért míg egyrészt ismételten felhívja Egyházkerületünk az Egyházmegyék figyelmét arra, hogy az egyházlátogatásnak tegyék szigorú kötelességévé, hogy a belmissiói tevékenységre vonatkozó kérdésekre kielégítő feleleteket szerezzenek be a presbytériumoktól s állapítsák meg, hogy ha nincs egyik, vagy másik helyen munkálkodás, kit terhel a felelősség? másrészt elvárja minden lelkésztől, a gyülekezetnek apostolaitól, hogy tehetségeik szerint teljesíteni fogják kötelességüket.

A gömöri egyházmegyét a részletes kimutatás betérjesztésére utasítja.

18. Múlt évi őszi közgyűlésünk 30. sz. határozatára püspök úr betérjeszti a miskolci vallástanári állásra kihirdetett pályázat eredményét a következőkben:

Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés!

Vonatkozással az 1916. évi tavaszi közgyűlésünk 30 ik számú határozatára, hivatalos tisztelettel jelentem, hogy a miskolci önálló vallástanítói állásra a pályázatot kihirdettem s az eredmény a következő: pályáztak 14-en, de hárman időközben visszavonván pályázatukat, a választás alá kerülők száma 11.

E tizenegy pályázóról a következő ismertetést adom okmányaik alapján:

1. *Bay József* nagyszalontai hitoktató segédlelkész, 26 éves, II-ik lelkészi vizsgáját 1913-ban tette le jó eredménnyel. Szolgálatot e vizsgája előtt s óta Nagyszalontán teljesít, ahol a kir. főgimnáziumban a ref. növendékeknek hit- és erkölcsant tanít 1914. január elsejétől, a hivatalos bizonyítvány szerint sikeres eredménnyel. Kötelező nyilatkozatot tesz, hogy a vallástanári vizsgát 1918. végéig leteszi, ha megválasztatik.

2. *Bodnár Gábor* nagyszántói lelkész, 32 éves, II-ik lelkészi vizsgáját 1911-ben jó eredménnyel állta ki s 1914. óta rendes lelkész mostani helyén. *Vallástanári képesítést szerzett 1913-ban*, bölcsész-tudori vizsgálatát folyamatban van. — Mint lelkész buzgón teljesíti kötelességét.

3. *Boldizsár György*, lévai hitoktató s.-lelkész, 27 éves, II-ik lelkészi vizsgát 1916-ban tett *jeles* eredménnyel. Jelenlegi szolgálati helyén két éve működik s a főgimnáziumban, a tanítóképző gyakorló iskolájában s más elemi iskolákban tanítja a hit- és erkölcsant, e tanítással foglalkozott, mint mohi-i s.-lelkész is az aranyosmaróthi főgimnáziumban, polgári leányiskolában, mindenütt eredményesen teljesítvén kötelességét.

4. *Demes Péter* hosszúfalusi lelkész, 46 éves II-ik lelkészi oklevelét 1897-ben szerezte meg s az *jó* általános osztályzatot mutat fel. Szolgálati helyén a hivatalos bizonyítvány szerint „elismerésre méltó buzgóságot fejtett ki, gondozván missziói köre hiveinek lelki életét.“ — Jelenleg *miskolci* tartózkodású, miután az erdélyi oláh betörés következtében családjával együtt menekülnie kellett. Miskolcon, ref. főgimnáziumunkban az egyházi és karének vezetésével bízott meg s e megbízást kiváló eredménnyel váltotta be. Ezenkívül a felsőkereskedelmi és az állami polgári leányiskolában vallástant is tanít, a hivatalos bizonyítvány szerint a legteljesebb elismerést s megelégedést érdemelve ki. — Nyilatkozata szerint két év alatt megszerzi a vallástanári oklevelet is.

5. *Gombos Ferenc* losonci hitoktató s.-lelkész, 26 éves, II-ik lelkészi oklevele *jeles*. Jelenlegi helyén 1915.

október elsője óta működik, mint a hadbavonúlt lelkész helyettese, tanítván a hit- és erkölcs tant az állami főgimnáziumban, az állami tanítóképző-intézetbe és a polgári leányiskolában, kiváló eredménnyel, amint a szolgálati bizonyítvány tanúsítja. Előbb a keresztyén ifjúsági egyesület utazó titkára volt s az ifjúsági egyesületek szervezése s vezetése terén hivatottságának jeleit mutogatta, a legnehezebb kérdések egyikének, a nemi felvilágosítás problémájának gyakorlati s irodalmi művelését felszínre hozva s ott tartva.

6. *Igaz József* ketesdi lelkész, 29 éves, a II-ik lelkészi vizsgát 1913-ban tette le *jeles* eredménnyel. Szolgálati helyén 1915. júliusa óta működik, buzgón végezve lelkész-pásztori teendőit. Külföldön két évet töltött a genfi és párisi theol. fakultásokon, Edingburgban is töltvén néhány hónapot. Mint segédlelkész *Miskolcon* szolgált s ebben a minőségben a vallástanítást a nem felekezetünkbeli középiskolákban kielégítő eredménnyel végezte. Megválasztása esetén tanári oklevelet szerez.

7. *Isaak Imre* vajáni lelkész, 29 éves, a II-ik lelkész-képesítő oklevelet, amely *jeles* képesítést tüntet fel, 1914-ben szerezte meg. — Jelenlegi helyén 1915. május 16-ika óta szolgál, az esperesi bizonyítvány szerint kiváló sikerrel. Előbb Széken, majd Magyarvalkón, s végül Miskolcon volt segédlelkész s ez utóbbi helyen a nem felekezetünkbeli középiskolákban vallás-tanítást végzett megfelelő sikerrel.

8. *Kömives Sándor* bátfai lelkész, 28 éves, a II-ik lelkészi vizsgálatot 1912-ben tette le *jelesen*. Mostani helyén a hivatalos bizonyítvány szerint dicséretes ügybuzgósággal látja el hivatala kötelességeit. — Segédlelkész-ként működött Kisvárdán, ahol vallásoktatást is végzett.

9. *Máthé Miklós* kisazari lelkész, 32 éves, a II-ik lelkészi oklevelét, amely *jó* általános osztályzatot tüntet fel, 1909-ben szerezte meg Sárospatakon. Segédlelkész volt Gortvakisfaludon és Sátoraljaújhelyen, ez utóbbi helyen hitoktatást is végzett a nem felekezetünkbeli középiskolákban. — Jelenlegi helyén 1909. szeptember elsője óta szolgál, *vallástanári oklevelet szerzett* 1913-ban Debrecenben.

10. *Ruzsa József* tábori lelkész, a tolnanémedi egyház rendes lekipásztora, 30 éves, a II-ik lelkészképesítési vizsgálatot 1912-ben Budapesten tette le. Rendes lelkészi állását mostani helyén 1914. november 15-ike óta tölti be, a tábori lelkészségre a világháború folyama alatt hivatott be s neveztetett ki. Rendes lelkészkedése előtt 2 évig volt Budapesten hitoktató.

11. *Tóth János* aggteleki helyettes lelkész, 30 éves, a II-ik lelkészképesítési oklevelet 1911-ben szerezte meg Sárospatakon. Az oklevél általános jó osztályzatot tüntet fel. Szolgált Rimaszombatban, szükség szerint helyettesítve a hitoktató lelkészeket, — Putnokon, tanítva az állami elemi iskolában a ref. hit- és erkölcstant, Zsipen, Hanván, Harmacon, mindenütt eredményesen s dicséretreméltóan teljesítve kötelességét, amint a hivatalos bizonyítványok igazolják. A múlt év május havában a budapesti országos középiskolai tanárvizsgáló-bizottság előtt *alap-vizsgálatot* tett a magyar nyelv és irodalomból, valamint a történelemből jó, a latin philológiából elégséges eredménnyel. Folyamodványa szerint középiskolai tanári szakvizsgáját ez évben leteszi, valamint a tudori oklevelet is megszerzi.

Kérem e jelentés alapján a választás véghezvitelét, hogy a megválasztott az 1917—18-ik iskolai évet munkálkodásával a rendes időben megkezdhesse.

Vagyok a Főtiszteletű Egyházházkerületi Közgyűlésnek alázatos szolgája

Miskolc 1917. április hó 30-ik napján.

Dr. Tüdös István
püspök.

Előadó jelenti, hogy Isaak Imre vajáni lelkész pályázatát visszavonta, Gombos Ferenc losonci hitoktató pedig időközben vallásánári oklevelet szerzett

Ezután megejtetvén a választás:

Egyházkerületünk közgyűlése a miskolci vallásánári állásra általános szótöbbséggel Demes Péter hosszúfalusi lelkészt választotta meg, őt

ez állásában szívesen üdvözli s jövő működésére Istennek minden áldását kéri.

19. Múlt évi tavaszi közgyűlésünk 79. sz. jegyzőkönyvi pontjával a gömöri egyházmegyének s az O. R. L. E.-nek az egyházi tisztviselők fizetésének természetbeni kiszolgáltatására s a díjlevelek átalakítására vonatkozó indítványát hozzászólás és indítványtevés végett az Egyházmegyékhez tette le. Az egyházmegyék indítványait beküldötték. Abauj a vagylagos egyházi adó életbeléptetésétől várja a bajok orvoslását. Alsóborsod a naturálék kiszolgáltatására nem óhajt visszamenni, hanem kívánja a folyóár szerinti megállapítást, ha fedezet nem volna reá, a rendkívüli egyházi adó kivetése útján is. Felsőborsod, Torna, Ung, Alsózemplén a jelenlegi díjlevelek átalakítását a méltányosabb fizetésrendezésig nem óhajtja s a díjlevelekben biztosított terményeknek vagy természetbeni vagy folyóár szerinti kiszolgáltatását óhajtja. Felsőzemplén az egységár s folyóár közötti különbözet kifizetését az egyetemes konvent útján a kir. kormánytól óhajtja kieszközölni. Gömör újabb indítványában a javadalmaknak természetben vagy folyóár szerinti kiszolgáltatásának kötelezettsége mellett utasítani kívánja az egyházmegyét, hogy ott, ahol a javadalom kiszolgáltatására nézve egyezés nem kötött, az egyházmegyék mellőzzék a bíraskodást s oly egyházakban, ahol a szükségletekre nincs fedezet, az adókulcs felemeltessék s ha az egyház ettől vonakodnék, az adókulcs felemelését az egyházmegye rendelje el.

Egyh.-kerületünk a fizetések végleges rendezéséig a díjleveleken változtatni nem óhajt s azokat mint eddig, úgy ezután is egyházra és lelkészre s minden egyházi hivatalnokra nézve kötelezőknek tartja.

Az abauji egyházmegye indítványát a jövő egyházi adó segélyezési ciklusra nézve az adócsökkentési segélyezést folyamodó egyházak figyelmébe ajánlja.

20. Püspök úr bemutatja az erdélyi menekültek és az elpusztult ref. lengyel templomok javára az egyházkerület

kebelében megindított gyűjtés eredményét magában foglaló kimutatását, azzal az átirattal együtt, melyben az erdélyi ref. egyházkerület igazgatótanácsa az erdélyi menekültek javára begyűlt 17644 K 20 f.-nek, — a ref. egyetemes konvent elnöksége pedig az elpusztult lengyel ref. templomok javára begyűlt 2162 K 70 f.-nek — a püspök úr általi beküldését elismeri és nyugtatja.

Egyházkerületi közgyűlésünk a jelentést tudomásul veszi s az egyes egyházak részéről történt adakozásokat magában foglaló kimutatást jegyzőkönyvünkben mellékletül felveszi.

21. Radácsi György egyh.-ker. főjegyző indítványozza, hogy a Sárospataki főiskola fentartási és internátusi alapjára kezdeményezett gyűjtéshez készített *felhívó szöveg*, amely az őszi közgyűlés jkvébe még nem volt felvehető, mint történelmi okmány vétessék fel egyházkerületi közgyűlésünk mostani jegyzőkönyvébe.

Egyházkerületi közgyűlés az indítvány értelmében a felhívó szövegnek jelen jkvünkbe való felvételét kimondja.

Felhívó szöveg

a sárospataki református főiskola fejlesztése érdekében.

Tizáninnyi református egyházkerületünk folyó évi tavaszi közgyűlésében a nemzet általános, élénk érdeklődése közben határozta el, hogy *sárospataki főiskoláját, mint szellemi életének több százados forrását és központját ősi fészkeiben megtartani, fejleszteni hagyományos nagy kötelességének ismeri.*

Elhatározta egyszersmind, hogy a reformáció közeledő 400-ados évfordulóját különösen az által kívánja egész egyházkerületünkre örökre emlékeztetessé tenni, hogy *Sárospatakon a főgimnáziumi és akadémiai növendékek számára internátusi telepet létesít, amelyben még a szegényebb sorsúak is anyagi erejüket meg nem haladó díjazásért tisztességes ellátásban és lakásban részesül-*

jenek, hogy így Sárospatak továbbra is a „szegények iskolája maradjon“.

Jól tudta e határozat kimondásakor, hogy ennek megvalósításához a saját öröklött és gyűjtögetett erői elégtelenek és hogy ezt csak annak a nagy közönségnek áldozatkészségével érheti el, amely századokon át lelkébe ölelte be a sárospataki főiskolát és fenmaradását és fejlődését nemcsak református, nem is csak protestáns, hanem nemzeti közérdeknek tekintette és akként méltányolta.

Közel négyszáz év óta áll fenn a maga ősi helyén a sárospataki főiskola, mint az északkeleti magyarság egyik védő bástyája. Aki csak keveset tud is hazánk kultúrtörténetéből, az is tudja azt, hogy viharok közt edződött és üldöztetések tüzeiben acélozódott, de hanyódvavetődve és megaláztatásokat szenvedve is, kivívta az élethez való jogát és nagy hivatását soha nem feledve, gazdagok és szegények sarjadékaiból, bátor és erős, vallás- és nemzeti szabadságért hevülő harcosokat nevelt a szent haza védelmezésére.

Hű volt nagy alapítóinak, szervezőinek célzataihoz s hűségével biztosította magának az új századok emberöltőinek becsülését és ragaszkodását.

A Perényiek, Dobók, Lorántfyak, Rákócziak letüntével a nemzeti középosztály országos kitünőségei voltak védő paizsot körülötte és tették lehetővé, hogy fejedelmi pártfogók nélkül is vívhatta a versenyt a szerencsésebb sorsú intézetekkel.

A XIX., XX. század tanügyi és nevelési követelményei azonban súlyossá tették a sárospataki főiskola sorsát. A tanulás és nevelés minden fokozatán előre nyomuló modern állam a maga modern berendezkedésével, költséges versenyre kényszerítette az élni akaró tanintézeteket, de egyidejűleg feléjük nyújtotta a maga segítő kezét is.

Nyilvánvaló dolog, hogy az önállását sokáig aggódva védő sárospataki főiskola ezt a segítő jobbot a halaszt-hatatlan szükség idején igénybe vette (1909). A magyar államkormánytól a főgimnáziuma részére segélyt kért és nyert, amely mai összegében évi 10,000 K.

Ennyi, vagy jóval több állami segítséggel is, a sárospataki főiskola jövődjének olyan arányú szolgálata, amint a Tiszáninneri egyházkerület legközelebbi közgyűlése maga elé tűzte, — meg sem kísérelhető.

Ahhoz a forráshoz kell azért újra folyamodnunk, amely századokon át csepegtette, csurgatta a főiskola részére az élet italát s amely mindig kész volt felpezsdülni a feszítő erők nyomása alatt, amint a nagy példák fényesen bizonyítják.

Ha Vay Józsefeket, Mocsáry Erzsébeteket, Horváth Máriaikat és Simonokat, Pallay és Korda Erzsébeteket vagy Mudrány Andrásokat a mai zord idők nem ajándékozhatnának is a főiskolának, de a történeti hagyományok és a nemzeti kultúra küzdelmei iránt fogékony magyar társadalom, közelebbről a magyar protestantizmus, főként pedig a magyar református egyház nagyjai, kicsinyei, kétségtelenül érezni fogják, hogy milyen nagy áldással lehetnek a sárospataki főiskolára, ha — mint a korallak — egyesített buzgósággal sietnek megépíteni azt a hatalmas szigetet, amelyen a sárospataki főiskola jövődje, mint biztos alapon felépülhet.

Egy új századra való építkezésről és berendezkedésről van szó.

Minket, alulírottakat bizott meg Tiszáninneri egyházkerületünk, hogy a *sárospataki főiskola jövőjét biztosító alapok gyűjtése és a reformáció küszöb előtt levő négy-százados évfordulójának örökre emlékezetessé tétele végett* a nagy közönség szívéhez forduljunk s őt a szegények iskolájának áldozatos támogatására kérjük.

Nem mernők ezt tenni a mostani viharos időkben, ha ragyogó tényekből nem tapasztalnók, hogy a legnagyobb sötétségben fénylik a legáthatóbban a krisztusi szeretet világossága, ha tiszteletreméltó jelek nem tennék már eddig is kétségtelenné, hogy a sárospataki főiskola oltára körül készek a nemes szívek felekezeti érdekeken felül is összedobogni s az építés és fejlesztés munkájából részt követelni.

Felemeljük azért kérőszavunkat hozzátok nemzetünk, egyházunk nagyjai, kicsinyei, minden rendű, állású és nemű lelkes tagjai, hogy jöjjetek és tegyetek áldozataitokkal

bizonyosságot a sárospataki főiskola múltja, jelene és jövője mellett, hogy a jelene és jövője ne legyen kevésbé dicsőséges, mint a múltja volt!

A lelkes szavakat, amelyek a sárospataki főiskola fentartásáért és virágzóvá fejlesztéseért a közelebbi hónapokban olyan biztatóan végig hangzottak a hazán, kövessék a lelkes cselekedetek — a magyar kultúra dicsőségére.

Felhívó szózatunkat fogadjátok szívesen s ennek gyűjtő-lapjára jegyezzétek fel, amit szívetek sugall és kövessétek ennek útasításait.

Becses lesz a Tizsáninenni egyházkerületnek a legcsekélyebb adomány is a sárospataki főiskoláért és a szegényekért, akiknek gondját századok óta magára vette és viselni akarja.

A főiskola pénztára, ahová kegyes adományaitok indítandók, híven be fog számolni előttünk s az egész egyházkerület előtt küldeményeitekről.

A Mindenható Isten tegye gazdaggá a mi közös vetésünket!

Sárospatak, 1916. november hó 15. napján.

Dókus Ernő
főgondnok.

Dr. Tüdős István
püspök.

Dókus Gyula
főiskolai világi gondnok.

Komjáthy Gábor
főiskolai lelkesi gondnok.

22. A főisk. igazgatótanács f. é. májusi üléséből 73. sz. a. jelenti, hogy mivel Geröcz K. rendes tanárrá lépett elő, másfelől joggal remélhető a Trócsányi József szabadságolása, vizsgálóbizottságok összeállításában jövőben nem lesz fennakadás a jogi karon.

Tudomásúl van.

22a. Múlt évi őszi közgyűlésünk 5/11. sz. határozatával kimondotta, miszerint felterjesztést intéz az Egyetemes Konventhez a theol. tanárok háborús segélyének kieszközlésére szükséges lépések megtétele iránt.

Olvastatik az Egyetemes Konvent elnökségének e tárgyban püspök úrhoz 1384/1917. sz. a. intézett irata.

Egyházkerületünk közgyűlése az ügyet a napirendről leveszi.

23. A sárospataki főiskolai igazgatótanács jelenti, hogy Zemplén vármegye törvényhatósági bizottsága a *sárospataki főiskola kebelében létesítendő internátus építési céljaira* az 1917. évtől kezdődő 5 egymásután következő éven évi 20000 korona részletekben fizetendő 100000 koronás adományt szavazott meg, kikötötte azonban, hogy ezen internátusban 15 növendék felekezetre való tekintet nélkül lakást, fűtést és világítást teljesen ingyen nyerjen.

Az alsózempléni egyházmegye ugyanezen célra saját pénztára terhére öt év alatt lefizetendő 1000 koronát; az ungi egyházmegye ugyancsak saját pénztára terhére öt év alatt lefizetendő ötezer koronát ajánlott fel a sárospataki főiskola fejlesztésére.

Az alsózempléni, felsőborsodi, alsóborsodi, tornai, ungi egyházmegyék a hívekre kivetett 1 korona lélekszám szerinti hozzájárulás befizetésére a szeptember elseji határidőnek december 31-ig leendő kitolását s a járuléknak 5 év alatti befizetésére, illetőleg az alsóborsodi egyházmegye az egyházmegyékre kivetett összegnek az Egyházkerület költségvetésébe öt évi időtartamra leendő beillesztésére tesznek javaslatot.

Egyházkerületünk örvendetes tudomásul veszi a főisk. igazgatótanács jelentését Zemplén vármegye törvényhatósági bizottságának igazán fejedelmi adományáról s a megyei törvényhatóságnak és az adomány kieszközlése körül fáradóknak a maga részéről is hálás köszönetét nyilvánítja.

Az alsózempléni egyházmegyének ezer koronás, az ungi egyházmegyének ötezer K-ás adományáért a főiskola nevében is köszönetét nyilvánítja.

Az egyházmegyék javaslatára megengedi, hogy a gyülekezetek adományait s 1 K-ás lélekszám szerinti egyházi adójukat ez év dec. 31-ig fizethessék ki. A lélekszám megállapításánál az 1910. évi népszámlálási adatok az irányadók.

24. Múlt évi őszi egyházkerületi gyűlésünk 7. sz. jegyzőkönyvi pontjával a miskolci ref. női filléregyletnek, mint árvaháznak megnyitására szükséges előkészületek megtételére megalakítván a maga választmányát: fölkérte a miskolci ref. női filléregyletet is, hogy az ügyek vitelére alakítsa meg a maga részéről is a választmányt s azt a püspöki hivatalnak jelentse be. Püspök úr jelenti, hogy a bejelentés még nem történt meg s az ügy rendezése különben folyamatban van.

Tudomásúl szolgál.

24a. Özv. Mitrovics Gyuláné nevében, fia dr. Mitrovics Gyula jelenti, hogy az ez ügyben beadott kérvényt visszavonja.

Tudomásúl vétetik.

25. Múlt évi őszi egyházkerületi közgyűlésünk 9. sz. jegyzőkönyvi pontjával utasította az alsózempléni, gömöri és tornai egyházmegyéket, hogy az *egyházkerületi felsőbb leánynevelő-intézet* számára a supplicationális váltságnak megfelelő összeget fizetessék évenként egyházaikkal. Az egyházmegyék jelentik, hogy ily irányú határozataikat meghozták s az egyházakat a supplicationális segélynek megfelelő összeg kifizetésére utasították.

Tudomásúl szolgál.

26. Múlt évi őszi közgyűlésünk 10. sz. határozatával a missiói vallásos iratok beszerzési céljaira még áldozatot nem hozott f.-zempléni, ungi, tornai egyházmegyéket az e tekintetben való hozzájárulásra felhívta.

A f.-zempléni egyházmegye 50, a tornai egyházmegye 5, az ungi egyházmegye 10 koronát szavazott meg erre a célra.

Örvendetesen tudomásúl vétetik.

27. Egyházkerületünk múlt évi őszi közgyűlésének 13. sz. jegyzőkönyvi pontjával Kövér Árpád tornallyai lelkésznek a sajtógömöri ev. polgári iskolában végzett vallástanítói

dijazására vonatkozó kérelmét az egyházkerület pénzügyi választmányához tette át véleményezés végett. A pénzügyi választmány jelenti, hogy az 1917. év január 1-től ezen célra 100 koronát vett fel költségvetésébe.

Egyházkerületünk a jelentést tudomásul veszi. Az egyházkerület pénztárnokát utasítja, hogy az 1916/17. évre ezen 100 koronát Kövér Árpád tornallyai lelkésznek szabályszerű s a gömöri esperesi hivatal által láttamozott nyugtájára július 1-én fizesse ki.

28. Múlt évi őszi közgyűlésünk 19. sz. a. hozott határozatra való utalással főt. püspök úr jelenti, hogy a kántorok külön tiszteletdíja ügyében a szükséges kimutatást elkészítette s azt az Egyetemes Konventre már fel is terjesztette.

Helyeslőleg tudomásul vétetik.

29. Múlt évi őszi közgyűlésünk 22. sz. határozata szerint a nagygeresdi egyezség felbontása folytán netalán szükséges intézkedésekre vonatkozólag még a felsőzempléni egyházmegye nem tett jelentést.

Jelenti most, hogy az egyházmegyében csupán a homonnai egyház van csatlakozási viszonyban az ág. ev. egyházzal, de itt sincs szükség ez időszert semmiféle intézkedésre, mert az ág. evangélikusok minden kötelezettségöket a legnagyobb készséggel teljesítik s a ref. hívekkel harmonikus viszonyban vannak.

Tudomásul vétetik.

30. A főiskolai igazgatótanács f. é. május 18. üléséből 16. sz. a. jelenti, hogy az alapítóleveleket azért nem terjeszti be, mert a konvent azok kidolgozásának alapelveit most vette munkába és azok elfogadását és közzétételét bevárni kívánja.

Tudomásul van.

31. A püspök úr 1115/1917. sz. a. jelenti, hogy személyesen és hivatalos fölterjesztésben több ízben megsürgette,

tavalyi őszi közgyűlésünk 29. sz. határozatának értelmében, a sárospataki főgimnázium államsegélye felemelését. A vallás- és közoktatásügyi miniszter azonban 167523/1916. V. sz. a. a kérelmet fedezet híjában teljesíthetőnek nem tartotta.

Közgyűlésünk a jelentést mély sajnálkozással veszi tudomásul. Egyben idézett határozatának fentartásával felhívja elnökségét, hogy „a háború elmúlásával egy csekélyebb számú, de tekintélyes tagokból álló küldöttséget vezessen a miniszterelnök, a közokt. és pénzügyminiszter elé s kérjék meg a kormányt az államsegélynek teljes összegében való kiutalására.“

32. Olvassatik a p. ü. bizottság köv. jelentése.

Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés!

Múlt 1916. évi őszi közgyűlés 30. sz. határozatával a sárospataki főiskolai igazgató-tanács kérvényét, melyben kéri, hogy az egyházkerület az ötödik theologiai tanszék 1895. évben megszavazott 4000 kor. javadalmazását a mai szükségletnek megfelelő 7400 koronára egészítse ki, illetve mondja ki az egyházkerület, hogy eme tanszék fentartásának mindenkori költségét fedezi: — véleményadás végett tisztelettel alólirott pénzügyi választmányhoz méltóztatott áttenni.

Annak megállapítása mellett, hogy az egyházkerület sohasem vállalt kötelezettséget az ötödik theologiai tanszék költségeinek viselésére, hanem az 1894. évi őszi közgyűlése 25. sz. határozatában azt mondta ki, hogy a suplicationalis váltságdíjat az ötödik theologiai tanszék felállítására fordíttatni rendeli s így az egyházkerület e tanszék költségeit viselni nem köteles: javasoljuk méltóztatassék utasítani a főiskolai igazgató-tanácsot a theologiai akadémia részletes költségvetésének beterjesztésére, hogy abból megállapítható legyen, képes-e a főiskola az ötödik theologiai tanszék megszorított költségeinek viselésére. Ha a költségvetésből az tűnnék ki,

hogy a főiskola ezen költségeket viselni nem képes, keresni fogja tisztelettel alúlírott pénzügyi választmány, van-e mód arra, hogy az egyh.-ker. pénztár a hiányzó 3400 koronát, addig, míg a főiskola azt fedezni nem képes, magára vállalhassa.

Tisztelettel maradván a Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlésnek

Miskolcon, 1917. évi május hó 2-án.

alázatos szolgálói

a pénzügyi választmány nevében.

Dr. Tüdös István

püspök, elnök.

Regéczy József

egy.-ker. alügyész, jegyző.

Közgyűlésünk a gazdasági választmányt felhívja, hogy a kívánt kimutatást közvetlenül a p. ü. választmányhoz minél előbb nyújtsa be, a p. ü. választmányt pedig felkéri, hogy javaslatát őszi közgyűlésünkhöz terjessze be.

33. A Trócsányi-féle könyvkereskedés, könyvbizomány és könyvkötészet ügyében az 1916. őszi közgyűlés 36. sz. jegyzőkönyvi pontjából olvastatik, hogy a Trócsányi Bertalannal szemben fennállott követelést, mivel az a főiskola részére megtérült, törölje s ezzel szemben a bizományi üzlet számadását teljesen befejezettnek s lezártnak jelentse ki.

Egyházkerületi közgyűlés az igazg.-tanács jelentését tudomásul veszi, a maga részéről is köszönetét nyilvánítja a leltározó bizottságnak fáradtságos munkájáért, valamint szívesen adózik elismeréssel a gazdasági választmány azon tagjai iránt, névszerint dr. Kiss Sándor, Kovácsy Sándor és Maklár Pap Miklós iránt, kik a főiskola jogos, de elveszettnek hitt követelését megmentették; úgyszintén szívesen veszi tudomásul, hogy igazgató-tanács határozata folytán a könyvkereskedés és a könyvkötészet a főiskola birtokába megy át s az a háború tartama alatt saját kezelésben marad, a Trócsányi Bertalan

elleni követelés törlésére vonatkozó javaslatot azonban, valamint a dr. Szabó Sándor elleni fegyelmi vizsgálat ügyét a következő közgyűlésre halasztja s egyben elrendeli a leltározó bizottság jegyzőkönyvének egész terjedelmében való közlését.

Mitrovics Gyula dr. előadó az ügy elintézésére a köv. hat. javaslatot terjeszti be: „1916. évi őszi közgyűlésünk 36. sz. a. hozott határozata ama részének a fenntartásával, melyben kerületünk a gazd. választmány és egyes tagjival szemben köszönetének ad kifejezést, kimondja, hogy a Trócsányi Bertalannal szemben fenálló követelést, mivel az a főiskola részére megtérült, törli s ezzel a bizományi üzlet számadását teljesen befejezettnek s lezártnak jelenti ki. Egyben az igazgató-tanácsnak buzgó és teljes felelősségérzéstől sugallt eljárásáért hálás köszönetének ad kifejezést.“ Révész Kálmán esperes következő saját határozati javaslatának elfogadását kéri. „Egyházkerületi közgyűlés mindennek előtt megállapítja, hogy a Trócsányi Bertalan elleni követelés biztosítására, az anyagi felelősség kimondásával a gazdasági választmányt a főiskolai igazgatótanács 1913. júniusi ülésének 13. számú határozatával útasította s ezáltal a főiskola veszélyben forgó vagyonának biztosítására a legelső lépést megtette; miért is közgyűlés a főisk. igazgatótanács iránt elösmerését és köszönetét nyilvánítja. A könyvbizomány, könyvkereskedés és könyvkötészet leltározására kiküldött bizottság munkálatát, bár annak értékelését több pontnál teljesen megfelelőnek nem tartja, végeredményében elfogadja s ennek alapján kimondja, hogy a hármas üzletnél 65.766 K 33 f.-ben kimutatott teherrel szemben, a kötés és kruda 30.626 K 89 f., összértékében, a 32.375 K 79 fillérben felvett leltári értékben, továbbá a befizetések és bevételek, valamint a követelési többlet összegében, vagyis együtt

80.339 K 64 fillérben kimutatott vagyont fedezetül elfogadja s ez által a főiskolának Trócsányi Bertalannal szemben fennállott követelését törli. “Ezt utóbb azzal a kikötéssel, hogy a jegyzőkönyv előterjesztő részébe bevéteik, visszaveszi s az előadói javaslatához csatlakozik. Végül Radácsi György javasolja, hogy a könyvbizományi üzlet számadásainak lezárása után közgyűlésünk mondja ki, hogy Szabó Sándor ellen a fegyelmi eljárást elrendeli. Ezzel szemben püspök úr a fegyelmi eljárás mellőzését kéri.

Egyházkerületi közgyűlés előadó javaslatát határozati erőre emeli. Radácsi György indítványára a névszerinti szavazás akként rendeltetett el, hogy akik a püspök úr javaslatát fogadják el, tehát a fegyelmi eljárást nem kívánják, igennel, akik nem fogadják el tehát Szabó Sándor ellen fegyelmi eljárást kívánnak indíttatni, nemmel szavaznak. Igennel szavaztak 12-en és pedig: Révész Kálmán, Frenczel Bertalan, Szilva István, Sólyom Gyula, Tóth Béla, Vadászy Pál, Hutka József, dr. Görgey Sándor, dr. Mitrovics Gyula, Csorba György, Dombay László, Csiky Béla, nemmel 44-en és pedig: Szobonya István, Bodolay István, Bálint Dezső, Bartha József, Janka Károly, Molnár József, Virág József, Buzi Márton, Czinke István, Sághy Sándor, Ragályi Géza, Szücs István, Maksa József, Tóth Lajos, Kérészy Barna, Idrányi Barna, Meczner József, Dobozy Pál, Naményi Gyula, br. Vay Elemér, Bónis Bertalan, Deák Gyula, Meczner Béla, dr. Kiss Sándor, dr. Kovács Gábor, Sebeő Gyula, Ragályi Béla, Dókus László, Nemes Lajos, Bornemisza Elemér, Farkasfalvi Farkas Géza, br. Ragályi Balassa Ferenc, Bernáth Zoltán, Kovács Dániel, Miklós Ödön, Dókus Gyula, Péter Mihály, Fodor György, dr. Kérészy Barna, Csontos József, Kerekes Dezső, Becske Bálint, Gööz Ferenc. Komjáthy Gábor és Radácsi György nem szavazott.

Egyh.-ker. közgyűlésünk e szerint a Trócsányi-ügyből kifolyólag Szabó Sándor dr. ellen a fegyelmi eljárást elrendeli s az igazgató-tanácsot felhívja, a vádirat benyújtására, hogy ezen határozatnak megfelelően a panaszpontokat az egy.-ker elnökségéhez terjessze be.

34. A főisk. igazg.-tanács 1916. okt. 5—6. 4. sz. a. hozzájárult ahhoz, hogy a főisk. kiadványainak ára 1916. júl. 1-től 20%-kal felemeltessék. Ezzel kapcsolatban Révész Kálmán indítványára tavalyi őszi közgyűlésünk 36/a sz. a. felhívta az igazgató-tanácsot annak megvilágítására, hogy miért történt mégis, hogy a kiadványok ára 57—110%-kal is emelkedett s e célból kéri jelen közgyűlésünkre a kiadványok 1914. és 1916. árjegyzékének betérjesztését. Igazg.-tanács a gazd. vál. jelentése alapján a kívánt árjegyzéket az ig.-tanács 1917. máj. 18. üléséből 33. sz. a. betérjeszti s ebből kitűnik, hogy 1914-től 1916-ig az árak tényleg az indítványozó által észrevételezett %-kal emelkedtek. Ennek a magyarázatát azonban az adja meg, hogy az ig. tanács által 1916. okt. 5—6. 4. sz. a. hozott határozat csak a legutolsó árak 20%-kal való emeléséhez járult hozzá. Közben azonban már több ízben, úgy 1915. aug. 28., 1916. febr. 7. emelkedett a nyomási költség. Mindehez azonban esetenként a gondnokság is hozzájárult. De a könyvárak emelkedése még így sem haladja a méltányosság mértékét, mert csak kevéssel közelíti meg, vagy haladja a 100%-t, holott a munka- és árviszonyok általában a 300%-ot is elérik.

Tudomásul szolgál.

35. Egyházkerületünk múlt évi őszi közgyűlésének 56. sz. jegyzőkönyvi pontjával a *sárospataki Irodalmi Kör* kérte fel, hogy hasonlítsa össze az Egyetemes Konvent által készített népiskolai vallásitanítási Tanterv-javaslatot az Egyházkerületünk által már pár év előtt elfogadott és kötelezően használt népiskolai vallásitanítási tantervvel s vallástani kézi könyveink és Vezérkönyveink megíratására nézve tegyen jelen gyűlésünkre javaslatot. Az „Irodalmi Kör“ jelenti, hogy az Egyetemes Konvent által készített Tanterv és a miénk között nagy

különbség nincs, sőt a mi Tantervünk az osztályok tananyagának beosztására nézve részletesebb és szabatosabb.

E jelentés tudomásul vétel végett az Egyetemes Konventre felterjesztetik. A vallástani kézikönyvek s vezérkönyveink *megiratására* vonatkozó javaslatát az Irodalmi Körnek Egyházkerületünk őszi közgyűlésére bevárja.

36. Péter Mihály missiói előadónak, a vallásos iratokra kapott 300 K-ról szóló számadását, a múlt évi őszi közgyűlésünk 59/7. határozata értelmében, pénzügyi választmányunk megvizsgálván, a számadás elfogadását javasolja azzal, hogy Péter Mihály a 22 K 75 f. túlkiadásnak, a f. évi 300 K terhére való elszámolására hatalmaztassék fel.

Közgyűlésünk, a pénzügyi választmány javaslata alapján a Péter Mihály által bemutatott számadást jóváhagyja s felhatalmazza nevezettét, hogy a számadásban mutatkozó 22 K 75 f. túlkiadást a f. évi 300 K terhére elszámolhassa.

37. Múlt évi őszi közgyűlésünk 59/13. pontjára, mellyel Szabó Endre minaji missiói lelkésztől, a missiói segélyt az 1917-ik évtől kezdve megvonta, püspök úr jelenti, hogy nevezettnek az év első felére szóló 300 kor. misziói segélyét nem fizette ki, hanem az összeget „missioi alap“ címen az egyházkerületi pénztárba helyezte.

Egyházkerületünk közgyűlése püspök úr intézkedését tudomásul veszi és jóváhagyja.

38. Tavalyi őszi közgyűlésünk a kebelbeli főgymnáziumokat 68. sz. a. felhívta, hogy az intézetükben járó leánytanulókról s azok felügyeletéről részletes jelentést nyújtsanak be. Ez megtörténvén,

közgyűlésünk megnyugvással veszi tudomásul.

39. Egyházkerületi közgyűlésünk múlt évi őszi jegyzőkönyvének 70. pontja, az Egyetemes Kontvent 225—1916 sz. felhívása értelmében utasította a *nem felekezetünkhöz tartozó középiskolákba járó ref. növendékek vallástanítására* felügyelő előadót, hogy készítsen jelen közgyűlésünkre egy előterjesztést s javaslatot arra nézve, hogy mivel járulhatna Egyházkerületünk hozzá a nem ref. középiskolákban tanuló ref. növendékek vallásos oktatásának fejlesztéséhez s ez által egyházunk érdekeinek minél eredményesebb szolgálatához.

E felhívás értelmében előadó beterjeszti javaslatát.

Egyházkerületünk az indítványt javaslatétel végett átteszi az egyházkerület pénzügyi választmányához, melyet a középiskolai előadóval kibővít. A bizottság munkálatát egyházkerületünk őszi közgyűlésére várja.

40. A tiszáninneri ref. Egyházkerület 1916 nov. 23-ik napján Miskolcon tartott közgyűlésének 72 sz. jegyzőkönyvi pontjában az Egyetemes Kontvent 160 sz. jegyzőkönyvi pontjával leküldött *Szabályrendeletet* az Egyházmegyékhez tette le véleményük bekérése mellett s a maga részéről az Egyházmegyéktől beérkezett vélemények összeegyeztetésére azzal választott egy bizottságot, hogy egyházkerületi közgyűlés nemlétében e bizottság a maga megállapodását, mint a tiszáninneri ref. Egyházkerület véleményét terjessze fel az Egyetemes Kontventre. A bizottság 1917 február hó 13-án Miskolcon összeült s azon megjelentek: Dr. Tüdös István püspök, Dókus Ernő egyházkerületi főgondnok elnöklete alatt: Idrányi Barna, Janka Károly, Szentmártoni Dániel bizottsági tagok. (Réz László betegségével mentette ki magát). A jegyzőkönyvet Fodor György egyházkerületi aljegyző vezette. E bizottság az Egyházmegyék javaslatainak figyelembe vételével a maga megállapodását s javaslatát a következőkben terjesztette fel az Egyetemes Kontventre, kérve annak figyelembe vételét és elfogadását.

1. A tiszáninneri ref. Egyházkerület a Szabályrendeletet, mint pontos, sok gonddal készített munkát általánosságban elfogadja. Az egyes pontokhoz azonban a következő módosításokat ajánlotta:

Eredeti szöveg.

Az 5. 6. 7. §-ban a konventi előadó helyett mindenütt

mert az egyetemes Konvent 1916 dec. 14-én tartott ülésén 274 sz. határozatával a konventi előadói állás helyett, egyetemes konventi tanácsosi állást szervezett.

Módosított szöveg.

egyetemes konventi tanácsos irandó,

A 15 §. f. pontja helyett az 1910—1914 évi egyházközségi számadások

az 1912—1916 évi egyházközségi számadások irandók,

mert nem tehetők ki az egyházi hivatalnokok azon kellemtelenségnek, hogy az 1910—1914 évi alacsonyabb árak miatt veszteséget szenvedjenek, vagy pedig természetbeni járandóságaik magasabb értékét egyházi bíróságok ítéleteivel állapítassák meg.

A 15 §. „I“ jelzésű alponttal megtoldandó

„a kántori javadalmi jegyzőkönyv a gondnok és egyéb alkalmazottak fizetését vagy tiszteletdíját meghatározó jegyzőkönyvi kivonat,“

mert ezek csatolása szolgálhat igazolásául annak, hogy mikor s mily összegben állapítottak meg ezek a díjazások.

17 §. Minden melléklet hiteles másolatban csatolandó, mert sem a kérvény, sem annak mellékletei vissza nem adatnak.

Minden melléklet egyházhatóságilag hitelesített másolatban csatolandó.

mert csak az Egyházhatóságilag hitelesített másolat hordhatja magán a hitelesség bélyegét.

22 §. Eleje marad, jogában áll a folyamodó egyházközségnek is helyszini tárgyalást kérni. E két utóbbi esetben a helyszini tárgyalás költségei az egyházközséget terhelik.

jogában áll a folyamodó egyházközségnek is helyszini tárgyalást kérni. *Ez utóbbi* esetben a helyszini tárgyalás költségei az egyházközséget terhelik . . .

mert ha a végrehajtó-bizottság rendeli el a helyszini tárgyalást, miért viselje a költséget az egyház?

27 §. Eleje marad, e helyett: a felebbezés csak a presbytérium határozatából történhetik

Felebbezéssel élhetnek a presbytérium és az érdekelt javadalmak,

mert nem jó lenne a presbytérium kénye s kedvének ki-
tenni azt a javadalmast, ki magát megkárosítottnak tartja.

29 §. Az Egyetemes Konvent határozata ellen a cikluson belől további jogorvoslat nem használható A megkísérelt jogorvoslat elnökileg visszaadandó.

Az egyetemes Konvent határozata ellen a cikluson belől a bizottsági elnök javaslatára legfeljebb egyszeri jogorvoslatnak van helye. A többször megkísérelt jogorvoslat elnökileg visszautasítandó,

mert nincsen olyan hatóság, mely a jogorvoslattól a feleket teljesen megfossa.

30 §. A jogerősen megállapított segélyösszeg módosításáért csak az esetben lehet folyamodni, ha az egyházközség rendes bevételei az egyházközség által el nem hárítható állandó természetű körülmények következtében lényegesen csökkennek, továbbá ha új állások szerveztettek.

A jogerősen megállapított segélyösszeg módosításáért csak az esetben lehet folyamodni, ha az egyházközség rendes bevételei az egyházközség által el nem hárítható állandó természetű körülmények következtében lényegesen csökkennek, *vagy ha ugyanilyen módon az egyházközség rendes kiadásai lényegesen emelkednek s ha új állások szerveztettek, végül ha az egyházközség közegyházi célra az egyházi hatóság által valamely új teherrel rovatott meg,*

mert nemcsak a bevétel megfogyása, de a kiadás megnövekedése miatt is állhat elő hiány és sokszor a terhet, a felettes hatóság intézkedése neveli

42 §. Marad ezen pótlással:

Kivételt képez az 1898 évi XIV. t. c. 14 §. második bekezdése alapján adott személyi pótlék, vagy állandó természetű felülfizetés, akár díjlevélben, akár az egyházközség más — 1916 év

január 1. előtt hozott határozatával van biztosítva, ha azt az egyházmegye jóvá hagyta, továbbá a legalább 200 koronányi családi pótlék,

mert nagyon is méltányos, ha az 1600 korona fizetést élvező lelkész is megkaphatja azon pótlékokat, melyek más polgári tisztviselők számára törvényhozásilag biztosítottak.

44 §. Úgy a személyi járandóságok, mint a dologi szükségletek s a fedezetül szolgáló jövedelmek kiszámításánál alapul az 1910—1914 évi számadások veendőik, tekintve, hogy az 1915—1917 évek normális éveknél nem tekinthetők.

Úgy a személyi járandóságok, mint a dologi szükségletek s a fedezetül szolgáló jövedelmek kiszámításánál alapul az 1912—1916 évi számadások veendőik,

mert csak így kerülhető el a javadalmak fizetés-csökkenése és a bíraskodással együtt járó sok kellemetlenség.

45 §. helyett ez lenne:

A különféle termények és szolgáltatások értéke kivétel nélkül minden egyházban az értékelési kulcsban megállapított egységárakkal számítandó. Ott azonban, ahol 1916 január elsejét megelőzőleg akár évenkénti folyó árak szerint, akár több évi átlagárak alapján egyházhatósági jóváhagyással már ezeknél magasabb egységárral váltotta meg s állandóan úgy fizette az egyház tisztviselői és alkalmazottai javadalmának valamelyik tételét, ez a magasabb egységár számítandó, — feltéve, hogy ez az egyezség 1918 január 1-én még érvényben van. Ha valahol a vagylagos adókulcs van életbeléptetve az

érték-megállapítás a természetbeni fizetés kötelezettségének megváltoztatására okul nem szolgálhat.

A kivételekre azért van szükség, mert nagyon sok helyen egyházmegyei és bírósági ítélettel már eddig is a folyó ár szerint van megállapítva a termények értéke, az ilyen helyeken nem engedhető meg, hogy az egyház hívei e §-ra hivatkozással megragadjassák a termények folyó ár szerinti fizetését, vagy a vagylagos adózás megtagadását.

46 §. Az egyház intézményeinek fejlesztésére, avagy díjlevéllel nem bíró alkalmazottak fizetésének vagy tiszteletdíjának emelésére szolgáló minden újabb teher, amely a segílyt kérő egyháznak 1913 január 1. után hozott határozatán alapul, vagy amelyet az egyház a ciklus vége előtt legalább 3 éven át nem szolgáltatott ki, figyelmen kívül hagyandó.

Az egyház intézményeinek fejlesztésére, avagy díjlevéllel nem bíró alkalmazottak fizetésének vagy tiszteletdíjának emelésére szolgáló minden újabb teher, amely a segílyt kérő egyháznak 1916 jan. 1 után hozott határozatán alapul, vagy amelyet az egyház a ciklus vége előtt legalább két éven át nem szolgáltatott ki, figyelmen kívül hagyandó, *kivéve azon eseteket, midőn a felsőbb hatóság intézkedése folytán állott elő az új szükséglet.*

Az évek megváltoztatása folyamánya a 15 §. f.) pontja megváltoztatásának. A 3 évnél 2 évre változtatását az indokolja, hogy ez felel meg az eddigi gyakorlatnak. A toldalékot azért kell felvenni, mert felettes hatóságaink is emelhetik egyes intézkedéseikkel a szükségletet s nem volna helyes, ha ez a teher a szükségletbe beállítható nem volna.

50 §. A 3. 4. 5. 6 sorszám alatt felsorolt ingatlanok, szántó, kaszáló, legelő és szőlő haszonértéke az ingatlan terület díjlevélben olvasható mennyiségének pontos megjelölésével a díjlevélben feltüntetett haszonértékkel s ha az feltüntetve nincsen, az in-

A 3. 4. 5. 6 sorszám alatt felsorolt ingatlanok, szántó, kaszáló, legelő és szőlő haszonértéke az ingatlan terület díjlevélben olvasható mennyiségének pontos megjelölésével, *a Kongruához készített kimutatásban közölt értékkel s ha a lelkeszi állás nem kong-*

gatlanért helyben elérhető haszonbérnek megfelelő összeggel állítandó be.

ruás, a díjlevélben feltüntetett haszonértékkel, ha ez feltüntetve nincs, az ingatlan helybeli szokásos haszonbérének megfelelő összeggel állítandó be,

mert ez volt a gyakorlat a multban is és így könnyebb a bizottság munkája s a végső összeg jobban simúl a könnyű összegéhez.

51 §. Első szakaszában alólról a 2-ik sorban a zárjelből törlendő a *tengeri,*

mert a szemes tengerit nem szokták tetejével mérni.

53 §. három utolsó sora. Egy rudas 40 kgr. Egy három sorral rakott szekér 4 $\frac{1}{2}$ mm. egy két sorral rakott szekér széna 3 $\frac{1}{3}$ mm. sulyúnak veendő.

Egy rudas 50 kgr. Egy 3 sorral rakott szekér 6 mm, egy két sorral rakott szekér széna 4 mm. sulyúnak veendő. (A többi marad),

mert egy három sorral rakott szekér inkább 6 mm. mint 4 $\frac{1}{2}$ mm.

57 §. Eleje marad. Az utolsó sor utolsó mondata „Behozására külön 2 korona vehető fel.

Behozására az illetékes helyhatósági bizonyítványban feltüntetett ár veendő fel.

Két koronáért a mostani időben egy szekér szalmát nem hoznak be, mert a rakódáshoz két ember kell.

60 §. Marad végig.

Pótlendő ezzel: Ha az itt elősorolt fizetések összege a 2400 kor. törzsfizetést s a szolgálati időnek megfelelő s a középiskolai tanári fizetéssel egyenlő személyi, családi és korpótlék teljes összegét el nem érné, — úgy itt az — ezen összegig kiegészítve felveendő. A szolgálati időt minden lelkésznel a 2-ik lelkészi vizsga letételétől számítván.

A pótlás 1904/1907 évi E. T. I. t. c. 114 §-ában leli magyarozatát. A pótlékok felvételét pedig a középiskolai tanárokéhoz hasonló qualificatió indokolja.

63 §. A 27 sorszám alatt lakáspénz — kivéve a lakbér pótlékot — csak ott vehető fel az adóalap terhére, ahol már az 1907 év előtt fizette azt az egyház, kiegészítendő ezzel:

65 §. Marad ezen módosítással:

vagy ahol új tanítói állás szervezetett s természetben nem kap lakást a tanító.

Azoktól azonban, akik 1916 előtt már élvezték ezt, a kert illetmény meg nem vonható.

A módosításnak természetes következménye.

66 §. Első része módosítandó:

48 sorszám alatt kántortanítók részére ott, ahol a javadalmi jegyzőkönyv megállapítása szerint kántori illetményük nincs, 240 korona, illetve olyan összeg veendő fel, amennyi az 1917 évi XXVII. t. c. 14 §-ban engedélyezett felülfizetésnek megfelel.

(A többi marad),

mert e §-ban feltüntetett 202/1911 sz. konventi határozat is, ezen országos törvényre hivatkozik.

70 §. Módosítandó.

Az 50 sorszám alatt a gondnok fizetése az egyház lélekszáma szerint állítandó be 20. 50. 100 koronáig. E lélekszám arány: 500 lélekszámig, 500—1000 lélekig s ezer lelken felül számítandó. Az első ciklusban segílyt élvező egyházak normál költségvetéseiben megállapított javadalom azonban, ha azt az egyház tényleg kiszolgáltatta, alább nem szállítható.

Az esetleg természetben fizetett járulékok a lelkeszi javadalom felvételénél előadott szabályok szerint értékelendők,

mert a gondnoki s egyházi hivatal már ma nem tiszteletbeli állás pusztán, hol a természetben kiszolgáltatandó fizetések beszédésénél segédkeznek, hanem oly tiszteletbeli állás, hol az egyházi adónak pénzértékre átváltoztatásával több pénzt kezel, mint azelőtt s a több pénz kezeléséből önként következik, hogy emberi gyarlóságból kárt is szenvedhet.

71. §. Módosítandó.

Az 55. sorszám alatt, az egyházi jegyő tiszteletdíja képen, — ha az nem a lelkesz, 50 korona vehető fel. Ahol ezen tiszteletdíj több volt, ott az le nem szállítható.

Sok helyen vonakodnak a tanítók a jegyzői tiszt viselésétől s miután arra más ember a legtöbb faluban nem alkalmas, a lelkesz kénytelen a jegyzői tisztet vinni egyházi törvényünk ellenére is.

77. §. A 66. sorszám alatt a Prot. Irod. Társaság díja veendő fel a szerint, amint az egyház rendes vagy pártoló tagsági díjat legalább egy esztendeig már tényleg fizetett.

A 66. sorszám alatt a Prot. Irod. Társaság díja veendő fel. Kisebb egyházak pártoló, nagyobb egyházak rendes tagsági díjakkal.

A Prot. Irod. Társulat megmentése és felvirágoztatása egyetemes Protestáns érdek. Ha az eredeti szöveg maradna, még mindig sok egyház kimaradna a tagok sorából.

81. §. Első kikezdés marad ezen módosítással:

Az utolsó kikezdés: nagyobb jövedelmet adó bérházakra szintén az 1910—1914 évi zárszámadások alapján mutatkozó méltányos összeg állapítandó meg.

hogy az 1910—1914. év helyett 1912—1916 teendő.

Kisebb alkalmazottak által használt lakások (harangozó, egyházi, iskolaszolga) vagy száz koronánál kevesebb jövedelmet adó bérházak fentartására legfőlebb 50 korona vehető fél. Nagyobb jövedelmet hajtó bérházakra szintén az 1912

—1916. évi zárszámadások alapján mutatkozó méltányos összeg állapítandó meg.

Ennek a felvétele s a §. pótlás azért szükséges, mert a szabályrendeletben ezen kisebb épületekről nincs szó, már pedig a kisebb épületek fentartása is költségbe kerül.

84. §. helyett ez lenne:

A 76. sorszám alá egy-egy tanterem fűtésére, ott ahol fával fűtenek, bikkfából 2 bécsi öl, tölgyfából $2\frac{1}{2}$ bécsi öl fa számitandó s ennek beszerzési ára, a beszállítási fuvar és felvágás díjával együtt állítandó be a szükségletbe. A tűzifa beszerzési ára s a beszállítási fuvar eredeti nyugtákkal igazolandó. Ahol más fűtőanyaggal, koksszal, vagy szénnel történik a fűtés, ott ezeknek az 1912—1916. évi számadások eredeti nyugtáival igazolt beszerzési ára számitandó fel. Egy tanteremre a kokszból 15 mm., a hazai kőszénből legfeljebb 20 mm. vehető fel. Ezen felül felszámitható még 2 méter gyújtófa ára is és ott, ahol az iskola mellett hivatalos helyiség is van, annak fűtésére 4 mm. bikkfa, kokszból $7\frac{1}{2}$ mm., hazai szénből 10 mm.

Az átalakítást a fák között levő különböző melegítési fokozat indokolja. A 2 m. gyújtófa megközelíti azon mennyiséget, mely egy télen át szénnel való fűtésnél szükséges. Az iskola, illetve a tanító hivatalos helyének építését, ha a törvény már elrendelte gondoskodni is kell annak fűtéséről.

85. §. Eleje marad eddig: az 1910—1914. évi számadások által igazolt összeg veendő fel.

az 1912—1916. évi számadások által igazolt összeg veendő fel.

Egy-egy tanteremre, ott, ahol egy vagy két iskola van, legfeljebb 80—100, ahol kettőnél több tanterem van legfeljebb 70—70 korona számítható fel.

Egy-egy tanteremre 100 korona számítható fel.
(A többi kimarad),

mert ahol több iskola van, igen sokszor az iskolák a község más-más helyein vannak s a köztük levő nagyobb távolság, több iskolaszolga alkalmazását vonja maga után.

86. §. A 78. sorszám alatt a tanszerek pótlására s nyomtatványokra iskolánként osztatlan iskolánál 50, osztott iskolánál 30 korona állapítandó meg.

A 78. sorszám alatt a tanszerek pótlására s nyomtatványokra iskolánként osztatlan iskolánál 100, osztott iskolánál 50 korona állapítandó meg.

A magasabb összeg beállítását a nyomtatványok magasabb ára s a háború után szükséges új iskolai felszerelések s a felszerelések bizonyos megszorítási kötelezettsége indokolja.

87. 88. 89. §-ban az 1910—1914. évi számadások helyett mindenütt.

1912—1916. évi számadások teendők. S a 89. §-hoz pótlásként ez lenne: *vagy amennyit a felettes egyházi hatóság megállapított.*

Az évszámok megváltoztatását az utóbbi 5 év gondnoki számadásainak betérjesztése igazolja. A pótlást szükségessé teszi az, hogy ha esetleg az Egyetemes Konvent az eredeti szöveget hagyja meg, az 1915. és 1916. évben a felettes egyházi hatóságok esetleges intézkedései figyelmen kívül hagyatnának.

90. §. Átalakítandó.

A 82. sorszám. Úrvacsorai kenyér és bor beszerzésére, az úrvacsora osztás napján befolyt perselypénz és 500 lélekszámig terjedő gyülekezethél lélekszám szerint 15 fillér, 500 lelken felül 10 fillér állítandó be a szükségletbe.

A kenyérnek és bornak a szükségletbe való beállítását az indokolja, hogy az urvacsora osztás napján begyűlt perselypénz oly kevés, hogy az nem fedezheti a szükségét. A 15 és 10 filléres lélekszám szerinti hozzájárulás pedig megfelel azon összegnek, melybe az Egyházaknak az úrasztala ellátása kerül.

91. §. Módosítandó.

A 83. sorszám alatt szegény egyházak és iskolák, vagy jótékony intézetek segélyezésére a gyülekezet népességéhez képest 10-től 100 korona vehető fel,

mert nagyobb gyülekezet az eredeti szövegbe felvett 50 korona segéllyel semmit sem tehet, mikor megtörténik, hogy szegény gyermekek tankönyvére 30—40 kort. költ. Hát még a szegény egyházak, intézetek segélyezésére, konfirmándusok bibliával való ellátására mi jut?

92. §. Átalakítandó :

A 84. sorszám alatt ünnepi követek díjazása és ellátásuk címén a számadások s gyűjtőlajstromok szerinti összeg állítandó be,

mert, ha ez intézményt fentartani óhajtjuk, úgy azt biztosítani is kell.

94. § Átalakítandó s pótlendő :

A 86. sorszám alatt irodai szükségletekre az 1912—1916. évi számadások szerint mutatkozó összegek átlaga, vagy pedig a gyülekezet nagysága szerint 10—50 korona állítható be a szükségletbe. És ahol külön irodai helység van, annak fűtésére 4 mm. bikkfa, kokszból 7½ mm., hazai szénből 10 mm. vehető fel.

A 10—50 korona beállítását a nagyobb egyházak nagyobb 'szüksége, az irodafűtést a természetes szükséglet indokolja.

96. §. átalakítandó.

A 88. sorszám alatt adósság törlesztésre csak abban az esetben vehető fel a szükségletbe az adósság 10% és 6%-os kamat, ha az egyház a rendes évi egyházi adó pótlására is rendkívüli egyházi adót vetett ki. Azonban az ily helyeken levő adósságok is csak akkor vehetők figyelembe, ha azoknak felvétele s a presbyteriumnak és egyházközségi közgyűlésnek a felsőbb egyházi hatóság által is jóváhagyott határozatával történt és hogy ha az adósság nem toronyépítésből, orgona, vagy harang beállításából, drágasági, családi pótlékok adományozásából állott elő.

Ha oly gazdasági épületek nyomán való építésére vétetett fel az adósság, amely a birtok jövedelmezőségét növeli, annak 10% és 6%-os kamata a szükségletbe, az első kikezdésben felsorolt feltételek mellett beállítható.

Az adósság bizonyos %-a azért állítható be a kívánt feltételek mellett a szükségletbe, mert sok helyen, ahelyett, hogy a személyi járandóságok és dologi kiadások fizetésére adósságot vettek volna föl, pótagót vetettek ki s így a pótagóval a személyi járandóság és dologi kiadás fedezve lett, ellenben a kisebb javításokra is, hogy ismét pótagót ne kelljen kivetni, adósságot vettek fel. Holott megfordítva az adósság a szükségletbe a Szabályrendelet szerint is felvehető lett volna. A gazdasági épületekre felvett adósság letörlesztésére beállított % méltányos. Ha a birtok jövedelmezőségét az a gazdasági épület neveli s ez a magasabb jövedelem a fedezetbe beállítandó, kell, hogy helyet találjon az arra felvett kölcsön is a szükségletben.

114. és 115. §. egynek veendő s így módosítandó.

A 26. és 27. sorszám alatt felveendő az egyház földjei és réteinek helyben szokásos bérjöveldelme. Ha bérleti szerződés, vagy árverési jegyzőkönyv mellett vannak bérbe adva, a felső hatóság által hitelesített másolat által igazolt bérjövedelem állítandó be. Ahol pedig évenként adatnak a földek haszonbérbe, ott az 1912—1916. évi haszonbéri jövedelem átlaga veendő fel.

A házilag kezelt földek és rétek jöveldelme úgy tekintendő a haszonbéri érték beszámítása után, mint az egyháztagok által, az egyház javára önként vállalt egyházi adó.

A bérleti jövedelem 5%-a új építkezési alapra leütendő s a fedezetbe ez 5% nem állítandó be. Ebből köteles az egyház új építkezési alapot létesíteni.

Ha az egyháztagok — egyházuk iránti szeretetből — munkát vállaltak, önmagukat adóztatták meg. Jogos és méltányos, hogy az ő munkájuk által nyert több jövedelem, az ő terhükön könnyítsen s ne állíttassék be a fedezetbe. Az új építkezési alap létesítését, az épületek romlandósága teszi indokolttá.

116. § Első kikezdésében az 1910—1914 évszámok helyett

120. §. Módosítással:

1912—1916. évszámok teendők.

A 32. sorszám alatt a temetők jöveldelme, vagy haszonbérképen felveendő minden olyan bevétel 50%-a, amelyet a temetők területe, részben, mint kaszáló, részben, mint szántó föld jöveldelmez. A jövedelem megállapítása a 114. §-ban előadott eljárás alkalmazásával történik. Így veendő fel ezeken kívül a számadások alapján a

temető fainak értékesítéséből esetleg befolyó jövedelem is.

Az 50^o_o-ból temető fentartási alap létesítendő.

A református temetők csaknem az egész országban elhanyagoltak. Hogy rendben tartassanak, ahhoz alapról kell gondoskodni.

121. §. Módosítással :

A 33. sorszám alatt a bérház, vagy bérházak jövedelme gyanánt a bérszerződésben foglalt összeg 5%o leszámításával felveendő. Ez 5^o_o-ból bérépület újra építési alap létesítendő,

mert a bérépületek is ki vannak téve az elpusztulásnak, ezért kell újra építésükre alapot létesíteni.

127. §. Módosítással :

A 41. sorszám alatt a harangok, a 42. sorszám alatt a sírhelyek után befolyt jövedelem az 1912—1916. években befolyt jövedelem átlaga szerint veendő fel 5%o leszámításával. Ez 5^o_o-ból harang, illetve sírhely-gondozási alap létesítendő. Ha e jövedelmek eddig mindig, tehát 1916. előtt is tőkésítették s harangalap vagy temető-alap címen külön kezeltettek, akkor fölvételük mellőzendő.

A harang az elhasadás veszélyének van kitéve, ezért kell az általa hajtott jövedelem 5^o_o-ból új alapot létesíteni. A sírhelyek jövedelméből befolyt 5^o_o a sírhelyek rendben tartási alapjára fordítandó, mert erre más forrásból alig áldozhat egyetlen egyház is.

128. §. Ennyi veendő fel :

A 43. sorszám alatt olyan községi, vagy közbirtokossági segélyek veendőek fel, amelyeket ezek, az egyház, vagy az iskolák dologi szükségseinek a fedezésére rend-

szeresen, évenként folyósítanak.
(A többi kimarad),

mert az elveszett segély többé nem fedezet s így ez a fedezetbe be nem állítható.

130. §. Pótlással :

A 45. sorszám alatt vegyesek címen az olyan jövedelmek veendőek fel a fedezetbe, melyek a számadások szerint egyes előre nem látható bevételekből származtak. Az ilyen jövedelmek 5 évi átlagban veendőek fel.

Az öt évnél hosszabb tartam alatt visszatérő bevételek azon egész időre osztandók el, amely alatt a jövedelmezőség bekövetkezik.

A bizottságnak ezen az Egyetemes Konventre is felterjesztett munkálatát Egyházkerületünk köszönettel veszi tudomásúl.

41. Radácsi György jelenti a sárospataki vallás- és egyháztudományi kar nevében, hogy a méhészet tanulmányának a theol. akadémia munkakörébe való felvételével foglalkozott s azt a hozzá fűződő gyakorlati szempontok miatt kívánatosnak is tekinti, de részletes tervet erre vonatkozólag a vallás- és egyh.-tud. kar. dékánjának váratlan halála miatt nem terjeszthet fel. Az egyh.-ker. legközelebbi közgyűlésére kéri a terv beadásának elhalasztását.

Egyházkerületi közgyűlés a jelentést tudomásúl veszi s a méhészet tanulására vonatkozó tervet a sárospataki vallás- és egyháztudományi kartól őszi közgyűlésére elvárja.

42. Olvastatott a pénzügyi választmány javaslata az egyházkerületi pénztárnoki állás betöltése tárgyában.

Egyházkerületi közgyűlésünk a pénzügyi választmány indokolt javaslatának elfogadásával, az egyházkerületi pénztárnoki állás betöltését a

háború végéig elhalasztja s a pénztárnoki teendőknek eddig az ideig leendő elvégzésével dr. Regéczy József jelenlegi h. pénztárnokot bizza meg, kinek e téren mostanáig kifejtett működéséért közgyűlésünk elismerését nyilvánítja.

43. Múlt évi őszi közgyűlésünk 80. sz. határozatával felkérte püspök urat, hogy a tátralomnici ref. templom építése idején alapított, a templom fenntartását szolgáló s évenként a perselypénzzel gyarapodó alapítvány rendeltetése, állása, kezelési szabályzatáról szóló adatoknak szíveskedjék utána járni.

Püspök úr e tárgyban a tiszai ág. ev. püspöki hivatalhoz fordult, s ez szíves volt a tátraaljai főesperesi hivatal útján az ügy egész történetét s jelenlegi állását feltüntető következő adatokat nyújtani:

Egyházkerületünk 1900. évi közgyűlésének 68. jkv. p. 6 tagu templom-bizottságnak a választása rendeltetik, felerészben az ág. ev. felerészben a ref. testvéregyház által. A bizottság feladata a templom-alap gyűjtések általi gyarapítása — a tulajdonjogot a tiszai ág. h. ev. és a tiszamelléki ev. ref. egyh.-kerületek, mint közös tulajdonosok javára mielőbb telekkönyvileg bekebeleztetni. A bizottság a számadásokat minden évad végével a két egyházkerülethez terjeszti fel. A pénztári kezeléssel a tátraaljai ág. h. ev. egyházmegye bizatik meg. A tátralomnici templon építési ügyében jelentik, hogy a gyűjtések mindkét prot. egyház körében folyamatban vannak s eddig már 8000 koronát eredményeztek. *Az 1902. évi ker. gyűl. 88. p.* A tátralomnici közös prot. templom 16000 kor. költséggel felépült, a tulajdonos egyházkerületek püspökei által f. évi augusztus 3-án felavattatott. A templom fentartásának alapja a tátraaljai egyházmegye által kezelve 865 korona 40 fillér. A két püspök megállapodása szerint a fürdőtelepek lelkészei felváltva fognak két hónapon keresztül Ujtátrafüreden és Tátralomnicon istenitiszteletet tartani. *Az 1904 évi ker. gyűlés 67. p.* A két testvér egyházkerület püspökeinek jelenlétében tartott közgyűlésen a templomépítési számadás megvizsgáltatott s 763 korona pénztári maradvánnyal helyesnek találtatott. *Az 1905. évi tiszáninneri ref. egyházkerület tavaszi közgy. jkv.*

96. p. alatt: A Tátralomnicon épített közös evang. templomnak beterjesztett építési számadása s az e tárgyban tartott közgyűlés jegyzőkönyve a ker. közgyűlés által tudomásul vétettek. *Mindezekből világos, hogy úgy a két fürdőtelepi templom, mint azoknak alapjai a két evang. testvéregyházkerület közös tulajdona. Az alapok a tátraaljai egyházmegye által kezeltetnek, az évi számadások ezen egyházmegye számvevőszéke által felülvizsgálatnak s két példányban további felülvizsgálás végett a tiszai ág. h. ev. egyházkerülethez felterjesztetnek. Az évi bevételek: 1. Kamatok. 2. A nyári idény alatti offertoriumok. 3. Esetleges adományok. A kiadások: 1. Tűzkár elleni biztosítási illeték. 2. Szükségessé vált javítások eszközlése. 3. Kántori díjak. A kántori díjak nincsenek díjlevélileg megállapítva és biztosítva, hanem az istenitiszteletek száma szerint utalványoztatnak ki a tátraaljai evang. főesperes által. A kántori teendők végzésére a két fürdőtelepen sem a kakaslomnici sem pedig más tanító hiványilag nincsen kötelezve, hanem külön megkeresésre végzik azt a környékbeli tanítók. A múlt évben, midőn az ujtátrafüredi telepen tartandó istenitiszteletek végzésével Varga Imre poprádi ág. h. ev. lelkész volt megbízva a mostani tanítóhiány miatt, a lelkésznek az orgonázás és éneklésben jártas felesége végezte a kántori teendőket.*

Egyházkerületünk közgyűlése a tiszai ág. ev. egyházkerületi püspök úrnak ezen az ügynek egész történetére s jelenlegi állására kiterjedő jelentését köszönettel és megnyugvással veszi; miután azonban a templom évi számadásai már évek óta be nem terjesztettek egyházkerületünkhöz, felkéri egyházkerületünk a tiszai ág. h. ev. egyházkerületi püspök urat, kegyeskedjék intézkedni, hogy e számadások egyházkerületünkkel jövőre évről-évre közöltesse.

44. Egyházkerületünk múlt évi őszi közgyűlésének 88 d) sz. jegyzőkönyvi pontjával utasította a *mezőcsáti egyház*

presbiteriumát, hogy a 28,771 koronát kitevő párbér és egyházi adó megváltási alapról készítsen szabályszerű alapítványi okiratot, amelybe felveendő, hogy az alap kiknek, mikori mily összegű adományaiból alakult s az alapítólevél a felettes egyházi hatóságok fokozatos jóváhagyása alá terjesztendő. Ez utasításra a mezőcsáti egyház elkészítette alapítólevelét, mely a felszaporodott kamatokkal az 1916. év végén már 50 885 koronára emelkedett s a 4 példányban betervezett alapítólevelet az alsóborsodi egyházmegye 1917. máj. 1-én Miskolcon tartott közgyűlése jóváhagyta

Egyházkerületünk az egyházmegye által záradékolt alapítólevelet jóváhagyja s megerősíti. Az egyházat kötelezi, hogy az alapítványról, *mint az egyház elidegeníthetlen tulajdonáról* szóló számadást az egyházmegyéhez évenként terjessze fel. A 4 példányban kiállított alapítólevélből egy példányt saját irattárába leendő elhelyezés végett visszatart, a többi megerősített példányt az alsóborsodi egyházmegye esperesi hivatalához átteszi.

45. Múlt évi őszi közgyűlésünk 92. sz. határozatával az abauji egyházmegyének a sárospataki főiskolában még fennálló sublegatusi intézmény eltörlésére vonatkozó indítványát hozzászólás végett az egyházmegyékhez és a sárospataki főiskolai köziskolai székhez letétette.

E felhívásra mind a 7 egyházmegye és a köziskolai szék is beadta javaslatát s mindnyájan továbbra is fenntartandónak véleményezik a sublegatusi intézményt, 1-ször a sárospataki főiskolában, a szegények iskolájában tanuló szegény fiúk anyagi támogatása szempontjából, mely anyagi támogatás a köziskolai szék jelentése szerint 5000—6000 koronát tesz évenként, 2. a sárospataki főiskola és a hívek közötti élőkapsolat szempontjából, 3-szor a tanulók egyházas érzületének élénkítése, földrajzi, emberi ismeretének tágitása társadalmi nevelése szempontjából. A köziskolai szék szerint a tanulók eme missiójára mindig kész örömmel vállalkoznak s nem tartják azt magokra nézve lealázónak, de az egyházmegyék szerint a hívek sem tekintik azt annak, sőt a

fenti szempontok ésvényesítésének. Mindamellett a mindezeket hangoztató gömöri egyházmegye hozzáteszi, hogy a sublegatusnak adott pénzek tartsanak lépést a korrall és emeltesenek s hogy a gyülekezetek feljogosítandók volnának arra, hogy amelyik nem kér sublegatust, oda ilyen nem küldendő.

Egyházkerületünk közgyűlése az egyházmegyéknek e kérdésben teljes egyértelműséggel megnyilatkozott felfogásában maga is osztozik, a sárospataki főiskolában évszázadok óta fennálló sublegatusi intézményt a tanulókra nézve anyagi s erkölcsi szempontból továbbra is hasznosnak, üdvösnek és így fenntartandónak s az egyházakra nézve kötelező erejűnek mondja ki.

46. Múlt évi tavaszi közgyűlésünk 92. sz. határozatával felhívta az egyházmegyék espereseit, hogy az istenitisztelek megtartásáról az egyházlátogatóság által összeszedendő adatok alapján jelen közgyűlésünkre is adjanak be részletes jelentést, továbbá, ahol hiányokat észlelnek, azok pótlására a lelkészeket utasítsák, úgy hogy minden egyházban ne csak ünnep és vasárnap, de a hétköznapi istenitisztelek is, — ha csak valami rendkívüli körülmény nincs, — mindenkor megtartassanak. A felsőborsodi egyházmegyét felhívta oly határozat hozatalára, hogy a lelkészek ne csak akkor tartsanak könyörgést midőn egyháztalagok vannak jelen a templomban, hanem akkor is, mikor csak iskolásgyermekek; végül felhívta az espereseket, utasítsák a lelkészeket, hogy a vasárnap délutáni istenitiszteleket prédikációval, vagy káté-, vagy bibliamagyarázattal végezzék.

a) Az abauji egyházmegyéből beadott s pontosan kiállított táblázatos kimutatás szerint, minden vasárnap délelőtt minden anyaegyházban predikációval tartatik az istenitisztelek, kivéve Eperjest, a hol minden hónapban kétszer vagy háromszor van istenitisztelek, egyébkor lelkész a missióban végez, ugyszintén a leányegyházakban, — kivéve, a hol a hívek időközönként az anyaegyházba járnak. Vasárnap délután minden helyen megtartatik az istenitisztelek, kivéve Nagykinizset, a hol rendes lelkész és tanító hiányában jelenleg nem tartatik és azon filiákat, ahova időközönként járnak be a lelkész, a tanító és

pedig 12 egyházban mindig predikációval a többi egyházban vagy csak imával, vagy imával és káté vagy bibliamagyarázattal, vagy váltogatva ima mellett káté-, vagy bibliamagyarázattal. Minden hétköznap reggel 31 egyházban, ezek közül néhányban bűnbánati héten este is, néhány egyházban hetenként egyszer-kétszer bibliamagyarázat is van, a többiekben hetenként egyszer, kétszer, háromszor, négyszer, ötször vagy csak időszakonként.

b) Az alsóborsodi szintén igen pontos táblázatos kimutatás szerint a vasárnap délelőtti istenitisztelek az 51 egyház közül állandóan megtartatik 50 egyházban, havonként kétszer 1 egyházban, Mezőkövesden, délután állandóan 49 egyházban, nem 2 egyházban Andornokon és Mezőkövesden. Ünneppon délelőtt állandóan 51 egyházban, délután 49 egyházban, nem tartatik kettőben, Andornokon és Mezőkövesden, hétköznap délelőtt állandóan 24 egyházban, szórványosan 1 egyházban, délután állandóan 2 egyházban, délelőtt bűnbánati heteken állandóan 2, délután 1 egyházban, bűnbánati és adventi hetekben délelőtt állandóan 6 egyházban, adventi hetekben 2 egyházban, téli hónapokban 3 egyházban, hetenként kétszer délelőtt 3 egyházban, egyszer 1, egyszer délután 1 egyházban. Az azonban, hogy az ünnep-, vasárnap délutáni istenitisztelek imával, vagy predikációval is avagy káté-, vagy bibliamagyarázattal tartatnak-e, már nincs feltüntetve.

c) A f.-zempléni egyházmegyében a szintén táblázatos kimutatás szerint minden vasár- és ünneppon minden egyházban megtartatik az istenitisztelek, kivéve Homonnát és Kisazart, ahol a vasár- és ünnepponi és hétköznap istenitisztelek nem tartatnak meg, illetőleg Homonnán hétköznap csak a kiemelkedő nemzeti ünnepek alkalmával. Kisazar ezt azzal indokolja, hogy a gyülekezeti tagok a templommal nem bíró társegyházakban laknak. A többi egyházak közül hetenként minden reggel és este 2 egyházban, minden reggel 8 egyházban, a többiben hetenként egyszer kétszer, háromszor, négyszer, vagy időszakonként a helyi viszonyok szerint. A vasárnap és ünneppi délutáni istenitiszteleknek mikénti, imával, predikációval, vagy kátéval való megtartásáról már nem szól a jelentés. Az egyházmegye utasította a lelkészeket, hogy az egyházkerület határozatához alkalmazkodjanak s ha valahol az istenitisztelek meg nem tartatik, ezt indokolják.

d) Az ungi szintén részletes bár nem táblázatos kimutatás szerint, az istenitisztelek ünnep-, vasárnap délelőtt, délután, hétköznapokon minden reggel, bűnbánati héten délután is minden egyházban megtartatnak és pedig vásár- és ünnepnap délelőtt predikációval, délután több helyen predikációval, másutt káté- vagy bibliamagyarazattal. Kivételt képeznek 1. Korláthelmece, a hol hétköznapokon nem tartatik meg rendesen az istenitiszteleket. 2. Minajban ünnepnapokon csak délelőtt van, ami most indokolt, mert a lelkész fel van függesztve, az ungvári s. lelkész pedig nem végezheti. 3. Ungpinkócon hetenkint csak kétszer. 4. Gálocson egyszer sem. 5. Sárosmezőn hasonlóképen nincs hétköznapos istenitiszteleket. 6. Mokcsában nincs minden reggel. 7. Ungmogyoróson egy idő óta sem vasárnap sem hétköznap nincs, mert az előkönyörgőtanító hadbavonult, helyettese nőtanító, a mokcsai segédlelkész pedig a kilátásba helyezett különdíjazás s az esperesi elkötelezés dacára megtagadja a szolgálatot. A közgyűlés fegyelmi eljárás terhe alatt utasította az illetőket az istenitiszteleket megtartására.

e) A f.-borsodi egyházmegye táblázatos kimutatásai helyett annyit jelent, hogy az egyházlátogatóság adatai alapján meggyőződött arról, hogy mind a vásár- és ünnepi, mind a hétköznapos istenitiszteleket, kivéve azon egyházakat, ahol a tanító hadbavonult, rendesen megtartatnak.

f) A tornai csak a hétköznapos istenitiszteletről adott be jelentést.

g) Nem terjesztett be jelentést az alsózempléni és a gömöri egyházmegye.

Egyházkerületünk közgyűlése az istenitiszteleket megtartásának nagyfontosságú ügyét állandóan napirenden kívánván tartani, utasítja az egyházmegyék espereseit, hogy az istenitiszteleket megtartásáról szóló s az egyházlátogatóságtól bekívánt adatok alapján összeállítandó jelentéseiket, illetőleg táblázatos kimutatásaikat a jövő év tavaszán tartandó közgyűlésünkbe adják be. Az előadó jegyző utasíttatik, hogy e táblázatos kimutatás mintáját készíttse el, mely a jegyzőkönyvben kinyomandó.

K i m u t a t á s

a ..... egyházmegye egyházaiban végzett isteniszteletekről az .....évről.

Sorszám	Az egyházközség n e v e	jellege	Ünnep s vasár- nap délelőtt megtartott-e az istenisztelet s ha igen, predikációval-e?	Ünnep, vasárnap délután megtar- tatott-e az isteni isztelet s ha igen, predikációval-e, vagy káté-, vagy bibliamagyará- zattal-e, vagy imával?	Hétköznapon minden reggel megtartott-e az istenisztelet, ha nem. hány- szor egy héten s miért annyi- szor?	Jegyzet
1						

E táblázatos kimutatás alapján észlelt hiányokat pedig az esperesek, illetve az egyházmegyék a legnagyobb szigorúsággal igyekezzenek megszüntetni. Különben e kimutatások alapján egyházkerületünk is évről-évre a legéberebb figyelemmel fogja kísélni állandóan ezt az élet-erét érintő ügyét.

47. Múlt évi őszi közgyűlésünk 98. sz. határozatával a Calvin-Szövetség által a belhivatalnokok betegsegélyző-egylete szervezése ügyében megindított mozgalmat az egyházmegyékhez véleményezés végett letevén :

a) Az abauji egyházmegye a mozgalmat helyesli; a szervezetnek belhivatalnokai által tagja kíván lenni; b) az alsóborsodi is örömmel üdvözli a mozgalmat, sürgős szükségnek tekinti még ez év folyamán az ügynek zsinat általi tárgyalását s az erről szóló törvényalkotást, sőt részletes megjegyzései is vannak, u. m. a járulék $\frac{1}{2}$ részét a fenntartó egyház fizesse, másik felét vállalhatná a közalap, továbbá, hogy az egyesületnek a nyugdíjas lelkészek és a lelkész-özvegyek és tanítónők is tagjai lehessenek; c) Felsőborsod általánosságban üdvösnek tartja; d) az alsözempléni komoly szükségletnek, a Calvin-Szövetségnek erre vonatkozó tervezetét alapvető munka gyanánt elfogadja; e) a felsözempléni és gömöri egyházmegyék elvben a gondolatot helyeslik, de nincs módjukban számszerű adatok nélkül a munkálatot ellenőrizni, megbíznak azonban a Konvent és zsinat bölcsességében, mely e tárggyal foglalkozni fog; f) a tornai nem pártolja, mert a mostani nehéz megélhetési viszonyok közt nem járulhat hozzá anyagilag, annyival inkább, mert most fogott hozzá az egyházmegyei lelkészi özvegy-árvaház létesítéséhez.

Egyházkerületünk közgyűlése a belhivatalnokok betegsegélyző-egyletének felállítására vonatkozó mozgalmat elvben maga is helyesli; egy ily intézmény felállítását üdvösnek tekinti, érdemileg azonban e kérdéssel nem foglalkozhatik, mivel az intézmény szervezésére vonatkozó adatok nem állnak rendelkezésére, de megbízik az Egyetemes Konvent bölcsességében,

mely ezzel az ügygyel „és pedig számszerű adatok alapján“ épen most foglalkozik.

48. A sárospataki főiskola igazgatótanácsa f. évi május 18-iki jegyzőkönyvének 2-ik pontjában, Dr. Tüdős István püspökünk az ő püspöki jelentésében, Dókus Ernő főgondnokunk az ő gyűléstnyitó beszédében egyaránt fájdalmas visszaemlékezéssel méltatják azt a nagy veszteséget, amely az abauji egyházmegyét, a sárospataki főiskolát s ezekkel együtt — sok rokoni és baráti lélek mellett — egész egyházkerületünket és a magyar művelt közéletet *Csoma József* devecseri földbirtokos, abauji egyházmegyei tanácsbíró, főiskolai igazgatótanácsos s magyar tudományos akadémiai levelező tag stb. váratlan elhúnytával érte f. évi március hó 4-ikén.

Egyházkerületi közgyűlésünk szíve teljességgel ölelkezik egybe azokkal, akik *Csoma József* elhúnytában magukat s az általa szolgált közügyeket és intézményeket veszteseknek érzik és vallják. Egész egyházkerületünkre felemelő volt az a tudat, hogy *Csoma József* a volt pataki diák, az ő tudományos búvárkodása útján országos névre és jelentőségre emelkedett s nemzetünk és ebben főként a nemesi családok múltjának eredményes tisztázásával a Magy. Tudományos Akadémia koszorújára érdemesült, mint aki a tudomány fáklyájával kezében kalauzolja nemzetünket az ősi hagyományok, a drága történeti múlt sok vihart látott bástyái között s tiszteletet követel a régi jó táblabírói világ emlékezetének. Egész egyházkerületünknek jól esett látni, tudni, hogy Ő, mint a régi magyar nemesi középosztály tipikus képviselője, mint a független Magyarország és a független magyar református egyház tántoríthatatlan híve — évtizedeken át otthon érezte magát az abauji egyházmegye és a sárospataki főiskola hivatalos szolgálatában s ezek nagy érdekeiért anyagi áldozataival is lelkesedett. Jól esett tudni róla, hogy Ő a ref. egyház és iskola fejlődé-

sében a saját független lelke édes álmainak valóra válását reménylte és kereste s magában a ref. egyházban s ennek alkotmányos intézményeiben a jövődöbéli boldog Magyarország romolhatatlan biztosítékát ünnepelte. Tudományos búvárlataiban mélyen elmerülve, nem ért rá úgy szolgálni nagy eszményeit, amint szeretni tudta azokat. A megyei és országos politikai küzdelmek sokszor iszapos áradásai sem sodorták el íróasztalától, jóllehet — látzólag csendes egyénisége mellett is — nehezen bírta viselni az eszményeit pusztító változásokat s a változásokból elősködő honpolgárokat. A felelősség érzetével állt mindenütt, ahová a közbizalom odaállította s örökre emlékezetes marad a tiszáninnyi egyházkerület előtt, hogy amikor ennek főiskoláját a gyanúsítások áradatával ostromolták — ő országos nyilvánosság előtt vállalta, mint a közvetlen felügyelet egyik tagja, a felelősségből reá eső rész elhordozását s tiltakozott a felelősség áthárítása ellen. Talpig ember volt a szó legjobb értelmében, keresztyén szívének teljes gazdagságával, amelyet ki lehetett zsákmányolni, de elzárni nem lehetett. Férfi volt, aki nem hajladozott a szélfúvás és szellőfuvalmak irányában, hanem rendületlenül kitartott, ha zúgott is körülte a vihar. Édes otthonával, földi paradicsomával is mintává és áldássá lett százakra, ezerekre, mint akinek a jobb keze nem tudja, hogy mit cselekszik az ő balkeze. Korai elhunytával félbe maradt több tudományos munkája, ami szintén nagy veszteség de e mellett is a *Csoma József* egész élete s összes nyilvános működése magyar nemzeti nyereség s református egyházunknak örök büszkesége. Legyen boldog nyugalma előtte elköltözött drága szerettei körött s a Gondviselés kegyelme s egyházkerületünk hálás kegyelete enyhítse érte vérző szereteteinek gyászát.

49. Másik nagy veszteségként jelenti a főiskolai igazgatótanács, a püspöki jelentés és a főgondnoki gyűlés-nyitó beszéd *Novák Lajos* sárospataki theol. tanárnak, főiskolai lelkésznek, a különféle kívánatos tehetségekkel gondviselés-szerűleg felövedezett férfiúnak korai kidöltét (febr. 16-án).

Egyházkerületi közgyűlésünk a mint a megdöbrentő hír szétröpülésekor, úgy most — hónapok multán is — mélyen érzi, hogy *Novák Lajos*, mint a gyakorlati lelkészet tanára, mint író és szónok egyformán nehezen betölthető nagy ürességet hagyott maga után. Szeretett mesterének irányát, elméleteit a saját gazdag egyéniségével áterjesztve, az őt az újjal szerencsésen elegyítve, úgy képviselte tantárgyait, hogy azokat az ő boncoló és szervező elméjének nap-sugaraiban gyönyörűséges igának tarthatták tanítványai, elismeréssel méltányolhatták tanári értékének hivatott méltányolói. A ki nem bírta elméleteinek magasságát és mélységét, azt magához ölelte előadó képességének varázslatosságával, termékeny eszének fordulatosságával, a sötétbe is bevilágító ötleteivel, a történetvilágosító példáinak segítségül hívásával s lelkének aranyos derűjével. Mint a tanteremben, úgy a tanácskozó asztaloknál, a közigazgatás lépcsőfokain s a közbizalom által neki felajánlott állásaiban mindenütt érezhető volt rajta, hogy magasan áll az átlag emberek felett s vitázó erejével a lehetetlenekre is vállalkozhatik. Nagy titka volt győzedelmes fellépéseinek acélos akaraterején felül széles olvasottsága, a költészet iránt lángoló szerelme s a lant és biblia — e két szent barát — karjain való boldog ringatózása, mindezekhez pedig baráti lelkének vonzó s termékenyítő melegsége. A régi pataki diáknak, a mendikáns, legatus és supplikans fokozatokon édes otthonossággal fejlődött s egészen a szeniorságig, sőt theol. tanárságig magasló pataki diáknak alig volt

valaha különb typusa, mint *Novák Lajos*, különb történetírója is alig akadhat valaha, mint ő lehetett volna, ha ki nem üti kezéből a tollat a halál. A mit mint író termelt, az az ő gazdag lelki tárházához képest kevésnek látszik, de bírálatain (egyházi beszédek stb.), valamint népdalain és temetési énekein ott ragyog az ő egész lelke s tanítványainak szívében ott él, mosolyog és hódít az ő egész lénye s egyházkerületünk, a liturgiai országos bizottság s az egyetemes ref. zsinat tanácskozó termeiben, a theol. ifjuság és a Magyar Irod. Önképző társaság gyűléseinek helyiségeiben ott zeng, száldos az ő hangjának zenéje a miből — ha a megholtak érezni tudnak — felmagasztosultan érezheti, hogy „az örök élet már e földön az övé lett.“ — Érdekeit őszinte fájdalommal jegyzi fel egyházkerületünk közgyűlési jkvének lapjain s gyászba borult szeretteinek gyászában igaz részvételt osztózik.

49a. A püspöki jelentés és főgondnoki gyűlés-nyitó beszéd a megdöbbenés érzetével tudatja egyh.-ker. közgyűlésünkkel *Szuhay Benedek* sajkókápolnai lelkésznek, felsőborsodi egyhm. főjegyzőnek, egyházkerületünk tanácsbírájának, zsinati póttagnak, főiskolai censornak stb. végzetes és korai elhunytát (április hó 1.).

Egyházkerületi közgyűlésünk a javakora-beli férfiúnak gyászos kimúlását a maga részéről is megdöbbenő érzéssel és őszinte fájdalommal veszi tudomásúl. Lobogó fáklya aludt ki benne, amelynek lángját az élet és világ, a barátság és dal szerelme hevítette és fokozta. Lelkesedésének tüzevel kész volt munkálni, harcolni mindenütt, ahol tehetségének érvényesülésére alkalom kínálkozott s a hol az eszmék s a felvetődött új gondolatok győzedelméhez elszánt harcosokra volt szükség. Szavával, tollával, szívének sok nyughatatlanságával tört előre anyaszentegyházunk védelmében, a lelkeszi érdekek, özvegyek, árvák sorsának ápo-

lásában s baráti forró érzéseinek igazolása végett, ha a viszonyok úgy parancsolták. Daloló lelke megérezte a nagy alkalmakat a nemzet és egyház különféle munkaterületein s költészetének irányával tanította kortársait a közélet nagyobb alakjainak méltánylására, a korszakos események tiszteletére. A falu nem gátolta meg a komolyabb buvárkodásban, a fáradságos irodalmi művek, pályadíjra érdemes dolgozatok készítésében, barátainak, híveinek méltó elsíratásában s kathedrájának, lelkeszi magasabb hivatásának férfias megbecsülésében. Azok közé tartozott, akik az Istentől nyert talentumok kamatoztatását szent kötelességnek ismerik s a való vagy úgy vélt igazság diadalát szenvedélyes odaadással is képesek elősegíteni. Élni, tenni, izzani, égni, lelkesedni, kiemelkedni a porból s mennél főnebb röpülni „a táj szellőivel”: ez volt eleme, vágya, gyönyörűsége. Egész egyházkerületünknek fáj, hogy férfikorában, munkabírásának teljességében szólította el a halál Eleget élt és munkált ahhoz, hogy így is beírhatta nevét egyházi és költői irodalmunk történetébe. Áldott legyen emlékezete és szeretteinek gyásza.

50. A vallás és közoktatásügyi miniszteriumtól a sárospataki főiskola számadásainak felülvizsgálására átengedett Forrai János számtanácsos az 1885—87. terjedő számadások felülvizsgálásához szükséges számadásoknak és okiratoknak Budapestre való felküldését kéri. A gazd. vál. aggasztónak tartja az eredeti iratok felküldését, lemásoltatásuk pedig nagyon sűrűbe kerülne. Ezért véleménye szerint a munka Sárospatakon volna elvégzendő. A gazd. választmány ily értelemben kereste meg az ig. tanács elnökségét. Az elnökség az ügyet az ig.-tanács elé terjesztette. Az ig.-tanács tekintettel arra, hogy a vizsgálat tetemes költségeire a főisk.-nak nincsen fedezete, másfelől a szállítás sok veszedelemmel jár, felkéri az egyházkerületet, hogy a kérdést tegye újabb megfontolás tárgyává.

Egyházkerületi közgyűlésünk maga részéről is osztozván a gazd. vál. és igazgatótanács aggodalmaiban, a számadatok visszamenő felülvizsgálására vonatkozó 15. sz. határozatát közgyűlésünk elejti. Ehhez képest elnökséget megbízza, hogy a vizsgálatra átengedett minisztériumi tisztviselőkkel ily értelemben tárgyaljon, egyszersmind hívja fel őket arra, hogy költségvetési, számviteli és pénzkezelési rendszerünkre vonatkozólag részletes tervezetet és utasítást dolgozzanak ki.

51. Főisk. igazgatótanács u. a. üléséből 9. sz. alatt tavalyi őszi közgyűlésünk 44. sz. határozatából kifolyólag jelenti, hogy Szinyei Gerzson nyug. tanár s főisk. pénztáros semmiképen sem volt rábírható a maradásra s ezért helyének ideiglenes betöltése vált szükségessé. Azért a pénztári teendők ellátásával Kollár István háznagyot bízta meg a gazdasági választmány.

Egyházkerületünk mély sajnálattal értesül Szinyei Gerzson távozó szándékának változhatatlanságáról. Midőn ez a főiskola aktív munkásai köréből végleges kilépését jelenti, közgyűlésünk e felett érzett mély fájalmának ad kifejezést. Hajlott korú, hű munkásának azonban tartozik azzal, hogy midőn teljes nyugalmat kíván, akaratát, bár sajnálattal, mégis teljesítse. Ez alkalomból azért teljes pihenésnek szentelt napjaira Istennek minden áldását, napjaihoz napokat, éveikhez újabb boldog éveket kíván, a főiskolai pénztárban teljesített hű munkásságáért hálás köszönetét és elismerését nyilvánítja.

52. A főisk. gazdasági választmány az igazgatótanácsnak azt javasolja, hogy mivel nem kívánatos a főisk. pénztárosi állásnak hosszabb időn át helyettesítés útján való betöltése, erre az állásra pályázat mellőzésével Kollár István háznagy választassék meg, aki a pénztárosságot 1917. jan. 1-től min-

den kívánalomnak megfelelően tölti be. A háznagyi állás azonban ne töltsék be a háború alatt, hogy annak végeztével a pályázat annál sikeresebb legyen; a teendők végzésével továbbra is Kollár István bízássék meg, azzal, hogy mellette Székely István koll. pincekezelő segédkezzék. Az igazgatótanács máj. : 18, 10. sz. a. azt javasolja az egyházkerületnek, hogy a háború végeztéig mindkét munkakörben tartassék fenn az ideiglenes állapot Ezt lehetségessé teszi a pénztárosi munkakör szigorú megszabása, illetőleg korlátozása. Ez esetben Kollár István a pénztárban teendőit elláthatná úgy is. ha az hetenként csak kétszer, t. i. szerdán és szombaton, továbbá minden hó 1 és 2 d. e. 8—12. s félévek elején az első két héten, de utóbbi esetben szükséghez képest d. u. is tartson hivatalos órákat. Háznagyi dolgait pedig a gazd. vál. által javasolt módon és segítség mellett végezné el.

Igazgatótanács javaslata határozati erőre emeltetik azzal, hogy Kollár István javadalmazásáról az igazgatótanács őszi közgyűlésünkre javaslatot tegyen.

53. Olvastatik a főisk igazgatótanács u. a. ülésének 11. sz. következő javaslata.

11. Gazd. választmány 1916. dec. 14-iki üléséből (4. p) jelenti, hogy a könyvbizomány, könyvkötészet és könyvkereskedés hármas üzletágban Padrah Sándor szakértőt alkalmazta havi 400 kor. fizetéssel és az üzlet mellett lévő lakás hasznélvezetével alkalmaztatása idejére, fűtés és világítás nélkül. Kötelessége a hármas üzletág vezetése és a könyvkereskedésben való kiszolgálás; személyzetül itt egy pénztárosnő és egy bolti szolgáló adatik mellé. Biztosítatik kölcsönösen a 6 heti felmondás. Az alkalmazás végrehajtásával nyomdabizottság bizatott meg, valamint a további felügyelettel is. E határozat alapján Maklár Pap Miklóstól annak idején az üzlet átvétetett és Padrah Sándornak átadatott. Az üzlet valósággal virágzásnak indult s a legszebb remények fűzhetők hozzá s tisztességes jövedelmet ígér a főiskola részére.

Igazgatótanács a nyert és szerzett információk alapján a jelentést megnyugvással veszi tudomásul. Nem mulaszthatja el azonban háláját és elismerését ismételtén kifejezni Maklárý Pap Miklósnak azért, hogy a legnehezebb időben erre a terhes munkára mindenkinek a bizalma mellett vállalkozott s erősen közremunkált abban, hogy a főiskola elveszettnek gondolt vagyona megtérült s a főiskola egy értékes és jövedelmező vagyonra tett szert. Köszönete és elismerése mellett részére 1000 kor. tiszteletdíj megszavazását javasolja.

Igazgatótanács javaslata határozati erőre emeltetik, azzal, hogy az igazgatótanácsnak Maklárý Pap Miklóssal szemben kifejezett elismeréséhez és köszönetéhez a maga részéről is teljes szívvel hozzájárul.

54. Igazgatótanács jelenti, hogy Deutsch Dávid a főiskola bálványosi és faragószállási bérlője a 1104/1917. sz. M. E. rendelet értelmében a lejárt bérletben továbbra is megmaradt.

Tudomásul van.

55. Főiskolai igazgatótanács elfogadásra ajánlja *Kovács Kálmánné* úrnőnek Sárospatakon tanult Emil nevű fia emlékére tett 200 K ás alapítványát, melynek kamatai szorgalmas és jó előmenetelű III. o. tanulóknak adandók ki.

Hálás köszönettel fogadja közgyűlésünk az alapítványt, egyben az igazgatótanácsot felkéri az alapítólevél benyújtására.

56. Olvassatik a főisk. igazgatótanács u. a. ülésének 25. sz. köv. jkvi. pontja:

25. Gazd. választmány 1917. máj. 5-iki üléséből (16. p.) jelenti, hogy a dr. Szabó Sándor által a főisk. ellen 7764 K iránt indított kártérítési perben a kassai kir. ítélőtábla, mint polgári felebbezési bíróság 1917. március 8 án meghozta ítéletét, melyben a sátoraljaujhelyi

kir. törvényszéknek ez ügyben hozott ítéletét helyben hagyja s Dr. Szabó Sándort 281 K. felebbezési költségben elmarasztalja. E szerint dr. Szabó Sándor 884 K 90 f. perköltségben és felebbezési költségben marasztaltatott el, melynek 15 nap alatt való kifizetésére végrehajtás terhe alatt köteleztetett. Ez összeg abban az esetben az iskola terhe lesz, ha dr. Szabó Sándoron nem volna behajtható. Dr. Szabó Sándor levéleg kért az ügyésztől május végéig haladékot, mibe a gazd. választmány is beleegyezett.

Ig.-tanács a perről való jelentést s a mellékelt ítéleteket az egyh.-ker. elé terjeszti.

Tudomásúl szolgál.

57. Főisk. igazgatótanács u. a. üléséből 25 sz. a. a gazdasági választmány előterjesztése alapján javasolja, hogy a Mudrány-pénztár évi jövedelmének fölöslegéből 3000 kor. az ifjúság segítésére fordíttassék oly formán, hogy 1917/8-ban 10, konviktusban étkező ifjúnak, konviktusi díjának fizetésére 200, 10-nek 100 korona segítség nyújtassék. Ezt kívánatossá teszi az is, hogy a konviktusi költségnek emelésével az alapítványi jövedelmek azok fedezésére elégtelenek s így a jótétemények anyagi értéke nagyon csökkent. A Mudrány-pénztár mérlege még így is activ marad.

Igazgatótanács javaslata határozati erőre emeltetik.

58. Olvastatik a főisk. igazgatótanács u. a. ülésének 30. sz. jkvi következő határozata:

30. Gazd. választmány 1917. máj. 16-iki üléséből (9 p.) jelenti, hogy abból az indokból, hogy a theol. tanárok nyugdíjügyének rendezése már az állammal egyenlő korpótlékkulcs alapján történt meg s a theol. tanárok korpótlékának megváltoztatása a jogtanárokénak a megváltoztatását is szükségképen maga után vonja, az akadémiai szék abbéli kérését, hogy 1916. okt. 1-től kezdve a korpótlék a mellékelt táblázatban foglalt össze-

gekben állapíttassék meg és utaltassék ki, valamint mondassék ki határozatilag, hogy a korpótlék megállapítására a kir. jogakadémiai tanárookra érvényben levő korpótlékrendszer az irányadó, — pártolólág terjeszti az előljárátság elé. Ugyanekkor gazd. választmány szükségesnek látja annak a ténynek világos kiemelését, hogy az akadémiai tanárok e kérelmének teljesítése a főiskolára nézve anyagi megterheléssel jár. A gimnáziumban a tanárok korpótlékának az állami tanárokéval való egyenlővé tétele, ami pár évvel ezelőtt történt, a főiskolának jelentékeny könnyebbülést szerzett s ott az egyenlősítés éppen azért történt meg, mert a cél az volt: az iskola anyagi helyzetének a könnyítése. Ebből a célból tekintve, az akadémiai tanárok korpótlékrendezése feltétlenül a főiskola megterhelését jelenti.

Igazgatótanács gazd. választmány javaslatát elfogadja s az akad. tanárok kérvényét annak mellékleteivel együtt felterjeszti az egyh.-ker. közgyűléshez azzal, hogy a maga részéről is kívánatosnak tartja e kérdésnek az egész vonalon való megnyugtató elintézését.

Egyházkerületi közgyűlésünk a főiskola versenyképessége érdekében kimondja, hogy jövőben minden egyes akad. ny. r. tanárt (mind a jogon, mind a theológián) 5, egyenként 400 kor. (összesen legfeljebb 2000 kor.) korpótlék illeti meg, míg a rk. tanárok korpótléka 200 kor. marad. Korpótlék szempontjából a rk. tanári szolgálati évek 1 a 2-höz arányban számíttatnak be az első 400 K és korpótlék esedékességekor.

59. Főisk. igazgatótanács u. a. üléséből 34. szám alatt javasolja, hogy a tápintézeti díj 400, az evőeszközök használati díja pedig 3 koronában állapíttassék meg.

Igazgatótanács javaslata határozati erőre emeltetik.

60. Igazgatótanács u. a. üléséből és 36. sz. a. jelenti, hogy *Gerőcz Kálmán* dr. ny. rk. tanárt a debreceni m.

kir. tudományegyetem jogi kara habilitálta s ezt a vall. és közokt. miniszter 79235/1917. sz. a. megerősítette. Ennek következtében az egyházkerületnek a megválasztásáról szóló határozata értelmében a képesítés megszerzését követő hó, azaz május 1-től nyilvános rendes tanárrá lépett elő.

Örvendetes tudomásul szolgálván, igazgatótanács felhivatik, hogy nevezett tanár lakáspénzét állapítsa meg.

61. Olvastatik a főisk igazgatótanács u. a. ülésének 37. sz., itt egész terjedelmében közölt jegyzőkönyve.

37. Akad. szék 1917. május 3-iki üléséből (7. p.) a vallás- és egyháztudományi kar javaslata alapján előterjeszti, hogy a gyakorlati theol. tanszék mielőbbi betöltését kívánatosnak sőt szükségesnek tartja. A betöltés módját illetőleg abban a meggyőződésben van, hogy a mai időben, mikor a gyakorlati theol. tanárra a leendő papi nemzedék vallásos irányítása és gyakorlati lelkészi munkára való nevelése körül oly rendkívül fontos teendő vár, nem volna célszerű a választás sikerét a pályázat sikereitől függővé tenni. Ugyanezért azt kéri, hogy ez állás ez alkalommal meghívás útján töltsék be. A meghívandó tanár személyét illetőleg abban állapodik meg, hogy dr. Makkai Sándor vajdakamarási lelkészt ajánlja rendes tanárrá leendő megválasztás végett. Dr. Makkai Sándor mellett egykori tanárai a legjobb bizonyosságot teszik s ami ennél több, ő maga ifjú korához képest meglepően sok szép bizonyosságot szolgáltatott már arra nézve, hogy a theol. tudománynak és lelkész-képzésnek leghivatottabb munkásai közé fog tartozni. Irodalmi működése úgy a mennyiség mint a minőség tekintetében, már is oly számottevő, hogy már annak alapján rendes tanárságra érdemesnek kell őt nyilvánítani. (E. T. 6. t.-c. 109. §.) A bölcsészet, paedagogia, a rendszeres és gyakorlati theologia körébe vágó dolgozatai mind azt tanúsítják, hogy fényes boncoló elmével, széleskörű és mégis alapos ismeretekkel rendelkezik. Ezenkívül az építő irodalom terén kifejtett írói műkö-

dése elismerésre méltó. Végül eddigi katechetikai, lelkesítő s a kolozsvári theol. fakultáson a katechetikából nyert *venia docendi* alapján végzett *docensi* működése az iránt is biztosítékot nyújt, hogy az elméleti képzettség mellett már bizonyos gyakorlati készséget is szerzett a szóban forgó tanszékre. Mindezek alapján teljes joggal lehet remélni, hogy az ő megválasztása Isten segítségével úgy a theologiai akadémiának, mint az egyházkerületnek nagy nyeresége lesz. Az akad. szék. előterjesztése mellett csatolva van Dr. Makkai Sándornak *curriculum vitae*-je, különös tekintettel a végzett tanulmányokra. Ez a következő . . . 2. irodalmi munkásságának kimutatása, a következőkben . . . s 3. 1917. május 14-ikéről kelteztve, theol. magántanári képesítéséről szóló bizonyítványának hiteles másolata. E szerint képesítettnek nyilvánított a rendszeres theol. tudományok (vallásbölcsezet, ker. hit- és erkölcsstan) és a gyakorlati theol. tudományok szakcsoportjai körébe tartozó theol. tudományok előadására.

Ig. tanács úgy az akadémiai szék előterjesztése, mint a saját több oldalról szerzett információi alapján megnyugvással ajánlja egyházkerületnek, hogy a gyakorlati theol. tanszék meghívás útján dr. Makkai Sándor vajdakamarási ref. lelkésszel töltsék be.

Egyházkerületi közgyűlésünk a tanári kar és igazgatótanács egybehangzó előterjesztéseit magáévá tévén, *Makkai Sándor dr* vajdakamarási ref. lelkészt s theol. m. tanárt a gyakorlati theologia és főiskolai lelkesítő állásra meghívja. Meghívja őt erős átérzésével annak, hogy a lelkesítőképzés nagy és szent ügyének szolgálatában legelső sorban épen a gyakorlati theol. tanszék betöltésénél kell a legnagyobb körültekintéssel eljárnia és ennek a kérdésnek eldöntésénél tartozik ref. egyházunk jövőjének a legnagyobb felelősséggel. De meghívja őt abban a tudatban, hogy a magyar tudományosság egyik nagyszellemű megdicsőült mesteréhez mutatták őt méltó tanítványul ifjú életének

már eddig is elért tiszteletre méltó sikerei. Meghívja őt azzal a reménnyel, hogy ezen a katedrán a főiskola legnagyobb professorainak sorát méltón fogja kiegészíteni és azokat a haladó idők fejlődő követelményeinek kielégítésével felülmúlni, azzal a reménnyel, a hogy mai nagy történelmi idők új szellemét, a bölcséleti tudás szélesebb látókörét, a kolozsvári testvér-főiskolának a miénkkel rokonlelkét a sárospataki ősi kollégiumnak századoktól megszentelt és megpróbáltatásokkal megedzett lelkével fogja egységes erővé összeolvasztani. Ehhez kérjük az ő számára s főiskolánkkal kötött új frigyére Istenünk áldását.

62. Mivel az igazgatótanács és a tanári karok a meghívott *Makkai Sándor dr.* theol. tanár s főisk. lelkész javadalmazására előterjesztést nem tesznek, holott az mind a nyugdíj, mind a korpótlék szempontjából részletes és pontos tisztázást kíván,

közgyűlésünk az igazgatótanács elnökségét felhívja, hogy püspök úr elnöklete mellett és az akad. igazgató és theol. dékán és a gazd. vál. elnök bevonásával létesített megállapodás után, erről még jelen ülésünk folyamán előterjesztést tegyen.

63. Püspök úr elnöklése mellett jelen közgyűlésünkben a Makkai Sándor dr. theol. tanár javadalmának megállapítására kiküldött bizottság javasolja, hogy meghívott tanár részére 4800 kor. törzsfizetés és az V. lakbércsoportot véve alapúl, törzsfizetése után eső 960 kor. lakáspénz állapittassék meg.

Határozatilag kimondatik.

64. Főisk. igazgatótanács u. a. üléséből 38. sz. alatt a közisk. szék előterjesztése alapján javasolja, hogy a gyakorlati theol. tanszék megürülése alapján az evvel kapcsolatos főisk. lelkész munkaköre és javadalma újból szabályoztassék.

Ennek megfelelően az 1902. őszi egyházkerületi 16. sz. határozat 1. b) pontja következőleg módosíttassék: „Kötelessége az isk. év első és utolsó vasárnapján, valamint azonkívül évente legalább 4 vasárnapon délelőtt részint a városi nagytemplomban, részint a főisk. ifjúsági istenitiszteleten az istenitiszteletet végezni.“ Továbbá u. a. jk. határozat 6. alpontja is módosíttassék ekként: „A gyakorlati theologia tanára az előbbi lelkészi teendők végzéseért a főisk. pénztárból évenként 600, azaz hatszáz korona tiszteletdíjban részesül.“

Igazgatótanács módosító javaslatai határozati erőre emeltetnek azzal, hogy a főisk. lelkész a városi templomban, vagy az ifjúsági istenitiszteleten minden szorgalomszak első vasárnapján szolgáljon.

65. Főisk. igazgatótanács u. a. üléséből 42. sz. a jelenti, hogy mivel Ferenczy Árpád dr. jogtanár nem tartózkodik Spatakon, az ő tárgyainak és az általa helyettesített collegiumoknak ellátásáról a jogi karnak kellett gondoskodni. Ezzel kapcsolatban az igazgatótanács utasította az akad. igazgatót, hogy jövőben a legszigorúbban ellenőrizze: Ferenczy Sárospatakon tartózkodik-e s neki, az iskolai szünetek kivételével még 24 órai távozásra se adjon engedelmet s nevezett tanár csak a főisk. gondnokság előzetes engedelmével távozhatik el. Egyúttal az igazg.-tanács az egyh. ker közgyűlést felkéri, hogy a tanári szolgálati szabályzatnak 36. §. g) pontját Ferenczyre nézve a jelzett módon ideiglenesen függessze fel. Egyszermind szóbelileg jelentik, hogy az ügyvel kapcsolatos fegyelmi intézkedések megtörténtek.

Tudomásúl van.

66. A köziskolai szék 1917. május 16. üléséből 6. sz. a. a gimn. szék 1917. január 31. kelt 6 sz. h) alapján javasolja a gimn. tandíjnak az összes növendékeknél 25%-kal való fölemelését, egyben annak kimondását, hogy a növendékek 25%-a ezentúl tandíjelengedésben fog részesülni. Így emez intézkedés inkább a tandíjterhek méltányosabb elosztását, semmint rideg tandíjemelést jelentene és így sem

prot. iskoláink principiumát, sem socialis elveket nem sértene, másfelől azonban jövedelememelkedést sem vonna maga után a főiskola javára. Az akad. szék egyúttal kimutatást mellékel a szomszédos vármegyék területén lévő középiskolák tandíjáról. Továbbá a tandíjmelést véglegesen a további intézeteknek e téren várható intézkedéseinek megismerése után kívánja rendeztetni. Az igazgatótanács u. a. üléséből 44. sz. a. a tandíj újabb rendezésére vonatkozó javaslatot elfogadásra ajánlja, de azzal a módosítással, hogy a tandíjmentesek számának 25%-ban való megszüntetése helyett megkötés nélkül csak annyi mondassék ki, hogy a főiskola ezenkívül a tandíjmelést nagyobb mértékben fogja gyakorolni.

Egyházkerületi közgyűlés a tandíjmelést az igazgatótanács értelmezésével és azzal az utasítással hagyta jóvá, hogy a közisk. szék a gimn. szék útján kísérelje figyelemmel: a közlebbeső középiskolák miként rendezik saját körükben a tandíjmelést s az igazgatótanács erről tegyen jelentést és amennyiben szükségesnek látja, újabb javaslatot.

67. 1916. évi őszi közgyűlésünk 35. sz. a. igazgató tanács javaslata alapján a sárospataki főisk. tanárok és alkalmazottak családi pótlékát csak ideiglenesen és az 1916. polgári év tartamára utalványozta. Mivel pedig az 1917--8. évi költségvetés rendjén az igazgatótanácsnak csak 1917. jul. 1-től kezdődőleg volt alkalma folytatólag a családi pótlék beállításáról gondoskodni, és így a már élvezett e című javadalmat az 1917. év első felében nélkülözni kénytelenek, a köziskolai szék május 16. üléséből 8. sz. a. kéri nevezettek részére a családi pótlék utólagos kiutalását az 1917. év első felére is. Az igazgató-tanács f. év május 18. üléséből 45. sz. a. a kérés méltányosságát elismerve, a megfelelő összeget a költségvetésbe felvette.

Helyeslőleg tudomásul szolgál, azzal az utasítással, hogy az ily cím alatt kiadandó összeg „előlegül“ és a vegyes kiadások között számoltassék el.

68. Püspök úr jelenti, hogy a vallás- és közokt.-ügyi m. kir. miniszter 159649/1916. X. b. sz. határozatával Radácsi György sárospataki ref. theol. akadémiai rendes tanárt 8400 korona illetménnyel és 1200 korona lakbér-járulékkal 1917. szept. első napjától nyugdíjazta. A theol. kar Radácsi György érdemeit jegyzőkönyvében örökítette meg s az akadémiai szék örömmel járult az eltávozó azon óhajának teljesítéséhez, hogy ingyenes előadásokat tarthasson olykor-olykor a theol. akadémián. Az igazgató tanács sajnálattal veszi tudomásul eltávozását s kívánja, hogy a nyugalmat testi-lelki erejének teljességében még soká élvezze.

Radácsi György theol. akadémiai tanár Egyházkerületünkhöz a következő búcsúlevelet terjesztette be a mai napon:

Főtiszteletű és Méltóságos egyházkerületi Közgyűlés !

Tanári hivatalomtól való megválásomat 46 évi működés után, közvetlen előjáróságomnak, a sárospataki főiskola Nagytiszteletű és Tekintetes Igazgató-tanácsának bejelentettem.

Kötelességemnek ismerem ezt a Főt. és Mélt. egyházkerületi közgyűlésnek is, a melytől egykor a lekötelező elhívatást elnyertem, mély tisztelettel bejelenteni.

Végig tekintve — Isten kegyelméből hosszúra nyúlt — tanári pályámon, a válás fájdalmas pillanatában is boldognak érzem magamat, hogy a belém helyezett s irányomban többször többféleképen megnyilatkozott bizalomért — emberi lehetőség szerint — megszolgálhatam, a miért Istené legyen a dicsőség!

A sárospataki tanárság volt ifjúkorom fényes álma, vágyódásaimnak végső határa. Ennek a szép álmoknak gondviselészerű teljesüléséért könnyűvé vált rám nézve különben nehéz tanszékemnek évtizedes terhe és édes jutalom tanítványaimnak szeretete és felettes hatóságaimnak biztató, bátorító jóindulata, nem ritkán kintűtető kegye.

Sirig tartó hálával áldom a Gondviselést, hogy a főiskola iránt ápolt szeretetemben meginogni nem engedett, sőt kegyelmesen megajándékozott azzal, hogy 46 év távolából némi nyomokra tekinthessek vissza, amelye-

ket sem a sárospataki főiskola, sem egyházkerületünk, sem egyetlen egyházunk történetéből könnyűszerrel kitörölni nem lehet.

Tanszékemen a tiszta, feddhetetlen ige hirdetése volt mindennapi célom és a szorgalmatos vigyázás arra, hogy ezt az ígét életemmel meg ne csúfoljam s a sárospataki főiskola történeti nagy hívatása és több százados tisztessége ellen semmiképen ne vétkezsem.

Azzal a felemelő és megnyugtató hittel hagyom el tanszékemet, hogy e tekintetben a jóságos Isten állandó segítségemre volt.

Különben pedig a Főtiszt. és Mélt. Egyházkerületi Gyűlés színe előtt állok, mint legilletékesebb bírám előtt. Fogadja forró köszönetemet mindazért, amit velem kegyesen cselekedett s bocsássa el szerény szolgáját békességgel.

Legyen örökre áldott a Tizáninneri Egyházkerület a maga nagyjaiban és kicsinyeiben egyaránt! Legyen örökre áldott; legyen kívánatos közletről és távolról, legyen történelmi nagy multjához méltó s új és újabb századokon át virágzó és gyümölcsöző ennek sárospataki főiskolája!

Minthogy pedig — néhány hét mulva — főjegyzői tisztetnek is határkövéhez érek, fogadja a Főt. és Mélt. egyházkerület tőlem mint 21 éven át szíves igyekezettel fáradozó főjegyzőjétől is — tiszteletteljes búcsúszavaimat és őszinte áldáskívánásaimat. Tartson meg éveken át hálásan tapasztalt kegyességében és általam mindenkör magasra értékelt jóindulatában.

Mély tisztelettel vagyok és maradok a Főtiszt. és Méltóságos Egyházkerületi Közgyűlésnek

alázatos szolgája:

Radácsi György.

Egyházkerületünk sajnálattal veszi tudomásul Radácsi György theol. tanár nyugalomba vonulását. S midőn tanárságának 46, theologiai tanárságának 40, egyházkerületi főjegyzői hivatalának 21 éves határmesgyéjén az eltávozó

munkásságára visszatekint s látja távozni a sárospataki főiskolának ezt az igazi neveltjét, kinek gyermek-, ifju-, férfikora, annak minden öröme, munkássága annyira össze van forrva a sárospataki főiskola életével, mint senkié az élők közül, ki az édes Alma Maternek áldozta fel úgy szólván egész életét; — a tanári katedrán, a lábainál ülő ifjak között; a tanácskozások zöld asztala mellett; a törvényeket alkotó zsinaton; a közélet porondján — és soha sem a maga érdeke, hanem a főiskola jóhírneve, féltve őrzött tisztessége volt egyetlen gondolata, aki eldobta az irodalom berkeiben reá váró dicsőséget, hogy kísérhesse ezt a dédelgetett kedvencét örömben, bajban egyaránt; — örülve ha annak napja ragyogott, — a megpróbáltatások keserű napjai alatt ő maga is kinzó padokra hurcoltatva, vérezve, de kötelességeiről soha meg nem feledkezve; ki míg sajnó-vérző sebekkel járt, az Isten akaratán való megnyugvással szólott: „távol legyen tőlem, hogy az Úr ellen vétkezzem és felhagyjak az érettek való könyörgéssel, hanem inkább tanítani foglak titeket a jó és igaz útra.“ (I. Sámuel XII.: 23.)

Az egészség olajával arcán, őszülő hajszálakkal, a tiszta lelkiismeret nyugalomával, munkára vágyakozó szívvel nyugalomba térni, — hanyatló életünk boldogságának egyik kívánatos alkotórésze.

Most, midőn a tanári széket s a fénnyel övezett főjegyzői hivatalt, a tanítványok seregét elhagyja s kilép a főiskola s a tanterem szentelt falai közül, egykor lábainál ülő s ma már az élet havával hintett tanítványai közé; — mindannyian meghajtjuk fejünket s az Egyházkerület nevében kiáltjuk: „Ad multos annos!“ Mester, szeretünk! Mester, szívünk-lelkünk a tied marad!

69. A sárospataki főgimnázium tanári kara még 1916. év április havában terjedelmes, tartalmas munkálatot készített a reformatió méltó megünnepléséről. Mivel azonban ennek konkrét indítványai figyelmen kívül hagyattak, a gimn. szék. f. é. ápril. 11. üléséből 10. sz. a. kéri az ezekkel való érdemleges foglalkozást. A főisk. igazgató-tanács u. a. üléséből 54. sz. a. javasolja, hogy az egyh.-ker. közgyűlés a gimn. szék munkálatát a reformáció megünneplése tárgyában összeülendő bizottsághoz tegye át.

Közgyűlésünk a főgimn. szék munkálatát az igazgatótanácshoz teszi át azzal, hogy az abból megvalósítható javaslatokra vonatkozólag hozza meg a szükséges intézkedéseket, illetőleg közgyűlésünkhöz jelentést tegyen.

70. Stunda István főisk. szénior és Szabó Andor főisk. alkönyvtáros tanulmányaik külföldi folytatásához segítségért folyamodnak. Az igazgató-tanács u. a. üléséből 68. sz. a. részükre 800—800 korona segítség kiutalványozását mondta ki s a mellett javasolja, hogy a Bárczy-alapítványnak legalább egy-egy évi kamata adassék ki nekik.

Közgyűlésünk az igazgató-tanács jelentését egyfelől tudomásúl veszi, másfelől a Bárczyanum egy-egy évi kamatát folyamodóknak kiutalványozza.

71. A főisk. ig.-tanács u. a. üléséből 71. sz. a. jóváhagyás végett fölterjeszti a főiskola 1917/8. költségvetését.

Közgyűlésünk a költségvetést a következő észrevételekkel hagyja jóvá:

1. A megállapított hiány, amennyiben az 1916/7. zárószámadás ptári feleslegéből fedezetet nem találna, függő kölcsönből egyenlítettessék ki, amely egész összegében legyen beállítva az 1918/9. költségvetés kiadási oldalán.

2. Jövőben a költségvetés *indokolásával együtt* a közgyűlést megelőzőleg legalább két

héttel a közgyűlés minden egyes tagjának megküldessék. Közgyűlésünk már most kimondja, hogy az őszi közgyűlés előtt ugyan ez az eljárás követendő a zárószámadással is.

3. Az ösztöndíjpénztár külön csoportban tartassék nyilván.

4. A „családi pótlék“ tétel a „Vegyes személyi kiadások“ cím alatt töröltessék s a helyett „Előleg tanárok állami családi pótlékára“ megnevezéssel a „XIII. Vegyesek rovatába helyeztessék át.“

5. Közgyűlésünk felhívja az igazgatótanácsot, nem volna e mellőzhető az igazg.-tanács jegyzőkönyveinek kinyomatása, mely amúgy is kézirat gyanánt bocsáttatik ki és másoló papírral olcsón kiállítható gépirásos sokszorosítással a szükséges jkv. pontok hivatalos használatra kellő számban amúgy is kiállíthatók.

72. Főisk. igazg.-tanács jelenti, hogy *Rác Lajos* dr. akad. tanárnak, mivel az akadémián 10. szolgálati évét betöltötte, az egyh.-ker. tavaszi közgyűlés 52/1914. határozata alapján 1917. szept. 1 től a VI. fiz. osztálynak megfelelő javadalmat állapította meg.

Tudomásúl szolgál.

73. Előadó bemutatja a miskolci felső leányiskola és leánygimnázium felügyelő-bizottságának következő jelentését:

Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés!

Intézetünk életének legközelebbi jelentéstételünk óta lefolyt főbb mozzanatairól a következőkben kívánunk beszámolni:

Az *okt. 1-én* megkezdett tanítási munka *zavartalanul* folyt egészen febr. 8 ig, amikor a városi hatóság intézetünket az internátusunkban előfordult *kanyaró-megbetegedések* miatt bezáratta. A kényszerszünet febr. hó végéig tartott. Az elmaradt 18 tanítási naphól 8 napot azzal pótolta a tanári kar, hogy a *húsvéti szünidőt jelentéke-*

nyen megrövidítette. Minthogy a vall. és közokt. minisztérium 44462/V. sz. rendeletével elrendelte, hogy a tanév a középiskolákban május 26-ra befejeztessék, a befejező összefoglalásokat *máj 19—22 napjain*, az évváró ünnepet pedig máj. 23-án megtartottuk s ez alkalommal intézetünk szépen sikerült bensőséges ünneppel áldozott *Arany János emlékének*.

Intézetünket Géresi Kálmán debreceni tanker. kir. főigazgató, mint *miniszteri megbízott* főtiszt Püspök úrral együttesen ápr. 28—30. napjain látogatta meg s dícsérettel emlékezett meg az egyházkerületnek az intézet iránti nagy szeretetéről, nemes áldozatkészségéről, s a legteljesebb elismeréssel az intézet igazgatójáról, a gondos és erélyes vezetésről, az intézetben uralkodó szellemről, az előljáróság és a tanári kar dícséretes, harmónikus együttműködéséről és a tanári kar lelkes buzgóságáról és pontos köteleességteljesítéséről.

Iskolánk megindult fejlődése a jövő évben két új osztály (II. b, VI gimn.) felállítását teszi szükségessé, s ez osztályok óráinak ellátására *3 új tanári állást* kell szerveznünk, egyelőre ez állások *helyettesekkel lesznek* betöltendőek, azonban kívánatosnak tartanók, hogy a *9 ik felső leányiskolai* tanszék, melynek szervezéséhez a minisztérium jóváhagyása, valamint a fizetéskiegészítő államszegély is biztosítva van, ha megfelelő pályázó jelentkezik, már ez alkalommal *rendes tanárral töltsék be*, hogy így legalább annyi rendes tanerő legyen intézetünkben, mint ahány osztály szervezve lesz. Tisztelettel kérjük, hogy iskolánk kormányzó testületének ebben az ügyben az intézkedésre a felhatalmazást ilyen értelemben megadni méltóztassék.

Múlt évi őszi egyházkerületi közgyűlésünk 45. sz. határozata alapján tisztelettel betérjesztjük az intézet kormányzó testületének igazgatótanáccsá leendő átszervezésére vonatkozó javaslatunkat s ennek alapján kérjük a szervezendő igazgatótanács tagjainak megválasztását.

Beterjesztjük továbbá intézetünk *Szervezeti szabályzata* tárgyában készített javaslatunkat, melyet a vallás- és közokt. minisztérium felhívására készítettünk, s amelyben pontosan felsoroltuk mindazokat a módosításokat,

amelyeket az állami leányközépiskolákra kibocsátott Szervezet- és Rendtartáson autonómiánk szempontjából szükségesnek találtunk. E javaslatunk elfogadása esetén a minisztériumhoz lesz felterjesztendő tudomás és hozzájárulás végett.

Beterjesztjük az 1917/8. évre vonatkozó *költségvetési* tervezetünket is, amely 5000 K hiánnyal zárul, amelynek fedezetéül a *Miskolc thjf. várostól adandó segély* fog szolgálni.

Jelentjük, hogy a minisztérium a Tóth Irén tanítónő fizetéskiegészítő államsegélyét 300, a Szabó Gizella tanítónő fizetéskiegészítő államsegélyét pedig 600 K-val fel emelte 1916 szept. 1 től kezdődőleg s így abból az 1200 K-ból, amelyet az 1913. évi őszi egyházker. közgyűlés internátusi tanítónőink részére az ellátásnak 600 K értékben fizetésükbe való beszámítás következtében reájuk háramlott fizetéscsonkulás megszüntetésére kiutalványozott, évenként 900 K megtérül fizetéskiegészítő államsegély alakjában s ezentúl intézetünket mindössze 300 K fogja terhelni e címen. Ennek kieszközlése főtiszt. Püspök úr személyes közbenjárása útján sikerült.

Jelentjük, hogy a minisztérium Szathmáry Ilona tanítónő részére 1915. szept. 1-től kezdődőleg 1000 K fizetéskiegészítő államsegélyt utalványozott s őt az Orsz. Tanári Nyugdíjintézetbe felvette. Ezzel aztán internátusi tanítónőink régóta húzódó fizetésügye végleges elintézését nyert és pedig úgy, hogy az ő régi fizetéscsonkulásuk teljesen megszűnt és a rendezésből iskolánkra összesen 300 K teher jutott.

A minisztérium iskolánk tanári kara részére 10800 K újabb háborús segélyt folyósított és kilátásba helyezte, hogy a családi pótlékot is megfogja adni intézetünk tanárai részére olyan összegben, mint az állami alkalmazottak részére s így ők megint közelebb jutnak egy lépéssel ahoz, hogy állami kartársaikkal teljesen egyenlő javadalmazásban részesüljenek.

Örömmel jelentjük, hogy intézetünk részére újabban is több alapítvány és adomány tétetett. Horváth Bertalan tiszaszederkényi ref. lelkész úr hősi halált halt fia emlékére egy ezer koronás hadi kölcsönkötvényt adott intéze-

tünknek internátusi alapítványul, Lakatos Etelka IV. oszt. növ. 300 K alapítványt tett szorgalomdíjúl egy IV. oszt. növ. megjutalmazására. Ez alapítványok alapítási okiratait megerősítés végett négy példányban felterjesztjük. Domoikos György tanár a nevét és növendékei nevét viselő alapítvány növelésére, mint az előző években, úgy most is 60 K-t küldött. A Miskolci takarékpénztár ez évben is 100 K adományt küldött. Makláró Károly kúnhegyesi ref. lelkész úr két II. o. növ. megjutalmazására 20, a latin nyelv szaktanára egy V. gimn. növ. jutalomdíjával 10, a rajz szaktanára egy növ. jutalomdíjával 5 K-t ajánlott fel. Szabó Endre minaji ref. lelkész úr internátusunk részére 50 kg. almát, Szabados László körtvélyesi ref. lelkész úr tanári könyvtárunk részére könyveket ajándékozott.

Internátusunk háztartását a rendkívüli nehézségek mellett is minden tekintetben megnyugtató és kielégítő módon lehetett vezetni, amiért a köszönet és hála első sorban Dr. Nagy Ferenc polgármester urat illeti. A rendkívüli drágaság természetesen elkerülhetetlenné tette a pótdíjakat, amely gyanánt a 700 K díjat fizetőktől 300, a 600 K-t fizetőktől 225 K-t szedett be, amely díjak minden valószínűség szerint fedezni fogják az internátus kiadásait.

Midőn még tisztelettel javasoljuk, hogy iskolánk június végén lezárandó számadásának átvizsgálásával intézetünk kormányzó testületét méltóztassék megbízni s az esetleges felülvizsgálást az egyházkerületi számvevőszék jogkörébe utalni, intézetünket továbbra is a Főtiszt. Egyházkerületi Közgyűlés kegyes pártfogásába és atyai jóindulatába ajánljuk.

Kelt Miskolcon a felügyelő bizottság 1917 június 4-én tartott üléséből.

Dr. Tüdős István

ref püspök, elnök.

Domby László

igazgató, f. ü. b. jegyző.

A jelentés egészében örvendetes tudomásul vétetik. A költségvetést közgyűlésünk elfogadja, a zárószámadás átvizsgálásával az intézet igazgatótanácsát megbizza, felülvizsgálását pe-

dig az egyházker. számvevőszék jogkörébe utalja.

Az igazgató-tanácsot közgyűlésünk felhatalmazza, hogy a jelen költségvetésbe fölvetett javadalmazással és az állami fizetéskiegészítésre utalással a szükséges 3 új tanszékre a pályázatot hirdesse ki és pedig akként, hogy ha arra kiválóan alkalmas egyén jelentkezik, egy rendes tanárul választassék, de a másik két új tanszék minden esetben helyettessel töltsék be ez idő szerint.

Egyszersmind felhívja az igazgató-tanácsot, hogy az állami fizetéskiegészítésük folyósítására a lépéseket tegye meg.

Horváth Bertalan úrnak és Lakatos Etelka IV. o. növendéknek kegyes alapítványukért, Domokos György úrnak alapítványa növeléseért, a Miskolci Takarékpénztárnak újabb adományáért, Makláró Károly, Szabó Endre, Szabados László uraknak, a latin nyelv szaktanárának és a rajztanárnőnek adományaikért, Nagy Ferenc polgármester úrnak az internátusi növendékek ellátásának gondos megkönnyítéseért egyházkerületünk hálásan mond köszönetet. Végül jóváhagyólag veszi tudomásúl az internátusi pót-díjak kiróvását.

74. Előadó bemutatja a Horváth Bertalan és Lakatos Etelka alapítványáról szóló alapító levelek szövegét.

Egyházker. közgyűlésünk az alapító levelek szövegét elfogadván, azokat 4 példányban további eljárásra a konvethoz felküldi.

75. Előadó bemutatja a miskolci felső-leányiskolai és leány-gimn. felügyelőbizottság jelentését a „kormányzati rend szabály“ és „szervezeti szabályzat“ módosításáról, illetőleg újra szerkesztéséről.

Közgyűlésünk a kormányzati rendszabály

és szervezeti szabályzat szövegét elfogadja, s az újonnan betöltendő igazgató-tanácsi helyekre Bodolay István, Kovács István és Szentmartony Dánielt választja meg, a régi tagokat pedig bizalommal és tisztelettel felkéri, hogy továbbra is bennmaradni szíveskedjenek; végül a tanári kart felhívja 5 tagnak a megválasztására. Az igazgató tanács tagjainak megbízatása folyó év júli. 1-től kezdődő hat évre szól.

76. Előadó bemutatja a miskolci főgimn. igazgatójának következő jelentését:

Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés!

A miskolci református főgimnáziumban a folyó tanév menetről, az iskola tanulmányi és anyagi állapotáról a következőket van szerencsém jelteni:

A tanári karban s a tanítás ellátásában történt változásokról a tanév elején adott jelentésemet azzal egészíthetem ki, hogy az egyházi énektanítást és az énekkar vezetését Demes Péter, a román betöréskor Miskolcra menekült hosszúfalusi ref. lelkész látta el, mint óraadó, buzgósággal és sikerrel. A tornatanítás csak akkor vehette kezdetét, midőn tornatermünk a katonai használat alól felmentetett, 1917. február elején. Osztályonként heti 1—1 órán a tanítást vitte Czákó Emil polgári iskolai tornatanító.

A tanuló ifjúság száma a tanév elején való 510-ről a tanév végére 528-ra emelkedett, a VIII. osztályos tanfolyamra került VII. osztályos növendékekkel együtt 537-re, akik közül 275, tehát az egésznek 51%-nyi abszolút többsége református vallású.

Eleget tevén a leánytanulókra vonatkozó országos rendelkezéseknek, ilyeneket csak azon osztályokba vettünk fel, melyek a Miskolcon föllállított leánygimnáziumban még megnyitva nincsenek. Ily leány magántanulónk volt a II. A) osztályban 3, a IV. osztályban 1, a VI. osztályban 12, a VII. osztályban 3, a VIII. osztályban 5, összesen 24. Ezek minden tanórára bejárás engedélyt nyertek, külön óraközi tartózkodási helyök, elkülönített illemhelyök volt. A szülők és a tanári kar kölcsönös megegyezésével kiválasztott női felügyelőnő, *Fodor Ilona úrhölgy ügyeletére* voltak bízva. Magaviseleti kifogás ellenük nem fordult elő, tanulmányi előmenetelök általában jó volt.

A fiú növendékek egyrésze, akik időközben katonai szolgálatra besoroztattak, korábban eltávozott az iskolából. Ilyen volt a IV—VIII. osztályokban 24 tanuló. Megtartottuk 1917. március 1-től április 18-ig a 6 hetes *érettségi tanfolyamot* is, melyen 11 tanuló vett részt.

A háborúval kapcsolatos hadi *jótekonysági* akciókból iskolánk kellőképpen kivette részét. Begyűlt a József-szanatóriumra 132 K, katonák karácsonyára 373 K, királyunk névnapjára a Vörös-Kereszt Egylethez 350 K, tanári kari adomány az erdélyi menekültek javára 100 K. A tanuló ifjúság 500 K értékű *hadikölcsönkötvényt* vásárolt a Segélyegyletnek. A főgimnáziumi alapokból jegyeztetett 1916 őszén 10.000 K, 1917 tavaszán 5000 K hadikölcsönkötvény.

Ugyancsak a háborúval kapcsolatos működésekhez tartozik, hogy az erdélyiek menekülésekor 48 tanulónk állandó kalauzoló csapatát alakított; a városi Közélelmezési Hivatalnak összeírási munkát végzett 36 tanulónk; zenekarunk szerepelt a nov. 17-i Vöröskereszt-Egyleti előadásokon.

Viszont tanári karunk igénybe vette és élvezte a háborús idők által szükségessé tett tisztviselői segélyezéseket. Négy tanárunk 1916 novemberében 2770 K fizetési előleget kapott és tizenhat tanárunk az 1917 évre kap 30%-os állami drágasági segélyben 19.290 K-t.

Maga a tanítás, eltekintve attól, hogy 1917. február havában az országosan érzett szénhiány folytán 2 héten keresztül csak másodnapokon volt tanítás, zavartalanul folyt a tanévnek 1917. május 25-én történt bezárásáig. A tanárok részéről felemelt óraszám mellett, kellő buzgósággal, a tanulók részéről az új idők által előidézett s országosan ismert fegyelmi és szorgalmi befolyásolás mellett elegendő sikerrel folyt a tanulmányi munka.

E jelentés időpontjáig bizonyítványt nyert 443 rendes tanuló osztályzati előmenetele alig különbözik a múlt évitől, mely az országos átlaghoz közel esett. Az ifjúság egyesületi és önképzőköri munkássága most is buzgó volt. Nagyobb magaviseleti kifogás nem fordult elő.

Az idők folyása, az események felmerülése által adott alkalmakkor kívánatosá vált iskolai ünnepélyeket mi is megtartottuk. Az október 31-i, reformációi és a március 15-iki hazafias ünnepélyeken kívül iskolai gyászünnepélyt tartottunk elhunyt királyunk, I. Ferenc József emlékére 1916. december 11-én, örömmünnepélyt IV. Károly király trónralépte és megkoronáztatása emlékére 1917.

január 4-én, nagyszerű irodalmi emléktünnepélyt Arany János születésnek 100 éves fordulója emlékére 1917. május 17-én.

Az iskola tanulmányi felügyeleti látogatását Dombay László egyházkerületi előadó 1916. december 13-án, Géresi Kálmán állami megbízott 1917. április 27-én fejezte be. Az iskolai tanulmányi és fegyelmi állapotát rendben levőnek találták s az első különösebben az alsó osztályok latin tanításának és tanulásának hatályosabbá tételére, az utóbbi a háborús idők szülte és országosan ismert fegyelmi szabadoosság és szorgalmi ellanyulás meggátlására hívta fel figyelmünket.

Az iskolánknak juttatott nagylelkű adományok sora e tanévben sem szakadt meg. Hálára köteleztek a *Miskolci Takarékpénztár* 500 K tápintézeti, a *Borsod-Miskolci Hitelbank* 100 K, a *Borsod-Miskolci és Debreceni István Gőzmalom* 100 K, a *Borsodmegyei Takarékpénztár* 50 K, a *Miskolci Kereskedelmi és Gazdasági Bank* 30 K segélyegyleti, dr. *Rácz György* egyházi főgondnok 110 K céllövőalapi adományával. Az utóbbi időben szépen érkezett buzgó *alapítványok* folytonosságát képviseli *Horváth Bertalan* tiszaszederkényi lelkésznek az orosz harctéren elveszett fia, Horváth Bertalan emlékére tett 1000 K-ás ösztöndíj-alapítványa. Az elhunyt derék ifjú emléke élni fog s az élők derékségének serkentője lesz.

Főgimnáziumunk anyagi állapota, mint az év őszén esedékes *számadások tüzetesen* mutatni fogják, ez idő szerint teljesen *rendben van*. A nagy tanulószám fokozta a tandíj-cím bevételét s lehetővé tette az óraadások és óratöbbletek kellő díjazását.

A mi a jövő 1917/8-iki számadási év kilátásait illeti, azokat a tisztelettel idecsatolt főgimnáziumi *költségvetés* szintén megnyugtatóknak látatja.

Kész tisztelettel vagyok

Miskolc, 1917. június 4-én.

A Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlésnek
alázatos szolgálja:

Csorba György
igazgató.

Jelentés megnyugvással vétetik tudomásúl. Közgyűlésünk a Miskolci Takarékpénztárnak, a Borsod—Miskolci Hitelbanknak, a Borsod—Miskolci és Debreceni István-gőzmalomnak, a Borsodmegyei Takarékpénztárnak, a Miskolci

Kereskedelmi és Gazdasági Banknak és Rácz György dr. egyházi főgondnok úrnak adományaikért és Horváth Bertalan ref. lelkész úrnak kegyes alapítványáért hálás köszönetet mond. Az igazgató-tanácsot pedig felhívja, hogy az alapító levelet kellő időben nyújtsa be.

77. Előadó bemutatja a miskolci főgimn. 1917—8. évi költségvetését, mely egyenleg nélkül záródik.

Egyh.-ker. közgyűlésünk a költségvetést jóváhagyja.

78. Előadó bemutatja a rimaszombati főgimn. igazgatójának következő jelentését :

Méltóságos és Főtisztelendő Püspök Úr!

A lefolyt 1916/17. tanévről szóló jelentésemet a következőkben van szerencsém előterjeszteni :

A világháború harmadik esztendejét is idegen helyen töltöttük, a tanítás sikerét korlátozó minden régi hiánynak változatlan fennmaradása közben. Helyzetünket ugyan megkönnyítette az a körülmény, hogy a tanári *testület kebelében nem történt változás*, mindazonáltal csak úgy tudtuk ennek az esztendőnek paedagogiai sikerét biztosítani, hogy a háború kezdete óta önként mellénk szegődött munkatársainknak: *Zachar Gusztávnak, Bodor Istvánnak, Dr. Veress Samunak és Tóth Bélának* segítségét ez alkalommal is igénybe vettük.

A tanítás a tanévnek felsőbb meghagyásra okt. 2-án történt ünnepélyes megnyitásától az ugyancsak fôhatósági rendelettel máj. 25-én történt berekesztésig, zavartalanul folyt. A tanítás eredménye némileg fölötte áll az elmúlt esztendők eredményének. Ezt annál többre kell értékelnünk, mert a két hónappal megrövidült tanév és a tanítás sikerét annyira elmozdító szemléltető eszközök teljes hiánya mellett még azokat a nehézségeket is le kellett küzdenünk, amelyek a megfogyatkozott tanári létszám következményeként állottak elő. *Öt tanárunk teljesít harctéri szolgálatot: Horváth Albert, Pásztori Gyula, Benedek Gyula, Fábíán Vilmos és Holéczy Miklós.* Helyettesítésök csak bizonyos korlátok

között volt lehetséges és így ez idén is 32 órával kellett a heti órák számát csökkentenünk és egyes tárgyak tanításáról — mint pld. a rajzról — alkalmas helyettesítő hiányában egészen lemondanunk. Csakis az egyéni buzgóságnak és áldozatkészségnek köszönhető, hogy az ifjúság egészségére annyira fontos tornatanítást nem voltunk kénytelenek teljesen elhanyagolni, amennyiben *Dr. Rochlitz Zoltán* kartársunk vállalkozott a múlt nyári szünetidőben rendezett tornatanfolyam elvégzése alapján annak tanítására mind a 8 osztályban.

Ha ilyen mostoha körülmények között is a megvizsgált 299 rendes és 27 magántanuló között 45 az általános jeles (13·83%), 80 jó (24·84%), 133 elégséges (40·79%) és csak 26 bukott egy tárgyból (7·97%), 27 két tárgyból (8·28%) és 15 több tárgyból (4·60%): akkor ez mindenesetre kellően felhasználta, eredményes munkában eltöltött esztendőről tesz tanúbizonyságot. A háború káros hatása az I. oszt. tanulmányi eredményében tükröződik vissza: az összesen megbukott 68 tanuló (az ifjúság 20·86%) közül 29 vagyis 42·64% esik az I. osztályra. A két tárgyból bukott 27 tanuló közül 14 az első osztály növendéke, az osztályismétlésre utasított 15 tanuló közül 8, mindkét esetben tehát több mint az egész létszám fele. Pedig ebből az osztályból a tanév folyama alatt 14 tanuló máris kilépett, főleg azért, mert a tanulás nehézségeivel nem tudtak megbirkózni. Ennek az elszomorító jelenségnek oka abban rejlik, hogy a tanítás a háború kitérőse óta a falusi iskolákban nagyon hiányos, a gimnáziumba kerülő tanuló előképzettsége szinte semmi, sokan közülök a leg-
elemibb dolgokkal nincsenek tisztában, sokan nyelvi nehézségekkel is küzdenek. Mindezekhez hozzájárul a vasúton bejárás mindjobban elterjedő szokása, aminek káros következményei úgy előmenetel, mint magaviselet szempontjából közismertek. A tanév elején az I. osztályba beiratkozott 75 tanuló közül pedig 29 járt be vonaton.

A 27 magántanuló közt van 15 leány és 6 katonai szolgálatot teljesítő tanuló. A leányok megállták helyüket, amennyiben a 15 közül 8 volt általános jeles előmeneteli, 4 jó és 3 elégséges.

Az ifjúság magaviselete teljesen kielégítő, valláserkölcsi és hazafias érzületek semmi kifogás alá nem esett, egészségök kifogástalan volt.

Az ifjúsági körök és egyesületek közül a tanév kezdetén megalakult és a tanév folyamán élénkebb működést fejtett ki:

a Tompa- és Pósa-önképzőkör, a Bethlen-kör, az ifj. gyámintézet és a cserkészkör.

Ifjúsági ünnepélyeket tartottunk : október 31-én, március 15-én, továbbá Czuczor és Arany János emlékére, megboldogult uralkodónk halála és IV. Károly királyunk trónralépése alkalmából.

A különböző jellegű hadsegélyző munkából az ifjúság tőle telhetőleg ez idén is kivette részét. A katonák karácsonyára 390 kor. 89 fill.-t gyűjtöttek, hadikölcsönkötvényt 700 kor. értékben jegyezték az iskola javára. Maga a *főgimnázium 80000 K-val* vett részt az V-ik hadikölcsönjegyzésben.

A tanév folyamán ismét 16 tanulónk vonult be katonai szolgálatra. Ennek következtében *3 ízben tartottunk érettségi vizsgálatot*: 1917. március 2-án a VIII. osztályból besorozott 9 tanulóval, akik közül 3 minősítettet jelesen érettnek, 2 jól érettnek és 4 érettnek. Április 14-én a VII. osztályból besorozott és a 2257/1917. V. számú min. rendelet értelmében hadikurzust végzett 7 tanulóval, akikhez egy a harctérről szabadságolt tanuló csatlakozott. Az igényeknek a minimumra való redukálása által jól érettnek volt minősíthető 2, érettnek 3, míg egy tárgyból teendő javítóvizsgálatra 2, az érettségi teljes ismétlésére 1 tanuló kellett utasítanunk. A rendes érettségi vizsgálatot 9 tanulóval május 29-én tartottuk meg. A 9 tanuló közül egy visszalépett, 3 jelesen, 4 jól és 1 egészen érettnek nyilvánított.

Iskolánk tanulmányi állapotát Dobby László egyházkerületi középiskolai előadó és Imkovich Emil kormányképviselő hivatalos látogatásaik alkalmával — az I. oszt. kivételével, ahol a tanulók hiányos előképzettsége elmaradásokat okozott — megfelelőnek találták.

Az áldozatkészség iskolánkkal szemben ebben a nehéz esztendőben sem csappant meg. Önkéntes adományokból befolyt: a tanítók önképzőköri tevékenységének jutalmazására 50 kor., szorgalmas, elsősorban kath. vall. tanulók évvégi segélyezésére 137 kor., izr. vall. tanulók hasonló jutalmazására 230 kor. Ösztöndíj alapítványainkat növelték: *Dr. Hruska János* nyustyai körorvos 1000 K-val meghalt katonafia emlékére; özv. *Gelb Simonné* 200 K-val férje emlékére; *Singer Rezső* vallástanár egy atyja nevét viselő 300 kor. alapítványát kiegészítette 400 K-ra. A tanulók segélyezésére fordítottunk az év folyamán (pályadíjakban, ösztöndíjakban és jutalmakban) 2095 kor., a tandíjelengedések összege 2125 kor., a tápdíjengedményeké 470 kor.

Iskolánk 1916/17. évi számadásai ugyan még nincsenek

lezárva, mindazonáltal úgy látszik, hogy ennek az esztendőnek pénzügyi egyensúlya nincs veszélyeztetve. Másként áll a dolog a jövő esztendővel, amely előreláthatólag nagyobb terheket fog róni iskolánkra, különösen abban az esetben, ha a magunk épületébe visszatérhetünk. Főgimnáziumunk igazgatótanácsa, iskolánk pénzügyi helyzetét mérlegelve, arra a megállapodásra jutott, hogy jövedelmének feltétlenül szükséges szaporítása érdekében javaslatot tesz egyházi főhatóságainknál a tandíj felemelésére nézve, ami nemcsak az általános rohamos drágulással indokolható, hanem azért is méltányos, mert az állam a maga iskoláiban is tandíj-emelést tervez. Ebbeli kérelmünket a jövő évi költségelőirányzat kapcsán külön terjesztjük elő.

Hivatkozással végül az őszi egyh.-ker. közgyűlésnek iskolai jelentésemmel kapcsolatos azon határozatára, hogy iskolánk igazgatótanácsa állapítsa meg vegyes katonai és polgári bizottság útján a főgimnázium épületében a kórházi használat folytán előállott károkat és kezdjen tárgyalásokat a kár- és bértérimények dolgában a Vöröskereszt-Egylet elnökségével: tisztelettel jelentem, hogy az igazgatótanács beható eszmecsere után a következőkben állapodott meg: A károk megállapítását vegyes bizottság által nem tartja célravezetőnek, mert az épület kiürítése és kórházi célokra való berendezése oly hirtelen történt, hogy az épület formális átadásáról szó sem lehetett. Egy katonai bizottság ugyanis d. e. 10 órakor elrendelte a kiürítést és délután 5 órakor már sebesültek érkeztek. Amellett az épület eredetileg katonai tartalék-kórházzá alakítottatott át s csak később vöröskereszt kórházzá, vagyis a Vöröskereszt-Egylet az épületet nem tőlünk, hanem a katonai parancsnokságtól vette át. Bértériményre információink szerint nincs igényünk. A károk helyreállítása kérdésében csak a kórház feloszlata után lehet tárgyalásokba bocsátkozni, amelyek annál is inkább sikerre fognak vezetni, mert a Vöröskereszt-Egylet helybeli elnökségét a legmesszebbmenő jóindulat és áldozatkészség hatja át iskolánkkal szemben. Ennek a jóindulatnak eddig is annyi bizonyosságát láttuk, hogy a legnagyobb bizalommal tekinthetünk a jövő tárgyalások eredménye elé.

Jelentésem tudomásúvételét kérve, maradok kiváló tesztelem kifejezése mellett

Rimaszombat, 1917. május 31.

méltóságodnak kész szolgálja
Loisch Ödön
igazgató.

A jelentés egészében megnyugvással vétetik tudomásul. A bértériményt illetőleg közgyűlésünk — a maga részéről is osztozván az igazgató-tanácsnak a Vörös kereszt-Egyesülettel és annak vezetőségével szemben nyilvánított teljes bizalmában, felkéri az igazgató tanácsot, hogy kísérelje meg, más iskolák módjára, bértérimény kieszközlését; másfelől a károk megállapítására és megtérítésére nézve is kellő időben tegye meg a szükséges intézkedéseket, Zachar Gusztáv, Bodor István, Veres Samu dr. és Tóth Béla uraknak szives és önzetlen fáradozásukért ezúttal is hálás köszönetet mond közgyűlésünk, úgyszintén Hauser János dr., Gelb Simon és Singer Rezső uraknak kegyes alapítványukért, illetőleg annak kiegészítéseért.

79. Előadó bemutatja a rimaszombati főgimn. 1917—8. évi költségvetését, melyben 6901. kor. hiány mutatkozik. A hiány eltüntetésére az igazgató-tanács a tandíj felemelését javasolja. Ez esetben még némi túljövedelem is előállana, mely esetleg a tanárok gyermekeinek nagyobb arányú támogatására nyújtana lehetőséget.

Közgyűlésünk a költségvetést jóváhagyja, s az igazgató-tanács előterjesztése és javaslata alapján felhatalmazást ad — a többi intézetek tandíjemelésének figyelembe vételével — a tandíj felemelésére úgy, hogy az 100 koronánál magasabb ne lehessen.

80. Előadó bemutatja Dombay László középisk. előadónak a sárospataki, miskolci és rimaszombati főgimnáziumokban végzett látogatásairól szóló következő jelentését és az arról fölvetett jegyzőkönyveket.

JEGYZŐKÖNYV

a Domy László középiskolai előadó látogatása után tartott értekezletről.

Jelen van Ellend József igazgató elnöklete alatt az egész tanári kar.

1. Igazgató üdvözli az értekezletet s a jegyzőkönyv felvételére Gulyás Józsefet kéri fel. Továbbá jelenti, hogy az iskola ügyvezető gondnokának, Dókus Gyulának jelentette, hogy Domy László előadó körünkbe érkezett a főgimnázium megvizsgálására s látogatásának végeztével konferenciát fog tartani. Igazgató az értekezletet egybe-hívta s mivel választ eddig a gondnoktól nem kapott, a mai értekezleten a gondnoktól nyert meghatalmazás folytán ő fog elnökölni. Üdvözli az előadót s kéri, hogy a milyen szeretettel és bizalommal láttuk itt, ugyanolyan bizalommal adja elő megfigyeléseit és tapasztalatait, amelyeket iskolánkban tett látogatásakor szerzett.

Előadó hálásan köszöni a szives szavakat. Örömmel jelenik meg itt az intézetben, melynek felvirágztatására ezután is minden igyekezetével dolgozni fog.

Jelentését a következőkbe teszi meg:

Tisztelt értekezlet!

F. hó 11—13. napjain végzett látogatásom alatt szerzett tapasztalataimról jelentésemet a következőkben terjesztem elő:

A *jegyzőkönyvekből* örömmel láttam, hogy a tanulók létszáma jelentékenyen megnövekedett, úgy hogy *az első osztály párhuzamosítása* ismét szükségessé vált. Dicséretre méltó buzgalom jele a tanári testület részéről, hogy az új osztály óráit belkörü helyettesítés útján látja el. De másfelől sajnálatos, hogy emiatt egyes tantárgyak óraszámának redukciója állott be, mert főképpen azokban a tárgyakban, amelyek az egész gimnáziumi tanfolyamon

átvonólnak, esetleg az alapvetés biztossága szenvedhet kárt, annyiival inkább, mert a tanítási idő már eddigelő is jelentékenyen megrövidült. Éppen ezért a redukált óraszámmal tanító kartársaknak mindent el kell követniök, hogy ezt, a tanulók egész gimnáziumi pályájára kiható esetleges veszedelmet a lehető legintenzivebb tanítási munkával megelőzzék.

Örömmel láttam azt is, hogy a legközelebbi látogatásom alkalomával sürgetett *tanítási menetek* az évben már elkészültek. A tapasztalat bizonyára igazolni fogja ezeknek a hasznosságát és szükségességét a tanítás tervszerű és célszerű berendezése érdekében. Ha ezek a jövőben is állandóan elkészíttetnek, gondosan kijavíttatnak, magától kialakul a részletes állandó tanításmenet, mely megbecsülhetetlen vezető lesz minden egyes tanárra nézve.

Örömmel láttam az *óráközi felügyelet* behozatalát is, amire éppen most nagy szükség van, mert lehetetlen nem tapasztalni, hogy a rendkívüli viszonyok a tanuló ifjúság magaviseletét általában károsan befolyásolják. Éppen ezért igen helyesen vet nagy súlyt a tanári testület a növendékek lakás-viszonyainak, iskolán kívüli életének figyelemmel kísérésére, ellenőrzésére is, amire a mostani lakás-viszonyok miatt talán sehol sincs nagyobb szükség, mint Sárospatakon és szükség is lesz reá mindaddig, míg az internátus kérdése meg nem oldódik.

Elismeréssel említem meg az új ifjúsági egyesületnek: *a Rákóczy-egyesületnek megalakítását*, mely értesülésem szerint már is szép fejlődésnek lendült, a vezető tanárának lelkes buzgósága mellett, bizonyára hathatós tényezője lesz ifjúságunk erős vallás-erkölcsi szellemben való nevelésének; szerettem volna az egyesület alapszabályait megtekinteni, de sajnálatomra a gyűlésnek jegyzőkönyveiben nem találtam meg.

Ezzel kapcsolatban csak felvetem azt a kérdés, nem találná-e a tanári kar időszerűnek lépéseket tenni arra nézve, hogy *a főgimnázium vallásstanára* tisztán és kizárólag ennek az intézetnek szentelje egész munkaerejét a tanítóképző-intézeti vallásoktatás kérdése pedig más módon oldassék meg. Ugy gondolom, hogy e kérdés illetően megoldása, — ha lehetséges — hasznára válnék az intézetnek is és könnyebbségére a vallásstanár úrnak is.

Örömmel láttam azt is, hogy az *egészségtan tanításnak* oly régóta húzódnó ügye is szerencsésén megoldódott és hogy azt a főiskolának kiváló orvosa vállalta el és végzi nagy lelkesedéssel.

A *tanulók önkormányzati tevékenységének* igénybevétele az iskolai rend és fegyelmezés érdekében, amelyet már a múlt évi első kísérlet alkalmával is kiemeltem, ez évben szélesebb körű alkalmazást talált s bizonyára jó eredménnyel. Ha ezek a kísérletek tényleg beválnak, tanácsos lesz ez intézményeknek a behozatala az egész vonalon, hogy a *fegyelmezés* egyre nehezebbé váló kérdésének sikeres megoldását ezzel is előmozdítsuk. Lehetetlen ugyanis elhagynom, hogy több osztálynak az órák alatt tanusított fegyelmi állapota egyáltalán nem mondható kielégítőnek. Mivel a jegyzőkönyvekből az az örvendetes tény világlik ki, hogy fegyelmi vétségek a tanulók közt egyáltalán nem fordultak elő, a tanítás sikeréhez nélkülözhetetlen fegyelem eme hiánya arra kell, hogy serkentse az egész tanár-testületet, hogy céltudatos, egyöntetű és következetes eljárással igyekezzék a bajon segíteni. Ennek pedig legsikeresebb eszköze nem a kiméletlen, esetleg nem helyén alkalmazott szigor, melyben a tanuló könnyen csak a tanári önkényt látja s mely benne még erősebb dacot fejthet ki, hanem a bölcsesség és szeretet, mely igyekszik minden egyes növendék egyéniségét kiismerni s megtalálni azt az eszközt, mellyel reá hatni lehet s amely a tanulóban nem lát egyszerre büntetendő reinitens delinquentst, hanem atyailag igyekszik az esetleges botlásokat megelőzni, vagy ha mégis megtörténnék, azoknak belátására, őszinte megbánására, megjavulásra bírni az iskola gondjaira bízott gyermekeket. Különösen fontos az iskolai fegyelem megteremtésére a tanítási munka ügyes, célszerű berendezése. Ha ez le tudja kötni a tanuló érdeklődését, figyelmét: akkor minden más eszköz igénybevétele nélkül is meg lesz a kívánatos csend, rend és általános figyelem. Ezért nem lehet eléggé hangsúlyozni, mennyire fontos nemcsak a tanítás, hanem a fegyelmezés szempontjából is a tanárnak minden egyes óra-tervének előre kidolgozása, s mindazoknak az eszközöknek, fogásoknak a felhasználása, amelyekkel a tanítás anyagát a gyermek lelkéhez

közelebb vihetjük s ezzel állandó érdeklődésüket biztosítjuk. A tanuló veszi észre legelőször, ha a tanár a maga munkáját lélek nélkül robotolja le.

S itt ismét ki kell térnem arra, amit már a múlt évi látogatásom alkalmával is hangsúlyoztam, hogy a tanári munkának csak akkor lesz sikere, ha az állandóan *közös munka*, mely mindenkit foglalkoztat. Mihelyt a felelőt kihívjuk s csak vele foglalkozunk, azonnal megszűnik a többiek érdeklődése, részvétele a munkában, beáll a fegyelmetlenség és ennek elmaradhatatlan kísérője: a fegyelem meglazulása.

A jegyzőkönyvek alapján dicsérettel emelem ki még azt, hogy a fizika lelkes buzgóságú tanára ez évben nagy elfoglaltsága mellett 3 órát szentel a *fizikai gyakorlatokra*.

Viszont aggodalommal látom, hogy a múlt évben általam kifogásolt *fizika-jegyzetek* ügye még mindig nem nyert gyökeres és végleges megoldást, hanem csak elodáztatott. Annyi tény, hogy a középiskolai törvényünk és rendtartásunk a leghatározottabban megtiltja a jegyzetből való tanítást, s az az érv, hogy a jegyzetek készítése nem követeltetik meg s így nem áll elő túlterhelés, egyáltalán nem helytálló, mert ha a tanuló látja, hogy csak a jegyzetek alapján tud jól felelni, volens-nolens kénytelen jegyzeteket készíteni. Éppen ezért, ha a bevett tankönyv a célnak nem felel meg, egy pillanatig sem szabad késlekedni annak kiküszöbölésével, mert a tanítás eredményének biztosítása érdekében minden más szempontnak háttérbe kell szorúlnia.

Örömmel láttam a jegyzőkönyvekből azt is, hogy a tanulóifjúság szinte anyagi erejét meghaladó módon áldozott az élet-halálharcunkkal kapcsolatos *jótekonyság* oltárán, s hogy a tanári kar mindent megtett, hogy a hazaszeretetet, vallásosság és király-tisztelet erényeit minél mélyebben meggyökereztesse a növendékek lelkében.

A tantárgy-felosztásra nézve csak egy pár rövid megjegyzésre szorítkozom. Egyik az, hogy legalább az I. osztályban minden tekintetben kívánatos lett volna, hogy *a két nyelv tanítása egy tanár kezében* legyen. Aki valaha tanította ez osztályban e két tárgyat, okvetlenül tapasztalta, hogy a szétválasztás mily pedagógiai hátrányokkal járna.

A másik megjegyzésem pedig az, hogy örömmel látom a *felmenő rendszer* alkalmazását az egyes tárgyak tanításában s éppen azért feltűnőnek talalom, hogy ez elv a VII. és III. osztály latinjánál mellőztetett. Meggyőződésem szerint annak a tanárnak, aki hét éven keresztül tanított egy osztályban egy tantárgyat, meg kell adni az alkalmat, hogy hét évi fáradozásának eredményét megláthassa s ha sikeres volt, abban gyönyörködjek, viszont ha hiányos vagy elhibázott volt, azért a teljes felelősséget viselje.

Bármennyire helyesnek tartjuk is azonban a tanár osztályával való felhaladásának elvét, viszont meg kell fontolnunk és ahol szükséges, alkalmaznunk az utasításoknak azt a követelményét, hogy amelyik tanár akár egyéniségénél, akár tanulmányai irányánál, akár egyéb mérlegelendő okoknál fogva, csak lent, vagy fent alkalmazható, az ott alkalmaztassék, ahol működése a siker nagyobb reményével biztat.

Az *órarend* gondos összeállítását csak dicsérettel emelhetem ki, csupán csak azt kívánnám még e rendkívül nehéz munka elkészítésénél figyelembe vétetni, hogy az egymásután következő tantárgyak változatosságára is ügyelni kell és semmi este sem kívánatos, hogy mint most a VII. osztályban hétfőn és a VIII. osztályban kedden van, négy különböző nyelvi óra következzen egymásután. Ügyelni kellett volna arra is, hogy az I A) osztály két természetrajzi órája ne essék 12—1 ig s legalább az egyiket valamelyik korábbi órára osztani be, mert kétségtelen ugyan, hogy a tárgy érdekes és minden pontjában szemléltethető voltánál fogva még a fáradtabb gyermeki lélekhez is közelebb hozható, de azért így beosztva könnyen a siker kockázatásával járhat. Szerettem volna még a szaktanár úr tapasztalatait kikérni a természettani óráknak a két felső osztályban egymásután való elhelyezésére nézve. Tudom, hogy két-két órának ilyen egymásután való beosztása miniszteri rendeleten alapszik, mely még mai napig sincs hatályon kívül helyezve, de amennyire én ismerem az e téren kifejlődött tanári gyakorlatot, az már régebben szakított az óráknak ilyenemű beosztásával.

Az *igazgatói ügykezelésről és irodavezetésről* most is csak elismeréssel nyilatkozhatom, valamint arról is,

hogyan az igazgató úr a sok helyettesítés mellett is, melyből a tanári testülettel együtt kivette a maga részét, szorgalmasan látogatta a tanítási órákat. E látogatások alkalmával szerzett tapasztalatait bizonyára értékesítette is a siker érdekében, mert hiszen e látogatások fontosak ugyan az ellenőrzés szempontjából is, de még fontosabbak az igazgató vezető tisztének sikeres megvalósítására.

Az *írásbeli dolgozatok* áttekintése közben szerzett tapasztalataim alapján a tanár-testület szíves figyelmébe ajánlom, hogy az írásbeli dolgozatok tárgyainak, iratási idejének, iratási módjának, javításainak és javíttatásának kérdésében igyekezzék mielőbb egységes megállapodást, *egyöntetűséget és tervezetűséget* teremteni és egyszersmindenkorra véget vetni az e téren uralkodó *rendszeretlenségnek*. Ennek jellemzésül csak azt említem fel, hogy az egyik I. osztályban legelőször egy önálló fogalmazás: egy költemény tartalmának az elmondása áll; ugyanott még mindig kísértének a legkülönbözőbb tárgykörből vett mondatok, amelyeket pedig az újabb, helyesebb gyakorlat régóta száműzött a fogalmazás-tanítás köréből s emlékezetből való leíratásra egy 36 soros költemény volt feladva, ami a kezdő gimnazista írás-technikája mellett egy óra alatt szinte el sem végezhető. E rendszeretlenség nyilatkozik meg abban is, hogy egyik osztályban a legjobb dolgozatot is újra kell írniok a tanulóknak, a másokban csak a nem sikerült dolgozatok újrainratása követeltetik, sőt van olyan osztály, ahol a rossz dolgozatot sem kell újra írni még az alsóbb fokon sem, s viszont van egy szabad tárgyú dolgozat, ahol a javítási oldalon mindenki egy teljesen új dolgozati tipust volt kénytelen lemásolni. Éppen ily különböző eljárást láttam a dolgozatok iratási idejére nézve is. Egyes osztályokban — amint helyes és szükséges is, — az előre megállapított két heti vagy négy heti időszakban ugyanazon a napon és órában írják a dolgozatot, míg viszont van olyan osztály, ahol nov. 17. után jan. 12-én történt a következő dolgozat-írás, melyet a tanterv két hetenként kíván.

A dolgozatok visszaadása és kijavítása is egyeseknél a következő órán történik, ami pedagógiai szempontból kétségkívül a leghelyesebb is, mert ekkor még az egész

dolgozat élénk emlékezetében van a tanulónak; mások a rendszeresség elve alapján a hét egyik napján dolgozatot iratnak s a következő hét ugyanazon napján javíttatják ki azokat, de van olyan csoportja is a dolgozatoknak, amely a dátumokból kitetszőleg közvetlenül a következő dolgozat iratása előtti órán adatott vissza; sőt az a körülmény, hogy egy dolgozat-csoport utolsó dolgozatainál egyetlen tanuló sem végzett semmi javítást, mintha még további s igazán megengedhetetlen lehetőségekre engedne következtetni e téren.

Nem egyöntetű az eljárás a javítás megtörténtének ellenőrzésére nézve sem. Több helyen gondos figyelemmel van átnézve a javítás is, ami feltétlenül szükséges is, mert különben a tanár egész javítási munkája kárbavesz és meddő marad, más helyen viszont a javítás egyáltalán nincs ellenőrizve, amit a tanulók természetesen azonnal észrevesznek és nem is törődnek többé a javítással.

Éppen így az idegen nyelvű dolgozatok magyar szövegét sem nézték át többen, pedig ez a diktálás is tulajdonképpen helyesírás- és fogalmazás-tanítási munka, s amint minden tanár köteles ügyelni arra, hogy a tanítványai bármely tárgyból nyelvileg is korrekt feleleteket adjanak, épúgy a dolgozatok írásánál is gondosan át kell javítani a diktált magyar szöveget is s ezzel is elősegíteni a tanulók helyesírási tudását.

Nem mutatkozik egyöntetűség arra nézve sem, hogy a felsőbb osztályok latin dolgozataiban osztályonként mennyi legyen a latinról magyarra s mennyi a magyarról latinra fordítás. Pedig e téren elvi megállapodást teremteni annál inkább szükséges, mert a kifejlődött tanári gyakorlat összeütközésben áll a tanterv kívánalmaival.

Mindezekre azért mutattam reá ilyen részletességgel, egyesek szerint talán aprólékossággal, mert tapasztaltam, hogy a dolgozatírásnak csak akkor van értéke és értelme s a javítás lelket ölő munkájának csak akkor van eredménye, ha az egész tanár-testület teljes egyértelműséggel, s az ügy fontosságához mért lelkiismeretességgel, pontossággal végzi e téren is munkáját.

Ami a részleteket illeti, *a magyar dolgozatok* közül a legtöbb gonddal vannak kezelve az I. A), II., IV.,

és VI. osztály dolgozatai. A tételek a fokozatosság elve szerint következnek, a javítás gondos és a javítás megtörténte is gondos ellenőrzésben részesül. Igazi élvezettel olvastam át a IV. oszt. egy pár egyéni élményeit tárgyaló dolgozatát, amelyekből nyilvánvalóan kitűnt, milyen kedvvel és eredményesen dolgozik már az ilyen kisebb tanuló is, ha a tárgy az ő érdeklődését felkelti. Az I. B). és III. o. dolgozatainál az utánjavítás csak részben s néha egyáltalán meg sem történt, s ennek tudható be, hogy a javítás nem egyszer hibásabb, mint az eredeti dolgozat. Különösnek találtam az efféle érdemjegyeket: „jobb mint $\frac{1}{2}$; alig $\frac{2}{3}$ “, stb. Kétségtelen, hogy a meglévő 4 fokozat nem mindig elég a dolgozat értékének a kifejezésére, de ezt ki is bővítette a tanári praxis a közbeeső 3 tört jelzéssel, ami már igazán elég az osztályzat megállapítására. — A III. osztály dolgozatai meg véleményem szerint túlságos enyhén vannak elbírálva, nem egy olyan dolgozat van például, mely a karácsony-este eltöltését 8—10 sorban beszéli el és $\frac{2}{3}$ vagy 2 jegyűnek van minősítve.

A *latin dolgozatoknál* szinte aggodalmat kelően gyöngék az I. B), IV. és VI. o. dolgozatai, melyeknek egy jó része mindössze 2—3 sor lefordítását adja s majdnem minden szó hibás bennök. Ezeknek a dolgozatoknak nincs a magyar szövege átnézve, sem a javítás nincs felülvizsgálva. Valósággal kínosan érintett, hogy a nyilván tanári felügyelet alatt készült „correctumban“ súlyos tárgyi hibák találhatók: (nagyon megijedtek: perterruerunt; utrique gentes validissimi paratissimi). Az I. B). latin dolgozatai igazán már túlrövidek; 5 kis latin mondatkát feltétlenül le kell tudni fordítani egy kezdő gimnazistának is egy óra alatt. Az is különös, hogy egymásután két dolgozatnak minden mondata habet ige alkalmazását tartalmazza.

A *német dolgozatoknál* is több osztályban nincs felülvizsgálva a javítás megtörténte, amire pedig annál nagyobb gondot kell fordítani, mert még olyan lelkiismeretes pontosság mellett is, aminőt a IV. oszt. dolgozatainál észleltem, megtörténik, hogy egy-egy szórakozott vagy feledékeny tanuló nem végzi el a javítást.

A *görög dolgozatoknál* sincs átnézve a javítás s a felsőbb osztályú tanulók aránylag keveset fordítanak le a görög szövegből egy-egy óra alatt.

A *számtani dolgozatok* minden befejezett tanítási egység után pontosan meg vannak tartva, gondosan kijavítva és a fölülvizsgálás is pontos és lelkiismeretes. (Csupán az I. B). dolgozatainál szerettem volna, ha az első amúgy is egyszerű feladat szövegű feladat lett volna, hogy a tanuló ne csak a művelet mechanikus elvégzésére legyen utalva, hanem a feladat megfejtése gondolkodását is fejlessze.

Az egyes *tanítási órákon* tett tapasztalataim alapján csak egy pár rövid megjegyzést kívánok tenni, amelyek természetesen nem egyszer pusztán csak esetlegességen alapulnak.

Mindenekelőtt hangsúlyozni akarom, hogy minden tanítási munkát olyan *közös munkává* kell tenni, mely minden tanulót állandóan foglalkoztasson. Azért emelem ezt ki, mert több osztályban megtörtént, hogy míg egy tanuló kint felelt, ezalatt a többiek egészen mással, néha egész más tantárggyal foglalkoztak. Ebből a szempontból nem tartom megfelelőnek azt sem, hogy pl. az idegen nyelvekből a szókérdés minden egyes felelővel külön-külön történik meg. Célszerűbbnek látszik előttem, ha a szavakat, tárgyi és nyelvi tudnivalókat egymásután egyszerre kérjük számon s miután így meggyőződünk, több tanulótól, hacsak egy-egy szó kérdésése útján is, hogy a fordításhoz szükséges előzetes tudnivalókat tudják, azután térünk reá a fordításra, amelynek végzésénél is lehetőleg több tanulót foglalkoztatunk egyszerre, hogy így mindenkit állandó figyelmre serkentsünk. A könyvnelküli tárgyak felkérdezése alatt és a tanár magyarázata alatt pedig a tanulókkal célszerű könyveiket bezáratni, nehogy ez alatt a következő feleletre készüljenek, vagy a tanár magyarázata alatt könyvük szövegét olvassák, mert így a magyarázat, amelynek a tananyagot elő kellene készíteni, teljesen haszontalanul siklik el felettük. A notesz használatáról már elmondtam véleményemet, a tapasztalataim csak megerősítettek abban a meggyőződésemben, hogy ily módon a tanítási munka tisztán csak ellenőrzéssé válik, a tanulók idegessége csak fokozódik.

Az egyes tantárgyakra nézve a következőket mondhatom. A *vallástanból* most is értelmes, a gyakorlati életre való vonatkozásokat folyton kiemelő és felhasználó

tanítási eljárást láttam. Csupán csak azt szerettem volna, ha a VII. osztályban oly fontos anyagnál, mint az önuralom, az előkészítés egy kissé szélesebb körű s elmélyedőbb lett volna, s az előkészítésnél igénybe lehetett volna venni a tanulók összmunkásságát is, oly módon, hogy az egyes hozzájok intézett kérdések útján ők maguk mondták volna el véleményüket. E megjegyzésem egyébiránt azon a véletlenségen is alapulhat, hogy az előkészítésre szánt idő rövidségét, talán éppen látogatásunk miatt, maga az illető tanár ur is érezte s ezért nem merülhetett bele tárgyába mélyebben.

A magyar nyelvre vonatkozólag célszerűbbnek tartanám, ha az alsóbb osztályokban az utasítások tanácsa szerint a nyelvtani és olvasási órák elkülönítetténeek. Minden órának meg kell ugyanis a maga tervének, kitűzött céljainak lenni, s ez nem történhetik meg, ha elemeztetünk, olvastatunk, táblára iratunk, költeményeket kérdezzünk egy óra alatt. Elemeztetni pedig csak olyan olvasmányt szabad, amelyet már tárgyi szempontból feldolgoztunk, s amelyet a növendékek már értenek. Aztán semmiesetre sem szabad egy olvasmányt egyszerre csak derékban félbeszakítanunk s áttérnünk teljesen más tárgyakra. Az írást az I., II. osztályban célszerű ugyan minden órán legalább pár percen át gyakoroltatnunk, de erre nézve az lesz a legcélravezetőbb út, ha nem egy tanuló ír a táblánál s a többiek ezalatt semmivel sem foglalhoznak, hanem az, ha minden tanuló ír a maga füzetébe és pedig az olvasmányi órán az olvasott szöveg összefoglalását, a nyelvtani órán pedig valami helyesírási vagy nyelvtani gyakorlatot.

A VI. osztályban gondos, az egész osztály figyelmét lekötő induktív tárgyalás útján ismerkedtek meg a tanulók az új anyaggal: az órával, s a vezető kérdések útján maguktól jöttek reá azokra a sajátosságokra, amelyek azt az érzelmi líra egyéb fajaitól megkülömböztetik.

Az irodalom-történet tanításánál véleményem szerint szintén induktíve kell eljárunk, tehát az írók műveit kell először bemutatnunk, olvasnunk vagy olvasatnunk s ezeknek megbeszélése közben rajzolhatjuk meg egy-egy írónk képét s értékelhetjük munkásságát. Az

előre bocsátott magyarázat, mivel nincs még a tanuló lelkében mihez kapcsolódnia, teljesen eredménytelenül hangzik el. Különben is elsősorban irodalmat kell tanítanunk és nem irodalomtörténetet. Szerettem volna, ha Verseggyvel kapcsolatban a tanítás behatóbban kiterjeszkedett volna a nyelvtörténet és nyelvhasználat elve közti különbségre, mert így aligha alkothattak világos képet a tanulók e fontos jelenségről, mely egészen maig érezteti hatását. Így a tanuló pusztán a j és y harcát látja e kérdésben, holott az eltérés lényege sokkal mélyebben gyökerezik. Célszerű lett volna itt a helyesírás két nagy elvét is tisztázni és felújítani a növendékek lelkében az erre vonatkozó, sokaknál már bizonyára elhomályosult ismereteket. Végtelen nagy gondot kell fordítani a tanárnak a kifejezéseire is és semmiesetre sem lett volna szabad nyilvánvaló nyelvbtlással az etymologiai és orthographiai elveket állítani szemben az etymologiai és fonetikus elv helyett.

A *latin nyelvnél* az I. osztályban roppant nagy gondot kell fordítani a biztos nyelvtani tudás megalapozására. Az I. B). osztályban a tanítási idővel nem láttam arányban a grammatikai ismeretek biztosságát. A tanulók abban a pár nyelvtani jelenségben is, amelyet már tárgyaltak, folyton ingadoztak. Pedig a tanítás egyáltalán nem lehetett gyors tempójú, mert a tanítási menetben kijelölt anyagnál is hátrább járnak. De a tanítás berendezésében sem láttam a szükséges tervszerűséget. A kezdőfokon ugyanis egyetlen órának sem szabad elmúlni anélkül, hogy a tanulók valami új jelenséget ne tanuljanak, mert a redukált óraszám és a megrövidült tanév mellett még így is alig lesz elvégezhető az anyag. De a tervszerűség hiányát kellett látnom abból is, hogy míg egy körülbelül 30 új szót tartalmazó gyakorlatot 6 órán át tárgyaltak, most egyszerre körülbelül félannyi új szót adatott fel a következő órára és pedig olyan szavak, amelyeket a szövegből még nem is ismerhetett a tanuló. Én a magam részéről ilyen szavak feladását nem is tartom célszerűnek e fokon, a tanulóknak véleményem szerint előbb a szövegben kell megismerni az új szavakat, amiáltal azoknak megtanulása neki sokkal könnyebb lesz, főleg, ha az új szavakat egy

pár rögtönözve alkotott mondatban azonnal alkalmazzuk is. Az iskolában feldolgozott magyar mondatok latin szövegének a táblára iratásával pedig aligha szabad eltöltenünk az amúgy is rövid órát; ezt házi feladatul adhatjuk fel, s a tanulónak nem is okoz nehézséget azoknak otthon való leírása, ha azok az órán már kellően feldolgoztattak. A tanulóknak a füzeteiben még mindig fordulnak elő büntetési feladatok, egy-egy szónak, kifejezésnek többszöri leiratása alakjában, holott ezeknek célszerűtlensége már régóta megállapítást nyert; ilyen módon ugyanis elveszünk a tanulóknak a kedvét a tantárgyunktól, holott a siker attól függ, hogy tudunk-e bennök kedvet, érdeklődést ébreszteni? Lehetetlen még említés nélkül hagyni, hogy itt a latin nyelvtan tanításánál még mindig a magyar nyelvi technikus-terminusokat használják, ami azt mutatja, hogy erre vonatkozólag még mindig nem jött létre a tanári karban az egységes megállapodás, amely pedig tanárra és tanítványra nézve nagy könnyebbséget jelentene.

A VI. osztályban, bár igen kevés az egy-egy órán feldolgozott anyag, a tanulók jóformán csakis a fordítás betanulására szorítkoznak, anélkül, hogy a szavakkal tisztában lennének. A nyomtatott fordítások több növendék előtt ki voltak téve, ami teljesen megengedhetetlen. Éppen az lenne a tanítás célja, hogy e fordítások használatát megelőzzük s feleslegessé tegyük. A VIII. osztályban Tacitus nehéz szövegével is megbirkóztak a tanulók, a II. osztályban pedig a tanítási órán teljes odaadó figyelmet, nagy készséget, kedvet és a grammatikai ismeretekben teljes biztosságot mutattak. Az I. osztály A) szakaszában jóval több fordítási és nyelvtani anyagot vettek fel, mint a B) szakaszban s mindemellett szótudásuk is, nyelvtani ismeretük is biztos s látszik, hogy a növendékek kedvvel tanulják a latin nyelvet.

A görögpótló irodalomban a VI. osztályban Aischylos-tól talán célcerübb lett volna az Oresteiat venni fel, mint az Agamemnon-t, de bármelyik vétessék is fel, annak minden növendék kezében ott kell lennie s nem a tanárnak kell azt felolvasnia, mert így a tanulók alig kísérik azt figyelemmel, főként, ha a tanár olvasása sem gondosan előkészített s nem terjeszkedik mindazoknak a megmagya-

rázására, amik a tanuló előtt a szövegből nem világosak. Tényleg a tanulók jó része egészen más tantárgygyal foglalkozott.

A német nyelvből a kezdő fokon a tanításnak igen elevennek kell lenni, folyton foglalkoztatni az egész osztályt, mert különben megfelelő eredményt nem várhatunk. Ekkor lesz csak meg az osztály részéről a tanítás sikeréhez nélkülözhetetlen általános figyelem. A tanuló kihívogatásának, a noteszben való folytonos keresgetésnek a direkt módszer mellett okvetlenül el kell maradnia.

A földrajznál a nagy falitérképet állandóan használni kell s általában minden tantárgynál mindent megtenni a szemléltetés minél intenzívebbé tételére.

A történelemből a VIII. osztályosok értelmes, összefüggő feleleteket adtak s a lényegre vonatkozó apró kérdésekre is értelmesen feleltek. Ajánlatos, ahol csak alkalom nyílik, mindenütt alkalmazni a retrospectív kérdéseket, hogy egy-egy intézmény vagy szervezet történeti fejlődése mindig teljesen tisztan álljon a tanulók előtt, s hogy így a végső összefoglalásokat már jó eleve gondosan elkészítsük.

A mértanban az egész osztály élénk figyelme kísérte az összefoglaló ismétlést s a tanulók az anyagban teljes otthonosságot mutáltak.

A rajzoló-mértannál, midőn a tanár a szerkesztést végzi, azt természetesen minden növendéknek egyidejűleg végeznie kell a maga füzetében. Nagy gondot kell fordítani a mértani fogalmak szabatos meghatározására és precíz tudására.

A növendékek *rajzai* csinosak és tiszták, a görög-pótló rajzok meg igen szépek.

Az énekből az I. osztályban a növendékek nagy ügyességet mutattak be úgy az egyházi, mint a világi darabok egyénenkénti és együttes éneklésében, feltűnő biztosságot a hangtalálási gyakorlatokban és az elméleti alapismeretekből is már elég sokat elsajátítottak.

A torna órán most is örömmel láttam, hogy a tanulók nagy kedvvel és az ügyes vezetés mellett önként kifejlődő teljes önfegyelmzettséggel végeztek minden gyakorlatot.

Összefoglalva a látottakat és hallottakat, örömmel jelentem ki, hogy véleményem szerint az intézet tanulmányi állapota általában megnyugtató, sőt sok téren örövendetes haladás mutatkozik s meg vagyok győződve, hogy ez úton haladva, egymástól és saját tapasztalataikból okulva, hivatásuk iránti egész lelkesedéssel és odaadással munkálkodva, igen tisztelt kartársaim a gondjaikra bízott tanintézet emelésére, telvirágoztatására mindent el fognak követni a jövőben is. A magam részéről boldognak érezném magamat, ha e szent törekvésükben igénytelen megjegyzéseimmel csak egy szemernyivel is sikerült volna hozzájárulni ez intézet tanügyi állapotának emeléséhez, előbbre viteléhez. Megjegyzéseimnek tisztán és kizárólag ez volt egyetlen célzata s lesz mindaddig, míg e megbízatásomat viselem, melyben magamat továbbra is nagyrabecsült kartársi jóindulatukba, szeretetükbe ajánlva vagyok

Sárospatak, 1917. febr. 13.

Kiváló tisztelettel

Domby László,

egyh.-ker. középisk. előadó.

Elnök hálás szívvel mond köszönetet azért a jóindulatért, mely a felolvasott jelentésben a mi munkánk értékelésében megnyilatkozik. Köszönetet mond a kifogásokért is, amelyeket a mi okulásunk végett tárt az értekezlet elébe. Indítványozza, hogy a jelentést egész terjedelmében vegye az értekezlet jegyzőkönyvbe.

Értekezlet elhatározza, hogy az előadói jelentést egész terjedelmében jegyzőkönyvbe veszi.

Sárospatak, 1917. február 15-én.

Ellend József,

igazgató.

Gulyás József,

jegyző.

Domby László,

egyh.-ker. középisk. előadó

Igen tisztelt Értekezlet!

Folyó hó 9—13. napjain végzet látogatásaim alatt szerzett tapasztalataimról a következőkben kívánok beszámolni.

Mindenekelőtt az *értekezleti jegyzőkönyvek* alapján kiemelem, hogy a tanári kar fáradságot és időt nem kímélve minden lehető megtett, hogy az iskola tanulmányi, fegyelmi és adminisztrációs ügyei ezekben a nehéz időkben is lehetőleg zavartalanul folyjanak. Csakis így vált lehetővé, hogy az intézet fegyelmi és tanulmányi állapotát a mai rendkívüli állapotok sem befolyásolták károsan. Elismerés illeti a tanári testületet azért is, hogy a nagy élethalálharcunk követelte jótékonyági akciók iránt a növendékekben lelkesedést és huzgóságot tudott teremteni, aminek egyik főtenyezője bizonyára az volt, hogy e tekintetben maga a tanári kar is jó példával járt elől. Csak elismeréssel emelhetem ki azt is, hogy a tanártestület a köteles óraszámom felül teljesített munkáját *felelésben díjtalanul végezte*.

Örömmel láttam, hogy az egyes osztályokban tanítandó költeményeknek a múlt évi látogatásom alkalmával sürgetett kánonja elkészült és elfogadtatott. Ez mig egyrészt rendszerességet és tervszerűséget fog teremteni e téren is, másrészt bizonyára hathatós előkészítője és támasza lesz az irodalomtörténeti oktatásnak. Kívánatos, hogy e jegyzék odacsatoltassék a módszeres értekezlet jegyzőkönyvéhez és a hozzávaló alkalmazkodás kötelezővé tétessék. A módszeres értekezlet ez új tárgyát bizonyára követni fogják majd a tanítás és fegyelmezés megbeszélésére váró egyéb fontos kérdései. Már most is felmerült egy rendkívül fontos kérdés: az iskolai fegyelmezés egyöntetű rendezése, amelynek minden oldalról való megvitatására és szerencsés megoldására aligha volt valaha nagyobb szükség, mint éppen napjainkban és ezért kívánatos, hogy a kérdés felvetője gondolatát ne hagyja elaludni. Fontos az a másik felvetett kérdés is, hogy miképpen lehet a tanulók korrepetitori működését ellenőrizni és az e téren elharapódzott visszaéléseket megszüntetni? E téren is sok jót várhatni attól, ha a tanári kar a vi-

déki szülők gyermekeit lakásukon minél gyakrabban felkeresi és a tanulók iskolánkivüli életét is fokozott figyelemmel kíséri.

Sajnálattal láttam viszont a jegyzőkönvekből, hogy két fontos kérdés: a bejáró leánytanulók feletti felügyelet és a *tornateremnek* a katonai lefoglalás alól való *mentesítése* mind a mai napig nem nyert kedvező elintézészt. Az előbbire vonatkozólag a felettes egyházi hatóság kötelezőleg elrendelte a felügyelőnöi állás szervezését, az utóbbit meg a testnevelésnek egyre fontosabbá váló jelentősége követeli. Éppenezért a tanártestületnek ezután is minden lehető el kell követnie, hogy ezek az ügyek is mielőbb kedvező megoldáshoz jussanak. A tornaterem mentesítését emellett oly fontos paedagógiai, ethikai, esztétikai és mindenekfelett egészségügyi szempontok is követelik, amelyeknek jelentőségét szinte lehetetlen elég nyomatékkal kiemelni.

A *tárgyfelosztásra vonatkozólag*, bár kétségtelen, hogy a tanári kar egy jó részének távolléte és az itthonlevők és helyettes tanerők nagy óraszámúval való elfoglaltsága megnehezítette annak célszerű megoldását, mégis sajnálattal kell megjegyezni, hogy abban a legfontosabb paedagógiai követelmény: a rokon tárgyaknak egy kézben való csoportosítása több osztályban egyáltalán nem érvényesült. Az I. II. osztályban más-más kézbe jutott a latin és magyar nyelv, aminek hátrányos következményeit egyformán meg fogják érezni a tanárok és a tanítványok. A tantárgyak e szétforgácsolódásának legrikítóbb példája az, hogy az intézet egyik görög latin szakos tanára a négy felső osztály közül kétfőben a görög, a másik kétfőben a latin nyelvet tanítja. Ugy látom, hogy a tantárgyfelosztásban az osztállyal való feljebbhaladás elve érvényesül, ami kétségkívül helyes és kívánatos is. Ámde nem szabad figyelmen kívül hagynunk, hogy ha tisztán ezt az elvet tartjuk irányadónak, a fentebb említett anomália sohasem szűnik meg, míg ha egy alkalommal megtörjük az osztállyal való feljebbhaladás elvét egy évre, azután úgy ezt az elvet, mint a rokon tárgyak egy kézben való csoportosítását elérhetjük.

Lehetetlen egy pár megjegyzést nem tennem az *óra-*

rendre is, minthogy a jó órarend, a tanulók helyes munkabeosztása egyik legfőbb tényezője a tanítás sikerének. Kétségtelen ugyan, hogy a mai rendkívüli viszonyok között a tanerők kevés száma és nagy óraszámja miatt olyan ideális órarendet, mely az e téren kialakult összes pedagógiai követelményeknek megfeleljen, készíteni lehetetlen. De még a mai viszonyok között sem szabadna előfordulni annak, hogy az I. a. osztályban két latin óra essék 12—1-ig, amikor már a növendékek ki vannak fáradva, s pedig annál kevésbbé, mert e tárgy óraszámja már amúgy is redukciót szenvedett. Ily körülmények között aztán aligha lesz megszerezhető az a biztos alap, melyre 8 évi tanulásnak kell felépülnie. Ugyanezt mondhatni az I. b. és VI. osztálynak 12—1-ig beosztott számtani órájáról is. Erős kifogás alá esik az is, hogy az alsóbb osztályokban többször van egy napon két-két latin, magyar, vagy számtani óra. Az egyenletes munkaelosztás szempontjából megengedhetetlen az is, hogy az alsóbb osztályokban olykor-olykor 5 nehéz tantárgy is esik egy napra, míg viszont a hét más napján csak 3 olyan tárgy van, amelyre a tanulóknak készülnie kell. Sőt feltétlenül ügyelnünk kell az órarend készítésénél a változatosságra is, éppen ezért nem szabad egy napra négy nyelvi órát tennünk (VIII. o.), holott máskor viszont csak egy nyelvi óra esik egy napra.

A tanítás sikerére nézve nem közömbös az sem, hogy az egyes tanárok órái miképen vannak beosztva, hogy munkaerejüket az egyes tanítási napok arányosan veszik-e igénybe? A rendelkezésemre álló órarendből ez csak nagy fáradsággal lenne megállapítható, éppen ezért kívánatosnak tartanám, ha a jövőben nemcsak az osztályok, hanem a tanárok órabeosztását is feltűntető órarend bocsáttatnék az előadó rendelkezésére.

Az írásbeli dolgozatok iratási idejére nézve bizonyára megvannak a tanári karnak a maga megállapodásai, bizonyára ki vannak jelölve minden egyes osztály részére azok a napok, amelyeken az írásbeli dolgozatok készítenődök, mert hiszen ilyen előze'es megállapodás nélkül a tanulók írásbeli feladatai célszerűen nem is oszthatók el. De e határnapokat a jegyzőkönyvbe is bele kellene venni, sőt kívánatos lenne azoknak a tanári szobába való kifüg-

gesztése is, hogy állandóan szem előtt legyenek, s hogy kiki alkalmazkodjék e megállapított rendhez. Így aztán nem fordulhatna elő az, hogy míg az egyik alsó osztálynak a magyar nyelvből négy, sőt öt dolgozata is van, addig a másik osztálynak csak két magyar dolgozata van. Megállapítandó e határidőjegyzéken kívül a módszeres értekezleten az alsó osztályokban a dolgozatoknak a tárgya is, és a felsőbb osztályokban is legalább a tárgyköre. Ezt a megkötöttséget egyesek kifogásolhatják ugyan, sőt nem egy árnoldalára is rámutathatnak: ámde más részről elvitathatatlan, hogy e rendszerességnek, pontosságnak megvannak a maga sokkal nagyobb előnyei s ezek előtt mindenki kénytelen meghajolni. Éppen ilyen fontos lenne annak az elvnek a szigorú megtartása is, hogy az írásbeli dolgozatok javítása egyenlő elvek szerint történjék és hogy a dolgozatok olyan időben adassanak vissza és javíttassanak ki, amikor még a dolgozat egész anyaga élénk emlékezetében van a tanulóknak.

Különben a dolgozatok általában szám, tárgy és javítás tekintetében megfelelnek a tanterv követelményeinek. Éppen ezért csupán egy pár kisebb jelentőségű megjegyzést kívánok tenni erre vonatkozólag. Az I. osztályban a *magyar dolgozatoknál* kívánatos lenne a dolgozatok minőségének (másolás szemlélet, diktálás, emlékezet után, szótagolással stb.), megjelölése, hogy látható s megítélhető legyen a munka, melyet a tanulóknak végeznie kellett. A fogalmazás tanításnál az elsietés, a túlságos nehéz feladatok feladása nemcsak hogy nem fejleszti a tanulók fogalmazásbeli készségét, hanem általános tapasztalat szerint egyenesen hátrányosan befolyásolja azt. Szerény véleményem szerint például nem kívánhatjuk egy 11 éves gyermektől, hogy rendszeresen meg tudjon felelni efajta kérdésekre: „Minő károkat okoz a háború?“. Már pedig kétségtelen, hogy minden fogalmazás-tanításnak az a végcélja, hogy a tanuló a maga gondolatait rendszeresen tudja előadni. Éppen ebből a szempontból nem lehet eléggé ajánlani a VI. osztály magyar dolgozatainál alkalmazott gyakorlatot, mely szerint minden dolgozat előtt ott áll a szerkezet, illetőleg a vázlat. Ez osztály magyar dolgozatai részletes és tanulságos bírálatokkal is el vannak látva s

a helyesen megválasztott tételeknek és a dolgozatok kezelése körül tanúsított gondosságnak bizonyára nem kis része van abban, hogy ez aránylag gyenge osztálynak a dolgozatai eléggé sikerülteknek mondhatók. A két felső osztály dolgozatai is minden tekintetben megfelelők.

A *latin dolgozatokra* vonatkozólag két megjegyzést kell tennie. Az egyik az, hogy különösen a két második osztály dolgozatai szinte kivétel nélkül aggodalmat keltően rosszak. Része lehet ebben annak is, hogy a múlt iskolai év, az alapvetés ideje jelentékenyen megrövidült, esetleg annak is, hogy az osztály értelmi színvonala is alacsony. Ám éppen ezért az érdekelt kartársaknak fokozott buzgósággal minden lehető el kell követniök, hogy e fogyatkozás minél előbb és minél alaposabban kipótoltassék. A másik megjegyzésem pedig arra vonatkozik, hogy az írásbeli dolgozatoknál a tanulókkal szemben túlságosan magas követelményeket nem szabad felállítanunk, mert a tanulóknak, még az ambiciózusabbaknak is, könnyen kedvét szegheti az, ha csak a sikertelenséget látják még legjobb igyekezetük ellenére is. Ezt különösen azért kívánom hangsúlyozni, mert pl. el sem tudom képzelni, hogy a IV. osztályban hogyan képesek a növendékek 9 hosszabb magyar mondatot, melyeknek már a leírása is jókora időt vesz egy rövid órából, egy óra alatt latinra lefordítani, különösen, ha minden egyes mondatban több szintaktikai szabály mellett még arra is ügyelniök kell, hogy minden egyes betűjök a legpontosabban megfeleljen a szépírás követelményeinek. És e mondatok még amellet a legkülönfélebb tárgyi körökből vannak véve, holott ma már általánosan elfogadott gyakorlat, hogy az írásbeli dolgozat tárgyának az olvasmányhoz kell csatlakoznia.

A *német nyelvi dolgozatokat*, mint a múlt évben, úgy most is sikerültebbeknek találtam a latin dolgozatoknál.

A *görög dolgozatoknál* az egyik osztályban a tanulók nem végezték el a kijelölt hibák kijavítását, pedig ilyen módon a dolgozatírásnak a tanúsága és haszna a növendékekre nézve teljesen elvész.

A *tanítási órákon* végzett látogatásaim alatt szerzett tapasztalataim alapján mindenekelőtt egy pár *általános megjegyzést* ajánlok igen tisztelt kartársaim szíves figyel-

mébe. Az egyik az, hogy mindent el kell követnünk, hogy tanításunkban a szemléltetés minél intenzívebben érvényesüljön és a tanítás sikerét minél inkább biztosítsa. Ezért szerettem volna, ha a történeti órán valamint a görögpótlón is a sicíliai háború olvastatása alkalmával a tanulók a fali térképen követhették volna az események folyamatát. A szemléltetést még nyelvtanításunkban is érvényesítenünk kell. Ennek legalkalmasabb módja, ha a tanár, különösen az alsóbb osztályokban, minél gyakrabban használja a fali táblát. Találón mondja erre vonatkozólag Dettweiler: „Zunächst entwickelt sich alles an der Wandtafel. Je weniger Bücher, desto besser!“ Ezért az alsó osztályokban az új szavakat is okvetetlenül fell kell írunk a táblára, s a tanulókkal is ott az órán leírni fűzetükbe, még ha a könyvben megtalálhatók is a szavak. Rendkívül fontos továbbá, hogy tanításunk is, a feladott anyag számonkérése is állandóan lehetőleg az egész osztályt foglalkoztassa. Ezt úgy valósíthatnók meg, ha a felelőt, vagy a felelőket nem hívnók ki, kivéve, ha a táblán kell valami feladatot elvégezniök, vagy a fali térképen mutatniök az anyagot, hanem a padban hívnánk fel felelésre most ezt, majd azt a növendéket. A számonkérés alatt természetesen a könyvek, fűzetek zárva tartandók, s ezáltal elkerülhetjük azt, hogy a felelésre ki nem hívtak könyveiket lapozgassák, vagy egészen más dolgokkal foglalkozzanak, ami aztán a fegyelmezésben is sok nehézséget okoz. Egy pár órán örömmel láttam a tanításnak ilyen berendezését, s azt az általános érdeklődést és sikert, mely azt nyomon követte. Ilyen módon pl. elkerülhetnók azt is, hogy a nyelvi órákon tanításunk annyi kis külön darabra szakadjon, ahány felelőt felszólítunk, hanem teendőinket elvégezhetnók sorban egymásután, először a szótanulás ellenőrzését, aztán a grammatikai, stilisztikai, régiség-tani, irodalomtörténeti dolgokat, végül magát a szövegtanítást a szükséges összes szempontok szerint. Kétségtelen, hogy a tanítás ilyenmő berendezése több fáradsággal jár, de a fáradságnak tapasztalatom szerint megvan az eredménye, a jutalma is.

Rendkívül fontos dolog továbbá, hogy a tanítási óra alatt teljes rend és fegyelem uralkodjék. Ennek elérése

népesebb osztályokban nehéz feladatot ró a tanárra, s csak a tantestület minden tagjának egész lélekkel való együttes munkálkodása mellett valósítható meg. Éppen ezért mindent el kell követnünk egyenként és összesen, hogy ezt a kívánatos rendet és figyelmet minél teljesebb mértékben elérjük. Legfontosabb eszköze lesz ennek a tanítás, mely ha tervszerű és sikeres, egyúttal a legjobb fegyelmező eszköz is. A növendékek voltaképpen észre sem veszik, hogy önkénytelenül is erős fegyelem alatt állanak és lassanként elsajátítják a legszebb, legfontosabb erények egyikét: az önfegyelmezést.

A részletekre vonatkozólag a következő rövid megjegyzéseket kívánom tenni:

A vallástani óránál kívánatosnak tartanám, hogy annak mindenkor meglegyen az a benső melegsége, mely az érzelmekhez fordul és ez úton maradandó benyomást igyekszik felkelteni. Véleményem szerint ezt egy megfelelő énekvers eléneklése, egy rövid imádság, egy alkalmas bibliai szakasz, vagy vers elolvasása, esetleg egy kis történet elbeszélése, mindenek felett pedig az adta volna meg, ha az egész óra a növendékek igazi közös foglalkozása lett volna. A magyarázat alkalmasabban fűződhetett volna a tanulóknak az új anyagról már meglevő képzetükhöz, ismeretükhöz, mint a tankönyv olvastatásához, különösen mivel a növendékeknek a szóban forgó tárgyról: a vagyonszerzésről és takarékoságról szükségképpen sok ismeretének kellett lenni már előzőleg is. E tárgyakkal kapcsolatban nagy kár, hogy kiaknázatlanul maradtak éppen a mai viszonyok, holott az ezekre való utalás rendkívül megkapóvá tette volna az új anyagot és elméltette volna az erkölcsi tanúságot. A becsületre vonatkozó § bizonyára csak tévedésből jelöltetett ki leckéül a következő órára minden magyarázat nélkül.

A lélektanból a tanulók igen értelmes feleleteket adtak, úgy, hogy szinte kár volt engedni őket annyira ragaszkodni a kézikönyv szavaihoz, mikor látható volt, hogy a világos előkészítés után ők az anyagot a saját szavaikkal is el tudják mondani. Az előkészítő magyarázat gondos és világos volt, de felfogásom szerint sokkal maradandóbb hatású lett volna, ha a tanulók meglevő kép-

zetköréből indul ki és a tanulók öntevékenységének bevonásával ismertette volna meg a szép és igaz érzelmeit. Az előadó részére inkább csak az a teendő várt volna, hogy a tanulók e tárgyra vonatkozó ismereteit egyes kérdések alapján rendszerezze és kiegészítse és egy kissé a tankönyv szűk korlátain túlemelkedve, rámutasson a szép és igaz érzelmeinek, az igazság kutatására és a szép ábrázolására vonatkozó váagnak örök emberi mivoltára s arra a nagy jelentőségre, amelyet ez érzelmekek az emberiség fejlődésére gyakoroltak és állandóan gyakorolnak. Ez az elmélyedés igen alkalmas lett volna a tanulók világnézetének kialakítására — ami a filozófiai tanítás egyik legfőbb célja, — és elhatározó befolyást gyakorolhatott volna a mind gondosabb ápolásra szoruló ideális életfelfogás meggyökereztetésére.

A magyar nyelvből az I. b. osztályban úgy a nyelvtani ismeretek biztossága, mint az olvasmányok megértése tekintetében igen szép eredményt láttam, amely mutatta, hogy az előkészítő és fáradságot nem ismerő, gondos és lelkiismeretes munka volt. A magam részéről nem erőltetném az ígék alanyi és tárgyazagozásának személyenként egyszerre való tudását és mondatását, mert ez véleményem szerint a tanulónak szükségtelen fáradságot okoz. Az V. osztályban nagyobb biztosságot szerettem volna látni az ismétlésre feladott anyagban és több oldalú előkészítést az új anyag közlésében. A mohácsi ütközetnek hadgyakorlat alakjában való megismétlésére vonatkozó hivatkozás lehet ugyan érdekes kuriózum, de nem döntheti meg a tankönyv amaz állítását, hogy az elbeszélésben a kísérlet mint ismeretszerző eszköz egyáltalán nem szerepelhet, másrészt viszont a tanulóban könnyen kételyt támaszthat tankönyve iránt. Az olvasatásnál az eddig tárgyalt részek gondolatmenetét a tanulóknak maguknak kell összeállítani a tanár vezető kérdései alapján, mert csak így lesz az maradandó kincsükké. Az olvasmányhoz fűzött magyarázatoknak csak akkor lesz értéke, ha azzal biztositjuk megmaradásukat, hogy meggyőződünk megértették-e őket növendékeink teljesen? Az irodalomtörténeti órán a lényegyet kiemelő, vonzó előadás teljesen uralkodott az osztály figyelmén és az értelmes feleletek igazol-

ták, hogy a magyarázat maradandó nyomokat hagyott a tanulók lelkében.

A *latin nyelvnek* az alsó osztályokban való tanítása csak akkor lesz eredményes, ha olyan elevenné válik, hogy az egész osztályt foglalkoztatja. Itt a tanáralig maradhat egy pillanatig is a katedrán, hanem részint a táblán szemlélteti a közlött anyagot, részint osztálya előtt állva, s a tanításba minél több tanulót bevonva, igyekszik általános érdeklődést kelteni tárgya iránt. Az új szöveget szinte az V. osztályig mindig a tanárnak kell először elolvasni a tanulók előtt, mert hiszen lehetetlen tőlük olyan szöveg olvastatását kívánni, amelyet még egyáltalán nem érthetnek, s a helytelen olvasás hibái pedig köztapasztalat szerint megöröködnék a tanulók között. Nagy gondot kell fordítani a helyes kiejtésre, s nem szabad hibákat sem elnézni, annál kevésbbé elkövetni (pl. az I. osztályban: ingénium, décem, égó stb) még kevésbbé olyanokat, amelyek az értelmet egészen megváltoztatják (pl. ugyanott: quoque, émit vásárol jelentéssel). Tekintve azt, hogy a szótanulás a kezdő gyermeknek igen sok nehézséget okoz, nemcsak hogy még nem tárgyalt olvasmány-szakasz új szavait nem szabad véleményem szerint feladni, mivel a tanulóknak ezeket nincs mihez kötnie, hanem még a tárgyalt szakasz szavainak a megtanulását is meg kell könnyíteni azzal, hogy e szavakat felírjuk a táblára, leiratjuk a tanulókkal és belőlük azonnal minél több mondatot alkotunk, hogy így már lehetőleg az órán megrögzítsük őket a tanulók lelkében. Sokat vitatott kérdés, hogy mikor kezdjük meg a növendékekkel az önálló szöszedetést? Véleményem szerint erre elég rátérni a III. osztályban és különösen az olyan gyöngé osztályban, mint a II. b,) az erre fordított időt az ismeretek fogyatkozásának kiegészítésére fordítani. A IV. osztályban a legnehezebb feladat a consecutio temporum világos megértése, különösen, ha a növendékek még az actiok és tempusok megkülönböztetésében sem biztosak. Ezuttal is azt láttam, hogy e tekintetben még a felelésre kiszóllított legjobb tanulók is ingadoztak, pedig az osztálykönyvi bejegyzések szerint ez az anyag már pár órának a tárgya volt. Éppen ezért még igen sok gyakor-

lat kell az általános és biztos tudásig és pedig nemcsak a könyv példamondatainak a tudásáig, hanem egészen az alkalmazásban való teljes biztossáig. Feltűnőnek találtam ez osztály naplójában, hogy ez osztály két auctora: Caesar és Ovidius egyszerre párhuzamosan került tárgyalás alá. Aligha tévedek, midőn Ovidius olvastatását a II. félévre halasztandónak tartom, nemcsak azért, mert a követett eljárás mellett az órák három részre szakadnak (prózai, költői olvasmány és nyelvtan), hanem azért is, mert akkorra már a magyar órák verstani ismereteit felhasználhatjuk Ovidius verselésének méltatásához. A VI. osztályban Livius-t a tanulók elég könnyen fordították, s a szükséges régiségtani ismereteknek is eléggé birtokában voltak. E régiségtani ismeretekre nézve isn'tetlen hangsúlyozni kívánom, hogy azoknak könyvszerű összefüggő megtanul-tatásával aligha szabad megterhelnünk növendékeinket, véleményem szerint teljesen elég, ha az e tekintetben fel-merülő dolgokra a tanulók apró kérdések alapján el tud-ják mondani a szükséges tudnivalókat. Az igen tisztelt kollega úrank a tanórán is hangoztatott kárhóztató itele-tét a nyomtatott fordítások használatára vonatkozólag ter-mészetesen mindenki magáévá teszi, annyival inkább, mert éppen látogatásom alatt megbotránkozással kellett tapasztalnom, hogy már az I. osztályban is írták a tanú-lók a fordítást. De a hiba elítélésével nem igen érünk el eredményt, hanem annak megelőzésére kell véleményem szerint mindent elkövetnünk. Ezt meggyőződésem szerint úgy érhetjük el a legbiztosabban, ha minden erőnkel igyekszünk minél biztosabb általános tudást teremteni osztályunkban, s ha még a felsőbb osztályokban is gon-dos praeparatió útján elgördítünk a tanuló útjából minden olyan nehézséget, amely az ő erejét, tudását meghaladja és ilyen káros eszközökhöz való fordulásra kényszeríti. Éppen ezért úgy hiszem, hogy még a legfelsőbb osztá-lyokban sem szabad egyszerűen kijelölni az előkészültre feladott lecke anyagát, hanem okvetlenül meg kell adnunk a feladott részlet tartalmát és a tanulók bevonásával meg-magyaráznunk a megértéshez szükséges tárgyi tudnivaló kat, valamint a feltűnően nehéz nyelvi jelenségeket.

A német nyelvben a kezdő fokon eleven, az osztály

nagy részét mozgató tanítás keretében került tárgyalás alá az alanynak névmásokkal való helyettesítése és a mellékevek fokozása. Kívánatos, hogy lehetőleg minden növendéknek alkalom adassék a felelésre, ha az csak pár szóval történik is, viszont egyesek ne részesüljenek e tekintetben előnyben. A VIII. osztályban egész biztossággal tudták németül az irodalomtörténeti anyagot, könnyen és biztosan fordították a szöveget is. Kívánatos lenne azonban, hogy egyetlen óra se múljon el az olvasmányhoz fűződő beszédgyakorlat nélkül, hogy a növendékek állandóan a maguk erején is próbálkozzanak.

A *görögpótló irodalom* a maga terjedelmes olvasmányi anyagával kétségtelenül legtöbbet szenved az óraszám redukciója miatt, s ezért a kényszerítő szükség az olvasmányok egy részét házi feladatra utalja.

A *történelemből* a III. osztályos növendékek igen helyesen rövid, apró kérdésekre feleltek s mindig csak a lényeges dolgok voltak a kérdések tárgyai. Az előkészítés szerintem itt is kiindulhatott volna a tanulóknak a tatárjárásról meglevő ismereteiből, s ha ezeket egészítette volna ki és tette volna rendszeres egészszé a magyarázat, sokkal közvetlenebb s ezért eredményesebb is lett volna. A VI. osztályban szintén apró kérdések alapján értelmesen adták elő a tanulók az események és intézmények fejlődését, az új anyag közlése is világos és közvetlen volt, s foglalkoztatta a tanulókat is hozzájuk intézett retrospectiv kérdések útján.

A *földrajztanítás* igen helyesen térképrajzoltatás alapján történik, a tanulók térképvázlatai kellő ügyességről tanúskodnak és a tanulók ezek alapján megfelelő biztosságot mutattak a szükséges földrajzi ismeretekben.

A *természettanból* a VIII. osztályban a kísérletek által támogatott világos magyarázat eredménye gyanánt minden egyes tanuló értelmesen, szabatosan, az anyagban való teljes otthonossággal felelt.

A *természettanból* a II. a.) osztályban egy eleven, az egész osztályt foglalkoztató tanítási óra folyt le előttünk. A tanulók helyükön feleltek, könyveik elrakva, mindenki a feltett kérdésekre figyelt és egész kedvvel igyekezett felelni. A kérdések során szó került az állatok leg-

fontosabb biológiai sajátosságairól is, hogy a növendékek bepillantást vehessenek a természet háztartásának nagyszerű rendjébe. Az új anyag előkészítésénél véleményem szerint nagyobb szerep juthatott volna a tanulók önmunkásságának, de így is olyan közvetlen, világos, egyszerű volt az, hogy a növendékek az óra végén az anyagot teljesen jól tudták.

Az algebrában a múlt évinél jobb eredményt tapasztaltam. Az exponentiális egyenletek megfejtésével, a logaritmusok kezelésével jobban tisztában voltak a tanulók, mint az előző évekből szükséges algebrai ismeretekkel. A feladott egyik igen nehéz feladatot, mely csak egy megoldóra talált, célszerű lett volna talán nem éppen azzal a növendékkal fejtetni meg, akinek már ez amugy is sikerült, hanem némi rávezetéssel egy közepes matematikussal, hogy jövőre az ilyenekben is feléledjen a kedv és bátorság a nehéz feladatok megoldásához. A dolgozásba itt is több tanulót kellene állandóan bevonni, a feladat következő mozzanatának megmondására, egy-egy mellékművelet élvégeztetésére fel-felhívni egy bennülő növendéket, hogy a tanításban mindenki akaratlanul is részt vegyen. Házi feladatúl három bonyolultabb, a szükségessé váló helyettesítések folytán hat feladattá duzzadó példának a kitűzését megengedhetetlenül soknak táfalom, ami rendszerint arra vezet, hogy egy jobb tanulóéról a többiek egyszerűen lemásolják. A felelésre felhívandó tanulók nevének előre való feljegyzése által elkerülhető lenne a noteszben való hosszas keresgetés, ami a tanuló idegességét mozditja elő és a tanítási óra egy részét felhasználatlanul engedi elveszni. Csak mellékesen említtem meg itt, hogy ez osztályban feltétlenül szükség lenne egy nagyobb falitáblára, mert a hosszú algebrai feladatok még folytonos törölgetés mellett is alig voltak a mostani táblára felírhatók.

A rajzoló mértanban igen nagy súlyt kell helyeznünk a tiszta, világos szemléltetésre s e végből a lehető legalkalmasabb szemléltető eszközöket kell beszereznünk, vagy elkészítenünk. Viszont óvakodnunk kell attól, hogy a növendékek gépiesen a könyv szavaival feleljenek, mert itt igazán a legfontosabb, hogy a tanulók a szükséges

ismereteket a saját szemükkel lássák, megértsék és akkor aztán ki is tudják azt fejezni. Az I. a.) osztályban a rajzolásban is, a rajzoló mértani ismeretekben is teljes biztosságot mutattak be a kiszólitott növendékek.

Külön dicsérettel kell kiemelnem *az énektanítást*, azt a szerető lelkesedést és ügyességet, mely e tanításban megnyilatkozott, amely az éneklést értelmessé és ritmikusá igyekszik tenni.

Összefoglalva jelentésemet, általában megnyugtatónak találom az intézet tanulmányi állapotát, s a tanári testületben most is a régi buzgóságot, hivatásszeretetet tapasztaltam. Az iskola vezetője egész lelkesedéssel munkálkodik az intézet emelésén, fáradságot nem ismer, ha e tekintetben valamit tenni és javítani kell. Javítani, fejleszteni való pedig éppen a tanítás terén mindig van és mindig lesz. Ezeknek a szerény megjegyzéseknek sincs semmi más célja, mint hogy az iskola tanítási ügyét, ha csak egy szemernyivel is, előbbre mozdítsák. Kérem is igen tisztelt kartársaimat, hogy megjegyzéseiket tisztán így fogják fel és így bírálják el.

Magamat továbbra is szíves jóindulatukba ajánlva, vagyok

Miskolc, 1916 december 13.

kész tisztelettel

Domby László

egyházker. középiskolai előadó.

JEGYZŐKÖNYV

a miskolci ref. főgimnázium tanári karának Domby László, egyh.-kerületi középiskolai előadó iskolalátogatása alkalmából 1916. dec. 13-án tartott üléséről.

Dr. gróf Haller József igazgatótanácsi elnök elnöklété alatt jelen van Domby László és az egész tanári kar; jegyző: Kosztolányi Zoltán dr.

Dr. gróf Haller József elnök az ülést megnyitván, fölkéri az egyházkerületi középiskolai előadót iskolalátogatása alkalmával szerzett tapasztalatainak előadására.

Domby László középiskolai előadó előterjeszti iskolánk tanulmányi és fegyelmi állapotára vonatkozó észrevételeit, mely jelentés egész terjedelmében a jegyzőkönyvhöz csatoltattott.

Csorba György igazgató a tanári testület nevében kijelenti, hogy az elhangzott megjegyzéseket a tanári kar tisztelettel fogadja és nagy gonddal igyekszik azoknak eleget tenni. Az előterjesztés egy-két pontjára vonatkozólag a következő észrevételeket teszi: Az igazgatótanács azon határozatának, mely a leány-magántanulók mellé felügyelőnő alkalmazását rendeli el. végrehajtása folyamatban van. A leánytanulók nem tudtak eddig alkalmas felügyelőnőt találni s így a legközelebbi időben maga a tanári kar gondoskodik róla úgy, hogy januárban már női felügyelet mellett járhatnak a leánytanulók iskolánkba.

A tornaterem felmentésének kérdésével kapcsolatosan előadja, hogy a katonai elszállásolással iskolánkra háramló hátrányokra felhívtuk az igazgatótanács figyelmét, sőt az egyházkerületi gyűlésre is felterjesztést tettünk és kértük a felmentés iránt szükséges lépések megtételét.

Hangsúlyozza, hogy sem az igazgató, sem a tanári kar nem téveszti szem elől azokat a szempontokat, amelyek szerint a tantárgyelosztásnak történnie kell; de azon követelménynek, hogy a rokontárgyak tanítása lehetőleg egy kézbe kerüljön, most eleget tenni nem lehet, mert kevesebb tanerőnk van, mint szükséges lenne, mert nem mindig olyan szakos tanárt választhatunk amilyenre szükségünk volna s mert óraadókat kell igénybe vennünk, akik csak bizonyos tárgyak tanítására vállalkoznak.

Az órarendet illetőleg tett megjegyzésre felhossa azokat a nehézségeket, amelyekbe most a háború folyamán az ideális órarend elkészítése ütközik: így az óraadók nem állanak mindig rendelkezésre, csak bizonyos napokon és órákon; több osztályunk van mint máskor és a tanteremhiány miatt egyes osztályok természetrajz-, vallás- és énekórájának az órarendbe iktatása csak egymással kapcsolatosan történhetik; nincs görögpótló tantermünk s arra is tekintettel kell lenni, hogy egy időbe ne essék két görög óra. Mindezek és más szempontok figyelembevételével mellett nem lehattunk teljes figyelemmel a főbb szempontokra és ez az állapot meg is marad addig, míg a rendkívüli viszonyok tartanak.

Domby László a tantárgyelosztás kérdésében fentartja tett megjegyzéseit, mert bár nagy akadályok vannak, törekedni leg-

alább lehet a rokontárgyak csoportosítására és nézete szerint a kérdés megoldható, ha azt az elvet, hogy egy tanár vigye feljebb egy-egy tárgy tanítását, egy évre felfüggeszti a tanári kar.

Dr. gróf Haller József elnök az igazgatótanács nevében köszönetet mond az előadónak buzgó fáradozásaiért és jóakaró megjegyzéseierért, egyttal biztosította őt, hogy a tanári kar az elhangzott észrevételek figyelembevételével mindent meg fog tenni a tanítás sikere érdekében.

K. m. f.

Dr. gróf Haller József
ig. tan. elnök.

Domby László
középisk. előadó.

Csorba György
igazgató.

Jegyezte :

Dr. Kosztolányi Zoltán
c. i. jegyző.

JEGYZŐKÖNYV

felvétellett a rimaszombati egy. prot. főgimnázium tanári karának Domby László tiszáninneri ref. egyházkerületi középiskolai előadónak itteni látogatása alkalmából és az ő részvételével egyttesen megtartott értekezletéről 1917. május 5-én.

Jelen vannak : Loysch Ödön főgimn. igazgató s az értekezlet elnöke, Domby László a tiszáninneri ref. egyházkerület középiskolai előadója és a tanári karnak a jelen tanévben működő tagjai.

1. Loysch Ödön igazgató napirend előtt szíves szavakkal üdvözli úgy a maga, mint a tanári kar nevében Domby Lászlót, mint a tiszáninneri ref. egyházkerület középiskolai előadóját, aki először jelent meg iskolánkban, hogy az egyházkerület megbízásához híven meglátogassa iskolánkat s szerzett tapasztalatairól az egyh. kerületnek jelentést tegyen. Hivatkozva a háborús viszonyokkal kapcsolatban fennálló és abból eredő nehézségekre, hogy t. i. saját iskolahelyiségeinket, összes felszereléseinket, a tanítás és oktatáshoz szükséges tan- és szemléltető-eszközöket, könyvtárt stb. nélkülözni vagyunk kénytelenek, amennyiben az iskola épülete a háború kitörése óta a Vörös-Kereszt kórház céljaira van lefoglalva, — továbbá, hogy a tanári kar több tagja tényleges katonai szolgálatot teljesít, hogy a tanév megrövidítettet, a tanórák száma

több tárgynál redukáltatott — mindezek következtében, ha talán az előadó első impressiója nem is nyújtaná a kellő kedvező képet, biztosíthatja, hogy rendezettebb viszonyok között más és kedvezőbb képet nyújthatunk iskolánkról.

2. Domy László középiskolai előadó köszönetet mond a kedves fogadtatásért és szíves szavakért, melyekkel az igazgató őt üdvözölte. Örömmel jött a rimaszombati egy. prot. főgimnáziumba s azon örvendetes meggyőződéssel távozik is el, hogy bár az igazgató által felemlített nehézségek következtében, de meg az idő rövidsége miatt sem alkothatott magának tiszta képet — a tanári kar lelkiismeretes és buzgó munkásságot fejt ki s a tanügyi állapot megnyugtató. Sajnálattal kellett látnia, hogy az iskola épülete, felszerelések, szemléltető eszközök stb. nem állanak a tanári kar rendelkezésére, ami nagyon megnehezíti a tanítás munkáját. Lényegesen befolyásolta természetesen a tanítási eredményt a tanárhiány, az óraszámok redukálása s ezenkívül a tanév megrövidítése. E pontnál örömeinek és tiszteletének ad kifejezést a fölött, hogy Zachar Gusztáv, Bodor István, Dr. Veress Samu, az intézet nyug. tanárai, valamint Tóth Béla városi mérnök támogatásukkal és tanórák vállalásával lehetővé tették az ifjúság nevelésének és oktatásának biztosítását.

Az egyházkerület megbízásának f. hó 4. és 5-én tett eleget s a rendelkezésére álló időt a lehetőség szerint felhasználva, megtekintette az irodát, mely az igazgató magánlakásán van elhelyezve; megvizsgálta a főkönyvet, jegyzőkönyveket, az ügyiratok kezelését s azokat rendben találta. A tanárkari jegyzőkönyvek között azonban módszeres értekezletről szóló jegyzőkönyvet nem talált, kiemelve a módszeres értekezletek fontosságát és jelentőségét, amennyiben ilyenek nem tartatnának, a tanári kar figyelmébe ajánlja, hogy a jövőben a tanításban való eljárás egyöntetűsége céljából is tartson módszeres értekezleteket.

A tanulmányi állapotokra áttérve, előre is hangsúlyozza, hogy az idő rövidsége nem engedhette meg, hogy mélyebb bepillantást vethessen; ha mégis az előadásokban szerzett tapasztalatairól megjegyzéseket tesz, teszi azt a legjobb indulatból, hiszen ő is azt a nemes célt tekinti, amelynek a tanári kar szolgálatában áll. Észrevételei, amelyek sokszor a véletlenül alapulhatnak, a következők:

a) A VII. osztályban vallásórán vett részt. Az egyház-történelemmel foglalkoztak, látta a tárgyba való mélyebb bepilla-

tást s egyes eseményeknek a mai viszonyokkal való kapcsolatba hozatalát. A szerzett tapasztalatokból azon meggyőződést merítette, hogy a vallásos érzellet fejlesztése s derék emberek nevelése a hazának és az egyháznak: ez a cél lebeg a vallástanárok előtt;

b) A VIII. osztályban a magyar irodalomról összefoglaló kérdésekre adtak feleleteket. Örömmel látta az olvasottságot s azt, hogy a fiúk könyv nélkül is sokat idéztek az írók műveiből.

c) A VI. osztályban biztos tudást, megértést és olvasottságot tapasztalt

d) Az V. osztályban gördülékeny volt a latinból való fordítás. A tanár nagy gondot fordít a beszéd szerkezetére, ami nagyban elősegíti a retorika tanítását.

e) A III. és IV. o.-ban látta, hogy a mondattan gyakorlati alkalmazására nagy gond fordítatik

f) A II. o. ban a fordítás elég simán ment. de a töváltoztató igéknél bizonyos ingadozásokat tapasztalt.

g) Az I. o.-ban kevésnek találta az elvégzett gyakorlatokat, valamint a grammatikát. A tanulók ismeretei is hiányosak és fogyatékosak. Ezeknek okát a tanév megrövidítésében, a tanulók nagy számában s előképzettségük hiányában kell keresni.

h) A VIII. o.-ban a németből esztetikai szöveget fordítottak szép eredménnyel; ügyesen feleltek a kérdésekre; helyes az állandó converzálás.

i) A VI. o.-ban a történelemből világos feleleteket hallott; a retrospektív kérdésekre is ügyesen feleltek.

k) A IV. osztályban a történelemből épen ennek az ellenkezőjét tapasztalta; nem az egyes leckék felmondását, hanem a történelmi folytonosságot, az intézmények fejlődését és összefüggését kell szem előtt tartani.

l) A III. osztályban csillagászati földrajzot tárgyaltak. Különösen itt tapasztalta a szemléltető eszközök nélkülözésének hatását. Sok kérdést összezavartak a tanulók.

m) Az V. osztályban a természetrajzból jó eredményt tapasztalt, de a jegyzetek készítését, otthoni leírását, rajzolást, valamint az összes latin nevek betanítását a tanulók megterhelhetésének találja s nem látja feltétlenül szükségesnek a tanítás eredményéhez;

n) A VII. osztályban látta, hogy a fiúk a legszükségesebb algebrai tételeket teljes biztonsággal tudják. Ezekre a tanár nagy gondot fordít.

o) A VIII. o.-ban kosmographiát tárgyaltak. Teljes biztonsággal tájékozódtak a gömbön is.

Az átvizsgált írásbeli dolgozatokra vonatkozólag a következő megjegyzéseket közli: Ezek száma, javítása és utánjavítása megfelel a paedagogiai szabályzat előírásának. A javításoknál azonban nem tapasztalta az egyöntetűséget; nagy az eltérés abban, hogy a javítás hogyan és hol történjék. Nagyon ajánlja e tekintetben az egységes megállapodást, valamint azt is, hogy ahol és amennyiben lehetséges, a javítások a dolgozatírás után következő órán eszközöltessenek, amikor még friss emlékezetében van a tanulónak a dolgozat. Olyan esetben, amikor teljesen rossz a dolgozat, oda kell hatni, hogy megbeszélés alapján az illető gyöngye tanuló is képes legyen elfogadható dolgozatot készíteni. Ami a dolgozatok külső formáját illeti, nagyon sok a kívánni való; a szép- és helyesírásra, tisztaságra, csinosásra különösen a kisebb tanulók nem fordítanak elég gondot. A dolgozati tételeknél is nagy a különbség. Kívánja, hogy már az alsóbb osztályokban is nagyobb súly fektetessék a fogalmazási tételekre. A IV. osztályban sem adhatók fel stilisztikai tételek; nyelvtani és stilisztikai tételek inkább házi feladatok legyenek. A VI. o. tételei a magyarból elég változatosak, de nem elég körülhatároltak, ami a dolgozatok terjengősségét vonta maga után. A latin dolgozatoknál az látta, hogy ezek gyöngébbek a szóbeli eredményhez képest. Ajánlja, hogy már az V. osztályból nagyobb tér adassék a latin-magyar fordítás számára. A görög dolgozatok sikerültebbek.

Megjegyzéseinek közlése után újból a tanári kar figyelmébe ajánlja a jövőben a módszeres értekezletek megtartását. Végül kifejezést adva annak, hogy az egész munkálkodásban lelkiismeretességet és buzgalmat tapasztalt: Isten áldását kéri az egész tanári karra további munkájukhoz.

3. Loysch Ödön igazgató úgy a maga, mint a tanári kar nevében szíves köszönetet mond azon jóindulatú tanácsokért, melyekben Domby László előadó a tanári kart kegyes volt részéssíteni. Isten áldását kérve az előadó további működésére, a fentebb jelzett kérdések és megjegyzésekre adott felvilágosítással kapcsolatban azon reményének ad kifejezést, hogy legközelebbi látogatása alkalmával rendezettebb viszonyok között kedvezőbb képet fog alkothatni magának az előadó az itteni állapotokról.

4. Domby László előadó az igazgató által említett legközelebbi látogatásra való hivatkozással fölveti a kérdést: nem volna e célszerűbb, hogy a főhatóság felügyeleti joga a mostani 1—1 év helyett 3, esetleg 6 évi ciklusra terjesztessék ki?

Minthogy a kérdésnek ilyen irányú megoldása régi óhaja a tanári karnak és éppen az előadó úr is ezen az állásponton van, a tanári kar megbizzza az igazgatót, hogy a főhatóság felügyeleti jogának 3, esetleg 6 évi ciklusra leendő kiterjesztése érdekében az illetékes helyen a szükséges lépéseket és intézkedéseket tegye meg. —

5. Több tárgy nem lévén, igazgató-elnök az értekezletet bezárja.

K. m. f.

Jegyzete :

Loysch Ödön
igazgató.

Komáromy Géza
jegyző.

Dr. Domby László
egyh.-ker. középisk. előadó.

Örvendetes tudomásul szolgál, a rimaszombati főhatósági felügyelet kérdésében pedig közgyűlésünk elnökségét felkéri, hogy előadó bevonásával őszi közgyűlésünk elé a tiszai ág. ev. egyh.-ker. elnökségének a véleményét is kikérve, javaslatot tegyen.

81. Előadó bemutatja az egyházkerületi pénztár 1916. évi zárószámadásával és az 1917. évi költségvetésével foglalkozó következő számvevőszéki jegyzőkönyvet:

I. Közgyűlésünk az 1916. év zárószámadását helyesnek találván, elfogadja és Regéczy József dr. alügyészt, mint helyettes pénztárnokot a fenntartandók fenntartásával az 1916. pénztári évre elismerésének nyilvánításával fölmenti.

II. Az 1917. év költségvetését elfogadja s a pénzügyi választmányt és a püspök urat felhatalmazza annak keretében a kiadások eszközésére, illetőleg az utalványozásra.

82. Olvastatott a pénzügyi választmány javaslata, az egyházmegyék által az egyházkerület pénztárából kapott összegekről betervezett számadások megvizsgálásáról.

Az alapítványok kamataiból kapott összegeket az egyes egyházmegyék rendeltetés szerint használván fel, a nyugtákkal kellően felszerelt számadást egyházkerületi közgyűlésünk jóváhagyja; tekintettel azonban arra a körülményre, hogy az államsegélyről adott részletes számadásból megállapíthatóan, az egyes egyházmegyék az államsegélyt nagyon különböző célokra — mintegy 35-féle címen — használták fel, fölhivatkak az esperesek, hogy a közgazgatási államsegélyek egységes elvek szerint való felhasználása tekintetében terjesszenek javaslatot őszi közgyűlésünk elé oly időben, hogy a pénzügyi választmány véleményének kikérése után ez ügyben határozassunk.

83. Ugyancsak a Konvent u.-azon jkvének 305. sz. pontjában közli a vallás- és közoktatásügyi miniszternek 1916. okt. 4-én 93391. (II.) sz. válaszát az *állandó káplántartó helyek ügyében* s annak alapján kimondja, hogy a 87—1916. sz. konventi határozattal megállapított állandó káplántartó helyeken a segédlelkészi állások a káplántartási kongrua-alap terhére 1917. január 1-től betölthetők.

Ugyanezen jkvi pontjában a konventi határozat végrehajtására szükséges további intézkedésekre a kápláni kongruabizottságot meghatalmazza.

A meghatalmazás értelmében a káplántartási kongruabizottság 1917. január 17-iki ülésében (7. sz. jkvi p.) hozott határozata szerint a miniszteri leíratot is magában foglaló konventi határozatot az öt egyházkerületnek megküldte s felhívta azok figyelmét a 87—1916. sz. konventi határozat 4 a) pontjára, „mely szerint a 87—1916. sz. konventi határozattal állandó káplántartó helyeknek elismert egyházközségekben sem folyósítható segély ott, ahol a s lelkész javadalma az 1000 koronát elérte vagy meghaladta; felhívta egyszersmind az egyházkerületeket arra is, hogy az 1917 évi I. évnegyedi és következő kimutatásokhoz az ujonnan betöltésre kerülő új kápláni állásoknál mindig csatolják azokat az eredeti okmányokat, melyekből a kápláni állás *eddig* javadalma hitelesen megállapítható.“

Egyházkerületi közgyűlésünk a kongrua-bizottság intézkedését — miután az az esperesekkel már e folyó év január 26-án közöltetett — további rendelkezés nélkül tudomásul veszi s az érdekeltek figyelmébe ajánlja.

84. A ref. egyetemes konvent elnöksége f. év ápr. 3-án kelt átiratával tudomásul vétel és további intézkedés végett megküldi a *kongrua-bizottság* 1917. ápr. 3-iki ülése jkvének 3 ik pontját a 87—1917. sz. konventi határozattal rendszeresített *új állandó káplántartó helyekre nézve*, amelyben kimondja, hogy e helyeken csakis az egyházközség által fizetett segédlelkészek alkalmazhatók s az ily módon alkalmazott s. lelkészek után a rendes lelkész javára káplántartási díj nem állapítható meg s hogy a segédlelkészi fizetéskiegészítés maximuma a 19—1911. sz. konventi határozat b) pontja értelmében 500 korona (1246—1917).

Egyh.-ker. közgyűlésünk a több irányban fontos rendelkezést tudomásul veszi s az összes érdekeltek figyelmébe ajánlja.

85. Az Egyetemes Konvent elnöksége közli püspöki hivatalunkkal a kongrua-bizottság 1917. évi ápril 3 iki határozatát a segédlelkészekül alkalmazandó nyugalmazott lelkészek fizetéskiegészítése tárgyában tud. vétel és további intézkedés végett a következőkben:

„A nyugalmazott lelkészek az egyházban rendszeres javadalommal egybekötött állást, a minő a s.-lelkészi állás is, nem viselhetvén, a kongrua-bizottság abban a nézetben van, hogy nyugalmazott lelkészek segédlelkészekül nem alkalmazhatók s ennek folytán részükre segédlelkészi fizetéskiegészítés sem állapítható meg.“

Egyh.-ker. közgyűlés a kongrua bizottság határozatát tud. veszi s annak figyelembe tartására az összes érdekelteket felhívja.

86. Ugyanaz a konvent, ugyanazon ülésének 306. számú

jkv. határozatával a 87—1916. sz. konventi határozat 2. pontjának szövegét, mint a mely félreértésekre adott okot — a kongrua-bizottság javaslatára — hatályon kívül helyezi s annak helyére a következő új rendelkezést teszi:

„A püspök és esperesek mellett alkalmazott segéd-lelkészeket is állandó káplántartó helyen szolgálóknak tekinti az egyetemes konvent, ha a püspöki vagy esperesi székhely nincs állandó káplántartó helynek elismerve. Ha ilyenek el van ismerve, úgy a püspöki vagy esperesi kápláni állás, az elismert kápláni állások számán felül veendő számításba.“

Egyházkerületi közgyűlésünk a módosított szöveget tud. veszi és saját jkvben — tájékoztatás végett — kinyomatja.

87. A ref. Egyetemes Konvent elnöksége 1917. márc. 14-én kelt 881—1917. sz. átiratában tudatja, hogy az erdélyi egyházkerület igazgató-tanácsa f. évi márc. 6-iki keletű 941—1917. sz. előterjesztése szerint a Maksza községben (Háromszékvm.) 1894. okt. 29-én született *Magyari Károly* theologusnak a kolozsvári ref. theol. fakultás által 1914. okt. 5. napján 11. sz. alatt kiállított s állítólag elveszett indexét (leckekönyv) érvénytelennek nyilvánította s a másodlat kiadására az érdekelt intézet igazgatóságának engedélyt adott.

Egyh.-kerületünk az átiratot tudomásúl veszi s erre a sárospataki theol. akadémia igazgatóságának figyelmét felhívja.

88. Ugyancsak az egyetemes konvent 295—1916. számú jkv. pontjával tudatja, hogy az egyetemes ref. özvegy-árvanyugdíjintézet kedvező anyagi helyzetére való tekintettel, 1917. január 1-től kezdve, az *özvegyi évjáradék összegét évi 840, az apátlan árvák neveltetési segélyét évi 169, a szülötlen árvák neveltetési segélyét évi 252 koronára emelte fel* s ki-mondta, hogy az özvegyi évjáradékok és neveltetési segélyek ügyét a most megállapított összegekkel nem tekintheti végleg rendezettnek. Minthogy azonban ez időszert a nyugdíjintézet

teljesítő képessége ki van merítve: az egyetemes konvent felhívja az egyházkerületek útján az egyházmegyéket nyilatkozatra, hogy az özvegyi és árva illetményeknek mily összegre való folytatólagos emelését látják szükségesnek s a javasolt további emelés fedezetére a járulékok mily mérvű önkéntes emelését vállalnák lelkészeink?

Egyházkerületi közgyűlésünk az özvegy-árva-jutalékok emelését örömmel veszi tudomásul, mint amely által égető szükség nyer bizonyos kielégítést. — Megnyugvással fogadja az egyetemes konventnek azt a kijelentését is, hogy az özvegy árva jutalékok további emelését is indokoltnak tartja; a felemelés elősegítését célzó gondolatát pedig melegen ajánlja az egyházmegyék figyelmébe s felhívja azokat nyilatkozataik megtételére és egyházkerületünk legközelebbi közgyűléséhez való felterjesztésére.

89. A vallás- és közoktatásügyi Miniszter ur 977/1917. eln. sz. a felkéri püspök urat, hívja fel a közönséget s a tanintézetek tanárait és tanulóit a bőrpótló anyagoknak használatba vétele és a ruházatban való takarékos bánásmódra, tekintettel azon fontos célra, hogy a meglévő készletek elsősorban a hadsereg érdekeit hivatvák pótolni.

Püspök ur jelenti, hogy e tekintetben a szükséges intézkedéseket a kellő időben megtette.

Helyeslőleg tudomásul vétetik.

90. A vallás- és közoktatásügyi Miniszter 24500/1917. sz. a., tekintettel azon körülményre, miszerint ismételten előfordult, hogy a hősi halált halt legénység özvegyeinek születési anyakönyvi kivonatai, melyek a hősi halált haltak hátramaradottjaira vonatkozó ellátási bizonyítványhoz mindig csatolandók, a felekezeti anyakönyvvezetők által az özvegyek részére nem állíttatnak ki díjtalanul, — fölkéri püspök urat, hogy az egyházak lelkészeit, a fentjelzett célra szükségelt kivonatok díjmentes kiállítására utasítsa.

Egyházkerületünk közgyűlése határozatilag kimondja, hogy az ilyen kivonatokat a lelkészek díjmentesen kötelesek kiadni s felhívja az egyházmegyék espereseit hogy e határozatról a lelkészeket értesítsék.

91. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium a Magyar Földrajzi Társulat által háborús előadások tartásához vezérfonalat készíttetett, hogy az ifjúság a megérlelt kulturális, politikai, nemzetgazdasági és sociális hatásokat könnyebben megérthesse, mely a különböző iskolafajok számára methodikai utasításokat is tartalmaz. Ilyen előadások az elemi és gazdasági népiskolákban csakis az 1917/18. iskolai év első felében tarthatók. A középfokú intézetek tanári testületei maguk állapíthatják meg az előadások időpontját.

Az előadások megtartásáról az évvégi iskolai értesítőknél s egy összefoglaló jelentésben Püspök úrnak kell jelentést tenni.

Püspök úr 978/1917. sz. körlevelében e Vezérfonalat az érdekeltek figyelmébe ajánlotta.

Tudomásúl szolgál.

92. A vall.- és közokt.-ügyi miniszter püspök úrnak megküldötte a tankerületi főigazgatóhoz intézett 44462/917. sz. rendeletét, melyben az iskolai év korábbi berekesztéséről és évvégi vizsgálatok helyett összefoglaló ismétlések tartásáról intézkedik. A kebelbeli középiskoláink a maguk körében is e rendeletnek megfelelően jártak el.

Tudomásúl szolgál.

93. Az Egyetemes Konvent Elnöksége 889/1917. sz. a. értesíti Püspök Urat, a m. kir. Belügyminiszternek 113932/1916. IV. c). sz. a. vallás és közoktatási miniszter által 36432/1917. sz. a. hozzá áttett, az állami anyakönyveknek a lelkészek részéről való betekintése tárgyában kiadott következő rendeletéről:

Magyar kir. Belügyminiszter 113932/1916. IV. c). sz. A magyarországi ref. egyház Egyetemes Konventje Elnökségének

Budapest. Tárgy: Az állami anyakönyveknek a lelkészek részéről való betekinthe-tése. 1916. évi május 23.—26. napjain tartott üléséből — a lelkészeknek az állami anyakönyvekbe való betekinthe-tése tárgyában 99. jkv. sz. a. kelt s a m. kir. vall.- és közokt. miniszter úr útján hozzám juttatott előterjesztésére van szerencsém a Konvent méltóságos Elnökségét tisztelettel a következőkről értesíteni: Az állami anyakönyveknek nyilvánosságát az 1904. XXXVI. tcz. 22. §-a intézményesen biztosította, amennyiben a törv. ezen §-a értelmében az anyakönyvekbe az anyakönyvvezető felügyelete alatt bárki díjtalanul betekinthe-t. E részben a törvény végrehajtásához 1906/80.000 B. M sz. alatti rendelettel kiadott anyakönyvi utasítás 30. §-ában általános érvényű rendeleti intézkedés is történt. A most hivatkozott rendelkezésekhez képest nincs törvényes akadálya annak, hogy az állami anyakönyvekbe bárki s így az egyházak érdekei szolgálatában eljáró lelkészek is igényel-hessenek betekintést. Korlátozást e tekintetben csakis a hivatali ügymenet zavartalan ellátásának biztosítása szabhat, amit a dolog természeténél fogva minden esetre szem előtt kell tartani.

Az Anyakönyvi Utasítás 30. §-ában foglalt intézkedésekben, valamint a konkrét esetekben előfordult állásfoglalásnál is a betekintéshez való jogosultság határainak megszabása kizárólag az anyakönyvezés zavartalan ellátásának megóvása érdekében történt, ennél fogva, ha a betekintés módja és az anyakönyvek igénybevételenek mérve az anyakönyvvezetést nem akadályozza vagy hátráltatja, anyakönyvek az azokba betekinteni akaró elől el nem vonhatók. Ennél fogva a Konvent ismételtén kifejezett óhajtásához képest a lelkészek részéről egyházi igazgatási érdekből igénybe veendő betekintési jogosultság zavartalan biztosítása végett az egyidejűleg kibocsátott s másolatban ide mellékelte körrendeletemben külön is figyelemztettem az anyakönyvvezetőket és az anyakönyvi felügyelő hatóságokat mihez tartásuk tekintetében. Midőn ezt a Konvent Méltóságos Elnökségének tisztelettel tudomására hozom, egyben annak a reményemnek adok kifejezést, hogy a betekintési jogosultság kiterjedtebb igénybevétele s az anyakönyvvezetés zavartalan menete az állami anyakönyvvezetők és a lelkészek egymást megértő tapintatos eljárás mellett békés összhangban fogják a közérdeket szolgálhatni. Budapest, 1917. évi március hó 2. Sándor s. k.

Egyházkerületünk közgyűlése a miniszteri rendeletet örvendetesen tudomásúl vevén, s egyházkerületünk jegyzőkönyvébe való foglalását elrendelvén, felhívja az egyházmegyék espereseit, hogy azt mihez tartás végett a lelkészeknek juttassák tudomására.

94. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. min. 25699/917 sz. leiratával minden középfokú és elemi iskolában elrendelte, hogy *Arany János születésének századik évfordulója* alkalmával május 20-án d. e. lehetőleg 11 órakkor emlékünnepepy tarassék. Püspök úr 978/1917 sz. körlevelében ezt az illetékes iskolai fenntartó hatóságokkal közölte s az ünnepepy megtartását elrendelte.

A nagy költő lánglelke emlékének, közoktatásügyünk legmagasabb polcán hozott ezen hódolatot s Püspök úrnak ezen ügyben megtett intézkedését Egyházkerületünk örvendetes tudomásúl veszi.

95. A vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 5682/1917 elnöki sz. a. felkéri püspök urat, hogy a VI. hadikölcsön sikere érdekében úgy az egyházak, mint a tanintézetek körében tegye meg a buzdító lépéseket.

Püspök úr jelenti, hogy most is, miként eddig a szükséges intézkedéseket a kellő időben fogatosította s körlevellel buzdította az egyházakat, a híveket, a lelkészeket, a tanintézeteket, a tanárokat és tanítókat e hazafias cél irányában a minél eredményesebb közremunkálásra.

Helyeslőleg tudomásúl vétetik.

96. A vallás- és közoktatásügyi miniszter 3915/1917 eln. sz. a. értesíti püspök urat, hogy mivel az orosz hadügyi kormányzat nagy mértékben nélkülözi a magyar cenzorokat, ennek következményeként a hadifoglyok és a hozzátartozóik közt való levelezés az utóbbi időben ismét rendetlenné vált, úgy hogy sok hadifogoly néha hónapokon keresztül nem kap értesítést hozzátartozóitól: felkéri azért a püspök urat, hogy a

lelkészi és tanítói kar útján alkalmas módon adja a közönségnek tudtára, hogy az Oroszországban levő hadifoglyoknak legfeljebb *két hetenként küldjön egy levelezőlapot, rövid, precíz és csupán a legszükségesebb közlésekre szorítkozó tartalommal.*

Püspök úr jelenti, hogy e tárgyban a szükséges intézkedéseket megtette.

Helyeslőleg tudomásul vétetik.

97. A vallás- és közokt. ügyi m. kir. min. 7108/1917 sz. leiratában azon háromszázat meghaladó lelkésznek, kik a világháború által teremtett szomorú helyzetben, a hadbavonult tanítók helyett tanítottak, hazafias, önzetlen munkásságukért és buzgólkodásukért legőszintébb köszönetét tolmácsolja.

Egyházkerületünk a magá részéről is a legnagyobb elismeréssel adózva tanítóskodó lelkészeinknek, a miniszteri leiratot örömmel veszi tudomásul.

98. A vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 3486/1917 eln. sz. a, azon elv által vezéreltetve, hogy az ifjúság mentől nagyobb mértékben vegye ki részét a nemzet háborús kitartását előmozdító s a közszükségletek fedezésére elkerülhetien gazdasági munkálatokból, — felkéri püspök urat, hogy hívja fel az iskolai intézetek előljáróit, hogy a helyi viszonyok s tanulók életkörülményeinek kellő mérlegelésével, intézetük tanuló ifjúságát a gazdasági munkálatokban való részvételre szólítsák fel. A szülői engedéllyel jelentkező tanulók névsorát legkésőbb május 15-ig az illető vármegye mezőgazdasági munkabizottság elnökségéhez juttassák el, mely a tanulók beosztásáról kellőleg fog gondoskodni. Minthogy gondoskodva lesz arról, hogy egy-egy tanintézet tanulói egyes csoportokban foglalkoztassanak, a felügyeletre az egyes tanintézetek katonai szolgálat alól felmentett tanárai, illetve tanítói kötelezhetők.

Püspök úr jelenti, hogy ez ügyben a kellő időben intézkedett.

Tudomásul szolgál.

99. A vallás- és közoktatásügyi miniszter püspök úrnak megküldötte a közoktatásügyi hatóságokhoz 5703/1917 sz. a. intézett rendeletét, melyben Ő Felsegeik születési és névnapjának iskolai megünnepléséről intézkedik.

Tudomásúl szolgál.

100. Bemutattatott a báró Baldácsy-féle protestáns alapítvány ügyvivőjének, illetve ez alap igazgatóságának az alapítványi közgyűlés elé terjesztett 1916 évi jelentése, mely szerint az egyházkerületek részére osztalékul 15000 K-val. 165000 K van a f. évi költségvetés terhére beállítva.

Tudomásúl szolgál.

101. A dunamelléki egyházkerület püspöke 333—1917. sz. a. az egyházkerületünk közgyűlésével való közlés és az általa teendő észrevételek megtétele végett püspök úrnak megküldötte a szórványok egyházi gondozása c. s a dunamelléki egyházkerület 1916. év október hóban tartott közgyűlése 161. sz. határozatával elfogadott munkálatot.

Egyházkerületünk mielőtt e fontos munkálatra vonatkozólag véleményt mondana, leteszi azt az egyházmegyékhez azon felhívással, hogy tüzetesen foglalkozván a munkálattal, véleményes javaslataikat jelen évi őszi közgyűlésünkre adják be.

102. Az egyes egyházmegyék a következő lelkészi, tanítói változásokat és egyházmegyei tisztviselői választásokat jelentették be:

a) Az alsózempléni egyházmegyében lelkészekké választottak: Vitkay Bertalan Szomotorra, Pataky Sándor Kenézlőre, Takács Béla Alsódobszára, tanítókká: Fodor Károly Leleszre, ugyanezen egyházmegyében tanügyi bizottság lelkészi elnökévé Danyi József, világi elnökévé dr. Gulyás József;

b) a tornai egyházmegyében áji tanítóvá Kurdi Béla;

c) a f. zempléni egyházmegyében Győry Kálmán legényei lelkész állásáról lemondott s a tornai egyházmegyében levő bodvalenkei egyházba ment segédlelkésznek.

Tudomásúl vétetik.

103. Az alsözempléni egyházmegye, a sajhídvégi megújított *lelkészi és tanítói díjlevelet*; a gömöri egyházmegye a putnoki egyház lelkészi díjlevelét — amely egyház az alapítványi pénzekre nézve, az egyházmegye által hozott határozat megváltoztatását kéri — terjeszti fel egyházkerületünkre megerősítés végett.

Egyházkerületünk a sajhídvégi egyház lelkészi és tanítói díjleveleit megerősíti s egy-egy példányt az egyházkerületi irattár számára viszsztatart, a többit intézkedés céljából az alsözempléni egyházmegye esperesi hivatalához visszaküldi.

A putnoki egyház presbytériumát utasítja, hogy a díjlevél mellé a lelkészi hivatalt illető alapító-levelek hiteles másolatát csatolja s ezekkel együtt terjessze fel egyházkerületünk ősz közgyűlésére.

104. Az alsóborsodi ref. egyházmegye f. évi tavaszi közgyűlése pártolólág terjeszti fel a *diósgyőri* ref. egyház adásvételi szerződését, mely szerint az egyház a diósgyőri 55. sz. tjkvben a I. 3. sor 978. hrszám alatt felvett és a diósgyőri ref. lelkészi hivatal tulajdonát képező 13 hold 356 négyszögöl kiterjedésű ingatlanát 110000 K. vételárért a diósgyőri m. kir. vas- és acélgár társaságának eladta.

Egyházkerületi közgyűlésünk a bemutatott adásvételi szerződést megerősíti, a vételár jövedelmének hovafor-dítása tekintetében azonban csak az egyházmegye által kiküldött bizottság javaslata alapján hozott egyházmegyei közgyűlési határozat felérkezése után fog állást foglalni.

105. Az alsóborsodi ref. egyházmegye f. évi tavaszi közgyűlése pártolólág terjeszti fel a *mezőcsáti* egyházközség adásvételi szerződését, mely szerint az egyház a Szegő Mátyásné után örökölt s a mezőcsáti 1181. sz. betétben A. + 1. sor 3507. hrszám alatt foglalt 594 négyszögöl kiterjedésű szőlő-

jét 4350 K.-ért Horváth István és neje Horváth Lidia mezőcsáti lakosoknak eladta.

Közgyűlésünk a bemutatott adás-vételi szerződést jóváhagyja azzal, hogy a befolyt vételár örökhagyó végakarataának megfelelően elköltethetetlen tőke gyanánt özv. Szegő Mátyásné sz. Pócsi Zsuzsánna nevén és rendelkezéséhez képest kezeltesék s az egyházi adó és párbér megváltási-alap növelésére szolgáljon.

106. Az alsóborsodi ref. egyházmegye f. évi tavaszi közgyűlése pártolólág terjeszti fel a *diósgyőri* ref. egyház és a Borsod—Miskolci Múzeum között a használaton kívüli úrvacsorai és egyházi szerelvények tárgyában létrejött csere-szerződést.

Egyházkerületi közgyűlésünk utasítja az alsóborsodi ref. egyházmegye esperesét, hogy az egyház által átadandó tárgyaknak, az egyházmegye által is helyénvalónak tartott értékelését egy megbízható régiségkereskedővel eszközöltesse s ennek megtörténtével a csereügyre vonatkozó iratokat jóváhagyás céljából mutassa be őszi közgyűlésünknek.

107. A gömöri ref. egyházmegye f. évi tavaszi közgyűlése pártolólág terjeszti fel jóváhagyás végett a *rimaszombati* ref. egyház adás-vételi szerződését, mely szerint az egyház a bakti pusztai 31, 7, 40. és 50. sz. tjkvekben foglalt 50 m. hold kiterjedésű ingatlanságot, a rajta levő épületekkel és vetéssel együtt R. Sebők János és neje Sárándi Zsuzsánnától 30000 K.-ért megvásárolta.

Egyházkerületi közgyűlésünk a gömöri egyházmegye közgyűlése által pártolólág felterjesztett adás-vevési szerződést jóváhagyja.

108. Az alsózempléni ref. egyházmegye f. évi tavaszi közgyűlése pártolólág terjeszti fel a *cigándi* ref. egyház az iránti kérelmét, hogy a hátrálékos adó- és ártértartozásának

rendezésére, az elrequirált harangjának 4000 K. árát 5% kamat mellett kölcsön vehesse, míg az egyházmegye f. évi tavaszi közgyűlésének 71. sz. határozatával engedélyezett s 2 év alatt befizetendő 7000 K. rendkívüli adó az egyház pénztárába be nem folyik.

Egyházkerületi közgyűlésünk a kérelmet teljesíti.

109. Az alsóborsodi egyházmegye pártolólág terjeszti fel a hevesi egyháznak 3000 K. egyszersmindenkori segély iránti kérvényét. Az egyház minden épületei a községi bizonyítvány szerint is oly rossz állapotban vannak, hogy életveszélyeseknek tekinthetők, a csekély bevételeket a tatarozások évről-évre felemésztik, annál inkább, mert az egyház 10 hold földje a talajvíz miatt majdnem használhatatlanná vált, a hivek száma mindössze 300, a kik összesen csak 117 hold földdel bírnak, — emellett nagyszámú, vagyonilag erős r. katolikusok közé vannak ékelve. Új épületek emelése, az egyház megmentése felette fontos.

Egyházkerületünk közgyűlése a lét- nem lét harcát vivó hevesi egyházat a 3000 kor. egyszersmindenkori segélyre az Egyetemes Konvent figyelmébe s támogató szeretetébe a legmelegebben ajánlja

110. Egyházmegyéink a következő alapító leveleket terjesztették fel egyházkerületünkhöz megerősítés végett:

Abauj: a Téglássy András által atyja Téglássy József emlékére, az abauji egyházmegye betegséggel sújtott lelkész-özvegyei, esetleg tanító-özvegyei számára tett 3000 koronás alapító-levelét.

Sárkány Sámuelnek a sárospataki főiskolai tápintézet számára az egyházkerületi pénztárba befizetett s kamatoztatandó 200 koronás alapító-levelét.

Alsóborsod: a Deák Gyula és neje: Komjáthy Ilona által, a tiszakeszii ref. egyházközség fentartására tett 1000 koronás alapító-levelét, mely 100,000 koronáig növelendő.

Özv. Mike Józsefné által a tiszakeszii egyház részére tett 100 koronás s 400 koronára nevelendő alapító-levelét, az olasz harctéren hősi halált halt férje: Mike József emlékére,

Felsőborsod: Brassó Lajos 1400 koronás alapító-levelét.

a szilvásváradai egyház számára, harangöntetésre, harangfenntartási-alapra s esetleg úrvacsorai jegyek beszerzésére.

A sajóvelezdi egyház „Kálvin“ egyházfenntartási-alap címen kezelendő s az egyház hívei között gyűjtött s a fogyasztási szövetkezet által 4000 koronára szaporított s az egyház pénztára által évenként 100 koronával megpótlendő s az egyházkerületi pénztár által 50000 koronáig gyümölcsöztetendő alapító-levelét.

Gömör: a Boholy Jánosné bátkai lakos által, a bátkai egyház részére s férje: Boholy János emlékét megörökítendő 200 koronás alapító-levelét, úrvacsorai jegyek beszerzésére.

A Br. Ragályi Balassa Ferenc és neje sz : Br. Balassa Emmának, házasságuk 25-ik évfordulója alkalmával, a gömöri ref. egyházmegye lelkészi és tanítói gyámintézetei részére tett 500—500 koronás alapító-levelét.

Lukács Géza egyházmegyei gondnoknak, a gömöri ref. egyházmegyei papi és tanítói özvegy és árva gyámintézet javára tett 500—500 koronás alapító-levelét.

Varga Antal bátkai lelkésznek édesanyja Pósa Julianna emlékére a nemesradnóti egyház számára tett 100 koronás alapító-levelét.

Hubay Lajos nyugalomba vonult alsószuhai lelkész 1000 koronás alapító-levelét, az alsószuhai egyház részére.

Dusza Lajos zádorfalvai lelkésznek, a reformáció négyszázados emlékének megörökítésére, a vallásosság és erkölcsiség szent céljainak emelésére a zádorfalvai egyháznak tett 1600 koronás alapító-levelét.

Ugyancsak Dusza Lajosnak, a zádorfalvai egyház részére a tiszánineni egyházkerületnél örök alapítványként letett 2000 koronás alapító-levelé

Dávid József, özv. Juhász Jánosné és László Géza hanvai lakosoknak, a hanvai ref. egyház számára tett 50—50 koronás alapító-levelét.

Dávid József, özv. Juhász Jánosné és László Géza hanvai lakosoknak, a hanvai ref. egyház számára tett 50—50 Koronás alapító-levelét.

A rimapálfalvai egyháznak, a reformáció négyszázados évfordulója alkalmából, a rimapálfalvai ref. egyház fenntartására szolgáló s e célra 2000 korona tőkepénzét megjelölő s 50000 koronára nevelendő alapító-levelét.

Torna : özv. Bartók Lajosné tornagörgői lakos Bartók Lajos és Demeter Klára néven kezelendő 1000 koronás alapító-levelét, a tornagörgői szegény egyháztagek egyházi adójának a kifizetésére.

Ung : a Bernáth Zoltán egyházmegyei gondnok által, az elemi csapás és betegség által sújtott ungmegyei lelkészeket, tanítókat vagy családjukat illető, 2000 koronás alapító-levelét, mely Bernáth Zoltán-alapítvány címen kezelendő.

Egyházkerületünk a jóságos lelkeknek, eme magasztos célokat szolgáló megnyilatkozását örömmel veszi tudomásul s a kívánalmaknak teljesen megfelelő Téglássy József, Sárkány Sámuel, Deák Gyula, Mike József, Brassó Lajos, Boholy János, Br. Ragályi Balassa Ferenc és Br. Balassa Emma, Lukács Géza, Varga Antal, Hubay Lajos, Dusza Lajos két rendbeli, Dávid József, özv. Juhász Jánosné, László Géza, a rimapálfalvai és a sajóvelezdi egyház, Bartók Lajos, Bernáth Zoltán féle alapító leveleket megerősíti s az egyházmegye és egyházak irattárába, illetve az egyházkerületet érintő alapítólevelek egy egy példányát az egyházkerület irattárába helyezi. A gömöri egyházmegye esperesét felkéri, hogy a Boholy János s az ungi egyházmegye esperesét, hogy a Bernáth Zoltán alapító levelét az egyházmegye záradékolásával ellátva, — küldjék be a püspöki hivatalba.

111. A f.-zempléni, az ungi és a tornai egyházmegyék arra kéri egyházkerületünket, hogy tekintettel a lelkészeknek a háborús évek alatti megsokszorozódott közhasznú munkálkodásukra, méltóztassék az Egyetemes Konvent útján lépéseket tenni a vallás- és közoktatásügyi minisztériumnál az iránt, hogy szolgálati éveik, a háborús évek alatt a korpótlék szempontjából kettősen számíttassanak. Az ungi egyházmegye e számítást a nyugdíjeveire is kiterjeszteni óhajtáná.

Egyházkerületünk közgyűlése a háborús éveknek a lelkészekre nézve a korpótlék szem-

pontjából való kettős beszámítását maga is indokoltnak tartván; felkéri az egyetemes Konventet, hogy ez iránt a kezdeményező lépéseket a m. kir. kormánynál tegye meg. Az ungi egyházmegye azon indítványát azonban, hogy ez a kettős számítás a nyugdíjazás éveinél is figyelembe vétessék, sajnálattal nem teheti magáévá, mert ez a nyugdíjintézet mérlegének megzavarásával járna.

112. A Kálvin Szövetség a *külön úrvacsorai kehely* mellett való állásfoglalásra híván fel az egyházmegyéket, e felhívásra a f.-borsodi és tornai egyházmegyék küldötték be véleményüket. Egyik sem tartja alkalmasnak a jelen időt ily nemű kérdések eldöntésére. A tornai, bár hangsúlyozza az egy vagy két pohár használatában a közös testvériség kifejezőbb voltát, nem tartaná hitelveinkel ellenkezőnek, hogy ott, ahol a presbytérium jónak látja, külön poharak használtassanak, de akkor ezek csinosak legyenek és templomi megőrzés alatt álljanak.

Egyházkerületünk e kérdés felett napirendre tér.

113. A pesti Egyházmegye állást foglalván a püspöki kar által formulázott s az Egyetemes Konvent által visszautasított *úrvacsorai kérdéseknek* az új Ágendás könyvbe leendő felvétele mellett, csatlakozásra hívta fel az egyházmegyéket is. E felhívásra a f.-borsodi és f.-zempléni egyházmegyék a pesti egyházmegye véleményéhez csatlakozásukat bejelentik s kérik, hogy a püspöki kar által formulázott kérdések az új Ágendás könyvbe felvéttessenek.

Egyházkerületünk, tekintve az úrvacsorai kérdések nagy horderejét, az egyházmegyék állásfoglalásával nem tekintheti e fontos dogmatikus kérdést megoldhatónak, hanem bizalommal várja az Egyetemes Konventnek, esetleg az összeülendő zsinatnak e tárgyban meghozandó döntését.

114. A felsőszabolcsi Egyházmegye szükségesnek tartaná, hogy az *Egyetemes Konventen* a legrövidebb idő alatt *egy rendes lelkészi előadói állás szerveztessék*, s hasonló határozattal végett megkereste az Egyházmegyét. E tárgyban az abauji, felsőzempléni, tornai, ungi egyházmegyék hozták meg, az indítványt helyeslő határozataikat s terjesztették fel egyházkerületi közgyűlésünkre.

Miután az Egyetemes Konvent ez évi tavaszi gyűlésén már foglalkozott ez ügygel, azért ezt a kérdést Egyházkerületünk a napirendről leveszi.

115. Az alsózempléni, az ungi, a f-zempléni egyházmegyék a lelkészi és kántori stóladíjak rendezésére kéri egyházkerületünket.

A f.-zempléni egyházmegye az egyes funkciókért járó díjak megnevezése nélkül csupán arra kéri az egyházkerületet, hogy „a stóla ügyet szabályozza s különösen a temetésekért járó csekély stóla-díjat emelje feljebb, mert az, különösen a temetésekért megszabott stóla nincs arányban sem a végzett munkával, sem a mai drágasági viszonyokkal.“

Az ungi egyházmegye magasabb egyházi szempontból is szükségesnek tartja a stóla-díjak szabályozását, mert a most érvényben lévő stóla, a pénz vásárló értékének csökkenése folytán, már-már a lelkészi állás tisztességét lealázó csekélységgé redukálódott, új szabályrendelet alkotását kéri, melyben a következő összegek állapíttatnának meg: 1. keresztelés 2 (kettő) kor., házasságkötés megáldása 8 (nyolc) kor. 2. temetés imádsággal 6 (hat) kor., prédikációval, illetve orációval 12 (tizenkettő) korona.

Az alsózempléni egyházmegye sem nevezi meg a funkciókért járó díjakat, de azoknak a kor viszonyaihoz képest felebbemelésére és az anyakönyvi kiadványok kártalanításáról való gondoskodásra kéri egyházkerületünket.

Egyházkerületünk a többi egyházmegyék véleményét is ismerni óhajtván, felhívja őket, hogy terjesszék fel azt jelen évi őszi közgyűlésünkre.

116. Révész Kálmán abauji esperes indítványa, a Tolcsvai Nagy Gedeon-alap évi kamatából, az egyes egyházmegyék részére meghatározott összegek mikénti felhasználását tárgyzó szabályrendelet módosítása iránt.

Egyházkerületi közgyűlésünk az indítványt javaslattétel végett az egyh.-ker. pénzügyi választmánynak kiadja.

117. Révész Kálmán abauji esperes a következő indítványt nyújtja be egyházkerületünkhöz:

Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés!

Tisztelettel indítványozom, mondja ki az Egyházker. Közgyűlés, hogy ezentúl a jegyzőkönyvi pontokat egész esztendőn át folytatólagosan kell számozni, tekintet nélkül arra, hogy hány közgyűlés van az év folyamán.

Ezt az eljárást követi már a legtöbb egyházi testület, mert így sokkal egyszerűbb és világosabb a jkőnyvi pontok megjelölése, nincs szükség „tavaszi“ „ősz“ vagy „rendkívüli“ jelző közzétételére.

Kassa, 1917 május 21.

Kiváló tisztelettel

Révész Kálmán

esperes

Egyházkerületünk az indítványt egyhangúlag elfogadja s határozatilag ktmondja, hogy ezentúl a jegyzőkönyvi pontok az egész esztendőn át folytatólagosan számozandók, tekintet nélkül arra, hogy hány közgyűlés volt az év folyamán.

118. Radácsi György egyházkerületi főjegyző a következő indítványt nyújtja be:

Főtiszteletű Méltóságos Egyházkerületi Közgyűlés!

20 éve már, hogy a ft. egyházkerület kitüntető bizalmából a főjegyzői tisztességnek részese vagyok.

Bőven volt alkalmam tapasztalni, hogy egyházkerületi jegyzőkönyveink gazdag tartalma milyen nehezen nyílik meg a tanulmányozni akarónak s hogy milyen megbecsülhetetlen volna ezekhez egy — mai nap már sok nagyobb irodalmi vállalatnál szerencsésen alkalmazott Ariadne-fonal.

Értek ez alatt olyan forma név- és tárgymutatót, amelyet a Magyar Történelmi Társulat, a Magyar Tudományos Akadémia, vagy az Egyetemese Philológiai közlöny stb. alkalmazott és alkalmaz a maga kiadványaihoz.

Több ízben akartam egy ilyen név- és tárgymutató készíttetését indítványozni, de sok elfoglaltatásom miatt — esetleges felszólításra — nem vállalkozhattam volna a szerintem jó gondolat megvalósítására. Ma már mint nyugdíjba induló tanár erre is vállalkozhatom, ha az egyh. ker. bizodalmit megnyerhetem.

Mély tisztelettel indítványozom azért: méltóztassék a ft. egyházkerületi közgyűlés kimondani, hogy jegyzőkönyveinek könnyebb és biztosabb meghasználása s hozzáférhetőbbé tétele végett ezekhez tárgy- és névmutatót készíttet s ezzel a munkával az önként és díjtalanul vállalkozó főjegyzőjét Radácsi Györgyöt megbizsa s tőle a munka tervezetét szívesen elvárja.

Kitünő tisztelettel vagyok és maradok a Főt. Méltóságos egyh.-ker. közgyűlésnek

Sárospatak, 1917 június 12.

alázatos szolgája

Radácsi György

lelkészi főjegyző

Egyházkerületünk közgyűlése az indítványt egyhangúlag elfogadja, köszönetének kifejezése mellett felkéri Radácsi Györgyöt, hogy e munkálattal szíveskedjék elkészíteni, bemutatván előbb a munka tervezetét.

119. Kiss Sándor dr., a.-zempléni e.-m. tanácsbíró múlt évi közgyűlésünk 35. és 44. sz. jkv. pontjainak határozati részét a hozott határozatnak megfelelően helyesbíteni, illetőleg pótoltatni kéri. Éspedig előbbit annak beleszövegezésével, hogy Maller Sándor konvikt. felügyelői t.-dija csak a háború tartamára emeltetett fel 400 koronára, utóbbit pedig akként, hogy a gazd. vál. utasított a pénztárosi állásnak helyettesel való ideiglenes betöltésére.

Mivel a kifogásolt jkv. pontok a közgyűlés határozatát minden tekintetben híven juttatják kifejezésre, azoknak eredeti szövegükben való meghagyását rendeli el közgyűlésünk.

120. A sárospataki egyház kéri, hogy egyházkerületünk tegyen lépéseket az egyházban levő hitoktatói állásnak akár konventi, akár egyházkerületi segélynyújtás útján való fentartására. Előadja, hogy a hitoktatói állást évek óta fentartja, hogy a területén lévő különböző felekezeti iskolákba járó ref. növendékek vallásoktatása hiányt ne szenvedjen, s a vallás-tanítást heti 9 órán a segédlelkéssel végezteti is, az állás fentartásához a lelkész 500, az egyház 200 koronával járúl, a legátióból befolyik körülbelül 500 korona, a tanintézetek pedig 830 koronával járútlak és óhajtanak a jövőben is járúlni e fontos állás fentartásához, mely nemcsak szorosán sárospataki, de egyenesen egyházi érdek is. Ez a jövedelem most a főt. egyházkerületi közgyűlés legutóbbi határozata folytán megkevesbedett, holott az állás csak úgy tartható fenn, ha a hitoktató segédlelkész megélhetése biztosítva van.

Egyházkerületünk közgyűlése a sárospataki egyház ezen kérése felett napirendre tér.

121. A ref. egyetemes konvent elnöksége, a „Ref. Katonák Lapja“ szerkesztőségének, a lap anyagi támogatása tárgyában beadott kérvényét azzal a kérelemmel küldi, hogy a lap esetleges deficitjét a konventi kulcs arányában Egyházkerületünk vállalja el.

Egyházkerületi közgyűlésünk a kérelmet a pénzügyi választmányhoz teszi át javaslattétel végett.

122. A Magyar Szent Korona Országai Vörös-Kereszt Egylete kéri, hogy a június hó 29-én, Péter és Pál napján, háborús alapjai javára rendezendő országos gyűjtést kerületi közgyűlésünk is tegye magáévá s amennyiben Péter és Pál napja a protestáns egyházakban nem ünnep, ezen gyűjtést a június hó 29-ikét megelőző, vagy követő napon eszközöltesse.

Egyházkerületi közgyűlésünk, teljes mérvben méltányolja azt a humánus működést, melyet az Országos Vörös Kereszt-Egylet a betegápolás és a rokkantak, valamint a hadbavonultak hátramaradottjai támogatása körül kifejt és éppen ezért a nyújtandó segély összege tárgyában teendő javaslat végett az iratokat a pénzügyi választmányhoz teszi át.

123. Békeffy Géza hirlapíró kéri, hogy az Országos Ref. Sajtóirodát az állandó kiadások részbeni megtérítése címén évi 600 K támogatásban részesítse az egyházkerület.

Az Országos Ref. Sajtóiroda vezetőjének kérését javaslatként végett a pénzügyi választmányuk kiadjuk.

124. Az Augusztus Gyorssegély-alap kérelme hadibiztosítások tárgyában

napirendről levétetett.

125. Olvastatott a Felvidéki Magyar Közművelődési Egyesületnek, az úgynevezett háborús gyermekkeretek felállításában püspök úrhoz intézett következő megkeresése:

Méltóságos és Főtisztelendő Püspök Úr!

A háború ezuttal is első és legnagyobb kötelességünké teszi, hogy gondoskodjunk *a mindennapi kenyérről.*

A család feje, a férfi az arcvonalon küzd, hogy a hazáért és a királyért teljesítse a kötelességét. Ki munkálja meg helyette a földet, ki arassa le az étetet, ki keresse meg a család szük-

ségleteit, ha nem az asszony? És ha az asszony napestig a munkában fárad, ki gondolja a gyermekeket, ha nem a társadalom?

Ha az anya tudja, hogy a gyermeke jó helyen, megfelelő gondozás és felügyelet alatt van, ha tudja, hogy távollétében nem gyújtja föl a házát, nem ejti pusztulás veszedelmébe a községet, — kétszeres kedvvel dolgozik és nyugodt lélekkel végzi nehéz munkáját. A gyermek gondozása tehát *hazafias és emberi kötelessége* a társadalomnak.

Arról van szó, hogy amíg a családanyák a mindnyájunk kenyeréért munkában állanak, gyűjtsük össze a gyermekeket valahol (például a májustól-októberig rendszeren szünetelő iskolákban) s gondos felügyelet alatt tartsuk őket reggeltől-estig, amíg az anyjuk haza nem tér a munkából s át nem veszi ismét a gyermekeit.

Az iskolát mindenestre ingyen engedi át erre az istenes célra az állam, a község vagy a felekezet. A felügyeletet szintén ingyenesen elvállalja főlváltva a község *intelligenciája*, az iskolai szünetet élvező tanító vagy tanítónő, legrosszabb esetben pedig a község előregedett és munkaképtelen lakossága. Úgy képzeljük, hogy az intelligencia vállalja a gyermekek *szellemi* vezetését és nevelését, a község munkaképtelen lakossága pedig a gyermekek *személyi* (tisztasági) gondozását. Élelmezést szívesen ad a gyermekeknek az anyjuk, mielőtt a munkába menne vagy pedig a község melegszívű lakossága, amelynek bizonyára mindig van egy-egy kanálka leve-se vagy főzeléke a szegényebb gyermekek számára.

Méltóságos Püspök Úr! Ime az anyák tehermentesítése és a községi gyermekgondozás kérdésének a megoldása. Nem kell hozzá más, mint meleg szív, egy kis emberszeretet s annak a megértése, hogy amikor biztosítjuk a termést az országnak, a népnek és ör. magunknak egyformán teszünk szolgálatot.

Mély tisztelettel kérjük ennélfogva Méltóságodat, hogy amennyiben ebben a kérdésben egyesületünkkel együtt érezni méltóztatik, kegyeskednék a joghatóságára és lelki vezetésére bízott egyházmegye iskoláinak gondnokágait felhívni arra nézve, hogy *ezek az úgynevezett háborús gyermekkeretek ott, ahol óvoda nincsen, lehetőleg minden községben felállíttassanak* s ezzel az anyáknak megadassék a lehetőség, hogy a harctéren küzdő férfiak helyett családjaiknak és midnyájunknak a szükséges életföltételeket megszerezhessék.

Midőn még Méltóságodat tisztelettel kérjük, hogy szíves intézkedéseiről és azok eredményéről elnökségünket értesíteni

kegyeskednék, hogy azt évkönyvünkben nemes példaadásúl meg-megörökíthessük, hazafias üdvözléssel vagyunk

Thuróczy Károly

a F. M. K. E. ügyvezető alelnöke,
cs. és kir. kamarás, Nyitravármegye alispánja.

Craus István

a F. M. K. E. elnöke,
Nyitravármegye főispánja.

Clair Vilmos

a F. M. K. E. főtitkára.

Egyházkerületi közgyűlésünk a F. M. K. E. fenti törekvését az esperesek meleg szeretetébe ajánlja s fölhívja őket, hogy e nemes eszmét tőlük telhetőleg támogassák.

126. Az abauji egyházmegye, tekintettel arra a körülményre, hogy az egyházak a fennálló terheket különféleképen taksálják, az egyöntetűség kedvéért indítványozza, hogy a „Vagyonleltár“ „Terhek“ lapján tőkesegély címen mindig az az összeg tüntetendő ki, amennyit az egyház a fennálló részletek fejében fizetni köteles. Pl. 2000 koronából még fennálló 15 részlet á 30 kor., összes teher 450 kor., vagy 4000 kor. tőkesegélyből még fennálló 30 részlet á 40 kor. = 1200 kor.

Egyházkerületünk közgyűlése az indítványt elfogadja s az esperesek útján utasítja az egyházakat, hogy a „Vagyonleltár“ „Terhek“ rovatát ez irányelv alapján töltsék ki, ahol a rovat ettől az irányelvtől eltérőleg töltetett volna ki, azt kiigazítsák.

127. Az abauji Egyházmegye hivatkozva némely tanítóinknak díjlevelében kikötött azon kötelezettségére, mely különösen a leányegyházakban és a leányegyházakkal szoros összeköttetésben levő anyaegyházakban a rendes tanítói és kántori teendőkön kívül őket khatedrai szolgálatok teljesítésére kötelezi, anélkül, hogy ezért a szolgálatért külön díjazásban részesülnének, mely miatt leányegyházaink ma holnap nem fogják tudni betölteni kántor-tanítói állomásaikat: indítványozza, hogy az egyházi adócsökkentési segély ügyének a jövő 1918. évben elkövetkező revíziója alkalmával a szószéki szolgálatra

díjlevéllileg kötelezett tanítók e munkájukért megérdemelt díjazásban részesülnének úgy, hogy a normal-költségvetésben a szükségletek közzé egy bizonyos összeg ezen célra beállítatnék s kéri, hogy ez indítvány terjesztetnék fel az Egyetemes Konventre.

Egyházkerületünk régen érzi azon méltánytalanságot, mely az ily szószéki szolgálatokat végző tanítókon az által történik, hogy e külön szolgálatért semmi fizetést nem kapnak, azért tisztelettel kéri fel az Egyetemes Konventet, hogy az adóügyi bizottságnak engedje meg, hogy az új adócsökkentési segélyek megállapításánál azon kántor-tanítók számára, akik hétköznap és minden vasárnap végeznek szószéki szolgálatot 400 korona, s akik kevesebbet végeznek a 400 koronának megfelelő összeg a szolgálat arányában beállítassék a normál költségvetés szükségletei közzé.

128. Az alsóborsodi egyházmegye pártolólág terjeszti fel a tibolddaróci egyház azon kérését, hogy az Egyetemes Konvent által az egyház részére már megszavazott 8000 kor. soron kívüli kiutalása iránt tegye meg az Egyetemes Konventnél a lépéseket, mert az egyház a lehető legsúlyosabb helyzetben van; az Egyetemes Konventtől minél előbb megnyerni remélt segély fejében a főt. Egyházkerülettől 10.000 kor. kölcsönt vett fel, melyért lelkészi lakot vásárolt, de a háború és rosz termőévek miatt abból eddig csak 2000 kor. törlesztetett, a 8000 kor. 6% kamatának fizetése nagyon terheli az egyházat. Ezenkívül rosz állapotban van a templom, torony, a melléképületek, az iskola és tanítói lak, melyeket a háború után okvetlenül renoválni kell. Ha a segélyt most megnyernék, a terhes kerületi kölcsön kifizetése után, a háború elteltével hozzáláthatnának rendkívüli adó kivetésével a rosz épületek helyreállításához.

Egyházkerületünk közgyűlése a tibolddaróci nehéz helyzetben levő buzgó, áldozatkész, a róm. katolikus hívek közé erősen beékelte egyház kérését melegen ajánlja az Egyetemes

Konvent figyelmébe, s fölkéri, hogy amennyiben a helyzet megengedi, sziveskedjék ezen egyház kérését kedvezőleg elintézni.

129. Az alsóborsodi egyházmegye áthatva *a református sajtónak szükséges voltáról*, mely szinte életszükség reánk nézve; óhajtáná, hogy *egy sajtóalap s a vele kapcsolatos nyomda, könyv- és hírlapkiadó vállalat létesülne* hitébresztő, hitvédelmi, vallásos és egyéb közhasznú ismereteket terjesztő művek kiadására, az egyetemes egyház támogatása mellett közadakozásból, kizárólag református jelleggel. E közadakozásból összehozandó alap létesítésére az alsóborsodi egyházmegye már 1917. tavaszi közgyűlésén adakozásra hívta fel a presbiteriumokat, lelkészeket és a tanítókat.

Egyházkerületünk maga is át van hatva azon tudattól, hogy egy ref. sajtó életszükség reánk nézve, de mivel tudja azt, hogy egy ily sajtó,- könyv- és hírlapkiadó vállalat több száz-ezer koronába kerül évenként s milliókat köt le alapjául s a ref. egyház erejéből ezt létesíthetőnek nem tartja, azért ezt az alapot az ág. ev. testvérekkel közösen tartja megvalósíthatónak. Minthogy pedig ilyen közös, nagyobb szabású irodalmi vállalkozás az Egyetemes Konvent által tervbe vétetett s egyházkerületünk e tervhez 1916. évi tavaszi közgyűlésének 18/2. sz. jegyzőkönyvi pontja szerint örömmel csatlakozott, újabb határozathozatal szükségét fenforogni nem látja.

130. Az alsózempléni ref. egyházmegye f. évi tavaszi közgyűlése bemutatja a Szemere—Törös-alap 1916. évi kimutatását.

Egyházkerületi közgyűlésünk a fölterjesztést s annak a kihelyezett tőkék első helyen való telekkönyvi biztosítására vonatkozó intézkedését jóváhagyólag tudomásul veszi.

131. Az alsózempléni ref. egyházmegye f. évi tavaszi közgyűlése jelenti, hogy a tolcsvai ref. egyház a néh. Sára

Pál és neje Neipauer Ilona végrendelete alapján 3947 K értéket örökölt ingatlanban, ingóságban és készpénzben.

Egyházkerületi közgyűlésünk a jelentést örvendetes tudomásúl veszi s néh. Sárai Pál és neje néh. Neipauer Ilona emlékét jegyzőkönyvében kegyelettel örökíti meg.

132. A gömöri egyházmegye a *supplicatio* intézményének visszaállítását óhajtja a theol. ifjak részére, mint amely intézmény gazdag forrása volt a theol. ifjakra nézve az egyházi, fő'drajzi, népismeit tapasztalatoknak a múltban s az lenne a jövőben is.

Egyházkerületünk a gömöri egyházmegye indítványát hozzászólás végett az Egyházmegyékhez és a sárospataki főiskolához teszi le. Feleletüket Egyházkerületünk őszi közgyűlésére várja.

133. A gömöri egyházm. a Hubay Lajos elhunytával megürült tanácsbírói hely betöltését 1917. április 26 ülésének 9. sz. határozatával az általános tisztujítás megtartásáig elhalasztotta. Réz László ezt a határozatot május 26. benyújtott kérvényével meglebbezte.

Réz László felebbezése jelen gyűlésünknek a gömöri tisztujításra vonatkozó intézkedésével tárgyalanná válván, napirendről levéteik.

134. Az ungi egyházmegye f. május 15 napján mélységes hódolattal és egy boldogabb jövőendő édes reményével kívánta üdvözölni felséges urunkat, IV. Károlyt, mint új királyunkat és kérte püspökünket, hogy alattvalói hódolatát a trón zsámolyára eljuttatni méltóztassék.

Püspök úr jelenti, hogy az ungi egyházmegyének ezt a bizalmas kívánságát teljesítette.

Tudomásúl szolgál.

135. Az ungi egyházmegye beterjeszti a P. Horváth Mária-Simon alapról szóló 1916. évi kimutatást, mely szerint:

I. P. Horváth Simon és Mária alap:

Múlt évi bevétele	---	---	---	---	---	91062 K 32 f.
Múlt évi kiadása	---	---	---	---	---	46965 K 02 f.
Pénzmaradvány:						44097 K 30 f.

II. A tár állása:

1. Kihelyezett tőke	---	---	---	---	---	145216 K 59 f.
2. Pénzmaradvány	---	---	---	---	---	44097 K 30 f.
3. Kamathátralék	---	---	---	---	---	3501 K 75 f.
1916. év december 31 én összesen:						192815 K 64 f.
1915. év december 31 én összesen:						196178 K 27 f.
Apadás:						3362 K 63 f.

A bemutatott jelentés a felterjesztett egyházmegyének visszaadatik azzal az utasítással, hogy a 3362 K 63 f. apadás keletkezésére vonatkozó felvilágosító jelentésével együtt az ügyet őszi közgyűlésünkhöz ismét terjessze fel.

136. Az ungi egyházmegye pártolólág terjeszti fel az ungvári lelkész azon kérvényét, hogy egyházkerületünk az Egetemes Konvent útján tegyen lépéseket a m. kir. földmivelésügyi minisztériumnál az iránt, hogy az ungvári lelkész és tanító azon 68 úrköbméter tűzibükkhasábfának, — melyet a kincstár nevezettek részére 28 éven keresztül ingyen adományozott, de amelyért 1916-ban köbméterenként a 11 kor. 20 f., összesen 761 kor. 60 fillért számított fel, az 1917-ik évre egységár szerint pedig ugyanazon mennyiségár már 1098 koronás, — az árat a m. kir. földmivelésügyi miniszter visszafizesse, vagy pedig más módon kárpótoltassék az ungvári egyház lelkésze és tanítója.

Az ungvári lelkész felhivatik, hogy ez ügyre tartozó összes iratokat bocsássa az egyh-

kerületi elnökség rendelkezésére, az elnökség pedig felkérítik, hogy az ügy kedvező elintézésére nézve szíveskedjék az illetékes helyen közbejárni.

137. Az ungi egyházmegye f. évi május 15-én, Ungváron tartott közgyűlése 19 c) sz. határozattal kötelezte a gálócsi egyházat, hogy azon 30 koronát — mint a gálócsi egyház lelkeszi javadalmának emelésére az 1890-ik évben nyert tőkekamat-segély $1\frac{1}{2}$ %-os törlesztési hányadát, — amelyet az ungi egyházmegye a Horváth Mária-alap terhére magára vállalt, ezentúl a gálócsi egyház fizesse, mert jelenlegi anyagi helyzete már megengedi, hogy ezen kötelezettségnek eleget tehessen.

E határozat ellen Gecse Géza gálócsi lelkész, tekintettel arra, hogy egyháza ma sincs kedvezőbb anyagi helyzetben^e mint 1890-ben volt s hogy templomépítésből kifolyólag tetemes adósságokkal küzd, felebbezést jelentett be.

Egyházkerületünk közgyűlése, mielőtt ez ügyben érdemileg határozna, felhívja az ungi egyházmegyét, részletesen indokolja meg, hogy miért vonta meg a gálócsi egyháznak az eddig nyújtott segélyt s egyúttal terjessze be egyh.-kerületünkhöz azon szabályzatot, melynek alapján a Horváth Mária-alap jövedelmeit ki szokta osztani.

138. Elnökség javasolja az őszi közgyűlés helyének és idejének megállapítására nézve, hogy e tekintetben hatalmaztassék fel az elnökség — a körülmények szerinti — legmegfelelőbb szabad cselekvésre.

Egyházkerületi közgyűlés az elnökség indítványát elfogadja s határozattá emeli.

139. A tárgysorozat letárgyaltatván, Révész Kálmán abaúji esperes a váratlan gyors eredmény méltatásával tisztelettel köszönti az elnökséget az ügyek bölcs előkészítéseért és a tárgyalások tapintatos vezetéseért, valamint a jegyzőket

is mint előadókat buzgó közreműködésükért, — amely üdvözlést az elnökség megfelelő köszönettel viszonzván,

egyh.-ker. közgyűlés az elnökség javaslatára kimondja, hogy a még nem hitelesített jegyzőkönyvek hitelesítésére a holnapi nap délelőtti 9 óráját tűzi ki.

140. A jegyzőkönyvek hitelesítése megtörténvén, Dókus Ernő főgondnok a jelenvoltak buzgó kitartását megköszönvén,

a gyűlést bezárja.

Hitelesítettett 1917. június 15. Miskolcon.

Dókus Ernő
egyh.-ker. vil. főgondnok

Dr. Tüdös István
püspök.

Radácsi György
egyh.-ker. lel. főjegyző.

II. Bírósági ügyek.

I.

JEGYZŐKÖNYV.

Felvételtek a tiszáninneri ref. egyházkerületi bíróság időszaki tanácsának, mint fegyelmi bíróságnak 1917. február hó 14-ik napján Miskolcon megtartott ülésében.

Jelenvoltak: Dr. Tüdös István püspök egyházi. Dókus Ernő egyházkerületi főgondnok, világi elnök kettős elnöklete alatt: Bodolay István, Vadászy Pál esperesek, Báró Vay Elemér egyházmegyei gondnok, Idrányi Barna, Szuhay Benedek egyházkerületi tanácsbírák. Előadó: Szuhay Benedek. Jegyző: Fodor György egyházkerületi papi aljegyző. Bizony Ákos egyházkerületi főügyész. A felek részéről: Szücs István ungi esperes. A tárgyalást Dókus Ernő világi elnök vezeti.

Tárgy: Szabó Endre minaji lelkész megfelebbezett fegyelmi ügye.

Tárgyalást vezető elnök az ülést megnyitván megállapítja, hogy a jelenlevő bírák ellen sem hivatalból figyelembeveendő érdekeltségi eset nem forog fenn, sem a felek részéről érdekeltségi kifogás nem tételtek, így a bíróság szabályszerűen megalakult.

Előadó előszóval ismerteti az ügyet. Felolvassa az ungi egyházmegye időszaki bíróságának, mint fegyelmi bíróságnak a 21 pontba sorolt fegyelmi halmæzatban 1916. év szept. 15-ik napján Ungváron hozott ítéletét, mely Szabó Endre minaji lelkészt az E. T. V. t. c. 34. §. 1, 2, 3, 4. és 7.

pontjaiba ütköző fegyelmi vétségekben vétkesnek nyilvánítja. Őt ugyanazon t. c. 35. §. d) pontja értelmében viselt hivatalától, azon helyről minden javadalom nélkül elmozdítja és 115 kor 20 fillér felmerült költség megfizetésében elmarasztalja.

Ezen ítélet ellen Szabó Endre minaji lelkész felebbezett. A felebbezés ismertetése után tárgyalást vezető elnök felteszi a kérdést, hogy a bíróság tagjai közül kíván-e még valaki az ügyszó szólni? Miután már senki sem kívánt szólni, Bizony Ákos egyházkerületi főügyész véleményének meghallgatásával, a tiszánineni ref. egyházkerületi bíróság időszaki tanácsa, mint felebbviteli fegyelmi bíróság zárt ülésben meghozta s nyílt ülésben kihirdette a következő

ítéletet :

az ungi egyházmegye időszaki bíróságának, mint fegyelmi bíróságnak ezen halmozott fegyelmi ügyben Ungváron 1916. év szept 15 ik napján hozott ítéletét a tiszánineni ref. egyházkerületi bíróság időszaki tanácsa, mint fegyelmi bíróság megváltoztatja s Szabó Endre minaji lelkészt az ítéletben felsorolt s 21 pontba foglalt mulasztások s vétségek közül az 1, 6, 12, 16, 17, 18, 19, 21. pontokban foglaltakért tartja büntethetőnek s az E. T. V. t. c. 34. §. 1, 3, 4, 7. pontjaiba ütköző vétségekben mondja ki bűnösnek s ezért az V. t. c. 35. §. c) pontja alapján az ungi egyházmegyei lelkészi özvegy s árvtarába befizetendő 500 korona pénzberságban s az egyházmegyei bíróság által felszámított 115 kor 20 fill. s az egyházkerületi bíróság által felszámított 120 kor 85 fill. eljárási költségeknek az ítélet jogerőre emelkedésétől számított 15 nap alatti befizetésében elmarasztalja.

Az egyházmegyei bíróságot pedig utasítja, hogy a felfüggesztés megszüntetése iránt E. T. V. t. c. 135. §. c) pontja értelmében végzésileg határozzon.

Indokolás:

meg kellett változtatni az ungi egyházmegye fegyelmi bíróságának ítéletét azért, mert azt az egyházkerületi fegyelmi bíróság túlszigorúnak tartja. Mert ha mulasztások történtek is, hogy nevezetesen 1912. év óta presbyteri s közgyűlési jegyzőkönyvek egyáltalában nem vezettek s hitelesítve, egy esetet leszámítva, sohasem voltak, hogy hivatalos kötelességeinek végzésében hanyagságot — többek iránt tiszteletlenséget tanúsított, hogy önkényes viselkedése által az egyháznak több esetben kárt okozott; — de enyhítő körülménynek kellett venni, hogy maga az egyházmegyei fegyelmi bíróság is a 21 vádpont közül többet elévülés címén elejtett, az egyházkerület fegyelmi bírósága pedig megállapította, hogy a vádpontok közül csak az 1, 6, 12, 16, 17, 18, 19, 21. pontokból lehet az E. T. V. t.-c. 34. §. 1, 3, 4, 7. pontjaiba ütköző vétséget megállapítani. Enyhítő körülményül kellett venni, hogy Szabó Endre lelkész ellen az 1912. évig vád nem emeltetett, hogy ő a lelkészi ingatlan megszerzése által a minaji lelkészi állást kívánatossá tette s az egyház szerény jövedelme s a hiveknek kevés teherviselési képessége mellett is, az egyházi épületeket használhatókká tette; hogy az általa megsértettektől bocsánatot kér, hogy az egyháznak okozott károk s az általa illetéktelenül felvett pénzeknek az egyház számára leendő visszatérítését megígéri; végül azon ígérését, hogy ezután egész erejét hivatalos kötelességeinek hűséges teljesítésére s egyháza felvirágoztatására fogja szentelni. A költségekben való elmarasztalás az ítélet és eljárás természetes folyamánya. Az egyházmegyei bíróságnak adott utasítás a felfüggesztés megszüntetése iránt az E. T. V. t.-c. 135. §. c) pontjában leli magyarázatát.

K. m. f.

*Dókus Ernő*egyh.-ker. főgondnok,
világi elnök.*Dr Tüdős István*püspök,
egyházi elnök.*Fodor György,*

jegyző.

II.

JEGYZŐKÖNYV.

Felvétetett a tiszáninneri ref. egyházkerületi bíróság időszaki tanácsának, mint közigazgatási bíróságnak 1917. év február hó 14-ik napján Miskolcon tartott ülésében.

Jelenvoltak: Dr. Tüdős István püspök egyházi, Dókus Ernő egyházkerületi főgondnok, világi elnök kettős elnöklete alatt: Bodolay István, Vadászy Pál esperesek. Báró Vay Elemér egyházmegyei gondnok, Idrányi Barna, Szuhay Benedek egyházkerületi tanácsbírák. Előadó: Idrányi Barna. Jegyző: Fodor György egyh.-ker. papi aljegyző. Bizony Ákos egyházkerületi főügyész.

A tárgyalást Dókus Ernő világi elnök vezeti.

Tárgy: Séra János hardicsai ref. lelkész felebbezése a f.-zempléni egyházmegye közigazgatási bíróságának lelkészi faváltságát megállapító ítélete ellen.

Tárgyalást vezető elnök az ülést megnyitván, megállapítja, hogy a jelenlevő bírák ellen sem hivatalból figyelembe veendő érdekeltségi eset nem forog fenn, sem a felek részéről érdekeltségi kifogás nem tétetett, — így a bíróság szabályszerűen megalakult.

Előadó ismerteti az ügyet. Felolvassa a f.-zempléni egyházmegye közigazgatási bíróságának 1916. év szept. 27. napján Sátoraljaújhelyben hozott ítéletét, mely Séra János hardicsai lelkésznek azon követelését, hogy a hardicsai egyház tagjai neki 9 és fél öl fát akár természetben adjanak meg, akár annak mai árát fizessék ki — elutasítja; ellenben a hardicsai egyház presbytériumának azon határozatát, mely tekintettel a fa mai magas árára, hajlandó a 9 és fél öl fa váltóságárát évi 500 koronára felemelni s ezt az összeget a háború végéig fizetni, — megerősíti s ezt a hardicsai egyházra nézve kötelezővé teszi.

Ezen ítélet ellen Séra János hardicsai lelkész felebbezett.

Az ügy és felebbezés ismertetése után tárgyalást vezető elnök felteszi a kérdést, hogy a bíróság tagjai közül kíván-e

még valaki az ügyhöz szólani? Miután már senki sem kívánt szólani, a tiszáninneri ref. egyházkerületi bíróság időszaki tanácsa, mint közigazgatási bíróság zárt ülésben egyhangúlag meghozta s nyílt ülésben kihirdette a következő

végzést :

az egyházkerületi bíróság időszaki tanácsa, mint egyházkerületi közigazgatási bíróság a f.-zempléni egyházmegye közigazgatási bíróságának 1916. év szept. hó 27-ik napján Sátoraljaúj-helyben a hardicsai lelkész fajárandósága és váltsága ügyében hozott ítéletét feloldja s az egyházmegyei bíróságot a hardicsai lelkész fajárandóságának minden kétséget kizáró felderítésére s újabb ítélethozatalra utasítja.

Indokolás :

Fel kellett oldani a f.-zempléni egyházmegye közigazgatási bíróságának ítéletét azért, mert a hardicsai lelkésznek különböző időkben kiállított díjleveleiben és az 1901. évi egyházmegyei jegyzőkönyv 29 ik pontjában különböző mennyiségben van megjelölve a hardicsai lelkész fajárandósága, úgy hogy teljes biztossággal meg nem állapítható az iratokból sem a fajárandóság mennyisége, sem a váltságú felajánlott összeg méltányos volta s emellett az ítélethozatalban oly bíró is részt vett, ki szakértőül s vizsgáló-biztosúl szerepelt ez ügyben a küldöttség által betérjesztett jegyzőkönyv igazolása szerint, már pedig ez az E. T. V. t.-c. 49. § c) pontjával ellenkezik.

K. m. f.

Dókus Ernő

egyh.-ker. főgondnok,
világi elnök.

Dr. Tüdős István

püspök,
egyházi elnök.

Fodor György,

jegyző.

III.

JEGYZŐKÖNYV.

Felvétetett a tiszáninzeni ref. egyházkerület bíróságának, mint közigazgatási bíróságnak 1917. év június hó 14. dik napján Miskolcon tartott ülésében.

Jelenvoltak: Dr. Tüdős István püspök egyházi, Dókus Ernő egyházkerületi főgondnok, világi elnök kettős elnöklete alatt: Bálint Dezső, Bodolay István, Hutka József, Révész Kálmán, Szűcs István, Vadászy Pál esperesek; Bernáth Zoltán, Dókus László, Meczner József, Ragályi Béla, Br. Vay Elemér egyházmegyei gondnokok; Dókus Gyula, Idrányi Barna, Kérészy Barna, Komjáthy Gábor, Radácsi György egyházkerületi tanácsbírák; Bizony Ákos egyházkerületi főügyész Előadó és jegyző: Fodor György egyházkerületi aljegyző.

A tárgyalást Dókus Ernő világi elnök vezeti.

Tárgy: Bálint József bejei ref. tanító felebbezése a gömői egyházmegye közigazgatási bíróságának új díjlevél kiállítására ügyben hozott ítélete ellen.

Tárgyalást vezető elnök az ülést megnyitván, megállapítja, hogy a jelentkező bírák ellen sem hivatalból figyelembe vehető érdekeltségi eset nem forog fenn, sem a felek részéről érdekeltségi kifogás nem emeltetett, így a bíróság szabályszerűen megalakult.

Előadó élőszóval ismerteti az ügyet, mely szerint Bálint József bejei ref. tanítót azon panaszával, hogy neki a felsőbb hatóságilag is megerősített díjlevele nem egyezik meg a javadalmi jegyzőkönyvvel s kéri, hogy számára a javadalmi jegyzőkönyvvel teljesen megegyező díjlevél állítassék ki s a díjlevélből töröltessék a kiszolgáltatás idejére vonatkozó része, a gömői egyházmegye közigazgatási bírósága 1917. április hó 23-ik napján Rimaszécsen hozott ítéletében elutasította azon indokolással, mert az Egyházkerület 1911. tavaszi közgyűlésének 44/III. sz. határozatával az egyházi tisztviselők díjlevelének érintetlen meghagyását rendelte el s bevárandónak tartja az egyházkerületi közgyűlésnek a díjlevelek átalakítására vonatkozó újabb intézkedését.

Bálint József ez ítélet ellen felebbezett. A felebbezés ismertetése után tárgyalást vezető elnök felteszi a kérdést, hogy a bíróság tagjai közül kíván-e még valaki az üggyhez szólni? Miután már senki sem kíván szólni, a tisztánnenni ref. Egyházkerület közigazgatási bírósága zárt ülésben egyhangúlag meghozta s nyílt ülésben kihirdette a következő

végzést :

a gömöri egyházmegye közigazgatási bíróságának e tárgyban 1917 április hó 23-ik napján Rimaszécsen hozott ítéletét feloldja és a bíróságot érdemleges ítélet hozatalára utasítja.

Indokolás :

Fel kellett oldani a gömöri egyházmegye közigazgatási bíróságának ítéletét azért, mer a gömöri egyházmegye közigazgatási bírósága ítéletének indokolásában bevárandonak tartja az egyházkerületi közgyűlésnek a díjlevelek átalakítására vonatkozó újabb intézkedését s ítéletének meghozásában ez a még bekövetkező határozat befolyásolja, már pedig a bíróságnak a tárgyalás idején fennmálló egyházi törvények és felsőbb hatósági határozatok szerint lehet és kell ítéletet mondania.

K. m. f.

Dókus Ernő
világi elnök.

Dr. Tüdős István
egyházi elnök.

Fodor György
jegyző.

IV.

JEGYZŐKÖNYV.

Felvétellett a tiszáninneri ref. Egyházkerület bíróságának, mint közigazgatási bíróságnak 1917. év június hó 14-ik napján Miskolcon tartott ülésében.

Jelen voltak: Dr. Tüdős István püspök egyházi, Dókus Ernő egyházkerületi főgondnok, világi elnök kettős elnöklete alatt: Bálint Dezső, Bodolay István, Hutka József, Révész Kálmán, Szűcs István, Vadászy Pál esperesek; Bernáth Zoltán, Dókus László, Meczner József, Ragályi Béla, br. Vay Elemér egyházmegyei gondnokok; Dókus Gyula, Idrányi Barna, Kérészi Barna, Komjáthy Gábor, Radácsi György egyházkerületi tanácsbírák. Bizony Ákos egyházkerületi főügyész. Előadó és jegyző: Fodor György egyházkerületi papi aljegyző.

A tárgyalást Dókus Ernő világi elnök vezeti.

Tárgy: Bodzás Mátyás otrokócsi ref. tanító felebbezése, a gömri egyházmegye közigazgatási bíróságának tanítói fizetékiszolgáltatása ügyében hozott ítélete ellen.

Tárgyalást vezető elnök az ülést megnyitván megállapítja, hogy a jelenlevő bírák ellen, sem hivatalból figyelembe vehető érdekeltségi eset nem forog fenn, sem a felek részéről érdekeltségi kifogás nem emeltetett — így a bíróság szabályszerűen megalakult.

Előadó élőszóval ismerteti az ügyet, mely szerint a gömri egyházmegye közigazgatási bírósága 1917. április 23-án Rimaszécsen megtartott ülésében Bodzás Mátyás otrokócsi tanítót azon panaszával, — hogy a tanítói fizetés kiszolgáltatására nézve a közötte és egyháza között 1913. április 15 én létrejött s az egyházmegye által is megerősített egyezségek; bár azt ugyanazon Egyházmegye 1916. szept. 20-án, 21. sz. a. hozott határozatával megsemmisítette s ezért ő fizetésének a díjlevél szerinti értékét s annak folyó árát kérte az otrokócsi egyháztól, — panaszával elutasította azon indokolással, hogy az említett határozat az egyházmegyeileg megerősített egyezségek nem érinti.

Ezen ítélet ellen Bodzás Mátyás otrokócsi tanító feleb-

bezett. A felebbezés ismertetése után tárgyalást vezető elnök felteszi a kérdést, hogy a bíróság tagjai közül kíván-e még valaki az ügyszó szólni? Miután már senki sem kívánt szólni, a tiszáninneri ref. egyházkerület közigazgatási bírósága zárt ülésben egyhangúlag meghozta s nyílt ülésben kihirdette a következő

ítéletet :

a gömöri egyházmegye közigazgatási bíróságának e tárgyban 1917. április hó 23-ik napján Rimaszécsen hozott ítéletét megváltoztatja, s az otrokócsi egyházat kötelezi, hogy tanítójának, Bodzás Mátyásnak, a díjlevélben biztosított járandóságot a maximált árban, vagy ha a fára nem lenne maximálás, a hatóság által megszabott árban fizesse ki.

indokolás.

Meg kellett változtatni a gömöri egyházmegye közigazgatási bíróságának ítéletét azért, mert az Egyházmegye és Egyházkerület egyházi törvényeinkben nem az egyezségek épségben tartásáért, hanem az általa megerősített díjlevelek épségben tartásáért vállal felelősséget. Már pedig a díjlevél megváltoztatva nincs. A fizetés kiszolgáltatására nézve kötött egyezség fennállhat, de ha a felek bármelyike a díjlevél érvényesítését követeli, a felettes hatóságoknak egyházi törvényeinkben előírt kötelezettségét a díjlevél épségben tartása iránt meg nem szüntetheti ez a külön, de az egyik fél által felbontott egyezség. Különben is, a gömöri egyházmegye 1916. szept. 20-án a díjlevélbeli kötelezettségek természetbeni kiszolgáltatása iránt hozott 21. sz. határozata, a többiek között az otrokócsi egyházat is kötelezi.

Az egyház tartozik gondoskodni az általa alkalmazott hivatalnok megélhetéséről. Már pedig a háború által teremtett rettentő gazdasági viszonyok, oly helyzetet teremtettek a hivatalnokra nézve, hogy az, a díjlevélben biztosított teljes értékeknek kiszolgáltatása esetén is csak tengődik; — hátha még a fentartó-testület, a helyett,

hogy önként segítene hivatalnokán, az egyezsége hivatkozással, a díjlevél folyó értékét sem szolgáltatja ki?

E mellett a mellékelt 1913. január 20-án tartott egyházi közgyűlésben felvett jegyzőkönyv azt a benyomást teszi, (4. pont) hogy az egyezés a presbyteri s közgyűlési határozat kényszerítő hatása alatt köttetett, mikor a tanító, a megváltoztatott egyházi adózási kulcs életbe léptetése miatt, nem is gondolhatott arra, hogy a díjlevél értékének kiszolgáltatása másként is lehet, mint azt a közgyűlés elhatározta.

K. m. f.

Dókus Ernő

világi elnök.

Dr. Tüdős István

egyházi elnök.

Fodor György

jegyző.

V.

JEGYZŐKÖNYV.

Felvétetett a tiszáninneri ref. egyházkerület közigazgatási bíróságának 1917 június hó 14, Miskolcon tartott ülésében.

Jelenvoltak: dr. Tüdős István püspök, egyházi, Dókus Ernő egyházkerületi főgondnok (tárgyalást vezető) kettős elnökelete alatt: Vadászy Pál, Révész Kálmán, Bálint Dezső, Hutka József, Szücs István esperesek, Ragályi Béla Bernáth Zoltán, Dókus László, Meczner József egyházmegyei gondnokok, Komjáthy Gábor, Radácsi György, Idrányi Barna egyházkerületi papi tanácsbírák. Előadó és jegyzőkönyvvezető: Péter Mihály egyházkerületi aljegyző.

Tárgy: Pecze Károlyné mezőcsáti egyháztag felebbezése templomszék ügyben.

Tárgyalást vezető elnök az ülést megnyitván, megállapítja, hogy a jelenlévő bírák ellen sem hivatalból figyelembe vehető érdekeltiségi eset fenn nem forog, sem a felek részé-

ről érdekeltségi kifogás nem emeltetett, így a bíróság szabályszerűen megalakult. Előadó élőszóval ismerteti az ügyet. Előadja, hogy az alsóborsodi egyházmegye közigazgatási bírósága 1917 május hó 1-én Miskolcon tartott ülésében hozott ítélettel helyben hagyta a mezőcsáti egyház presbytériumának a Pecze Károlyné mezőcsáti egyház templomszék ügyében hozott azon határozatát, mely szerint nevezett a presbytérium által kijelölt székben továbbra is meghagyatott, mert az általa kérelmezett elsőbb szék, őt és leányát sem egyházi közteher viselése, sem a férj, illetve apa hivatali állása szerint a mezőcsáti templomi székek rendezéséről szóló szabályzat szerint meg nem illeti.

Ezen ítélet ellen Pecze Károlyné mezőcsáti egyháztag felebbezést adott be egyházkerületünk bíróságához.

Mire a tiszánineni egyházkerület közigazgatási bírósága zárt ülésben egyhangúlag hozta meg a nyílt ülésben kihirdetett következő

ítélet:

az alsóborsodi egyházmegyének ezen ügyben hozott ítélete indokainál fogva helyben hagyatik.

K. m. f.

Dr. Tüdős István

püspök, lelkeszi elnök.

Dókus Ernő

egyh. ker. főgondnok, világi elnök,

Péter Mihály

előadó, jegyzőkönyvvezető.

VI.

JEGYZŐKÖNYV.

Felvétetett a tiszánineni ref. Egyházkerület bíróságának, mint közigazgatási bíróságnak 1917. évi június hó 14-ik napján Miskolcon tartott ülésében.

Jelenvoltak: Dr. Tüdős István püspök egyházi, Dókus Ernő egyházkerületi főgondnok, világi elnök kettős elnökle

alatt: Bálint Dezső, Bodolay István, Révész Kálmán, Vadász Pál esperesek; Bernáth Zoltán, Dókus László, Meczner József, Ragályi Béla, br. Vay Elemér egyházmegyei gondnokok; Dókus Gyula, Idrányi Barna, Kérészy Barna, Komjáthy Gábor, Radácsi György egyházkerületi tanácsbírák. Bizony Ákos egyházkerületi főügyész. Előadó és jegyző: Fodor György egyházkerületi aljegyző.

A tárgyalást Dókus Ernő világi elnök vezeti.

Tárgy: Bálint József bejei ref. tanító felebbezése a gömöri egyházmegye közigazgatási bíróságának fizetés-kiszolgáltatása ügyében hozott ítélete ellen.

Tárgyalást vezető elnök az ülést megnyitván, megállapítja, hogy a jelenlevő bírák ellen sem hivatalból figyelembe vehető érdekeltségi eset nem forog fenn, sem a felek részéről érdekeltségi kifogás nem emeltetett, — így a bíróság szabályszerűen megalakult.

Előadó élőszóval ismerteti az ügyet, mely szerint Bálint József bejei tanító azon panaszára, hogy az ő javadalmi jegyzőkönyvében megállapított 40 véka életnemű helyett, a bejei egyház neki mindig 36 véka életneműt szolgáltatott ki s kéri, hogy szolgálati éveinek kezdetétől ezen 4 véka életnemű a multa nézve egyezség szerint s a folyó évben természetben fizetessék ki és hogy ezután az életnemű és fafizetés szeptemberben egy egész évre egyszerre előre fizetessék ki, — a gömöri egyházmegye közigazgatási bírósága 1917. ápril. hó 23 án Rimaszécsen tartott ülésében olyan ítéletet hozott, mely szerint a 4 véka ki nem szolgáltatott életneműnek a Bálint József ottani hivataloskodásának kezdetétől leendő kifizetésére a bejei egyházat kötelezte, mert ez a birtokváltozás folytán elmaradt 4 véka életnemű kárpótlására nézve, a közigazgatási bíróságnál a lépéseket megtenni elmulasztotta, az életnemű és fa-járandóságnak egy egész évre előre kifizetését a díjlevélben megállapított fizetési határidő miatt azonban teljesíthetőnek nem tartotta.

Bálint József ez ítélet ellen felebbezett. A felebbezés ismertetése után tárgyalást vezető elnök felteszi a kérdést, hogy a bíróság tagjai közül kíván e még valaki az ügyhöz szólani? Miután már senki sem kívánt szólani, — a tisztán-

innen ref. Egyházkerület közigazgatási bírósága zárt ülésben egyhangúlag meghozta s nyílt ülésben kihirdette a következő

ítéletet:

a gömöri egyházmegye közigazgatási bíróságának e tárgyban 1917. év ápr. hó 23 ik napján Rimaszécsen hozott ítélete indokainál fogva helyben hagyatott.

K. m. f.

Dókus Ernő
világi elnök.

dr. Tüdős István
egyházi elnök.

Fodor György
jegyző.

VII.

JEGYZŐKÖNYV.

Felvétetett a tiszáninneri ref. egyházkerület fegyelmi bíróságának 1917 évi június 14-én tartott ülésében.

Jelenvoltak: Dr. Tüdős István püspök egyházi, Dókus Ernő egyházkerületi főgondnok (tárgyalást vezető) kettős elnöklete alatt: Vadászy Pál, Révész Kálmán, Bálint Dezső, Bodolay István, Hutka József, Szücs István esperesek, Ragályi Béla, Bernáth Zoltán, br. Vay Elemér, Dókus László, Meczner József egyházmegyei gondnokok, Komjáthy Gábor. Radácsi György, Idrányi Barna, Kérészy Barna egyházkerületi papi tanácsbírák. Előadó és jegyzőkönyvvezető Péter Mihály egyházkerületi aljegyző.

Tárgy: Király Sándor volt tornaaljai segédlelkész fegyelmi ügye.

Tárgyalást vezető elnök az ülést megnyitván, megállapítja, hogy a jelenlevő bírák ellen sem hivatalból figyelembe veendő érdekeltiségi kifogás fenn nem forog, sem a felek részéről érdekeltiségi kifogás nem emeltetett s így a bíróság szabályszerűen megalakult.

Előadó előszóval ismerteti az ügyet. Előadja, hogy Györy Béla tornaaljai lakos panaszára Király Sándor volt tornaaljai segédlelkész ellen lefolytatott fegyelmi ügyben az Egyetemes Konventi bíróság 18/1916 sz. III. fokú ítélete ellen, mely a tiszáninneri egyházkerület fegyelmi bíróságának 1915 június 10 én hozott ítéletét helybenhagyta, s az ítélet következményeként Király Sándor lelkészi oklevelét megsemmisítette, Király Sándor a gömöri egyházmegye bíróságánál perújítással élt.

A gömöri egyházmegye fegyelmi bírósága a perújítás iránti kérelemnek helyt adva, 1917 április 25 én Rimaszécscen tartott ülésében egyhangúlag hozott ítéletében a Király Sándor ellen az alapperben hozott ítéleteket hatályon kívül helyezte, ellenben Őt az E. T. V. t. c. 34. § ának 4., 3 pontjában meghatározott fegyelmi vétség elkövetésében vétkesnek mondotta ki, s annak folytán a 35 § a.) pontjában foglalt büntetéssel, rosszalással és a 37 §-ban foglalt mellékbüntetéssel, azaz jelen ítélet jogerőre emelkedésétől számítandó egy évre a magasabb egyházi tisztviselésre való választhatóságból kizárással sújtotta és pedig azon indoklással, mert a bíróság a vizsgálat alkalmával kihallgatott tanúk vallomásából, sőt magának Györy Bélának és Ilonának vallomásából, valamint a perújítási eljárás folyamán felderült egyéb ténybeli adatok és az alapperben nem használt új bizonyítékokból egybevetve bebizonyítottak találta azt, hogy Király Sándor Györy Ilonával szemben csábítást nem követett el, hogy Király Sándor nem mint hitoktató kezdeményezte a szerelmi viszonyt, s nem hitoktatói minőségben követte el a vétséget s hogy az Egyetemes Konventi bírósághoz felterjesztett felebbezést nem Király Sándor szerkesztette, annak tartalmát nem ismerte s így az Egyetemes Konventi bírósági ítélet indokolásából a felebbezéséből szószerint idézett azon alacsony erkölcsi nézőpont, mely birtokosát lelkipásztori hivatás gyakorlására teljesen alkalmatlannak bizonyítja, nem Király Sándortól származik, nem az Ő meggyőződésének kifejezője, s így ezért Ő nem is büntethető. Ellenben azt figyelmen kívül nem hagyhatta a bíróság hogy Király Sándor, mint lelkész-jellegű egyén kötelezve volt arra, hogy helyzetét egy tapasztalatlan leánnyal szemben ki ne használja, mert tudnia kellett, hogy ezáltal árnyékot vet lelkészi állására is, mely személyétől el nem választható.

Épen ez okból, annak dacára is, hogy Györy Béla és Ilona a Király Sándor megbüntetését nem kívánták, sőt panaszukat a tárgyalás folyamán az általuk Király Sándor részéről nyert elégtétel ellenében visszavonták, — sújtotta a bíróság a 35 § a, pontjában megszabott fő és a 37 § ban megszabott mellék-büntetésekkel. Az alapperben felmerült költségekre vonatkozólag azért tartotta fenn a bíróság a Király Sándorra vonatkozó ítéletek joghatályait, mert a fegyelmi vétségben tényleg vét-kesnek találtatott, védő részére is vele szemben kellett meg-állapítani a költségeket, de nem számszerűleg, mivel felszá-mítást nem adott be. Végül az ítéletben úgy a panaszos Györy Béla és Ilona és panaszlott Király Sándor s védője Dr. Végh Sándor, mint az egyházmegyei ügyész megnyugod-tak s az ellen nem felebbeztek.

Ez ítéletet a gömöri egyházmegyei bíróság elnöksége egyházkerületünk bíróságához tudomásul vétel és a további eljárás végett beterjesztette. Mire a tiszáninneri egyházkerület fegyelmi bírósága, — az egyházkerületi ügyész meghallgatása után, — zárt ülésben egyhangúlag hozta meg a nyílt ülés-ben kihirdetett következő

végzést:

a gömöri egyházmegye bíróságának Király Sándor újjított fegyelmi ügyében 1917 évi április hó 25 én hozott ítélete további intézkedés vé-gett az Egyetemes Konvent bíróságához felter-jesztetik.

indokok:

Az E. T. V. t. c 122 §-a értelmében a perújítási kérelem felett első fokon azon bíróság illetékes határozni, mely az alapperben mint elsőfokú bíróság ítélkezett. A gömöri egyházmegyei bíróság tehát törvényes hatásköré-ben járt el, amikor a perújítás kérdésében határozott, a dolog érdemében ítélkezett, s az Egyetemes Konventi bíróságnak az alapperben hozott s hivatalvesztést kimondó ítéletét hatályon kívül helyezte.

Tekintve, hogy a perújítás tárgyában, valamint az újjított per érdemében hozott első bírósági ítéletben a

felek megnyugodtak, sőt az ellen a vádat képviselő egyházmegyei ügyész sem élt perorvoslással, a törvény pedig nem tartalmaz oly intézkedést, mely szerint az újított perben hozott elsőfokú ítélet, felebbezésre való tekintet nélkül, hivatalból lenne felülvizsgálat végett felterjesztendő: kétségtelen, hogy az egyházkerületi bíróság az egyházmegyei ítéletet felül nem vizsgálhatta. Mivel azonban Király Sándor oklevele az alapperben érvénytelennek mondatott ki, s ezen körülmény az E. T. 141 § ának értelmében az Egyetemes Konvent bírósága által közhírré tétetett: ez okból kellett a jogerős egyházmegyei ítéletet az Egyetemes Konventi bírósághoz felterjeszteni, további intézkedés céljából.

K. m. f.

Dokus Ernő

egyh. ker. főgondnok, világi elnök

Dr. Tüdös István

egyházi elnök

Péter Mihály

e.-k. aljegyző, jegyzőkönyvvezető.

III. Függelékek.

Ref. egyházi ének- és zene-tanításának helyi tanterve

a tiszáninneri ref. egyházkerület, illetőleg a sárospataki m. kir. állami elemi népiskolai tanítóképző-intézet részére.

A ref. egyházi ének- és zene tanításának a tanítóképző-intézetben, nem mellőzve a vallásos nevelés szempontjait sem, ama kettős célja van, hogy a ref. tanító

1. a zsoltárokat és dicséreteket a népiskolában sikerrel taníthassa, harmoniumon kísérhesse és
2. kántori teendőket végezhesen.

Az egyházi ének- és zene tanítását a tanítóképző intézetben kapcsolatba kell hozni a világi ének és zene tanításával, illetőleg az egyházi ének és zene tanításának a módszer tekintetében és az előhaladás fokainak megfelelően párhuzamosan kell folynia a világi ének és zene tanításával. Ezért tehát a tanítás anyaga osztályok szerint elkülönítendő, sőt a tanulók létszámához képest esetleg az osztályok is elkülönítendőek egymástól. Ha a tanulók létszáma netalán kisebb, még ez esetben is szükséges, hogy az egyházi ének és zene legalább két külön évfolyamban taníttassék.

Magától értetődő dolog, hogy a ref. egyházi ének és zene módszeresen, hangjegyekről tanítandó; a hallás után való tanításnak nincs helye a tanítóképző-intézetben.

A) Egyházi ének.

I. osztály. (Heti 1 óra.)

Mikor már a növendékek C hangnemben, 6 hangkörben énekelni tudnak, vagyis október végén, november elején, C-létrára átírva (hangjegyvonalzású tábla!) tanítandók a következő énekek: 84., 74., 157. (C-létrán a 2-ik *(d)* hangon kezdve.) XXXVIII. (C-létrán a 4-ik *(f)* hangon kezdve.)

Novemberben 7—8 hangkörben: 17. LXXXI., CXXII., CXLI.

Decemberben és januárban a hangsor kibővítése után: 64., XXV., XLII., LXVI., LXXXVII., LXXXIX., XCIX., CI., CXIII., CXIX., CXXXIV., CXL., Ha te meg nem tartasz . . ., Uram a töredelmes 36., 65., 75., 76., 140., 153., 163., 165., 177., 179., 190.

Február hótól kezdve, mikor a tanulók az énekiskolában megismerkedtek az esetlegesen emelt, vagy esetlegesen leszállított hangokkal, énekelhetők ugyancsak C-létrán a következő énekek: III., XV., XXI., XXXII., XXXV., XXXVI., XXXIX., XLIII., XLVII., LVI., LX., LXXIII., LXXIV., LXXIX., LXXXIV., XC., XCVII., C., CIII., CV., CXXXV., CXXXVIII., CL., 5., 37., 137., 144., 146., 162.

Amennyiben az idő engedi, az elősorolt énekek után az iskolai év végével már bármelyik zsoltár és dicséret énekelhető hangjegyekről.

II. osztály. (Heti 1 óra.)

Az előző éven tanult énekek ismétlése után a még nem tanult énekek sorrend szerint abban a hangnemben, illetőleg azon a hanglétrán tanítandók, mely létrán a zsoltárban található.

Jegyzet. Amennyiben az egyházi ének tanítása a II. osztályban venné kezdetét, ez osztály énekelni tudása már megengedi, hogy az egyházi énekek bármely sorrendben s azon a hanglétrán taníttassanak, mely hanglétrán a zsoltárban közölve vannak. Egy-egy órán 4—6—8 egyházi ének is gyakorolható.

B) Orgona. (Fakultatív.)

II. osztály. (Az énekórával együtt heti 1 óra.)

Az iskolai harmonium- és orgonagyakorlatokkal párhuzamosan havonként egy-egy ének. LXXXI., 157., XXXVIII., 84., 74., 75., XLII., LXXXIV., 17., 64.

III. osztály. (Heti 1 óra.)

Az előző éven tanult énekek ismétlése után: III., V., VIII., XIX., XXV., XXX., XXXII., XXXV., L., LXV., LXVI., LXXXIX., XC., C., CIII., CXIX., CXXII., CXXXV., CXXXVIII., CL., Könyörülj rajtunk . . ., Uram a töredelmes. 5., 37., 63., 70., 146., 162., 173., 179.

Havonként három új ének harmoniumon és orgonán. Pedálgyakorlatok.

IV. osztály. (Heti 1 óra.)

Az előző éveken tanult énekek ismétlése után: I., VI., IX., XV., XXI., XXIII., XXIV., XXVI., XXVIII., XXXIII., XXXIV., XXXVI., XXXIX., XLVI., XLVII., LX., LXI., LXXVII., LXXIX., LXXX., XCI., XCII.,

XCVI., XCVII., CII., CIV., CXIII., CXXV., CXXVIII., CXXXIV., CXXXVII., CXLI., CXLIII., CXLVI., CXLVIII., 25., 26., 36., 43., 65., 70., 72., 140., 144. Havonként 4—5 darab ének orgonán, pedáljátékkal.

Elő- és utójátékok. Modulatiók. Továbbá az itt elő nem sorolt zsoltárok és dicséretetek. Végül: az egyházi hangnemek gyakorlati és elméleti ismerete; az *orgona* története és szerkezete; énekes könyvünk szerkezete és története.

Jegyzet. Szükséges, hogy az évvégi vallásvizsgálatokkal kapcsolatban a tanítójelöltek egyházi énekből — a kántorjelöltek pedig egyházi zenéből is osztályonként megvizsgáltassanak.

A kántorképesítő-vizsgán a bizottság annak megítélésére törekszik, hogy a jelölt bir-e kellő készséggel az éneklésben, aztán mennyire jártas az orgonajátékban s esetleg képes-e az ének orgonakisérétének szükség szerint hétről-hétre vagy napról-napra begyakorolni? A vizsgálat éneklésből s ezt kísérő orgonajátékból áll. Legalább három éneket kell a jelöltnek előadnia és pedig:

1. Egy éneket a bizottság a maga szabad tetszése szerint jelöl ki.

2. Egy éneket a jelölt által megnevezett 10—15 énekből ugyancsak a bizottság választ.

3. Egy éneket maga a jelölt választ.

Jegyzet. Egyéb, a szertartásra, az istenítisztelet rendjére, a kántor öltözetére, magatartására stb. vonatkozó tudnivalókat a vallástannal kapcsolatban a vallástanár tanítja.

Függelék II.

Adakozások az erdélyi menekültek és a lengyel reformátusok részére.

Abaúji e.-m.			Beszter	38·80	13·50	
	Erdély	Lengyelek	Csécs	25·23	0·84	
1.	Abaújkér	13·20	3·60	Pány	7—	1—
	Abaújnádasd	20—	4—	15. Csenyété	2—	—·50
	Abaújszántó	40—	3·20	Csobád	18·78	—·40
	Abaújszina	2—	2—	Eperjes	10—	2—
5.	Abaújvár	20—	1·84	Észkáros	5—	2·60
	Pányok	20—	2·16	Felső-alsócéce	14—	2—
	Alsóvadász	24·92	16·10	20. Felsődobsza	102·98	10·24
	Aszaló	90—	23·78	Felsőfügöd	70—	1—
	Bakta	128·68	8·63	Felsőkázsmárk	15—	7—
10.	Bárca	15—	8·20	Felsőlánc	40—	7—
	Beret	25—	2—	Felsőméra	20—	4—

	Tibolddaróc	104.—	1·80
	Szirma	7·38	5.—
	Tiszadorogma	15.—	7·50
40.	Tiszakeszi	68.—	8.—
	Tizsanána	371·30	15.—
	Tiszaoszlár	13·56	12·14
	Tiszapalkonya	110.—	15.—
	T. szederkény	150.—	10.—
45.	Tiszatarján	150.—	8.—
	Tiszavalk	35.—	16.—
	Újlőrincfalva	9·50	1·40
48.	Vatta	3.—	1·20
		<hr/>	
		4447·16	379·27

Alsózempléni e.-m.

		Erdély	Lengyelek
1.	Alsóberecki	32.—	3·20
	Alsódobosza	33.—	8·04
	Bacska	3.—	1·78
	Báj	209·60	16·62
5.	Berzék	1·50	—·50
	Bodroghalász	135.—	8.—
	B.-keresztúr	80.—	10.—
	Bodrogolaszi	3.—	1·05
	Bodrogszentés	4.—	1.—
10.	Cigánd	29.—	12·47
	Csobaj	1.—	1.—
	Erdőbénye	100.—	7.—
	Erdőhorváti	48·53	4·51
	Gesztely	160·46	4.—
15.	Golop	26·22	6.—
	Hernádkak	45.—	2·50
	Hernádnémeti	107.—	25.—
	Karcsa	12·20	5.—
	Kenézlő	1.—	1.—
20.	Kesznyéten	30.—	5.—
	Királyhelme	5.—	1·80
	Kisgéres	5.—	1.—
	Kiskövesd	20.—	5.—
	Kistárkány	62·50	1.—
25.	Nagytárkány	9·50	—·50
	Ágcsernő	9·50	—·50
	Láca	140.—	2.—
	Legyesbénye	20·66	15·08
	Luka	5.—	3.—
30.	Makkoshotyka	10.—	2.—
	Mád	15·25	2.—

	Megyaszó	180.—	22·66
	Mezőzombor	25.—	3.—
	Monok	2.—	1.—
35.	Nagygéres	30.—	4.—
	Nagykövesd	2.—	1·20
	Nagyrosvány	40.—	4·60
	Kisrosvány	1.—	—·40
	Olászliszka	20.—	11·08
40.	Ond	100.—	4·06
	Örös	136.—	6.—
	Pácín	74 —	10.—
	Perbenyik	60.—	7.—
	Prügy	120.—	8·50
45.	Ricse	15.—	10·71
	Sajóhidvég	36·50	7·34
	Sárospatak	10.—	7·50
	Semjén	8.—	2.—
	Szerencs	27·80	18·50
50.	Szomotor	226·36	10 —
	Taktaharkány	116·18	4·50
	Taktakenéz	11.—	4·63
	Taktaszada	10.—	4·40
	Tarcal	90·35	12·36
55.	Tállya	3.—	2.—
	Tiszakarád	9.—	2·60
	Tiszaladány	20.—	3·20
	Tiszalúc	18.—	2.—
	Tokaj	10.—	3.—
60.	Tolcsva	97·82	9·48
	Újcsanáros	47·10	4·70
	Vajdác	3.—	1.—
	Vámosújfalú	12.—	2·62
	Viss	1.—	1.—
65.	Zemplénagárd	3.—	1.—
		<hr/>	
		2929·03	356·09

Felsőborsod e.-m.

		Erdély	Lengyelek
1.	Alacska	9.—	4·40
	Balajt	104·18	6.—
	Barcika	8.—	3.—
	Bánfalva	27·20	3·09
5.	Bánhorvát	8.—	2·32
	Berente	5.—	2·60
	Boldva	32·50	3.—
	Borsod	113.—	2.—
	Damak	20·40	2.—

10.	Dédes	4 —	2 —
	Bántapolcsány	4 —	1 —
	Disznóshorvát	21 44	10 —
	Edelény	40 03	10 16
	Finke	13 —	7 —
15.	Felsőkelecsény	72 15	4 19
	Felsőnyárad	16 40	2 56
	Dövény	9 84	1 98
	Hangács	218 —	12 92
	Nyomár	223 —	5 93
20.	Hegymeg	60 —	3 —
	Kondó	2 —	1 —
	Lak	65 —	13 80
	Ládbessenyő	33 08	2 —
	Martonyi	30 —	5 —
25.	Mályinka	31 80	8 —
	Meszes	26 40	2 —
	Nagybarca	6 —	5 —
	Nagyvisnyó	12 24	11 —
	Nekézseny	60 70	22 —
30.	Ózd	3 40	1 60
	Parasznya	17 —	16 50
	Radostyán	6 —	6 —
	Rakacaszend	1 —	— 50
	Rudobánya	49 20	6 69
35.	Szuhogy	105 70	4 06
	Sajóbáony	5 —	3 —
	Sajóecseg	53 50	10 —
	Sajóivánka	62 —	2 —
	Sajókaza	64 50	5 —
40.	Sajókazinc	30 95	12 —
	Sajókápolna	25 —	12 50
	Sajólászlófalva	12 —	4 —
	Sajószentpéter	154 —	10 —
	Sajóvamos	100 —	5 —
45.	Sajóvelezd	192 15	6 55
	Szakácsi	5 —	5 —
	Szalonna	18 —	6 —
	Szendrő és a nemesek	26 84	6 —
	Szendrőlád	6 14	1 —
50.	Szilvásvárad	80 —	6 25
	Tardona	49 14	10 —
	Vadna	31 16	5 —
	Varbó	80 —	1 —
54.	Ziliz	37 —	7 56
		2491 04	312 16

Felsőzempléni e.-m.

	Erdély	Lengyelek
1.	Abara	— —
	Alsónihályi	70 50
	Bánóc	15 96
	Vásárhely	12 28
5.	Bodzásújlak	5 —
	Csernahó	3 —
	Deregyő	3 —
	Gálszécs	15 61
	Gercsely	— 50
10.	Hardicsa	14 —
	Homonna	5 —
	Kaszó	3 —
	Kiszar	2 —
	Kisbári	1 —
15.	Nagybári	2 —
	Kisráska	18 —
	Hegy	38 —
	Kolbása	2 —
	Ladamóc	5 —
20.	Lasztomér	9 —
	Lasztóc	4 —
	Legenye	1 —
	Magyarizsép	10 —
	Magyarsas	— 50
25.	Imreg	31 —
	Málca	— 20
	Miglész	3 —
	Nagyráska	2 —
	Nagytoronya	1 —
30.	S. a.-ujhely	229 —
	Szóllóske	15 73
	B. szerdahely	16 90
	Borsi	10 55
	Tusa	12 50
35.	Zemplén	3 —
		565 23
		87 39

Gömöri e.-m.

	Erdély	Lengyelek
1.	Aggtelek	50 —
	Alsóbalog	17 73
	Alsókálósa	19 —
	Alsószuha	6 —
5.	Balogványi	100 —
	Bátka	50 —
	Beje	74 55
		11 26

Beretke	13—	1—
Berzété	13 62	8 53
10. Berzétékőrös	7 24	3 30
Kőrösrudna	12 60	4 80
Felsővály	8—	2—
Gice	50.—	8—
Gortvakisfalud	2—	2—
15. Hanva	60.—	22 30
Harmac	22 50	6 67
Hét	28 40	— 50
Hubó	6—	2 70
Imola	4 20	1 10
20. Jánosi	40—	15—
Rimapálfalva	9—	1—
Kelemér	4 50	7—
Gömörszőlős	3—	3—
Kövecses	24 74	7 10
25. Naprágy	15—	3—
Nemesmartonf.	20—	10—
Nemesradnót	99 78	3—
Özörény	15—	4—
Páskaháza	39 68	2 50
30. Pelsőc	57—	10—
Putnok	54 30	5—
Ragály	75—	4—
Rimasimonyi	6—	1 50
Rimaszécs	10—	4—
35. Rimaszombat	307—	10—
Rozsnyó	38 40	3—
Runya	38—	2—
Sajókeszi	4—	2—
Serke	12 48	4 60
40. Szalóc	22 10	— 60
Vigtelke	14 60	— 40
Szkáros	18 60	4 52
Szuhafő	3—	2—
Szútor	2 50	2—
45. Bellény	1 50	1—
Tornalja	3—	1 50
Uzapanyit	35 30	6—
Balogtamási	23 10	3 10
Zádorfalva	1—	— 70
50. Zehérje	125 40	6 36
Alsópokorágy	1 58	1—
Zubogy	26—	5—
58. Zsíp	15—	5—
	<hr/>	<hr/>
	1710 40	246 54

Tornai e.-m.

	Erdély	Lengyelek
1. Barka	20—	4 50
Bódvalenke	50 50	3 50
Becskeháza	59—	1—
Bódvavendégi	30 15	12—
5. Égerszög	6—	3—
Kánó	4—	2—
Jablonca	42—	1—
Jósvafő	50—	10—
Komjáti	10 18	6—
10. Körtevényes	19 83	5 94
Szádalmás	29—	5 17
Perkupa	57—	5 60
Varbóc	5—	4 40
Szadellő	45 94	2 40
15. Aj	36 26	1 74
Szilice	4—	2 47
Szin	1—	1—
Szinpetri	21 04	10—
Szöllősdárdó	30—	6 56
20. Terezstenye	16—	5 74
Tornakápolna	12—	3 10
Tornagörgő	94—	2—
23. Zsarnó	36—	4 40
	<hr/>	<hr/>
	678 90	103 52

Ungi e.-m.

	Erdély	Lengyelek
1. Bajánháza	12—	2 40
Bátfa	1—	1—
Bező	4—	2—
Bés	1—	1—
5. Csap	58—	10—
Csicser	10—	2 02
Csongor	30 50	2—
Eszeny	40—	6—
Felsőőrőcse	42—	27—
10. Gállocs	20—	2 40
Iske	10—	5—
Jenke	3—	1—
Kisdobrony	11—	11 76
Kisgejőc	45—	4 20
15. Kistrát	10—	5—
Korláthelmeç	1—	— 50
Minaj	1—	— 20
Mokcsakerész	28 50	3 20

	Ungmogyorós	33.—	2.—
20.	Nagydobrony	89.—	21.10
	Nagygejőc	52.—	5.80
	Nagykapos	120.60	3.07
	Nagyszelmenc	1.—	—40
	Nagyszeretva	1.—	—30
25.	Palágy	10.—	5.—
	Pályin	10.—	5.—
	Szalóka	123.40	5.02
	Szürte	174.60	3.—
	Tiszaágtelek	50.—	3.50
30.	Tiszaásvány	36.98	9.36
	Tiszasalamon	129.71	6.60
	Ungcsepely	2.—	—73
	Ungnyarád	121.40	3.—
	Ungpinkóc	87.60	1.—
35.	Ungtarnóc	110.—	6.60
	Botfalva	114.—	5.61

	Ungvár	42.—	22.75
	Vaján	12.—	2.—
	Vajkóc	21.—	1.20
40.	Vámoslucska	11.—	7.—
41.	Záhony	1.—	1.—
		<hr/>	<hr/>
		1681.29	207.52

Összegezés.

	Erdély	Lengyelek
I. Abaúji e.-m.	3141.15	470.21
II. A.-borsodi e.-m.	4447.16	379.27
III. A.-zempléni	2929.03	356.09
IV. F.-borsodi	2491.04	312.16
V. F.-zempléni	565.23	87.39
VI. Gömöri	1710.40	246.54
VII. Torna	678.90	103.52
VIII. Ungi	1681.29	207.52
		<hr/>
	87644.20	2162.70

Függelék III.

Háborús segélyben részesültek.

	Kor.		Kor.
Ablonczy László	250	Berey Ferenc	250
Almássy Bertalan	250	Berzeviczy Endre	200
Almássy Lajos	300	25 Béky János	300
Andó Lajos	400	Biró János	400
5 Antalfy Gyula	200	Bodnár Béla	700
Apostol Bertalan	200	Bodnár János	250
Ardey J. Dániel	100	Bogdányi József	200
Baczó Balázs	300	30 Botos József	200
BacsKay Károly	100	Bottka Bertalan	450
10 Bakesi Gyula	200	Czecz András	100
Baksy István	350	Czike Ferenc	100
Baraxa Lajos	100	Czinyéry Barna	100
Barkaszi Károly	200	35 Csobay István	200
Barna Gyula	450	Csobay Pál	250
15 Bartha Gyula	200	Csapó János	400
Bartha József	500	Csete Gyula	800
Batta János	200	Csomár Béla	300
Batta József	400	40 Csontos Gábor	100
Bárdos István	400	Csorba Dezső	200
20 Benke István	200	Csorba Ferenc	100
Berecz Antal	150	Dakó Lajos	300
Beregszászy Ferenc	200	Demeter Bertalan	100

45	Demjén István	300	Keresztyén István	150
	Deésy Sándor	400	Király István	200
	Doktor Gyula	450	95 Király Péter	200
	Dózsa Jenő	200	Kiss Albert	200
	Egyed Béla	1000	Kiss Ferenc	250
50	Elek József	250	Kiss Károly	800
	Eötvös Ferenc	100	Kiss Miklós	500
	Erdélyi András	550	100 Kocsiss Jenő	300
	Erőss Károly	500	Komjáthy István	250
	Erőss Lajos	400	Kovács Béla, Szalonna	250
55	Farkas Dezső	200	Kovács István	200
	Farkas József	100	Kovács János	400
	Farkas Lajos	100	105 Kovács Lajos	200
	Fodor Géza	600	Kozma Antal	300
	Fóris János	150	Kónya József	300
60	Frenczel Bertalan	300	Kövér Árpád	100
	Frenczel Béla	200	Kőműves Sándor	150
	Fürjész Jenő	250	110 Kőrössy György	200
	Gecse Albert	200	Kőrössy Sámuel	200
	Gecse Géza	700	Kőszeghy Dániel	200
65	Gecse Lajos	100	Kőszeghy János	300
	Gönczy Gábor	500	Kun Miklós	500
	Göndöcz István	100	115 Kun Zoltán	100
	Görgey János	400	Láng István	150
	Halászy József	200	László Sándor	200
70	Halmy Miklós	100	Lengyel Gyula	550
	Hazay Béla	200	Lengyel József	200
	Háger Miklós	400	120 Lenkey Gyula	200
	Hegedüs László	150	Lenkey Lajos	150
	Horkay Barna	450	Liptay László	200
75	Horkay Bertalan	900	Lőkös Sándor	100
	Horváth Győző	100	Dr. Magda Sándor	250
	Horváth János, Balajt	100	125 Magyar Bertalan	350
	Hörsik Lajos	600	Maklár P. Ernő	400
	Hubay Kálmán	300	Mauricz Árpád	200
80	Hutka József	800	Máthé Gyula	1000
	Isaák Imre	150	Medgyaszay András	250
	Jakab János	300	130 Meskó Dezső	150
	Kajdi Menyhért	100	Miskolczy Endre	450
	Karászy Benő	100	Molnár József	600
85	Kazay Géza	100	Molnár László	200
	Kádár János	200	Molnár Sámuel	200
	Kálniczky János	100	135 Morvay József	100
	Kenyeressy Árpád	300	Móré Elek	400
	Kenyeressy Károly	200	Móricz István	200
90	Kerekes János	500	Nagy Géza	350
	Keresztúri József	600	Nagy János	250
	Keresztúri Károly	300	140 Nagy Lajos	150

	Nyitray Lajos	700	Szalóczy Pál	200
	Nyomárkay Sándor	100	Szaniszló István	150
	Osvath Zoltán	250	Szeghó Benő	300
	Papp József	100	180 Szentmártony Dániel	300
145	Papp István	400	Szilágyi Géza	200
	Pataky János	100	Szilva István	700
	Pataky Pál	1000	Szinyéri György	200
	Pataky Sándor	200	Szobonya István	300
	Pál Ferenc	700	185 Szombathy Antal	700
150	Pásztor István	400	Szondy István	150
	Pecsenye András	500	Szöke István	200
	Pozsga József	200	Szöllőssi József	400
	Pósa Béla	100	Sztankovics Lajos	300
	Pósa Lajos	300	190 Szuhay Benedek	500
155	Radácsi István	200	Szúk Gyula	300
	Ragályi Géza	200	Takács Mihály	250
	Rácz József	300	Tóth Ferenc	500
	Rácz Kálmán	100	Tóth István	100
	Román Ernő	250	195 Tóth József	200
160	Sallay Béla	150	Tóth Kálmán H. németi	100
	Sallay Sándor	150	Tóth Kálmán Komjáti	300
	Sáfár István	100	Tóth Sándor	100
	Sághi Sándor	400	Tudja Mihály	400
	Sárkány József	400	200 Túry Sándor	300
165	Sélley László	200	Tussay János	150
	Séra János	150	Ujj Lajos	150
	Séra Lajos	150	Urbán Gyula	150
	Simon Andor	150	Vajthó Lajos	100
	Somodi János	100	205 Varga Antal	400
170	Somogyi János	200	Varga Imre	150
	Solymossy József	300	Verebélyi Barna	200
	ifj. Solyom Gyula	200	Virág József	600
	Sütő Kálmán	600	Zajdó László	500
	Szabados László	600	210 Zarándy Bertalan	300
175	Szakács Pál	200	Zitás Bertalan	300
	idb. Szakál István	100		

Függelék IV.

A tiszáninneri ref. egyházkerület tisztviselői s bizottságainak tagjai.

1. Tisztviselők.

Püspök: *Dr. Tüdös István* miskolci lelkész, a spataki főiskola lelkészi főgondnoka, főrendiházi tag.

Főgondnok: *Dókus Ernő* csász. kir. kamarás, főrendiházi tag, a sárospataki főiskola világi főgondnoka. Lakik: Legényén (Zemplén m.) up. Legényealsómihályi.

Lelkészi főjegyző: *Radácsi György* spataki theol. tanár.

Világi főjegyző: *Dr. Puky Endre* abaújtornamegyei alispán.

Lelkészi aljegyzők: *Péter Mihály* gálszécsi lelkész, *Fodor György* perkupai lelkész.

Világi aljegyzők: *Dr. Mitrovics Gyula* debreceni főiskolai tanár, *Dr. Kérészy Barna* miskolci ügyvéd.

Pénztárnok: *Dr. Regéczy József* alügyész, miskolci lakos (ideiglenes).

Főügyész: *Bizony Akos*, miskolci ügyvéd, országos képviselő.

Alügyész: *Dr. Regéczy József*, miskolci ügyvéd.

Püspöki titkár: *Lengyel István*, okl. lelkész (lakik Miskolcon).

Levéltárnok: (egyházkerületi és főiskolai): *Zsoldos Benő*, sárospataki nyug. főiskolai tanár.

2. Tanácsbírák.

a) Lelkésziek:

Kérészy Barna tiszáninneri lelkész, *Radácsi György* theol. tanár, *Komjátly Gábor* ungvári lelkész, *Idrányi Barna* nagyszalánci lelkész.

b) Világiak:

Lévay József Borsodvármegye nyugalmazott alispánja, lakik Miskolcon; *Miklós Ödön*, főrendiházi tag, lakik Budapesten; *Dókus Gyula*, Zemplénvárm. alispánja, lakik Sátoraljaújhelyben; *Szent-Imrey Gyula*, földbirtokos, lakik Gibárton, (Abaúj-Torna m.); *Szalay László* országos képviselő, lakik Kassán.

3. Tanári és tanítói képviselők az egyházkerületi közgyűlésen.

(1912—1917.)

I. Tanári képviselők:

a) A sárospataki theol. akadémiáé:

- b) A sárospataki jogakadémiáé: *Dr. Buzza László*.
 e) A sárospataki főgimnáziumé: *Csontos József*.
 d) A miskolci főgimnáziumé: *Csorba György* igazgató.
 e) A rimaszombati főgimnáziumé: *Kerekes Dezső*.
 f) Az egyházkerületi felsőbb leányiskoláé: *Domby László* igazgató.

II. Tanítói képviselők: *Becske Bálint* jánosii, *Gööz Ferenc* sajkókaánci, *Gagyí Károly* olaszliszkaí, *Csíky Béla* miskolci tanítók.

4. Egyetemes konventi képviselők:

(1915—1917. időszakra.)

Kérészy Barna tiszánánai lelkész, lelkészi részről; *Radácsi György*, sárospataki theol. tanár, *Meczner Béla*, főrendházi tag, alsözempléni egyházmegyei gondnok, lakik Sátoraljaújhelyen; *Ragályi Béla*, f.-borsodi egyházmegyei gondnok, (lakik Miskolcon), mint rendes tagok.

Vadászy Pál sajkószentpéteri lelkész, felsőborsodi esperes, *Révész Kálmán*, kassai lelkész, abaúji egyházmegyei esperes lelkészi részről; *Meczner József*, abaúfi egyházmegyei gondnok, *Dókus Gyula*, zemplénumegyei alispán, főiskolai világi gondnok stb. világi részről, mint póttagok.

5. Zsinati képviselők.

(1904—1914-ig.)

Dr. Tüdős István püspök, *Dókus Ernő* főgondnok (hivatalból); *Radácsi György*, *Révész Kálmán*, *Vadászy Pál*, *Kérészy Barna* *Czinke István*, *Bálint Dezső* lelkészi, *Meczner Béla*, *Ragályi Béla*, *Br. Vay Elemér*, *Meczner József*, *Dókus Gyula*, *Szalay László* világi (az egyházközségek által választott); *Csontos József* főgimnáziumi (a tanári karok által választott) rendes képviselők. (Két hely üres). *Hésser Emil*, *Komjátky Gábor*, *Kovács Béla*, *Péter Mihály* lelkészi (két hely üres); *Miklós Ödön*, *Máriássy Andor*, *Szent Imrey Gyula*, *Dr. Puky Endre*, *Dr. Kovács Gábor* (szerencsi) világi (az egyházközségek által választott); *Dr. Rácz Lajos* akadémiai és *Csorba György* gimnáziumi (a tanári karok által választott) pótképviselők. (Egy hely üres.)

6. A Baldácsy-bizottság tagjai.

(1913—1917. időszakra.)

Dr. Tüdős István, *Ragályi Béla*, mint rendes; *Dókus Ernő* mint póttag.

7. Az országos közalapi bizottság tagjai.

Dókus Ernő, Ragályi Béla, mint rendes; *Miklós Ödön, Révész Kálmán*, mint póttagok.

8. Egyházkerületi tanügyi bizottság.

Elnökök: *Czinke István* rimaszombati lelkész, gömöri es-peres és *Meczner Béla* alsózempléni egyházmegyei gondnok.

Előadó és jegyző: *Fodor György*, perkupai lelkész.

Tagok: Abaújból: *Kovács Béla, Szent-Imrey Gyula, Vass Ádám*; Alsóborsodból: *Halászy József, Csiky Béla*; Alsózemplénből: *Bartha József, Maklár Pap Miklós, Gagyi Károly*; Felsőborsodból: *Elek József, Zsóry György, Gööz Ferenc*; Felsőzemplénből: *Virág József, Bernáth Aladár, Liszkai Bertalan*; Gömörből: *Búzi Márton, Bodor István, Becske Bálint*; Tornából: *Arday Janka Dániel, Dr. Óváry Pál, Varga József*; Ungból: *Szakai István, Minay István, Bóczér István*; *Kovácsy Sándor* a Sárospataki Irodalmi Kör képviselője.

9. Egyházkerületi énekügyi bizottság.

Elnök: *Radácsi György*.

Tagok: *Lévay József, Szinyey Gerzson* nyug. sárospataki akad. tanár, *Czinke István, Hodossy Béla* áll. tanítóképző-intézeti igazgató Sárospatakon.

10. Egyházkerületi pénzügyi választmány.

Elnök: *Dr. Tüdős István* püspök.

Tagok: *Vadász Pál, Sólyom Gyula, Tóth Béla, Porcs János, Dr. Rácz György, Bizony Ákos*. (Egy tagot az igazgató-tanács küld időnként a főiskola képviselőjéül.)

Jegyző és előadó: *Regéczy József* e.-ker. alügyész.

11. Egyházkerületi számvevőszék.

Elnök: *Dókus Ernő* főgondnok.

Tagok: *Ragályi Béla, Idrányi Barna* rendes, *Bárczay László, Fodor György* póttagok.

Jegyzője s előadója: az egyházkerületi ügyész.

12. Lelkészképesítő bizottság.

Elnökök: *Dr. Tüdős István* püspök, *Dókus Ernő* főgondnok.

Tagok: *Czinke István, Dókus László, Komjáthy Gábor, Marton János, Meczner Béla, Nagy Béla, Radácsi György, Révész Kálmán, Rohoska József.* (Egy hely üres.)

13. Theol. magántanár-képesítő bizottság.

Elnökök: *Dr. Tüdős István* püspök, *Dókus E.* főgondnok.

Tagok: *Dókus Gyula, Magda Sándor, Hallgató János* és a szaktanárok.

14. Esperesek hivatalakor szerint.

Vadászy Pál, felsőborsodi, 1893. július 5.

Ragályi Géza, tornai, 1897. április 6.

Révész Kálmán, abaúji, 1898. március 22.

Hutka József, felsőzempléni, 1901. augusztus 29.

Bálint Dezső, alsózempléni, 1908. szeptember 2.

Szűcs István, ungi, 1908. szeptember 8.

Bodolay István, alsó-borsodi, 1914. május 5.

Buzi Márton kövecsesi lelk. ideiglenesen.

15. Egyházmegyei gondnokok hivatalakor szerint.

Meczner Béla, alsózempléni, 1887. március 22.

Ragályi Béla, felsőborsodi, 1889. szeptember 3.

Meczner József, abaúji, 1895. szeptember 3.

Br. Vay Elemér, alsó-borsodi, 1897. április 22.

Kádár Kálmán, tornai, 1911. április 24.

Dókus László, felsőzempléni, 1911. május 2.

Lukács Géza, gömöri, 1915. május 4.

Bernáth Zoltán ungi 1917. május . . .

16. Missiói bizottság.

Elnök: *Dr. Tüdős István* püspök, helyettes elnök: *Révész Kálmán.*

Tagok: *Hutka József, Révész Kálmán, Vadászy Pál, Meczner Béla, Meczner József, Ragályi Béla, br. Vay Elemér, Bálint Dezső, Bodolay István, Czinke István, Szűcs István, Dókus László.*

Előadó: *Péter Mihály.*

17. Egyetemes tanügyi bizottsági tagok.

(A konvent által választva.)

Radácsi György, Révész Kálmán konventi tagok; *Dr. Rác Lajos, Domby László* konventen kívüli tagok; *Dr. Buza László és Csontos József* póttagok.

18. Időszaki tanács 1916—1917.

(Őszi egyházkerületi gyűléstől őszi egyházkerületi gyűlésig.)

Elnökök: *Dr. Tüdös István* püspök, *Dókus Ernő* főgondnok.**I. sz. tanács:** *Ragályi Géza, Hutka József, Kérészy Barna, Meczner Béla, br. Vay Elemér*, rendes; *Radácsi György, Szent-Imrey Gyula, Dókus László, Idrányi Barna* póttagok.**II. sz. tanács:** *Révész Kálmán, Vadászy Pál, Meczner József, Dókus Gyula, Ragályi Béla* rendes; *Szűcs István, Kádár Kálmán, Szalay László, Komjáthy Gábor, Bodolay István* póttagok.**19. A sárospataki főiskola igazgató-tanácsa:****Elnökök:** *Komjáthy Gábor* lelkesízi gondnok, *Dókus Gyula* világi gondnok.**Tagok:** (1913—1919-re) *Bálint Dezső, Vadászy Pál, Kovács Béla, Szűcs István, Czifka István, Hutka József* lelkesízi részről; *Meczner Béla* (Sanjhely), *Bernáth Zoltán* (Vaján, u. p. Nagykapos), *Puky Endre* (Kassa), *Szent-Imrey Gyula* (Gibárt), *Bernáth Aladár* (Sátoraljaújhely), *Farkas Géza* (Bátka) világi részről; a főiskola tanári kara részéről: *Rohoska József*, akad. és közigazgató, *Ellend József* főgimn. igazgató, *Dr. Buza László, Csontos József*; a gazdasági választmány részéről: *Radácsi György*, mint gazdasági választmányi elnök; *Kovácsy Sándor*, mint gazdaság. képviselő; *József Csontos* József.**20. A sárospataki főiskola gazdasági választmányja.****Elnök:** *Radácsi György*, theol. tanár.**Tagjai:** *Dr. Bessenyei Zénó, Dr. Kiss Sándor, Kovácsy Sándor*. Az elnökkel együtt az egyházkerületi gyűlés által választva 6 évi időtartamra (1913—1919.)**Hivatalból tagok:** *Végh Bertalan* ügyész, *Kovácsy Sándor* az Irodalmi-Kör másodelnöke, *Deák Geyza*, könyvtárnok és nyomda-felügyelő, *Kollár István* ideig. pénztárnok, *Szűcs István* számvevő, *Maller Sándor* tápintézeti felügyelő.

Tanári kar képviselői: *Dávid Zoltán, Halász Dénes, Elekes Imre.* Jegyző: *Dávid Zoltán.*

21. Az egyházkerületi felsőbb leányiskola felügyelő-bizottsága.

Elnökök: *Dr. Tüdős István, Dókus Ernő.*

Tagok: *Bizony Ákos, Dr. Molnár Gyula, Porcs János, Dr. Rácz György, Dr. Szentpáli István, Losonczy István, Dr. Nagy Ferenc, Tóth Béla, továbbá Domby László igazgató, Péter Pál, Tóth Irén,* mint a tanári kar képviselői.

22. Nyugdíjbizottság.

Elnök: *Dr. Tüdős István* püspök.

Tagjai: *Br. Vay Elemér, Dr. Kérészy Barna, Péter Mihály;* előadója *Bizony Ákos* főügyész.

23. Kongruaügyi bizottság.

Elnök: *Dr. Tüdős István.*

Tagok: *Bizony Ákos, Vadászy Pál, Révész Kálmán.*

24. Szavazatbontó bizottság.

Elnökök: *Dr. Tüdős István, Dókus Ernő.*

Tagok: *Br. Vay Elemér, Ragályi Béla, Csorba György, Domby László, Dr. Molnár Gyula, Bizony Ákos, Dr. Nagy Ferenc, Dr. Kérészy Barna, Bónis Bertalan.*

25. A sárospataki főiskola jövődjét előkészítő bizottság.

Elnökök: *Dr. Tüdős István, Dókus Ernő.*

Tagok: *Bálint Dezső, Bodolay István, Buzi Márton, Hutka József, Ragályi Géza, Révész Kálmán, Szűcs István, Vadászy Pál esperesek; Dókus László, Kádár Kálmán, Lukács Géza, Meczner Béla, Meczner József, Ragályi Béla, Bárány Vay Elemér s Bernáth Zoltán egyh.-m. gondnokok; Dókus Gyula, Komjáthy Gábor főisk. gondnokok; Farkasfalvi Farkas Géza ig. tanácsos; Rohoska József akadémiai, Ellend József gimn. igazgatók; a Sárospataki Oltalmazó Liga elnöke, Dr. Kun Zoltán Sárospatak képviselője s Radácsi György egyh.-ker. főjegyző, mint előadó.*

Az egyes pontokat jegyezték:

- Radácsi György* lelkészi főjegyző az 1—8, 10—15, 23a., 41, 48, 49, 49. a., 83—88, 134, 138—140.
- Péter Mihály* lelkészi aljegyző 18, 22a., 24a., 26, 28, 29, 37, 43, 45—47, 89, 90, 93, 95, 96, 98, 101, 102, 109, 111, 115, 117, 118, 120, 126, 128, 136, 137. Bir. VI. VII.
- Fodor György* lelkészi aljegyző 16, 17, 19, 23, 24, 25, 27, 35, 39, 40, 44, 68, 91, 94, 97, 103, 110, 112—114, 127, 129, 132. Bir. I, II, III, IV, V.
- Dr. Mitrovics Gyula* világi aljegyző 22, 30—34, 38, 50—67, 69—81, 92, 99, 119, 133.
- Dr. Kérészy Barna* világi aljegyző 9, 20, 21, 36, 42, 82, 100, 104—108, 116, 121—125, 130, 131, 135.

Tárgymutató.

Jelenvoltak névsora

31.

I. Közgyűlési ügyek.

1. Püspök imádsága.
2. Főgondnok gyűlés-nyitó beszéde.
3. A gyűlési tagok igazolása.
4. Püspöki jelentés és mellékletei.
5. Révész K. indítványa a vagyoneleltárak vezetésére nézve.
6. Elnökségi előterjesztések s ezekre hozott határozatok (1. A Királyi pár üdvözlése megkoronáztatásának alkalmából. 2. Arany János emlékezetének megörökítése. 3. Tompa Mihály 100 éves születési évfordulójának megünneplése s megörökítése. 4. A reformáció 400 ados évfordulójának megünneplése s ennek módozatai. 5. A háborús segély kiosztása. 6. Juhász Béláné szül. Bene Ida és Bene Bertalan alapítványa a sárospataki főiskola tápintézetének. 7. Az egyh. ker. napidijaknak a f. évre való meghatározása. 8. A püspöki ebéd árának sárospataki főgimn. ösztöndíjúl való odaajándékozása a püspök által. 9. Elszámolás a püspöki hivatalon átment pénzekről.)
7. Birósági ülések idejének kitűzése.
8. Egyh.-ker. tisztújítás elrendelése.
9. Gömöri esperesi választás megfelebbezése s új választás elrendelése.
10. Bernáth Zoltán ungi egyházmegyei gondnokká választatása.
11. Zsinati tagok választásának elrendelése.
12. Legfelsőbb köszönet az egyh.-ker. alkalmi hódolatáért és részvéteért.
13. Kapi Béla ág. hitv. ev. püspök köszönete egyházkerületünk üdvözlétére.
14. A II. Próbaénekeskönyv ügyében készített jelentése és javaslata az egyh.-ker. énekügyi bizottságnak.
15. Oláh Péter magyarbódi lelkész lemondása vallás- és énektanítási bizottsági tagságáról, érdemeinek elismerése s helyének Szobonya István györkei lelkésszel való betöltése.
16. Énektanítási tanterv a tanítóképzőkben.

17. Egyházmegyék jelentése a belmissióról
18. A miskolci vallástanító lelkészi állás Demes Péterrel töltetik be.
19. Egyházmegyék az egyházmegyei tisztviselők díjlevele ügyében.
20. Jelentés az erdélyi menekültek javára rendezett gyűjtésről (Lásd a „Függelék“-ben).
21. Jelentés a lengyel ref. egyházközségek javára történt adakozásról (lásd a „Függelék“-ben).
22. A sárospataki jogakadémia vizsgálati bizottságainak megalkotási ügye.
- 22a. Theol. tanárok háborús segélye.
23. A sárospataki főiskola fejlesztése. Köszönet Zemplénvármegyének, az alsózempléni, ungi egyházmegyéknek. Az I. koronás egyházi adó 1917 dec. 31-ig küldhető.
- 23a. Fe. hívó szózat a sárospataki főiskola fejlesztése érdekében.
24. Az egyházkerületi árvaház ügye.
- 24a. Özv. Mitróvics Gyuláné nyugdíjfelemelési ügyének napirendről való levétele.
25. Az egyházkerületi felső leányiskola segélyezése.
26. A missiói egyházközségeknek vallásos iratokkal való ellátása.
27. Pénzügyi választmány jelentése Kövér Árpád sajtógömöri vallástanító díjazásáról.
28. Kántorok tiszteletdíjának kimutatásáról készített felterjesztés a püspök által a Konvent elé.
29. Geresdi egységre vonatkozó felsőzempléni e. m. jelentés.
30. Sárospataki főiskolai alapítványok alapítólevelei a konventi minta megküldése után állíttatnak ki.
31. A sárospataki főgimn. államsegélye.
32. A supplicationalis váltságdíjból fentartott sárospataki theol. tanszék ellátásának kérdésében jelentést adjon az igazgató-tanács.
33. A Trócsányi Bertalan-féle könyvbizományi üzletről felterjesztett számadás elfogadása s a közreműködőknek köszönet.
34. A sárospataki nyomdában kiadott könyvek emelt árának igazolása.
35. A sárospataki Irod. Kör. jelentése az elemi isk. vallástani tanterv ügyében.

36. A missiói előadó számadásának megvizsgálása.
37. A minaji lelkész missiói díjának visszatartása és missiói alap címen a pénztárba helyezése.
38. Főgimnáziumaink jelentése a leánytanulókról.
39. Indítvány a más iskolába járt ref. növendékek valláserkölcsi nevelésére és oktatására.
40. Az adósegély-szabályrendelet átnézésére kiküldött bizottság munkálata.
41. A méhészet tanítása a spataki theol. akadémián.
42. Pénzügyi választmány javaslatára az egyh. ker. pénztárnoki álláson Dr. Regéczy József h-pénztárnok marad.
43. A tátrai prot. templomok számadásainak közzlésére a tiszai ág. hitv. ev. püspök felkératik.
44. A mezőcsáti egyh.-község alapítványai.
45. A sublegátusság további fentartása kötelező erővel.
46. Jelentés az istentiszteletek tartásáról.
47. Egyházmegyék jelentése az egyházi hivatalnokok betegsegélyező-egyesülete tárgyában tud. vétetett, a számadatok alapján való állásfoglalás az Egyetemes Konvet. feladata.
48. Csoma József emlékezete.
49. Novák Lajos emlékezete.
- 49a. Szuhay Benedek emlékezete.
50. A főiskolai számadások felülvizsgálása.
51. A főiskolai pénztárnoki állás ideiglenes betöltése. Szinyey Gerzson érdemeinek elismerése.
52. A pénztárnoki állás ellátása tárgyában intézkedés.
53. A főiskolai könyvkereskedés ügye. Maklár P. M. felmentése és jutalmazása.
54. A főiskola Bálványos és Faragószállás nevű birtokait a bérlő egy évre megtartja.
55. Kovács Kelemenné a spataki főiskolának Kálmán nevű elhalt fia emlékére alapítványt tesz.
56. Jelentés a dr. Szabó Sándor által a főiskola ellen indított perről s dr. Sz. S. elmarasztaltatásáról.
57. 10.000 korona tápintézeti segély a Mudrány pénztár terhére.
58. Sárospataki akadémiai tanárok korpótlékának rendezése.
59. A tápintézeti díjnak az 1917—18 évre 400 koronában való megállapítása.
60. Dr. Gerőcz Kálmán egyetemi magántanárságának bejelentése s nyilv. rendes tanárrá emelkedése.

61. A főisk. gyakorl. theol. tanszékre *Makkay Sándor* lelkész s theol. magántanárnak meghívás útján való megválasztása.
62. *Makkay Sándor* javadalmának megállapítása végett bizottság kiküldése.
63. *Makkay Sándor* javadalmának megállapítása.
64. *Makkay Sándor* főiskolai lelkészi munkaköre és díjazása.
65. Dr. *Ferenczy Árpád* helyettesítése és sárospataki tartózkodásának ellenőrzése s fegyelmi alá vonásának előkészítése.
66. A sárospataki főgimnáziumi tandíjemelés.
67. Főiskolai tanárok és alkalmazottak családi pótléka.
68. *Radácsi György* nyugalomba vonulása s búcsúja az egyházkerülettől s ennek ő tőle.
69. Gimn. szék javaslata a reformatió 400 éves megünneplése tárgyában.
70. *Stunda István* főiskolai szénior és *Szabó Andor* alkönyvtárnok külföldi útra szóló segély iránti kérvénye és segélyezésök mértéke.
71. A sárospataki főiskola 1917—18 évi költségvetése.
72. Dr. *Rác Lajos* spataki tanárnak a VI. fizetési osztályba való előlépése s megfelelő díjazása.
73. Jelentés az egyházkerület miskolci felső leányiskolájáról s a leánygimnáziumáról.
74. *Horváth Bertalan* szederkényi lelkész és neje *Lakatos Erzsébet* alapító-levele.
75. Az egyh. ker. felső-leányiskolai kormányzati rendszabály és szervezeti szabályzat módosítása.
76. Jelentés a miskolci főgimnáziumról
77. A miskolci főgimn. költségvetése.
78. Jelentés a rimaszombati főgimnáziumról.
79. A rimaszombati főgimn. költségvetése.
80. Középkolai előadó látogatásairól szóló jegyzőkönyvek a miskolci, spataki és rimaszombati főgimnáziumokból.
81. Egyh.-ker. számvéveszéki jknyv az egyh.-ker. pénztári számadásokról és költségvetésekről.
82. Egyh.-ker. pénzügyi választmány jelentése a kerületi pénztárból kapott segélypénzek elszámolása tárgyában.
83. Az új állandó káplántartó helyek betölthetése.
84. Az új állandó káplántartó helyek kápláni kongruája.
85. Nyugalmozott lelkészeknek segédlelkészekül való alkalmazása nem lehetséges.

86. A püspök és esperesek káplántartási díja.
87. Magyar Károly kolozsvári hittanhallgató elveszett lecke-könyvének érvénytelenítése a Konvent által.
88. A lelkeszi özvegyek és árvák konventi jutalékának fel-emelése s a további emelés előkészítése az egyházmegyék felkért nyilatkozatai útján.
89. Vallás- és közokt. miniszter leirata a ruházattal való takarékoskodás tárgyában
90. Ugyanazon miniszter leirata az elesettekre vonatkozó anyakönyvi kivonatok ingyenes kiadására nézve.
91. Ugyanazon miniszter leirata háborús előadások tartása ügyében.
92. Ugyanazon miniszter leirata a tanévnek a középiskolákban korábbi bezárása ügyében.
93. Ugyanazon miniszter leirata a lelkeszeknek az állami anyakönyvekbe való betekintése tárgyában.
94. Ugyanaz a miniszter Arany János-émlékünnepélyek tartása ügyében.
95. Ugyanaz a miniszter a hatodik hadikölcson tárgyában.
96. Ugyanaz a miniszter az Oroszországban levő hadifoglyokkal való levelezés tárgyában.
97. Ugyanazon miniszter köszönete a tanító lelkeszeknek kisegítő munkájukért.
98. Ugyanaz a miniszter a tanulóknak a mezőgazdasági munkálatokban való részvétele felől.
99. Ugyanaz a miniszter az Ő Felsegeik születése és névnapjának mikénti megünneplése tárgyában.
100. A Baldácsy-alapítvány múlt évi kezeléséről s folyó évi költségvetéséről szóló jelentés.
101. A „Szórványok egyházi gondozása“ c. mű véleményadás végett az egyházmegyékhez tétetik.
102. Lelkeszi és tanítói változások. Egyházi tisztviselőváltozások.
103. Lelkeszi és tanítói díjlevelek (Sajóhídvég, Putnok).
104. A diósgyőri egyházközség adásvételi ügye.
105. A mezőcsáti egyházközség adásvételi ügye.
106. A keleméri egyházközség adásvételi ügye.
107. A rimaszombati egyházközség adásvételi ügye.
108. A cigándi egyházközség adásvételi ügye.
109. Heves egyszersmindenkori segélykérvénye pártolólág terjesztetik az egyetemes konventre.

110. Alapítólevelek az egyházmegyékről.
111. Egyházmegyék felterjesztése a háborús éveknél a lelkesekre nézve körpótlék szempontjából kettős beszámítása tárgyában.
112. Egyházmegyék felterjesztése az úrvacsorai különkehelyre nézve.
113. Egyházmegyei felterjesztések az úrvacsorai kérdések tárgyában.
114. Egyházmegyei felterjesztések az egyetemes konventi előadói állás szervezésére.
115. A stórák rendezése ügyében a vél. nem adott egyh.-megyék véleményadásra hivatnak fel.
116. Révész Kálmán abauji esp. indítványa a toltsvai Nagy Gedeon alapítvány jutalékára nézve.
117. Ugyanazon esp. indítványa az egyh.-ker. jkvk számozása tárgyában.
118. Radácsi Gy. főjegyző indítványa az egyh.-ker. jkv-ekről készitendő tárgy- és névmutató tárgyában.
119. Dr. Kiss Sándor egyh.-m. tanácsbíró indítványa az 1916. évi őszi gyűlés 35. és 44. jkvi. pontjainak kiegészítése iránt.
120. Spataki egyh.-község kérelme a hitoktatói állás segélyezése tárgyában nem teljesíthető.
121. Egy. konv. elnökség felhívása ref. Katonák Lapja segélyezése tárgyában.
122. A Vör.-kereszt-egylet kérelme az egylet céljaira templomi gyűjtés elrendelése iránt.
123. Békeffy Géza hírlapíró kérelme, az általa vezetett „Ref. Sajtóiroda“ támogatása ügyében.
124. Az Augusztia Gyorssegély-alap kérelme hadibiztosítások tárgyában.
125. A Felv. Magyar Közm.-Egylet kérelme háborús gyermek-kertek felállítása végett.
126. Az abauji egyh.-m. indítványát a tőkesség-teher mi-kénti felvételéről az egyh. ker. elfogadta.
127. Ugyanazon egyh.-m. indítv. a tanítók külön szászéki díjazásáról.
128. Az alsóborsódi egyh.-m. felterjesztését a tibolddaróci egy.-község tőkesség-nyének soronkívüli kiutalása végett pártolólág terjeszti a konventhez, az egyh. ker. közgyűlés.
129. Ugyanazon egyh.-m. indítványa ref. Sajtó, könyvkiadó és lapvállalat alakításáról.

130. Alsózemplén jelentése a Berzéki Szemere-Törös-alapítvány állásáról.
131. Ugyanazon egyh.-m. jelentése a tolcsvai egyh.-község javára Sáray Pál-féle végrendeleti hagyatékról.
132. Gömöri egyh.-m. indítványa a supplicáció visszaállítására.
133. Réz László rozsnói lelkész felebbezése egy papi tanácsbírói állás betöltése tárgyában.
134. Az ungi egyh.-m. hódolata Ő felsége IV. Károly trónralépése alkalmából.
135. Ugyanazon egyh.-m. jelentése a Palóczy Horváth Mária és Simon-alapítvány állásáról.
136. Az ungvári lelkész és tanító failletményének ügye.
137. Gecse Géza gálóczi lelkész felebbezése az egyh.-községtől elvont P. Horváth Mária-féle segély tárgyában.
138. Az őszi egyh.-ker. közgyűlés helyének és idejének meghatározása az elnökségre bizatik.
139. Köszönet az elnökségnek és előadónak.
140. Jegyzőkönyv hitelesítési idejének kitűzése.

II. Birósági ügyek.

1. Szabó Endre minaji lelkész megfelebbezett fegyelmi ügye.
2. Séra János hardicsai lelkész felebbezése a f.-zempléni egyházmegye közigazgatási bíróságának lelkészi faváltságát megállapító ítélete ellen.
3. Bálint József belyei tanító felebbezése díjlevél-ügyben.
4. Bodzási Mátyás otrokocsi tanító felebbezése fiz. ügyben.
5. Bálint József belyei tanító felebbezése fizetési ügyben.
6. Pecze Károlyné mezőcsáti egyh. tag felebbezése templomszék ügyében.
7. Király Sándor volt Tornallyai s lelkész fegyelmi ügye.

III. Függelékek.

1. Ref. egyházi ének- és zenetanítás helyi tanterve	202
2. Adakozások az erdélyi menekültek és a lengyel reformatusok részére	204
3. Háborús segélyben részesültek	209
4. Egyh.-ker tisztviselők, bizottságok	212

Betűsoros névmutató.

- Abauji egyházmegye 10, 45, 126, 127.
Állami anyakönyvek kezelői 93.
Állandó káplántartó helyek 83, 84.
Alsóborsodi egyh.-m. 44, 104, 105, 106, 109, 128, 129. Bir. VI.
Alsózempléni egyházmegye és esperese 23, 103, 108, 130, 131.
Baksay Dániel családja 4.
Baldácsy-alapítvány 100.
Bálint József Bir. III., V.
Bartók Lajos 110.
Békeffy Géza 123
Bernáth Zoltán 2, 4, 10, 110.
Bodolay István 75.
Bodor István 78.
Bodzásy Mátyás Bir. IV.
Boholy János 110.
Borsod Miskolci Hitelbank 76.
Borsodmegyei Takarékpénztár 76.
Borsod-Miskolci és Debreceni István-Gőzmalom 76.
Brassó Lajos 110.
Buzi Márton 9.
Cigándi egyh.-közs. 108.
Cinke István 9.
Csillik Balázs családja 4.
Csoma József családja 2, 4, 48.
Dávid József 110.
Deák Gyula 110.
Demes Péter 18.
Diósgyőri Egyh.-község 104, 106.
Dókus Ernő főgondnok 2, 6.
Domby László 39, 80.
Domokos György 73.
Dunamelléki ref. püspök 101.
Dusza János 9.
Dusza Lajos 110.

- Egyetemes ref. konvent 14, 35, 40, 47, 74, 109, 111, 113, 121, 127 128.
- Egyházkerületi elnökség 5, 6, 40, 50, 80, 136, 138, 139.
- Egyházkerületi énekügyi bizottság 14.
- Egyházkerületi felsőbb leány iskola és leánygimnázium 25, 73, 75.
- Egyházkerületi jegyzőkönyv szerkesztője 117.
- Egyházkerületi jegyzők, előadók 139.
- Egyházkerületi kiküldöttek általában 6.
- Egyházkerületi pénzügyi választmány 27, 32, 39, 42, 81, 82, 116, 121, 122, 123.
- Egyházkerületi szavazatbontó bizottság 8, 11.
- Egyházkerületi számvevőszék 5.
- Egyházker. vallás- és énektanítási képesítő-bizottság 15.
- Egyházközségek általában 4, 5, 6, 8, 11, 19, 21, 23, 95, 112.
Függelékek.
- Egyházmegyék általában 4, 5, 6, 17, 19, 21, 23, 25, 40, 45, 46, 47, 82, 88, 95, 101, 112, 114, 115, 132.
- Esperesek általában 8, 11, 21, 46, 82, 83, 84, 85, 86, 90, 93, 99, 125, 126. Függelékek.
- Felsőborsodi egyh.-m. 113.
- Felsőszabolcsi egyh.-m. 114.
- Felsőzempléni egyházmegye 26, 29, 111, 113. Bir. II.
- Felvidéki Magy. Közm. Egyesület 125.
- Ferenczy Árpád dr. 65.
- Fő- és középiskolák általában 4, 6, 21, 89, 91, 92, 94, 95, 98.
- Fő- és középiskolák ifjúsága 98.
- Fodor György 40, 139.
- Függő ügyek 8, 9, 11, 16, 17, 24, 39, 41, 42, 43, 46, 52, 69, 71, 80, 82, 88, 101, 103, 104, 106, 115, 118, 132, 135, 137.
- Gálóczi e. k. 137.
- Gecse Géza 137.
- Gelb Simon 78.
- Gerőcz Kálmán 22, 60,
- Gömöri egyh.-m. 9, 17, 107, 110, 132, 133. Bir. III. IV, V, VII.
- Gömöri esperes, 27.
- György Aranka 4.
- Gyűlésről elmaradtak igazolása 3.
- Hadifoglyok 96.
- Hardicsa e.-k. Bir. II.
- Hauser János dr. 78.

- Hevesi egyh.-község 109.
Hubay József 4.
Hubay Lajos 4, 110.
Hodossy Béla 16.
Horváth Bertalan 73, 74, 76.
Idrányi Barna 40.
Janka Károly 40.
Juhász Béláné szül. Bene Ida és Bene Bertalan 6.
Juhász Jánosné özv. 110.
Juhász László 9.
Kálniczky Endre 4.
Kálvin-Szövetség 117.
Kántorok általában 28, 115.
Kapi Béla 13.
Katona özvegyek 90.
Kathedrai szolg. teljesítő tanítók 127.
Kérészy Barna dr. 139.
Király Sándor Bir. VII
Kiss Sándor dr 33, 119.
Kollár István 52
Kocsár Istvánné 4
Kovácsy Sándor 33.
Kovács Kálmánné 55.
Kövér Árpád 27.
Kőrössy Endre 4.
Kusza Béla dr. 4.
Kulturális testületek, intézetek 2.
Lakatos Etelka 73, 74.
László Géza 110.
László István 4.
Lelkész-özvegyek, árvák 88.
Lelkészek általában 2, 4, 6, 84, 85, 90, 93, 94, 95, 96, 99,
111, 112, 115, 126, 127. Függelék.
Littkey József 4.
Lukács Géza 2, 4, 110.
Magyar kir. Miniszterelnökség 12.
Magyary Károly 87.
Makkay Sándor dr. 61, 62, 63, 64.
Maklár Pap Miklós 33, 53.
Maklár Károly 73,

- Marsalkó Endre 4.
 Meczner Béla 2.
 Mezőcsáti egyh.-község 44, 105.
 Mike József 110.
 Miskolci főgimnázium és igazgató-tanácsa 38, 76, 77, 80.
 Miskolci Kereskedelmi és Gazdasági Bank 76.
 Miskolci ref. női filléregylet 24
 Miskolci vallástanárságra pályázók 18.
 Miskolci Takarékpénztár 73, 76.
 Mitrovics Gyula dr. 24a, 33.
 Nagy Ferenc 73.
 Nagy Károly tanító 4, Nagy Károly lelkész 4.
 Novák Lajos és családja 2, 4, 49.
 Nyugalmozott lelkészek 85.
 Oláh Péter 15.
 Padrah Sándor 53.
 Pálfalvai egy.-község 110.
 Pecze Károlyné Bir. VI.
 Pesti egyh. m. 113.
 Péter Mihály 36, 139.
 Putnoki egy. község 103.
 Rác György dr. 76.
 Rác Lajos dr. 72.
 Radácsi György 21, 33, 41, 68, 118, 139.
 Br. Ragályi Balassa Ferencz és br. Balassa Emma 110.
 Regéczy József dr. 42, 81.
 Révész Kálmán 5, 33, 34, 116, 117, 139.
 Réz László 133.
 Rimaszombati főgimnázium és ig.-tanácsa 38, 78, 79, 80.
 Rimaszombati egyh.-község 107.
 Sajóhídvégi Egyházközség 103.
 Sajó-Velezd e.-k. 110.
 Sarkady Nagy Antal 4.
 Sárkány Sámuel 110.
 Sárospataki főiskola fentartási és internátusi alapja 21, 23.
 Sárospataki főiskola gazdasági vál.-mány 32, 33, 34, 50, 52,
 53, 56, 57, 58, 62, 63, 64, 67, 70, 71, 72.
 Sárospataki főiskolai igazgatótanács 30, 31, 32, 33, 34, 50,
 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65,
 66, 67, 69, 70, 71, 72.

- Sárospataki theol. akad. tanári kar 41, 58, 87.
Sárospataki theol. akad. igazgató 65.
Sárospataki főiskola tanári kara 6, 45, 66, 67, 69, 132.
Sárospataki főiskola tápintézete 6, 57, 59.
Sárospataki főiskola ösztöndíj pénztára 6.
Sárospataki főiskola pénztára 22.
Sárospataki Főgimnázium 38, 66, 80.
Sárospataki Egyházközség 120.
Sárospataki Irodalmi Kör 35.
Séra János Bir. II.
Singer Rezső 70.
Sóváry László 4
Stunda István 70.
Szabó Endre 37, 73. Bir. I.
Szabó Sándor dr. 33, 56.
Szabó Andor 70.
Szabados László 73.
Szegeő Mátyásné özv. szül. Pócsy Zsuzsánna 105.
Szentmártony Dániel 40, 75.
Szinyei Gerzson 51,
Szobonya István 15.
Szuhay Benedek és családja 2, 4, 49á.
Tanítók általában 6, 91, 94, 95, 96, 99.
Tanítókat helyettesítő lelkészek 97.
Téglássy József 110.
Tibolddaróci e.-k. 128.
Tiszai ág. ev. püspök 43.
Tisza István gr. miniszterelnök 2.
Tolcsvai e.-k. 131.
Tornai egyh.-megye 26. 111.
Tóth Kálmán 4.
Tóth Béla 78.
Dr. Tüdős István püspök 1, 4, 6, 11, 20, 28, 31, 37, 81,
86, 94, 96, 98, 99, 110.
Ujonnan választott lelkészek, tanítók, tisztviselők 102.
Ungi egyházmegye és esperese 23, 26, 110, 111, 134, 135,
136, 137. Bir. I.
Ungvári e.-k. 136.
Varga Antal 110.
Veress Samu dr. 78.

Veén Sándor 4.

Vladár József 4.

Zachar Gusztáv 78.

Zemplénavármegye közönsége és főispánja 2.

Zemplénavármegye törvényhatósága 23.

Sajtóhiba.

A 93. lapon, a 48. pontban márc. hó 4.-e helyett márc.
1. olvasandó.
